FORRADALMÁROK

BABEUF

VÁLOGATOTT ÍRÁSAI

HUNGÁRIA

BABEUF VÁLOGATOTT ÍRÁSAI

BABEUF
VÁLOGATOTT IRÁSAI

MOLNÁR ERIK

ELŐSZAVÁVAL

HUNGÁRIA KÖNYVKIADÓ N. V.
BUDAPEST 1950

FORDÍTOTTA

CSATLÓS JÁNOS

SZERKESZTETTE ÉS A JEGYZETEKET ÍRTA

KÖPECZI BÉLA

BABEUF

A patetikus történetírás Babeuf-öt a francia forradalom kihúnyó máglyája utolsó felragyogásában mutatja be, amint tragikus nagysággal zárja le a forradalom véres-pompás színjátékát, hogy «erényes álma örök leplébe burkolózzék»; számára Babeuf örökre kihűlt lávazuhatag utolsó köve, vég, amelynek nincs folytatása. Az elpolgáriasodott szocialista meghökkenve nézi Babeuf áldozatát és sietve süti alakjára az utópiának készen kapott bélyegét; számára Babeuf korai kezdés, zsákutca, amelyből nem vezethet út a jövő felé. Pedig Babeuf nem vég, nem kezdet és nem is zsákutca, hanem mérföldkő a dolgozó tömegek küzdelmében, amely e küzdelem átfordulását jelzi: a polgári forradalom útjáról a proletármozgalom útjára a tömegek útja a lerombolt feudális Bastilletől Babeuf összeesküvésén át vezet a Vendôme-oszlopot, a polgári hatalom jelképét leromboló Párizsi Kommünig és azon túl. A proletár történetírás tehát nem intézi el Babeuf mozgalmát az utópia kézlegyintésével, hanem elválasztja benne az utópiás vonásokat, amelyek szükségkép kudarcra kárhoztatták, azoktól a vonásoktól, amelyeket az anyagi valóságból merített.

Babeuf célja a magántulajdon eltörlése volt, amelyet a társadalom összes bajai főforrásának tartott. A magántulajdon helyébe a «vagyonközösséget» akarta állítani: a termelőeszközök és a termelés összpontosítását a társadalom összességét képviselő demokratikus állam kezén, amely a közösen termelt javakat a társadalom minden tagja között egyenlően osztja szét. Ez a célkitűzés, amelyhez Babeuf elsősorban logikai levezetések segítségével a 18. század kommunisztikus és egyenlőségi filozófiájának hatása alatt jutott el, utópiás volt a társadalom akkori állapotában, amelyben az anyagi fejlődés a termelőeszközöket még nem összpontosította oly mértékben, amely köz-

tulajdonba vételüket lehetővé tette volna: Babeuf célját a természetből eredő joggal, az egyenlőséggel, a demokráciával indokolta, a polgári forradalom elveiből vezette le. De azért alapjában utópiás célkitűzése részben már az anyagi valóság — habár még ki nem érett — elemeire támaszkodott. A kommunisztikus természetfilozófia egyik társadalmi gyökere a tőkés manufaktúrákban már megvalósuló társadalmasított termelés volt. És a francia forradalom, a háborús szükségletek nyomása alatt a hadiipari termelést és az élelmiszerforgalmat megszervezte. Igy a tőkés manufaktúra és a magántulajdonnak a háborús szükségletek által megkövetelt korlátozása már a társadalmasított termelés anyagi mintaképéül szolgálhatott Babeufnek, akinek a gazdasági életben mindenható állama sem volt más, mint a francia állam hatalmának, mely a gazdasági életet legapróbb részleteiben is szabályozta, további kiterjesztése. Végül a francia forradalom a tömegekben már a gazdasági egyenlőség jelszavát is népszerűsítette, s Babeuf a forradalmi tömegek egyenlőségi törekvéseiben oly politikai erőt láthatott, amelyet a fennálló gazdasági rend ellen lehet irányítani.

Babeuf titkos, centralizált, fegyelmezett forradalmi pártot szervezett, amely a kisbirtokosokra, kiskereskedőkre, napszámosokra, földművesekre, kézművesekre, mindazokra a szerencsétlenekre akart támaszkodni, «akiket a hibás intézmények fáradsággal és nélkülözéssel túlterhelt élettel sujtanak». Ennek a pártnak az volt a feladata, hogy a hatalmat felkeléssel megragadja, felállítsa a forradalmi diktatúra kormányát, lerombolja az uralkodó osztály egész államapparátusát és helyébe népi szervezetekre támaszkodó forradalmi hatalmi apparátust állítson. Mindezt Babeuf politikai előfeltételnek tekintette a vagyonközösség megvalósításához. A politikai stratégia utóbbi elveit a számára legközvetlenebb anyagi valóságból, a francia polgári forradalom gyakorlatából merítette, amely ezeket az elveket megvalósította. Pártját azért alapozta a szegényekre, mert a forradalom addigi történetéből úgy látta, hogy «az egyenlőség igazi támaszai a proletárok (szegények).» Pártja konspiratív szervezeti alakja szükségképpen folyt a forradalom véres osztályharcaiból kialakuló polgári rendszer — a direktórium — terrorisztikus uralmi formáiból. A francia forradalom tapasztalataiból indult ki, amidőn a hatalom átvételét előkészítő időszakban vonakodott a polgári rendszer híveivel szervezetileg együtt-

működni, — mert ezek a dolgozó tömegekhez a forradalom alatt azért fordultak, hogy rájuk támaszkodva hatalomra jussanak s azután a közösséget a nép ügyével megtagadták; amidőn végső célját, a vagyonközösséget, pártjának a fennálló rend elleni agitációjában eltitkolta, — mert látta annak a gyűlöletpropagandának a hatásait, amellyel a polgárság a forradalom alatt az «anarchistákat», tulajdon ellenségeit diszkreditálni igyekezett. A tömegek elé a felkelés bevallott célja gyanánt a vagyonközösség helyett a demokratikus köztársaság felállítását akarta kitűzni. De mert azt is látta, hogy a tömegeket a forradalom addigi menete papirosjogokkal és alkotmányokkal már jóllakatta, s hogy a forradalomban az a párt győzött, amely a tömegek anyagi helyzetét nyomban megjavította, egyidejűleg azonnali anyagi előnyöket akart részükre biztosítani: az ellenforradalmárok lakásainak átadását, a köztársaság szerencsétlenjeinek, «az emigránsok, az összeesküvők és a nép ellenségei» vagyonának felosztását, «a haza védelmezői és szerencsétlenek között», egymilliárd frank értékű nemzeti vagyon felosztását a volt katonák között. A tömegeket ezekkel a rendszabályokkal akarta megnyerni és pártja megett felsorakoztatni s végső célját csupán a hatalom megszerzése után ismertette volna meg velük. Taktikai nézeteihez nem ragaszkodott dogmatikusan: a felkelés kitörése előtt célszerűségi okokból hozzájárult ahhoz, hogy a polgári demokratákat bevonják az akcióba. Taktikájának nagyfokú hajlékonysága, amellyel a forradalom addigi tapasztalatait értékesítette, Jaurès arra indította, hogy Babeuf «csodálatraméltó opportunizmusát» mintaképnek fogadja el.

Babeuf nem győződhetett meg arról, hogy a termelés társadalmasítására irányuló terve, amely a gazdasági átalakulásnak hosszabb időre szabott részletes programját és a nép ehhez alkalmazott megnevelését is magába foglalta, a termelőerők fejlettségének akkori fokán keresztülvihetetlen volt: forradalmi helyzet hiányában a hatalom megragadására irányuló kísérlete összeomlott. De a «babuvizmus» s vele a francia polgári forradalom gyakorlatának tapasztalatai átöröklődtek a 19. század munkásmozgalmára, amelyhez Babeuf barátja és fegyvertársa, Buonarroti közvetítette őket. A júliusi monarchia titkos munkástársaságaiban a babuvizmus három irányba hasadt szét. Egyenes folytatása a blanquizmus volt, gyakorlati kapcsolatokkal

azokhoz a német munkástársaságokhoz, amelyekből Marx «Kommunista Szövetsége» megszületett; ezen a vonalon utópiás jellegéből fokozatosan kivetkőzött, alapját az időközben bekövetkezett gazdasági fejlődés tényeire, a nagyipari proletariátusra helyezte át és lassanként beolvadt a marxizmusba. Jobboldali elhajlása megőrizte Cabet Ikária-alapító terveivel utópiás alakját s egyenesen Jaurès opportunista-idealista felfogásába torkollott, aki Babeuföt a szocializmus ősének tekintette, a szocializmusban a polgári forradalom elveinek logikus továbbfejlesztését látta s a szocializmust a demokrácia követelményeiből vezette le. Baloldali elhajlása az 1840-es évek franciaországi «babuvista» munkásmozgalmában mutatkozott meg, amely utópiás elemeit még tovább fejlesztve, egyéni terrorral és kisajátítással, továbbá puccsokkal akart egy kispolgári vagyonközösséget megvalósítani, s minden központi hatalmat elvetve, az anarchista-gyakorlat megalapozója lett. E három irányzat közül a jobb és baloldali elhajlás fokozatosan elvesztette pusztán utópiás jellegét és képviselői a gyakorlatban a munkásosztály árulóivá lettek. Egyedül a marxizmus volt az, mely a tudományos szocializmust a munkásosztály forradalmi harcával egyesítve, a szocializmust formáló történelmi erővé vált. Ezt fejlesztette tovább és vitte győzelemre a Nagy Októberi Forradalomban Lenin és Sztálin.

MOLNÁR ERIK

I.

A FORRADALOM ELŐTT.

François Noël Babeuf, aki a forradalomban előbb a Camille, később a Gracchus nevet vette fel, 1760 november 24-én született a pikárdiai Saint-Quentinben. Családjáról keveset tudunk: apja katona volt, aki 1738-ban megszökött német területen állomásozó ezredétől s tizenhét éven át élt külföldön. Egyes ellenőrizhetetlen adatok szerint II. József osztrák császár tanítója is volt. Franciaországba való visszatérése után szerény állást kap az egyik királyi birtokon, de nem tudni mi okból, kiteszik onnan és a család nagy nyomorba jut.

A tizenötéves François Noël Babeuf kénytelen munkát vállalni előbb egy úrbéri ellenőrnél (hűbéri jogokban jártas szakember), majd szolga az egyik pikárdiai nemesi családnál, később egy községi írnok s azután egy földmérő alkalmazottja. 1782-ben megházasodik (egy szolgálóleányt vesz el feleségül) és 1784-ben mint úrbéri ellenőr megtelepszik a szülőhelyétől nem messze fekvő Roye-ban.

Foglalkozása módot nyujt arra, hogy alaposan megismerje a sok jobbágylázadást látott Pikárdia parasztságának helyzetét. Éppen a XVIII. század második felében, az eredeti tőkefelhalmozás folyományaként, a földesurak arra törekszenek, hogy a parasztot megfosszák földjétől, elragadják tőle a községi birtokokat. A pikárdiai parasztság kemény küzdelmet folytat e törekvés ellen s Babeuf e harcban a parasztok mellett foglal állást.

A feudalizmussal való szembenállását tudatosítják benne a felvilágosodás filozófusainak munkái. Mint irataiból kitűnik, elsősorban Rousseau-t, Diderot-t és a XVIII. századi kommunisztikus elképzelések két legjelentősebb képviselőjét, Mably-t és Morelly-t ismeri.

Helyzete, személyes tapasztalatai és olvasmányai hatására még a forradalom előtt jelentkeznek Babeufnél azoknak a gondolatoknak csirái, melyeket később világosabban kifejt és amelyek végsőfokon az Egyenlők összeesküvéséhez vezetnek.

A forradalom előtti Babeuf felfogását hűen tükrözi vissza az a levelezés, melyet Dubois de Fosseux-vel, az Arras-i Akadémia titkárával folytatott. Arras ebben az időben jelentős kulturális központ volt s az ottani Akadémia titkára tájékoztatni tudta Babeuft a legfontosabb irodalmi eseményekről. Egy alkalom-

mal Dubois de Fosseux arra kérte őt, ajánljon néhány pályázati kérdést. Babeuf egyik kérdése így hangzott: «Az eddigi ismeretek alapján milyen lenne a helyzete egy olyan népnek, melynek társadalmi intézményei lehetővé tennék, hogy minden tagja között a legteljesebb egyenlőség uralkodjék, hogy a föld ne egyeseké, hanem mindenkié legyen és hogy az ipar legkülönbözőbb termékeiig minden közös legyen? A természeti törvény nem zárja-e ki az ilyen jellegű intézményeket? Lehetséges volna-e, hogy egy ilyen társadalom fennmaradjon és egy teljes mértékben egyenlő elosztás megvalósítására volnának-e felhasználható eszközök?» Ezek a kérdések azt bizonyítják, hogy Babeuf már ebben az időben foglalkozott a vagyonközösség gondolatával és ezt a feltevést még inkább megerősíti 1787 június 8-án kelt levele, melyet szemelvényeinkben közlünk és amelyben a levél írója a feudalizmus éles kritikája után, nyiltan állást foglal a vagyonközösség s az ebből folyó egyenlőség gondolata mellett. Ehhez a gondolathoz Rousseaunak és követőinek természetjogi felfogása alapján jut el. Nem kétséges azonban, hogy Babeuf elképzeléseinek kialakításában szerepet játszik a pikárdiai szegény parasztságnak az a törekvése, hogy fenntartsa a közösségi birtokokat, melyek felszámolását megkezdte a kapitalista fejlődés.

Jellemző, hogy Babeuf már ekkor is nagy jelentőséget tulajdonít a gyakorlatnak és a rousseauisták civilizáció-ellenes utópiájával szemben, 1787 augusztus 2-i levelében felhívja a figyelmet a találmányok, újítások fontosságára és azoknak a közösség szempontjából való hasznosítására.

LEVELEK DUBOIS DE FOSSEUX-HÖZ.

A VILÁGREFORMÁTOR TERVE

1787. július 8.

Mai vizsgálódásaimban magam is megkísérlem megállapítani, mennyiben találok hasonlóságot és eltérést két reformtervezet között: egyik a Világreformátor rendszere, a másik az ön levelezőjének eszmefuttatása, aki a Törvénykönyv reformjáról értekezik.[1]

Mindkettő a köz javát tartja szem előtt. De ábrándjaik és képtelenségeik megvizsgálása után magam sem tudom, melyik gondolkodót fogom kedvezőbben megítélni. Egyébként

[1] Dubois de Fousseux, az arrasi Akadémia titkára, 1786 október 26-i Babeufhöz intézett levelében megemlíti, hogy egy iratot kapott, melynek címe: «Az egész világ megváltoztatásának előfutára . . . . .» Babeuf élénken érdeklődik e munka iránt s kérésére Dubois de Fosseux leveleiben részletesen ismerteti annak tartalmát, ugyanakkor közli egyik levelezőjének gondolatait a törvénykönyv reformjára vonatkozólag.

egyikük tárgyköre jóval kiterjedtebb, mint a másiké. Az Egyetemes Törvénykönyv Apostola láthatólag azt szeretné, ha az örökösödés tekintetében minden rendű ember mindenütt azonos jogokkal rendelkeznék, *ami nagyon kívánatos.* Viszont a Világreformátor azt óhajtaná, hogy minden ember megkülönböztetés nélkül egyenlő mértékben juthasson hozzá mindazokhoz a javakhoz és előnyökhöz, melyeket az életben élvezhetünk — *s ez szerintem sokkal kívánatosabb.*

Mindenki csodálkozik szokásaink ellentmondásain. Azt hiszem, ha kialakulásuk idejéig megyünk vissza, nem lesz okunk csodálkozásra. Az akkori tudatlan és barbár emberiség mindenben csupán indulatait követte. A hódítások mámorától ittas fők nevetséges hiúságuknak hízelgő szokásokat igyekeztek kialakítani, mintegy azoknak az embertelen hajlamoknak természetes folyományakép, melyeknek mindíg új erőt adott az elképesztő hűbéri rend.

A rablóvezérek csak akkor érezték teljesnek boldogságukat, ha gazdag birtokot szerezhettek.

Sötétnek látták a jövőt, ha ostoba gőgjükben arra gondoltak, hogy egy napon birtokuk felaprózódik utódaik között és nem táplálhatja sokáig birtokosaik korlátolt önteltségét, amely rendszerint a vak szerencsére támaszkodik, főleg, ha az embereket olyan előítéletek kormányozzák, mint az említett idő általánosan bevett előítéletei.

Ezt a váratlan bajt új méltánytalansággal akarták orvosolni. A nagyravágyás kedvéért el kellett hallgattatniuk a vér szavát. Ennek folytán fiatalabb gyermekeik puszta megélhetését is alig biztosították, csakhogy a jogtalanul elvett vagyon és egy már önmagában is gyűlöletes név átörökítése végett a fölösleg és a vélt előkelőség az elsőszülötté lehessen.

Így keletkezett hát az állítólagos nemesség és a társadalom minden rendjében meglelhető számtalan felháborító megkülönböztetés.

Aki a harcban nem volt elég kegyetlen és ravasz, vagy nem kedvezett neki eléggé a szerencse, az csak a többiek lenézett szolgája lehetett.

Így alakultak ki azok a furcsa törvénykönyvek is, melyek a bitorlóknak jogalapul szolgáltak, törvényesítették fosztogatásaikat s a legyőzött családok számára mindörökké megpecsételték vagyonuk kisajátítását.

Sőt úgy intézték, hogy ez utóbbiak soha ne tudjanak lesüllyedt állapotukból felemelkedni, és hogy a győztesek osztálya mindig az emberi faj egyik igen alacsonyrendű osztályának tekintse őket.

Ezek a törvénykönyvek az állítólagos nemesek gőgjét is kiszolgálták, akik hóbortjaik ösztönzésére írásba foglaltatták, hogy csupán elsőszülött fiúgyermeküket tekintik főörökösnek s hogy másodszülötteik, sőt elsőszülött leányaik is csak fél-, negyed-, sőt többnyire csak ötödrészben számítanak gyermekeiknek. E törvénykönyvek szerkesztőbizottságaiban a gazdagabbaknak nagyobb befolyásuk és több szavuk volt s így az ő kényükre-kedvükre állították össze cikkelyeiket. Innen ered ezeknek az alkotásoknak minden ellentmondása és következetlensége, bár néha a bölcseség és pártatlan igazságosság műveiként szoktak hivatkozni rájuk, holott nem egyebek, mint az őket folytonosan létrehozó szenvedélyek ékesen szóló bizonyítékai.

Hogyan lehetne hát újnak nevezni egy olyan törvénykönyvet, melyben csupán annyi a változás, hogy csak *egy bizonyos területen szűnik meg olyasmit védeni, ami másutt törvény erejével bír?* Gyenge gyógyszer ez ily súlyos bajok ellen. Egyes gyermekek továbbra is szegényen és vagyontalanul jönnének a világra, míg szomszédomnak, a milliomosnak csemetéi születésük pillanatától fogva tejben-vajban fürdenének. Ez a szomszéd továbbra is ugyanúgy pöffeszkedne mérhetetlen birtokán és rangjának magasságaiból ugyanúgy lekezelne mint azelőtt — csupán mert szegény ördög vagyok, aki a nyomor súlya alatt roskadozik. E dölyfös ember hűbéri örököse továbbra is hatalmas nagyúr maradna öccséhez képest, aki elég szűkösen élhetne tovább, míg nővérét, hogy az elsőszülött vagyona még nagyobb legyen, valami szomorú kolostor fogadná be, holott az aligha érez ellenszenvet a házasság köteléke iránt. A sok «továbbra is»

ezzel még korántsem ért véget s így lehetne folytatni még jó egynéhány példán keresztül.

Annál jobban tetszik azonban a Világreformátor! Mily kár, hogy a megvalósítás gyakorlati kérdéseivel nem foglalkozik![1] Reméljük, munkája sok előfizetőre talál s így megvilágíthatja a kérdést erről az oldaláról is. Terve valóban minden tárgyat sorravesz és azt hiszem, átszervezésének megvalósulása után az igazságszolgáltatásnak nem maradna más feladata, mint azokat a bűnösöket büntetni, akik kivonják magukat az egész társadalomra kiterjedő közös munka alól. Ennek érdekében a királyoknak valószínűleg le kellene mondaniuk koronájukról, s minden nemes és rangbeli letehetné méltóságait, hivatalait és állásait. Ez legyen a legnagyobb veszteség! Nagy forradalom előfeltétele a nagy változás. S egyébként is mi értelme van e sokféle hóbortos rangnak? Ezeket az üres és értelmetlen címeket a gőg sugallta és az aljasság támasztja alá. Kell-e bármiféle különbségnek lenni az emberek között? Mért tisztelnők jobban a kard viselőjét, mint a fegyverkovácsot? Fajtánk fejlődése során vajjon nem ugyanaz volt-e számunkra is a természet parancsa, amely a többi élőlényt kötelezi? Azt akarta talán, hogy az egyik ember rosszabbul táplálkozzék, öltözzék és lakjék, mint a másik? Hihető, hogy ez így lehetett a világ kezdetekor? Nem cáfolnák-e meg ezt az állítást újabb tapasztalatok, melyeket amerikai testvéreink eredeti életmódjáról szereztünk, míg békés földjük felfedezése után oly gyalázatosan nem bántunk el velük?

Az Emil[2] szerzőjének szavai szerint az emberiséget sujtó bajokat az idézte föl, aki először kerítette be földjét s először mondta ki: *ez az enyém.*[3] Másutt Jean-Jacques úgy beszél, hogy

---

[1] Jellemző, hogy Babeuf már ekkor is nagy jelentőséget tulajdonít a gyakorlatnak, ami általában hiányzott a XVIII. századi kommunisztikus elképzelésekből.

[2] Emil, vagy a nevelésről. Rousseau műve (1762), mely jelentős hatást gyakorolt a modern nevelés kialakulására.

[3] Rousseau 1755-ben jelenteti meg nagy feltűnést keltő munkáját: «Az emberek közötti egyenlőtlenség eredetéről és alapjairól szóló értekezést», melyben a magántulajdon kialakulásával magyarázza a kezdeti egyenlőség megszűnését.

ezek a bajok tették lehetővé minden későbbi ismeretünk felfedezését. De Jean-Jacques azt állítja, hogy ez a nyereség csupán nagyobb boldogtalanságra vezetett, mint a kezdeti természeti állapoté volt, s ennek folytán mintegy a természethez irányít vissza bennünket, hogy elérhessük a jólét tetőfokát.

Érzéseim szerint Reformátorunk tovább megy, mint a genfi polgár, akit ábrándozónak szoktak minősíteni. Jól ábrándozott: ez igaz, de a mi emberünk ábrándjai tökéletesebbek. Ő is azt állítja, hogy az emberek tökéletesen egyenlők, tehát senkinek sem lehet magántulajdona, hanem csak a közösségen belül veheti ki részét a javakból, és hogy az egyén már születése pillanatától fogva nem lehet se gazdagabb, se szegényebb, se tekintélyesebb, mint bárki környezetében. De Reformátorunk távolról sem követi Rousseau nyomait: nem akar az erdőbe visszaküldeni, hogyott lakmározzunk valamilyen tölgyfa alatt, csillapítsuk szomjunkat az első patak vizével és a fa lombjainak védelmében térjünk pihenni ugyanott, ahol élelemre találtunk. Ő napi négyszeri bőséges étkezést kínál, elegánsan felöltöztet és nekünk, családapáknak, kivétel nélkül egy-egy ezer arany árú csinos házat is ad. Ez ám a pompás összhang a társasélet és a természetes, primitív lét örömei között!

Nos hát, ami engem illet: *vivat;* én akár elsőnek beállok az új köztársaságba jelentkező kivándorlók közé. Könnyűszerrel megtartom az ottani törvényeket, ha boldogan, megelégedve élhetek s nem kell aggódnom sem gyermekeim, sem a magam sorsa miatt. Mily szép lesz, ha majd ott is folytatom írói mesterségemet és nem kerülök szembe azok lenézésével, akik, nálunk előkelőnek mondott foglalkozásuk alapján, jogot éreznek arra, hogy pártfogó pillantásaikon kívül semmi egyébbel ne fizessenek. Önmagamnak sem fog nehézséget okozni, hogy a teljes egyenlőség alapján bánjak azzal az iparossal, aki a hajam bodorítja, és azzal, aki a cipőmet állítja elő. Ennek valóban így is kell lennie. Vagy nincs talán szükség ezekre a hasznos iparosokra? Ízlésük, vagy természetes hajlamaik ezek felé a mesterségek felé vonzották őket a törvények tanulmányozása helyett: talán a társadalom szempontjából kevésbbé értékesnek tekintsük őket emiatt, mint azokat, akiket haj-

lam, vagy némi tehetség a hivatali pályára terelt? Nem lehet mindenki tisztviselő s aki az, talán kevesebb bajjal sajátította el hivatását, mint a maga esetleg igen egyszerű mesterségét az a munkás, akivel mostohán bánt a természet. Tehet róla talán ez utóbbi, ha születésekor nem hozott magával szerencsésebb képességeket? Emiatt kerüljön hátrányosabb helyzetbe, mintha a sors rendeléséből a vezető helyről irányítaná a köztársaságot? És ha csak kötni tud? Akkor harisnyát fog kötni a parasztoknak, szakácsoknak, bortermelőknek, kelmegyártóknak, cipészeknek, fodrászoknak, kőműveseknek, ügyvédeknek stb., — ők viszont kenyérhez, élelemhez, borhoz, ruhához, cipőhöz, hajápoláshoz, lakáshoz juttatják és általában gondoskodnak számára jogvédelemről. A viszonosság alapján ugyanez fog vonatkozni a többi mesterségre is és így remélhető, hogy mindenki tökéletesen elégedett lesz.

Néhány évvel ezelőtt a fényűzés túltengése ellen írt valaki. Felrótta, hogy veszendőbe megy a rangok közti megkülönböztetés. Ruhája után már meg sem lehet különböztetni a parasztot az urat. Ezen az állítólagos visszaélésen a szerző szerint megkülönböztető jelzésekkel lehetett volna segíteni, amelyet rangjának megfelelően hordott volna ki-ki a ruháján s ami egyben kifejezte, sőt megmagyarázta volna mindenki társadalmi helyzetét is: a nemes jelvénye pl. kard lett volna, a fűszeresé cukorsüveg, az olajkereskedőé hordó, a pecsenyesütőé liba, a lakatosé üllő, a szabóé olló és így tovább.

Remélem, új köztársaságunk megalakulása után efféle kérdésekkel senkisem foglalkozik majd, mert minden hasznos foglalkozás (mert bizonyára csak ilyenek lesznek) egyként megbecsülésre talál . . .

MEZŐGAZDASÁG ÉS TALÁLMÁNYOK

1787. aug. 20.

A rómaiak mezőgazdaságáról én sokkal kevesebb felvilágosítással szolgálhatok, mint levelezője, akinek eljuttatta hozzám e tárgyra vonatkozó értekezését. Vérbeli irodalmárnak érzem, én pedig ettől igen távol állok; velem ellentétben valószínűleg rendelkezik e nehéz kérdések átgondo-

lásához szükséges idővel, s meglátszik, hogy rendelkezésére állnak bizonyos könyvek a tárggyal kapcsolatban, míg én e tekintetben is teljesen más helyzetben vagyok. Így legföljebb bizonyos valószínűségeket vehetek észre és ingatag alapokon álló véleményemet ahhoz igazítom, amit észszerűnek találok. Nem is nagyon tudok ellenvetést tenni az ön levelezőjének, uram, aki érzésem szerint elég jól látja a dolgokat. Legföljebb azt kifogásolhatom gondolatmenetében, hogy kifigurázza a régi Róma polgárainak földmívelő hajlamait. A műben szereplő *erőteljes és gyakorlott derék parasztok* szerintem csupán gépek, amelyeket ügyes gépészeknek kell állandóan rendben tartani, hogy el ne romoljanak. Már pedig honnan kerülnének ezek a gépészek elő, ha a vezető osztályok polgárai, teljesen gépeikre hagyatkozva, nem szánnák rá magukat, hogy ők is munkához lássanak? Az elméletet csak a gyakorlat tökéletesítheti. Egyébiránt cseppet sem ártana, ha azok, akiket nálunk a római konzulokhoz, meg a többi *-us* végű hőshöz akarnak hasonlítani, néha maguk is kegyeskednének *az eke szarvára tenni* gyakran *nagyon is nehéz*, de többnyire haszontalan *kezüket* (s még jó volna, ha csak haszontalanok volnának): ettől csak jobban megtanulnák tisztelni a szerencsétlen földművesek jogait.

Egyetértek levelezőjével abban, hogy a mesterségek hasznosságukhoz mérten állandóan fejlődni fognak. Valóban igaz, hogy mezőgazdaságunk jelenleg igen magas fejlődési fokon áll, de véleményem szerint még nagymértékben tökéletesítendő! Különben hány találmány sikkad el haszontalanul, szinte születése pillanatában! Ha a földműves hasznos eljárást fedez is föl, csak maga használja, mert szomszédai, akik többnyire az előítéletek rabjai, vagy lebecsülik azt, vagy túl korlátoltnak és önállótlannak bizonyulnak, amikor a végrehajtás során felmerülő kisebb nehézségeket kell leküzdeniök. Maga a feltaláló sem igyekszik terjeszteni felfedezését, amely vele együtt tűnik el. Ezért halad majdnem minden mesterség oly lassan a tökéletesedés felé. Nem volna-e kívánatos olyan törvényt hozni, amely kötelezné a polgárokat a társadalomból eredő előnyök viszonzására és előírná, hogy közkinccsé tegyék esetleges felfedezéseiket? . . .

II.

A FORRADALMI PÁRIZSBAN.

A forrongó pikárdiai parasztság körében villámcsapásként hat a polgárságot támogató párizsi plebejus elemek forradalmi tette: a Bastille lerombolása. Babeuf, aki együttérez ezzel a parasztsággal, késedelem nélkül Párizsba siet, hogy tanuja lehessen a forradalmi eseményeknek. 1789 július 17-én érkezik a fővárosba és 25-én számol be feleségéhez írt levelében a látottakról.

1789 július 14-e a régi rend megrendülését jelzi, de még komoly küzdelemre van szükség, míg a városi plebejus elemekkel szövetkezett polgárság teljesen fel tudja számolni a hűbériséget. Ebben a harcban döntő szerepet játszik a parasztság is, mely a júliusi események hatása alatt mindenütt felkelésben tör ki, felégeti a kastélyokat, a hűbéri jogokra vonatkozó iratokat, elbánik az ellenszegülő, népnyúzó földesurakkal s ilyen módon akar szabadulni a feudalizmus béklyóitól, a legkülönbözőbb terhes úrbéri szolgáltatásoktól. A polgárság, melynek egy része földbirtokkal is rendelkezik, megrémül a parasztmozgalomtól, mert ebben támadást lát a magántulajdon ellen. Néhol igyekszik erőszakkal fellépni a parasztokkal szemben, de végül is az arisztokrácia visszacsapásától félve, nem meri a királyi hadsereg felhasználását ajánlani s ezért hajlandó bizonyos látszatengedményeket tenni. Augusztus 4-én a parasztság nyomására jönnek létre azok a határozatok, melyek megszüntették a személyes kötelezettségeket, de fenntartották a föld után járó úrbéri szolgáltatásokat, s ezektől a paraszt csak megváltás útján szabadulhatott. Augusztus 26-án fogadja el a nemzetgyűlés az Emberi és Polgári Jogok Kiáltványát, mely lerakja az új rend, a burzsoázia rendjének elvi alapjait. A király nem hajlandó elfogadni sem az augusztus 4-i határozatokat, sem pedig az Emberi Jogok Kiáltványát — újabb népi nyomásnak kellett jönnie, hogy ezt kikényszerítse. Október 5-én a párizsi nők kezdeményezésére a nép Versailles ellen vonul: a király kénytelen szentesíteni a határozatokat, a Kiáltványt és a tömegek követelésére a nemzetgyűléssel együtt Párizsba költözik.

Babeuf, aki éppen október 5-ig tartózkodik a fővárosban, benne él a forradalomban és az események láttán a társadalom átalakítására vonatkozó gondolatai kezdenek gyakorlatibb formát ölteni.

Még Párizsban léte alatt jelentette meg Állandó Kataszter című munkáját, melyet egy Audiffred nevű kereskedővel és matematikussal együtt írt s melyben elsősorban az igazságos, arányos adóelosztásra vonatkozó javaslatait adja elő. Célkitűzését így határozza meg: «Az elnyomottak érdekében fogtunk ehhez a munkához, melyet most kiadtunk; természetes tehát, hogy sokat foglalkozunk veluk». Az elnyomottak kérdéseivel való foglalkozás azonban nemcsak az adóügyre terjed ki, hanem Babeuf — ha burkolt formában is — folveti, főleg a munka bevezetőjében, a szegényparasztság és általában a plebejus elemek alapvető követeléseit is. Amint szemelvényeink is bizonyítják, a szerző Rousseau felfogásából kiindulva bírálja a fennálló társadalmi rendet és hangsúlyozza, hogy a feudális földbirtok jogbitorlás útján jött létre. A társadalmi szerződés alapján követeli, hogy mindenki számára biztosítsák a megélhetést s ezt akkor látja elérhetőnek, ha mindenki közott egyenlő darabokban osztanák ki a földeket, azzal a feltétellel, hogy az így nyert parcellák ne legyenek orokolhetők, elidegeníthetők. Így jelentkezik Babeufnél első formájában a plebejus elemek képviselői által főleg 1791 után sokat emlegetett agrártorvény, melyet maga is részletesebben kifejt egy későbbi levelében. Egyébként Babeuf véleménye szerint a kezdeti egyenlőség megszűnését a műveltségnek a gazdagok által történt kisajátítása okozta s ezért követeli a műveltség osztálymonopólium jellegének eltuntetését. Meg van győződve arról, hogy a műveltség általános elterjedése esetén az elnyomottak ráébrednének a társadalmi igazságtalanságokra és megkezdenék azok ellen a küzdelmet. Babeuf később is igen nagy jelentőséget tulajdonít a műveltségnek, a nevelésnek, de feladja azt az ideálisat elképzelést, hogy egyedul a nevelés útján el lehetne jutni a társadalom átalakításához.

LEVÉL FELESÉGÉHEZ.

Párizs, 1789 július 25.

Azt sem tudom, hol kezdjem az írást, szegény feleségem; lelkem oly nyugtalan: lehetetlen itt tartózkodni és világosan látni a helyzetet. Minden düledezik körülöttem s minden a forrongás olyan állapotában van, hogy az ember még akkor is alig hisz a szemének, mikor maga látja az eseményeket. Így csak nagyjából mondhatom el, mit láttam, mit hallottam. Érkezésemkor egész Párizs arról az összeesküvésről beszélt, amelyet Artois gróffal együtt több herceg vezetett.[1] Nem kisebb célt tűztek

[1] Éppen július 16-áról 17-ére virradó éjjel szokott ki Artois grófja több más arisztokrata kíséretében külföldre, miután a királyt nem tudta rávenni arra, hogy Metz-be menekuljon és innen torjon hadsereggel Párizs ellen.

maguk elé, mint azt, hogy lemészárolják a párizsi nép nagyrészét s azután egész Franciaországban rabszolgaságba taszítják mindazokat, akiknek sikerült az öldöklést átvészelniük, de csak ha alázatosan megadják magukat a nemeseknek és zokszó nélkül nyujtják kezüket, várva a zsarnokok bilincseit. Mindennek vége lett volna, ha Párizs nem leplezi le ezt a gyalázatos összeesküvést; soha ehhez fogható gazságot, ha sikerül. Méltán állottak szörnyű bosszút ezért az árulásért, melyre még nem volt példa a történelemben; úgy döntöttek, hogy nem irgalmaznak sem az összeesküvők vezetőinek, sem párthíveiknek. Megkezdődtek a kivégzések, de ez még nem vezette le a nagyon is indokolt felháborodást. A Bastille parancsnokának halála,[1] a gyalázatos börtön lerombolása, a polgármester[2] kivégzése után XVI. Lajos alázatosan megkövette alattvalóit,[3] visszahívta Necker-t[4] és a többi volt minisztert, eltávolították Párizs környékéről az új ezredeket és csapattesteket[5] — de mindez korántsem tudta a nép haragját elcsillapítani: újabb jóvátételeket követel. Amint mondják, még vagy harminc bűnös fejét követelik. Necker-t Foulon-nak[6] kellett volna felváltania: ez négy nappal

[1] A Bastille parancsnoka, De Launay lövetett a nép parlamentereire, akik a királyi börtön békés átadására vonatkozó ajánlatot akarták közvetíteni.

[2] Flesselles polgármester kapcsolatot tartott fenn a királyi udvarral és eltitkolta a nép előtt a fegyverraktárakat.

[3] Július 17-én a király a nép követelésére kénytelen a párizsi városházára menni, ahol Bailly polgármester nemzetiszínű kokárdát tűz kalapjára. Igy vezetett a Bastille lerombolása az abszolút királyság megdöntésére és a nép felségjogának elismerésére.

[4] Necker (1732—1804) két ízben volt XVI. Lajos pénzügyminisztere. Félmegoldásokkal kísérletezett, hogy a feudális Franciaországot megmentse a gazdasági összeomlástól. A rendek összehívása után rá akarta bírni a királyt, tegyen engedményeket a harmadik rendnek. XVI. Lajos azonban július 11-én menesztette és a nyilt ellenforradalmár Breteuil báróval váltotta fel. A Bastille lerombolása után a nép nyomására kénytelen volt Necker-t állásába újra visszahelyezni.

[5] A király június 20-án felszólította a nemzetgyűléssé átalakult harmadik rendet, a hozzácsatlakozott alsópapságot és haladószellemű nemesi csoportot, hogy oszoljék szét és kezdje meg rendenként tanácskozásait. Mikor ennek a felhívásnak a nemzetgyűlés nem tett eleget, XVI. Lajos parancsot adott 20.000 katona összevonására Párizs környékén. Ez a rendelkezés indította a párizsi polgárságot arra, hogy megalakítsa a nemzetőrséget és ez volt közvetlen okozója a Bastille lerombolásának is.

[6] Foulon a hadsereg intendánsa, aki hatalmas vagyont harácsolt

ezelőtt önmagának holt hírét költötte és egy tuskót temettetett el maga helyett. Tegnap letartóztatták, a városházára vitték, s felakasztották, épp mikor távozni igyekezett. Testét meghurcolták Párizs utcáin, majd darabokra szaggatták; fejét lándzsahegyen vitték végig a városon a Saint-Martin külvárosig. Itt bevárták vele Bertier de Savigny-t, Foulon vejét, Párizs intendánsát, akit Compiègne-ben tartóztattak le: onnan hozták Párizsba, ahol ugyanaz a sors vár rá, mint apósára. Láttam az após fejét s a vőt, amint mögötte halad ezernél is több fegyveres kíséretében; így ment végig a nép sorfala között a külvároson és a Saint-Martin-utcán, miközben kétszázezer néző átkokat kiáltott felé és együtt örült az őrség csapatával, melyet a dobok pergése még jobban feltüzelt. Mily kellemetlen hatással volt rám ez az öröm! Megelégedett voltam s egyben elégedetlen; azt mondtam magamban: Kár, — de azt is: Annyi baj! Megértem, hogy a nép igazságot oszt és helyeslem is, ha beéri a bűnösök megsemmisítésével, de hogy kívánhatnám, hogy ne legyen kegyetlen ilyen körülmények között! Ezerfajta kivégzés, felnégyelés, kínvallatás, kerékbetörés, élveelégetés, megkorbácsolás, akasztófa, hóhér: ezt kellett látnunk mindenütt: csoda-e hát, ha így megromlottak erkölcseink? Uraink dolga lett volna, hogy a népet kimüveljék: e helyett barbárrá tették, mert önmaguk is azok. Amit vetettek, azt aratják most és fogják is aratni, mert amint látszik, mind ennek, szegény feleségem, szörnyű következményei lesznek: ez még csak a kezdet.

Ezt a részletet másnak is megmutathatod: most már szabad a Nemzet s mindenki szabadon leírhatja, amit csak akar.

Még nem mondtam semmit saját dolgaimról. Érkezésemkor felkerestem Maury[1] urat; utolsó megbeszélésünket csütörtökre tűzte ki. A másiknál is jártam ezután. Együtt ebédeltünk. Minden lehető nehézséget előhozott, ami csak ügyével kap-

---

össze és aki szerepet játszott Artois grófjának államcsínykísérletében is halottnak adta ki magát és elmenekült Fontainebleau-ba. A parasztok azonban felismerték és Párizsba vitték.

[1] Babeuf egyik munkaadója.

csolatos. Közjegyzői minőségben kellett felvennem a jutalékokat, külön kikötésekkel s nagyon örültem, hogy sikerült kihúzni belőle 42 frankot, amiből 30-at elküldök neked. Olyan hírem is van, amelynek más körülmények közt jobban tudnánk örülni: említett ismerősöm biztosra veszi, hogy két igen jövedelmező úrbérellenőri állást is tud szerezni s hogy Maury úr is biztosított számomra egyet a Saint-Quentin-de-Beauvais-i apátságban, hozzátéve, hogy ha meg lesznek velem elégedve, még újakat is szerezhetek, csak győzzem a munkát. De én félek, hogy az úrbéri jogokat s másféléket is, amelyektől már régen ideje lett volna megszabadulni, bármilyen súlyos veszteség is ez nekem, egyszercsak elviszi az ördög. Azok alapján, amiket írt beszélnek, teljes joggal hihetem. Nyíltan hangoztatják, hogy semmi szükség nemesekre, hűbérúri rangokra, kastélyokra, felső papságra s más effélékre. Ezerszer is igazuk van s örömmel helyeslek minden ilyen változást, sőt magam is kapható volnék egy kis közreműködésre, bár tudom, hogy ezzel saját érdekeimnek is ártanék s egy cseppet sem zavar, hogy az önzők bolondnak tartanak.

Audiffred[1] úrral a kataszteren dolgozom; ő, szemlátomást igen nagy reményeket fűz a mű kiadásától várható anyagi eredményekhez. Erről részletesebben beszámolok majd legközelebbi levelemben. Ha Maury úrral megegyeztem, azonnal tudósítlak.

Vigyázz a 30 frankra és egy fillért se fizess ki senkinek: erre nagyon ügyelj.

Csókollak tiszta szívemből.

SZEMELVÉNYEK AZ ÁLLANDÓ KATASZTERBŐL.

A TERMÉSZETI ÉS A TÁRSADALMI ÁLLAPOT

A természeti állapotban minden ember egyenlő. Ezt az igazságot kivétel nélkül mindenki elfogadja. A társadalmi állapotban fennálló hatalmas vagyonkülönbségeket azonban azzal szokták

[1] Matematikus és kereskedő, aki feltalált egy új földmérő-szerkezetet és akivel együtt jelenteti meg Babeuf az Állandó Kataszter című munkáját.

igazolni, hogy még a természeti állapotban sem részesülhet minden egyén szigorúan véve a teljes egyenlőség áldásában, mert a természet nem azonos mértékben osztotta szét köztük az érzelmeket, az értelmet, a képzelőerőt, a szorgalmat, az aktivitást és a testi erőt s ennek folytán lehetőségeik sem azonosak, melyekkel jólétüket megalapozzák, vagy az ahhoz szükséges javakat megszerzik. De a társadalmi szerződés[1] alapja valójában éppen az ész és annak nem arra kell-e törnie, hogy kiküszöbölje a természet törvényeinek hibáit és igazságtalanságait? Erőszakkal, vagy bármikép ki tudom ugyan tépni testvérem kezéből a zsákmányt, mellyel pillanatnyi éhségét akarja csillapítani, de nem éppen a társadalmi törvénynek kell-e megakadályozni ezt a barbárságot és tudtomra adnia, hogy csak azt szabad önfenntartás céljaira igénybe vennem, amit még senki sem vett birtokba egyéni használatára? Sőt nem kell-e még arra is ösztönöznie, hogy fejlettebb képességeimből eredő előnyeimet annak is rendelkezésére bocsássam, aki már születésekor hátrányosabb helyzetben volt és e képességek csiráit nem hozta magával a világra?

Ehelyett a csalárdság, agyafúrtság és a csűrés-csavarás eszközöket talált a társadalmi törvényekben és így tette rá kezét ügyesen a közösség tulajdonára. A természeti állapotban élő ember csupán napi szükségleteit szerezte be s ezáltal lehetőséget biztosított a többieknek is, hogy hozzáférhessenek mindahhoz, amire állandóan szükségük van. Ha ez nem így történik s ha valaki egymaga akart volna mindent felraktározni, társai feljogosítva érezték volna magukat raktárának kifosztására, hogy gyászos példát mutató nagyravágyásának gátat vessenek.

De mindez egészen másként történt az állítólag civilizált emberek között. Büntetlenül halmozhatott fel egy-egy ember annyit, amennyiből sokezer hozzá hasonló is megélne. A gazdagság halmozásának semmi sem szabott határt. Bizonyos téveszmék alapján nevetséges módon eltúlozták egyes foglalkozá-

---

[1] A társadalmi szerződés gondolatát Rousseau fejtette ki Contrat Social (Társadalmi Szerződés) című 1762-ben megjelent munkájában.

sok fontosságát és érdemét, bár azok haszna a valóságban többnyire csupán képzeletbeli volt.

Azoknak, akik e foglalkozási ágakban működtek, mégis sikerült mindent birtokba venniök, míg a hasznos munkát végző, valóban nélkülözhetetlen emberek bére lassan majdnem semmivé zsugorodott.

De ez még csak a bajok kezdete, mert az egyén, munkájából ma már egyáltalán nem tud megélni. A Munkások száma óriásira duzzadt, minthogy a körülmények összejátszása folytán a nagy vagyonok elnyelik a kisebbeket. Ez nemcsak újabb bércsökkentést eredményezett, hanem azt is, hogy a Polgárok nagy tömegei még azért a csekély fizetségért is képtelenek elfoglaltságra találni, melyet a gazdagok könyörtelen zsarnoksága kiszab, s amelyet a szerencsétlen Munkás a nyomor súlya alatt kénytelen-kelletlen elfogad.

Ugyanakkor a minden jóban dúskálók legmegszokottabb fordulata, hogy elküldik munkát keresni azt, aki végső szükségben bármilyen kis segítségért fordul hozzájuk. A Krőzusok szemét bántja, ha meg kell látniuk azokat a valóban rémítő, valóban iszonyatos és nyomorúságos rongyokat, melyek a szegényeket cifraságok helyett borítják, bántja, ha meg kell látniuk a szánalmas rongyoknak, torz sápadtságnak, a könnyektől mart arcoknak szomorú képét; a Krőzusok tehát, akiket bánt ez a látvány, elfordítják szemüket, nem mintha lelkükben volna még hely szánalomra, hanem mert nyomasztóan hat rájuk, ha nem mindenütt kellemes látvány veszi őket körül — és hidegen, könyörtelenül lerázzák a nyomorultakat. *Elküldik őket munkát keresni!* De hát oly könnyű munkát találni?[1] (Cadastre perpétuel, XXVI—XXIX).

TÁRSADALMI ELŐÍTÉLETEK ÉS A TERMÉSZETJOG.

A természet rendje elferdíthető, megváltoztatható, feldúlható, viszont teljes megsemmisítésével éppen újjáteremtését érjük el.

[1] Babeuf már sejteti a kapitalista fejlődés során fellépő koncentráció és a bérmunka embertelen következményeit.

Mitévők lesznek az emberek, ha két kezük munkájával sem segíthetnek majd magukon, miután már előzőleg kiforgatták őket minden földvagyonukból? TISZTELNI KELL A MAGÁNTULAJDONT! És ha 24 millió emberből 15-nek semmije sincs, mert a többi 9 millió annyira nem tisztelte jogaikat, hogy még önfenntartásuk lehetőségét sem hagyta meg nekik? Talán vállaljon magára 15 millió ember önkéntes éhhalált a 9 millió szép szeméért, hálából, amiért teljesen kifosztották őket? Biztos, hogy nem szívesen szánnák rá magukat, s valószínűleg többet érne, ha a gazdagok osztálya nem várná meg, amíg kitör a végső elkeseredés, hanem önként, a józan ész alapján lépne velük megegyezésre.

Nem én mondom ki először: *Mindenki számára munkaalkalmat kell biztosítani, s a Törvény kötelessége ügyelni arra, hogy a kereset fedezze a megélhetést.*

Engedjék meg, hogy önmagam ismételjem: az előítéletek biztosítottak külön jutalmazást bizonyos állások betöltőinek; csupán ez tette lehetővé, hogy egy kisebbségi csoport mindenre rátehesse a kezét. Ez a megállapítás magyarázza meg a hűbéri rendszer befolyását és a Papság mesterkedéseit. A vagyon megoszlása nem lehetett volna oly felháborítóan aránytalan, ha mindenki belátta volna, hogy egyik mesterség éppen annyit ér, mint a másik, feltéve, ha a köz javát tartja szem előtt és hogy *a munkás erénye mesterségét is megnemesíti.* Mindez előítéleteken múlik csupán; nem végezheti mindenki ugyanazt a munkát; az emberek képességei különbözők: ezt a természet bölcsesége rendelte így, s ez eredményezi a termelés ezerféle ágazatát, melyeket az emberi munka hozott létre, s amelyek mindnyájunk javát gyarapítják. Természettől kapott képessége szerint tehát ki-ki a Társadalom javát mozdítja elő, s így a Társadalomban nyilván mindenkinek azonos jómódban kellene részesülnie, már annál is inkább, mert senki nem tehet róla, ha képességeinek fogyatékossága miatt csupán szerényebb adományt tud a közösségnek felajánlani.

Sőt, ha jobban meggondoljuk, általában éppen nem azok a legkevésbbé hasznos foglalkozások, melyeket alantasak-

nak szoktunk tekinteni. A Filozófus szempontjából a szorgos Vincellér ezerszer többet ér, mint a lazafelfogású bírósági Tisztviselő, aki annak borát megissza, majd a pörösködés furfangjaival a földet is kihúzza lába alól. Érték szerint még csak össze sem lehet hasonlítani a cipőkészítő tisztes Iparossal azt a jellemtelen firkászt, aki ostobán azt képzeli, hogy túlságosan megtisztelné ezt az értékes Munkást, ha méltóztatnék egy pillantást vetni rá. Itt is az előítélet szegődik a gőg szolgálatába, s a minden megbecsülésre méltó szerény Polgár emiatt azt hiszi, hogy kevesebbet ér, mint az őt lenéző pojácák, sőt vakon elfogadja, hogy így van rendjén a dolog.

Szóval mindíg az előítéletek, a tudatlanság szülöttei okozták az emberi nem szenvedéseit. Nélkülük mindenki átérezhette volna az emberi méltóság tudatát; kiderült volna, hogy a Társadalom maga is nagy család, amelyben minden tagnak egyenlő jogai vannak, feltéve, ha testi és szellemi képességeihez mérten az összesség javára dolgozik. Ez lehetővé tette volna, hogy közös anyánknak, a földnek részeit csak a tulajdonos élettartamának idejére lehessen felosztani, s hogy a részek elidegeníthetetlenek legyenek; így minden polgár mindíg biztosan és elvesztés veszélye nélkül juthatott volna egyéni földtulajdonhoz. Képzeljük el, milyen birtoka lehetne minden családfőnek egy Franciaországhoz hasonló államban, ahol a megművelhető földterületek nagysága a különféle számítások eredményeinek középarányosa alapján kb. 22.5 millió hektárra tehető?

A francia birodalom lakóinak száma mintegy 24 millióra rúg; ha négyszemélyes családokat veszünk alapul, 6 millió családot kapunk, tehát egy-egy birtok területe $3\frac{3}{4}$ *hektár* lehetne.

Micsoda tisztes átlagjólétet[1] lehetett volna ilyen területű jól megművelt gazdaságokkal biztosítani? Mily tiszták és egyszerűek maradhattak volna az erkölcsök, milyen állandó rend irányította volna a népet, ha az valóban ennek a bölcs gazdasági berendezkedésnek alapjára helyezkedik, mely szigorúan

[1] «A tisztes középszer» kispolgári eszményét Rousseau-tól sok utópista vette át.

a természet általános érvényű Törvényeit követi, s melyekkel csak az emberi faj mer szembeszállni?

Csak a műveltség hiánya tette, hogy éppen ezzel ellentétes Törvények jutottak uralomra. Minden társadalmi intézmény azon az általános érvényű elven alapult, hogy tilos ugyan az embernek nyílt erőszakkal ragadni el embertársa vagyonát, viszont megengedett dolog minden elképzelhető ravasz fogással kiütni ugyanezt egymás kezéből. Valójában ez a szellem hatja át társadalmunkat. Nem vitás, hogy arra fog elsősorban rámosolyogni a szerencse, vagy legalábbis az lesz embertársai közt a leghatalmasabb, aki legjobban be tudja csapni a többieket. Aki nem elég számító, az nyomorba jut s a kedvező és kedvezőtlen esélyek versenyéből egyszercsak kialakul egy meglehetősen homályos értelmű kifejezés: *a szerencse kegye.*

Amint láttuk ennek a kifejezésnek sohasem kellett volna megszületnie s a polgárok állandó jóléte a szerencse szeszélyeitől független, biztos alapokra támaszkodhatott volna.

Eddigi fejtegetéseinkből is kiderül, hogy senki nem áll törvényes alapon, aki aránytalanul több vagyonnal bír, mint amennyi hazája termelékenységének és lakói lélekszámának alapján megilletné. Emiatt felborul a rend, mert a természet nem szórja bőkezűen ajándékait és csak annyi termést ad, amennyire teremtményeinek szüksége van. Így egyesek többletét csak a többiek nélkülözése teszi lehetővé.

Csak kizsákmányolásnak lehet tehát tekinteni, ha valaki egyénileg a közösség vagyonának több hányadát tartja birtokában. Nem tartjuk szükségesnek annyira átalakítani a világot, hogy a kezdeti egyenlőséget teljes egészében akarnók visszaállítani, de be akarjuk bizonyítani, hogy a nyomor áldozatai joggal követelhetnék vissza ezt az állapotot, ha a vagyonosok továbbra is vonakodnának olyan tisztes támogatáshoz juttatni őket, amelyben kifejeződik, hogy az az emberi egyenlőség alapján jár nekik s megakadályozza, hogy visszasüllyedjenek abba a vérlázító nyomorba, ahová az elmúlt évszázadok folytonosan súlyosodó bajai miatt ma jutottak.

Most pedig talán alaposabban is megindokolhatjuk a

nyomor áldozatainak szavait, amelyek választ adnak gőgös és durva nábobjaink kérdésére: «*Milyen címen lépnek fel oly magas követelésekkel a nincstelenek azokkal szemben, akiknek megvan mindenük? Hiszen így egyik ember élete sem lesz könnyebb, mint a másiké!*

Milyen címen? Hát azon a címen, uraim, hogy ők is emberek s most úgy követelik vissza jogaikat, mint a felserdült gyermek azt a vagyont, amelyet hűtlen gyámja gyáván elorzott. Önök játszották a hűtlen gyám szerepét; a Nép, amely most elérte nagykorúsága pillanatát, eddig az önök jóvoltából az örök gyermekkor és végzetes tunyaság állapotában élt s így nem ismerhette fel jogait. Önök szabtak ki rá tilalmakat, barbár és nevetséges mesterkedéseikkel testét-lelkét gúzsbakötötték. Engedniük kellett volna, hogy megtanulhassa azokat az ismereteket, amelyek birtokában megvédhette volna társadalmi előnyeit: ehelyett babonákkal, kicsinyes szertartásokkal, és nevetséges eszmékkel tömték meg a fejét, hogy értelmét elhomályosítsák. Az önök által kidolgozott nevelési módszer céljai közismertek: fenntartani a nyomort, folytonosan módot találni a nyomorgók verejtékén alapuló meggazdagodásra. Ezért szántszándékkal olyan eszméket ültettek lelkébe, hogy eszébe se jusson felzúdulni az önök álnokságai miatt s ne is álmodhasson eljárásuk jogtalanságáról. Hogy a jelenlegi nyomort a bőségben és gyönyörökben dúskáló gazdagok oly kegyetlen közönnyel nézhetik, míg embertársaik az éhhalállal küzdenek, *azt önök csupán a gazdagok és szegények nevelése közti ellentétnek köszönhetik.*

(Cadastre perpétuel, XXX—XXXVI).

HARC A FEUDÁLIS NAGYBIRTOK ELLEN.

Igen sok nagyhangú kijelentés hangzik el a *magántulajdon sérthetetlensége* körül. Arra szoktak hivatkozni, hogy az úrbéri szolgáltatások[1] néven smert adónemek is e fog lom kö ébe tartoznak, mert majdnem minden élvezőjük közvetett, vagy köz-

[1] A parasztság követeléseit tolmácsolja Babeuf, mikor az úrbéri szolgáltatások teljes felszámolásának szükségességéről ír.

vetlen vétel útján jutott hozzájuk s ezért senki sem akadályozhatja meg, hogy velük a legszabadabban rendelkezhessenek és még megváltás elfogadására se legyenek kötelezhetők. De a feudális zsarnokok a többi emberre kényszerített kegyetlen és igazságtalan jogaikat eladás útján is átruházhatják és a jogokat megvásárolt földesurak erre az alapra támaszkodtak, mikor így hárították el a felszabadulásra vágyó elnyomottak igényeit: «*Nem kötelességünk kivizsgálni, törvényes alapon rendelkezünk-e életetek és halálotok fölött: számunkra ez nem vitás, mert e jogot pénzen vásároltuk s így megtámadhatatlan tulajdonunk, melyet nem áll jogotokban kétségbe vonni.*» Ez az okoskodás általános érvénnyel bírt a maga idejében és mégsem tudta érvénytelenné tenni az emberi jogok elévülhetetlenségének tételét; — mi értelme volna tehát most elfogadni azt a mérsékeltebb igényt, amely arra irányul, hogy hozzanak törvényt az állítólagos hűbéri jogok megváltására.

Ha a természeti jogból indulunk ki és meg akarjuk oldani a hűbéri kötöttségek teljes felszámolásának problémáját, magától értetődően e tekintetben is érvényesnek kell elfogadnunk azt az indokolást, amelynek alapján atyáink letörték a földhözkötöttség természetellenes bilincseit. De a feudális nagybirtokosok nem is azért vonakodnának e kérdés szellőztetésétől, amiért első pillantásra gondolnánk; sokkal nagyobb rémületet keltenek bennük az ebből eredő jóval fontosabb következmények. Mert e félelmetes igazságok nem tűrnek félmegoldásokat! Talán most volna alkalom e kérdés külön megtárgyalására. Amint mondani szokták, minden hűbérbirtokból származó földtulajdon úgy keletkezett, hogy a hűbérúr kiszakította azokat a részekre tagolt teljes birtok területéből s feljogosítva érezte magát, hogy úrbérbe adja, vagy alhűbérként ruházza őket át. De ha belátjuk, hogy ezeknek az úgynevezett átruházásoknak a valóságban semmi alapjuk nincsen s hogy magát törvényesnek állító tulajdonosuk csak olyan alapon rendelkezik velük, amint atyáink személyével rendelkezett, akkor az általam művelt föld éppúgy értelemszerűen felszabadítható azok alól a nevetséges átruházási kötöttségek alól, amelyekkel a földesurak

állítása szerint jogosan terhelték meg őket, mint ahogy atyáink jogosnak érezték saját személyük felszabadítását. Sőt az okoskodást tovább vezetve feltehetjük a kérdést: Így hát a megtartott és átruházott birtok eredetileg egységet alkotott? — Természetesen. — Tehát az átruházás előtt minden föld a hűbérurak birtokát képezte, míg a köznépnek nem volt semmije? — Pontosan így áll a helyzet. — És hogyan jutottak a hűbérurak az összes földvagyon tulajdonába? — Bitorlás útján és azzal, hogy a népet tunyaságba és szellemi sötétségbe süllyesztették s még azt is el tudták hitetni vele, hogy, bár számbelileg alattuk állnak, mégis sokkal hatalmasabbak. — De ma, felvilágosult korunkban mindenki tudja, hogy a természetes jog alapján minden embernek már születése pillanatában egyenlően megvan a joga az anyagi javakhoz s hogy az emberi jogok elévülhetetlenek: Miért tűrik el tehát ezt a csalást és bitorlást? — A köztársasági Rómában a Plebejusok folytonosan követelték az egyenlő földfelosztást s a Patriciusok folytonosan ellene szegültek. — Így hát ezek is azt a fogást alkalmazták, hogy elhitessék a Plebejusokkal erőik hamis fölényét? — Alig van még Nemzet, amely meggyőződött volna arról az igen egyszerű igazságról, amely szerint az erőfölény vitathatatlanul a nagyobb csoport oldalán áll s Franciaországban is csak nemrég jöttek rá, hogy egy kevesebb, mint huszonöt. — Egyesek állítása szerint a Nemzet minden polgárának vagyoni egyenlősége a társadalom felbomlására vezetne, mert senkisem volna hajlandó dolgozni a többiekért. — Viszont senkisem tudja egymaga mindazt előállítani, amire önfenntartása érdekében szüksége van s így a kölcsönös együttműködésnek mindig lesz szerepe. Az ilyen megoldás egyáltalán nem csökkentené a közjólétet, amelyről egyébként addig nem beszélhetünk, míg a földvagyon megoszlása oly nagymértékben aránytalan, hogy az ország majdnem minden vidékén egy vagy két földesúr kezében van a birtokok kétharmada és a falusi lakosság nagy többségének csupán a fennmaradó egyharmad jut, amelynek ráadásul csaknem egyedül kell az összes terheket viselnie. Be kell tehát látnunk, hogy ha ezeket az óriásbirtokokat a rászorulók

közt felosztanók, az érdekeltek nagy száma ellenére is mindegyikük tisztes jólétbe kerülne.

A természetes jog bölcselőinek dolga, hogy ezekről az eszmékről megfelelő ítéletet alkossanak.

(Cadastre perpétuel, XII—XVI).

A NEVELÉS FORRADALMI ÉRTÉKE.

Bizonyítottnak vehetjük tehát, hogy az emberi társadalomban vagy teljesen fölösleges a *műveltség*, vagy minden egyénnek módot kell nyujtani a tanulásra. Míg ez nem így van, a ravaszabbak mindig rászedhetik az egyszerűbbeket; e téren a múlt alapján ítélhetünk a jövőről is. Ha a *műveltség* közkincs lett volna s az emberiséget nem hátráltatja a sok ostoba előítélet, hogy megismerhesse önmagát s értékeit, akkor a többség sohasem merte volna a kisebbségre rakni azokat a gyalázatos bilincseket, melyeknek nyomát még ma sem tüntethette el az idő, ha súlyukat kissé könnyítette is.[1] Az úgynevezett *Harmadik Rend* sohasem lett volna örök szenvedésre kárhoztatva azok gyönyörűsége érdekében, akik első Rendekké tolták fel magukat, sőt egyáltalán nem is lett volna Harmadik Rend: egy Rend lett volna csupán.

«Mind egyenlők vagyunk, mindegy kitől születtünk,
Csak az erény tehet különbséget közöttünk.»

Ha tehát a *műveltség* századunk fő jellemvonása, nagyon fontos lesz a Nép nevelésével foglalkozni, már csak azért is, hogy védekezési lehetőséghez juttassuk a műveltek mesterkedéseivel szemben, akik maradék jogaira törnek, s akiknek túlkönnyű volna a dolguk, ha műveletlen ellenfélre találnának. Biztosra vehetjük, hogy ez nem fogja a mezőgazdasági munkák elvégzését hátráltatni. A római konzulok kétségkívül *művelt* emberek voltak, bár jól és alaposan kezelték földjeiket is és csak akkor vették le kezüket az eke szarváról, ha a hadvezetés

[1] Babeuf már felismeri, hogy a nevelés, a műveltség osztálymonopóliummá vált.

feladatai megkívánták. Ezenfelül hazánkban a *műveltség* valóságos tulajdonná nőtte ki magát, amelynek megszerzéséhez mindenkinek egyformán joga van. Nem nélkülözhetjük, ha fenn akarjuk tartani erkölcseinket. Csak általa sajátíthatjuk el a legszükségesebb ismereteket. Az erény keresésének és megszerettetésének útjára visz. Megszabadít a butaságtól és a veszedelmes előítéletek egész seregétől. Megtanít emberi jogainkra. Rávilágít a különbségre a méltányos és méltánytalan között. Idegen segítség nélkül is érdemessé tesz olyan hivatalok betöltésére, melyeket pártfogók útján hiába igyekeznénk megszerezni. Fel tudja kelteni a hazaszeretet erényét, amely mint tudjuk, már teljesen hitelét vesztette a most készülő várva-várt forradalom előtt. Beértük azzal, hogy elsősorban Tanítószemélyzetet követeltünk és a nyelvi alapelemek elsajátításának szükségességét hangsúlyoztuk és azt is megmondom, miért. Ha jól eligazodunk anyanyelvünkben, s ismerjük jelentését és szerkezetét, akkor majdnem minden tudás kulcsa a kezünkbe jutott. A legkülönfélébb ágazatokban képezhetjük önmagunkat, ha ilyenek hajlamaink. Nyilván mások is belátták e gondolat igazságát, nagyobb városaink példájából ítélve, ahol a régi egyházi iskolák helyén nagy számban nyílnak meg az intézetek, melyekben az anyanyelv tanítása a fődolog. Másrészt általában az írás tanításáért bolondultak: úgy vélték, hogy az írnitudás a tudományok koronája. Minden józan ember szerint ma a legfontosabb az olvasás elsajátítása: írni azután is elég hamar és elég jól megtanulhat az ember. Ha pedig meg is érti, amit elolvasott, akkor igen könnyen művelődik tovább. Az ilymódon *művelt* Nép teljesen és jellegzetesen fog különbözni a maitól: felvilágosult lesz, szorgalmas, tevékeny és hazáját szerető, míg ma műveletlen, babonás, ostoba és tunya. Remélhetőleg sejti mindenki, hogy ehhez hasonló *Népművelési* Terv keretében nem óhajtunk gyermekes ostobaságokat találni tanulóifjúságunk olvasmányai között. Esetleg a Törvénykönyv szövegének olvastatását határozzuk el, hogy idejében az ifjúságba oltsuk jogaik és kötelességeik ismeretét; megvilágítjuk az ember helyzetét a társadalomban s elébük tárjuk az elveket, amelyek nélkül nem lehet Polgár senkiből.

A nemzetek sorsa nevelési rendszerükön áll, vagy bukik. Ezt a politikai elvet nagyon jól ismerték az elnyomás szellemének képviselői. A műveletlenség tette lehetővé a lelketlen ravaszságon alapuló bitorlást és a feudalizmus sárkányának gyászos diadalát: nemeseket és nemesi birtokokat hozott létre a természet megcsúfolásául; nem szegült ellene az elsőszülött leánygyermekek halálát jelentő Törvény megalkotásának, előmozdítva ezáltal az óriásbirtokok fennmaradását s most már csak a műveltség életrekeltése helyezheti vissza az embert hozzá méltó helyére, csak így szünhetnek meg a bajok, melyeket az általunk bírált különféle bűnök elterjedtsége eredményezett.

Az is csak a saját jogait illető tájékozatlanság sajnálatos következménye volna, ha a nép segélyként volna hajlandó elfogadni olyasmit, amit teljes alapossággal követelhet magának, mint joges tulajdonát.

Nagy számban vannak fennálló intézményeink között olyanok, amelyeket egy művelt nép sem viselne el. A tudás napjának ragyogása talán megsejtetné vele a boldogulásához nélkülözhetetlen igazságokat.[1] Első sorban alkalma nyílnék megismerni és megbecsülni önmagát. Rájönne, hogy az a sok alaptalan megkülönböztetés, mely oly soká kápráztatta el szemét, hiú ábrándkép volt csupán, s hogy csak az méltó erre a kitüntetésre, aki embertársaitól azt kiérdemelte.

«Ős nélkül is nagy, ki szolgálja a hazát.»

Nagyon is messze vagyunk még a tökéletességnek attól a fokától, amely teljesen boldoggá teheti az emberiséget, s így merészség lett volna sok más szerzőt követve azt bizonygatni, hogy tervezetünk el tudná érni ezt a célt. Mivel egymagunk úgysem tudjuk megvalósítani mindazt a jót, amit a világnak kívánunk, már azt is nagy dolognak éreznénk, *a fennálló Társadalom szempontjából*, ha sikerülne olyan tervezetet elfogadtatnunk, mely lehetővé tenné az önkény elkerülését s legszigorúbb igazságosság érvényrejuttatását a közterhek elosztása tekintetében.

(Cadastre perpétuel, XLI—XLVI).

[1] Babeuf idealista módon fogja fel a nevelés társadalomátalakító szerepét. Ez a gondolata Condorcet (1743—1794) filozófus és matematikus felfogására megy vissza, akire gyakran hivatkozik az Állandó Kataszterben.

III.

HARCOK PIKARDIÁBAN.

Az augusztus 4-i határozatok nem elégíthették ki a parasztságot, hiszen az úrbéri szolgáltatások jelentősebb része még érvényben maradt. Ezek megszüntetése végett forradalmi megmozdulások robbantak ki egész Franciaországban. Babeuf, aki a párizsi forradalmi napok emlékével tér vissza Roye-ba, élére áll annak a harcnak, melyet a parasztság folytat a nemesség és a népi megmozdulásoktól félő burzsoázia ellen. Nyolcszáz község parasztjainak kuzdelmét szervezi meg a régi rendszerből fentmaradt kozvetett adók ellen. A helyi burzsoázia képviselői bevádolják a nemzetgyűlésnél: Babeufot «felforgató» tevékenysége miatt letartóztatják és Párizsban bebortonzik. Marat tiltakozására azonban szabadon bocsájtják. Roye-ba való visszatérte után «Correspondant Picard» (Pikárdiai Tudósító) címen lapot indít, melynek segítségével szervezi az újabb megmozdulásokat. Harcol a jogtalan fogyasztási adó és a különböző hűbéri szolgáltatások ellen, visszakoveteli a régi kozségi birtokokat. Újból letartóztatják, de a nép nyomására ismét szabadon engedik és valóságos diadalmenetben tér vissza Roye-ba.

1791 augusztusától kezdve elsősorban a torvényhozó nemzetgyűlési választások kotik le figyelmét. A Correspondant Picard-ban a választójogról megjelent cikke világosan bizonyítja, milyen élesen ismerte fel Babeuf a burzsoázia választási rendszerének demokráciaellenességét. Az 1791-es alkotmány a polgárokat választójogi szempontból tobb csoportra osztotta. Mindazokat, akik nem fizettek legalább három munkanap bérosszegének megfelelő adót, kizárta a választójogból és a passzív állampolgárok nagy tomegébe sorozta. A választójoggal rendelkező úgynevezett aktív polgárokat is tobb csoportra osztotta vagyonuk nagysága alapján. Korulbelul 4,000.000 aktív polgár 50.000 elektort választhatott (kik legalább tíz munkanap bérének megfelelő egyenes adót fizetnek) s ezek jelolhették ki a földbirtokkal rendelkező és egy ezüstmárka egyenes adót fizető képviselőket. Ilyen módon csak a pénzarisztokrácia kerulhetett uralomra, a nép nagy tomegei viszont kívül rekedtek a politikai eleten. Babeuf, éppúgy mint nagy kortársai, Marat és Robespierre, elítéli ezt a megkulonboztetést és lapjában ráinutat arra, hogy a cenzus bevezetése ellentétben áll az Emberi Jogok Kiál-

ványában szereplő egyenlőségi elvvel. Hangsúlyozza, hogy a passzív polgárok — éppen azért mert semmi joggal sem rendelkeznek — adófizetésre sem kötelezhetők. Helyes politikai érzékére jellemző, hogy gúnyos cikkében a passzív állampolgárok tiltakozása mellett lépteti fel azokat az aktív polgárokat is, kiknek soraiból nem kerülhetnek ki képviselők.

A választási hadjáratban Babeuf igen jelentős szerepet játszik. A nemzetgyűlés új rendelkezése alapján — mely most már minden aktív polgár képviselővé választását lehetővé teszi — Babeuf arra gondol, hogy maga is felléphetne képviselőjelöltként, de belátja, hogy a helyi burzsoázia elgáncsolná megválasztását s ezért a demokratikus érzelmeiről ismert Coupé-t támogatja. Szemelvényeink között szerepel az a két fontos levél, melyet Babeuf Coupé-hoz intéz s amelyekben kifejti a képviselő feladataira vonatkozó elképzeléseit.

1791 augusztus 20-án kelt első levelében részletesen ismerteti egyenlőségi elméletéből folyó gondolatait az alkotmánnyal és a nemzetgyűlés szerepével kapcsolatban. Szerinte az alkotmánynak biztosítania kellene minden polgár számára a megélhetéshez és a művelődéshez való jogot. Ezt az új alkotmányt jól szervezett parlamenti csoport el is tudná fogadtatni a nemzetgyűléssel. A nemzetgyűlés munkáját egyébként a népnek kellene ellenőríznie különböző szerveken keresztül. Az egyenlőség megvalósítását elsősorban a hadseregen belül látja lehetségesnek s erre vonatkozólag gyakorlati javaslatokat tesz. Nagyon jellemző, hogy Babeuf már ebben az időben rátapint az Emberi Jogok Kiáltványának elégtelenségére és hangsúlyozza annak «metafizikai» jellegét.

Babeuf választási hadjárata sikerrel járt: Coupé-t megválasztották képviselőnek. Ekkor, 1791 szeptember 10-én újabb levelet intéz Coupé-hoz, melyben rámutat elképzelésének sarkkövére: az agrártörvényre. Az egyenlőséget csak úgy lehet biztosítani — mondja Babeuf — ha a földből mindenkinek egyenlő rész jut, de ezeket a részeket nem ruházhatja át, mert a magántulajdon megszűnik s a föld maga, végsőfokon a társadalomé. Az első levélben lefektetett s az alkotmányra és a parlamentre vonatkozó javaslatok mind egy célt szolgálnak: az agrártörvény megvalósítását.

Babeuf később feladja a parlamenti módszerek felhasználására vonatkozó gondolatát és a forradalmi diktatúra útján akarja megteremteni az egyenlőséget, mely már túlmegy az agrártörvény követelésén.

A CORRESPONDANT PICARD CIKKE A VÁLASZTÓJOGRÓL.

A nagytekintetű Ezüstmárka-polgártársakhoz intézett legalázatosabb felfolyamodása a Peták-rend tagjainak, melyhez a Garas- és Tallér-rend is csatlakozik.[1]

[1] Az 1791-es alkotmány szerint a vagyontalanok passzív állampolgá-

Uraim!

A régi Róma néhány évtizedében a Patriciusok rendje sajátmagának akarta lefoglalni a Köztársaság összes tisztségeit és a közigazgatás vezetését. A nép rendjét felháborította ez a megvetésen alapuló és megalázó mellőzés és mihamar fellázadt elnyomói ellen, akik ki akarták semmizni legszentebb jogaiból. Így harcolt ki magának tribunusokat, képviselőket a Szenátusban és elérte, hogy saját rendjéből választhasson konzulokat és diktátorokat.

Az előző kormányzat idején Franciaországban három rendet ismertek el: a nemességet, a klérust és a harmadik rendet. Ez utóbbit állandóan lekezelték és csak igen csekély beleszólása volt a közügyekbe. Könnyen elnémították gyenge hangját, melyet félelmében hallatni is alig mert. Tömegeihez képest elenyészően csekély arányban tudta csupán képviseltetni magát, de tagadhatatlan, hogy a másik két rend mellett neki is voltak legalább képviselői.

Bármennyire igyekezzenek is azonban a köznéppel elhitetni, hogy Franciaországban megszűnt a rendi tagoltság, a valóság mégis az, hogy a régi három rend romjai helyén most négyet találunk: a peták-, a garas-, a tallér- és az ezüstmárka-rendet. Igaz ugyan, Uraim, hogy a négy új rend közül nem csupán egyedül az önök márka-rendjének van gyakorlatilag is jelentősége, viszont azt is hiába akarnók eltussolni, hogy a mi szomorú peták-rendünk igazán se nem oszt, se nem szoroz.

A közhivatalokat elzárták előlünk, sem vezetőink választásába befolyni, sem a közügyek megvitatásán résztvenni nincs jogunk s így több megvetésben van részünk, mint amennyivel a gazdagok arcátlansága valaha sujtani merészelte a tisztességes emberek nyomorát. Nem sok értelme volna hát, hogy tovább

---

rok, azaz nem rendelkeznek választójoggal. Ezeket sorolja Babeuf a peták-rendbe. Az ezüstmárka-rend tagjai azok a polgárok, akik legalább egy ezüstmárka egyenesadót fizetnek és földbirtokkal rendelkeznek. Csak közülük kerülhetnek ki a nemzetgyűlési képviselők. A kevésbbé vagyonos tallér- és garasrend tagjai szavazati joggal rendelkeznek ugyan, de képviselők nem lehetnek.

áltassuk önmagunkat a szabadság ábrándjával, melynek valódiságát jogaink bitorlói hiába is igyekeznek elhitetni velünk.

Néhány napig, míg a nemzetgyűlés tiszteletben tartotta az általa kinyilvánított emberi jogokat, meggyőződhettünk arról, hogy mi is számítunk valamennyit a társadalomban s ezért fenntartás nélkül követtük a Hazaszeretet édes ösztönzéseit. De lehetséges-e tovább is így folytatni, ha a haza kitaszít bennünket; törődhetünk-e tovább is mostohánkkal, aki elzárkózik előlünk, bármily kézzelfogható bizonyságot tettünk is előtte gyermeki szeretetünkről?

Ha nincs jog, nincs kötelesség.[1] Milyen alapon követelhetnék, Uraim, hogy önökkel együtt viseljük tovább is a Haza terheit, miután idegenekké váltunk szemében? Vagy képesek szemrebbenés nélkül elfogadni tőlünk az adót, bár értéke alig ér három munkanapot, de a közügyekre vonatkozó véleményünkre már nem kíváncsiak, és hidegen kizárnak bennünket a közigazgatás tisztségeiből, sőt azt sem engedik, hogy szavazhassunk, ha e tisztségeket betöltő tisztviselők személyéről van szó? Adni semmitsem adnak, de követelni tovább követelnek — s még mindig nem pirulnak el? Gondolkozzanak csak, s ha van önökben jóhiszeműség, ítéljék meg önmaguk, joggal állítjuk-e megdönthetetlennek e tételt: ha nincs jog, nincs kötelesség.

Az emberi jogok kiáltványának 1. cikkelye szerint az emberek a szabadság és jogegyenlőség állapotában jönnek a világra. Ez az elv szentesíti az igényt, hogy minden ember születésénél fogva jogot formálhasson ugyanazokra a javakra, melyekben embertársai részesednek s amelyektől jogos formában semmiféle emberi hatalom nem foszthatja meg őket.

A 2. cikkely kimondja, hogy minden politikai társulás célja az ember természetes és elévülhetetlen jogainak védelmezése. Ezek szerint a társadalom rákfenéjének és politikai gonosztevőnek tekintendő minden vezető, aki nemcsakhogy nem

---

[1] A Nemzetközi Munkásszövetség Szervezeti Szabályzatában, melyet 1871-ben fogadott el a londoni konferencia, Marx ezt írja: «A Szövetség elismeri, hogy nincs jog kötelesség nélkül és nincs kötelesség jog nélkül». Marx—Engels, Válogatott Művek. Szikra, 1949. I. köt. 364. lap.

biztosítja minden polgár jogvédelmét, hanem arra tör, hogy nagyrészüket megfossza jogaiktól.

Legértékesebb jogunknak, az emberi szabadságnak lényege, hogy csupán annak a törvénynek engedelmeskedjünk, amelynek megalkotásában személyesen, vagy választott képviselőink útján magunk is közreműködtünk. Tehát csak az az igazán szabad ember, aki akaratának része volt annak a törvénynek megszerkesztésében, amelynek engedelmeskedik. Ha vannak az államban állandó lakóhellyel bíró polgárok, akik akaratukat tevékenyen nem fejezhetik ki, akkor ezek rabszolgák, akik pedig a törvényeket rájuk kényszerítik, azok zsarnokok.

Nem az értelem megcsúfolása és a józan ész arculcsapása-e azt állítani, hogy a köz ügye nem tartozik azokra, akiknek nincs földvagyonuk? Ha az ember társadalmi keretek között él, lehetetlen, hogy saját jóléte ne érdekelje. A munkás és a birtokos kölcsönösen egymás javát mozdítja elő. A földbirtoktulajdonos és földdel nem bíró polgár közti érdekkülönbség legföljebb csak abban állhatna, hogy az ingatlanvagyont tekintenék adóalapnak. Még így is szükséges azonban lehetőséget biztosítani a két csoport közti ellentét kibontakozásának, hogy a méltányosság elve szerint egyenlítődjék ki a földvagyonra és az egyéni, valamint ipari jövedelemre kivetendő adók aránya. Egyébként a törvényhozó testület munkája nem szorítkozhat csupán a pénzügyek és kincstári javadalmak kérdéseire.

A legfőbb hatalom forrása (3. cikkely) természeténél fogva a nemzet maga. E szerint a nemzet minden tagjának elévülhetetlen joga van közreműködni a törvényhozásban. A nemzet tagjainak sorából zárjuk ki azokat, akiktől elvesszük ezt a jogot, ha nincs földtulajdonuk és nem fizetnek egy ezüstmárka összegű egyenes adót. Mától kezdve így kellene kifejeznünk magunkat: A legfőbb hatalom forrása természeténél fogva a földbirtokosok csoportja, akik egy ezüstmárka összegű egyenes adót fizetnek; csak őket illeti meg a törvényhozás joga. Nem a legundokabb arisztokráciát állítjuk-e vissza így, egyben egy képtelen ostobaságot téve az alkotmány alapjává? Aki erre tör, az a viszálykodás soha el nem apadó forrását fakasztja a polgárok között.

Ha a polgárok vagyona szabja meg politikai jogaik mértékét, akkor a jogoknak a vagyon arányát kell követniük. Aki egy márkát fizet, annak több joga lehet, mint a fél márkát fizetőnek, aki tíz márkát, annak ismét több, mint az egy-márkás honpolgárnak; ez szükségszerűen következik a törvényből s mi javasoljuk is a földbirtokosoknak, végezzenek csak egy kis számvetést: bizonyára sikerül majd a fentebb említett négy rend helyett még egy jó néhány újabbat teremteniük.

Mi, akik a peták-rendbe tartozóknak valljuk magunkat, a törvényt, ismét az Emberi Jogok okmánya alapján (6. cikk), a közakarat kinyilvánításának tekintjük. Ahol pedig nem fejeződik ki a közakarat, ott törvény sem lehet és ha nincs meg minden polgárnak a joga egyéni akaratának nyilvánítására, akkor közakaratról sem beszélhetünk: ezért tiltakozunk az ellen, hogy közreműködésünk nélkül közhivatalnokokat nevezzenek ki, bitorolják természetes és elévülhetetlen jogainkat és társadalmi egyenjogúságunk ellen irányuló álnok törvényeket alkossanak. Kinyilvánítjuk továbbá, hogy felmentve érezzük magunkat mindennemű kötelezettségünk teljesítése alól azzal a hazával szemben, amely bennünket kitaszított: nem végzünk katonai szolgálatot, sem egyenes, sem közvetett adót nem fizetünk, míg vissza nem szerezzük jogainkat s ha ez nem elég, azt sem fogjuk kötelességünknek érezni, hogy kezünk munkájával támogassunk bárkit, aki nem a peták-rend tagjai közé tartozik.

A Tallér-rend csatlakozása.

Nem akarunk peták-testvéreinktől külön rendbe tömörülni, ezért támogatjuk kiáltványukat és tiltakozásukat. Nagyon világosan látjuk, milyen megvetésre méltó ellentmondás van abban az állításban, hogy választott képviselőjén keresztül az is közreműködik a törvény megalkotásában, aki önmaga nem választható. Aki személy szerint nem vehetne részt a tanácsban, azt senki másnak nem lehet, sőt nem is szabad képviselnie. A Jogok kiáltványa alapján a törvény mindenki számára azonos, tehát szükséges, hogy aki szavazhat, azt képviselővé is lehessen

választani, mert aki csak szavaz, de nem választható, az nem képviselőt választ magának, hanem parancsolót.

A Garas-rend csatlakozása.

Egységet akarunk a peták-, garas- és tallér-rend között és közös nyilatkozatban csatlakozunk tiltakozásukhoz. Tisztán látjuk, hogy megalázásunk szándéka vezette azokat, akik kizártak bennünket a szenátori tisztségből és csak a községtanácsok, járások és megyék alantas hivatalait tették számukra hozzáférhetővé. Világos előttünk, hogy a négy új rend létrehozói a márka-rend kezében akarnak minden felségjogot összpontosítani, függetlenítve őt ezáltal a nemzet összességétől. Világos, hogy a peták- és garas-rend tagjaival együtt számunkra is megalázó volna, ha ezeket az alkotmányellenes intézkedéseket szentesítenők. Végül köztudomású, hogy senkisem tartja összeegyeztethetőnek az Ezüstmárka-rend törvényét az Emberi Jogok kiáltványa 5. cikkelyével, amely kimondja: *Minden polgár egyenlő a törvény előtt és bármely közhivatali állás, méltóság és tisztség betöltésére egyaránt megválasztható; e téren képességeiken és erényeiken kívül másféle különbséget tenni köztük nem szabad.* Hadd ismételjük meg továbbá azt a felhívást, amelyet a nemzetgyűlés intézett a franciákhoz Autun püspökének[1] megszövegezésében: *Az emberi jogoknak ez a kiáltványa harci riadó lesz a zsarnokság ellen örök időkön át s ez lesz a legfőbb törvény a törvényhozók számára is.* Vagy most kell tehát komolyan eszünkbe vésnünk a kiáltvány e szavait, vagy akár habozás nélkül tűzbe is vethetjük az egészet.

Babeuf

polgár és katona, Quincampoix-u. 39. sz.
(Le Correspondant Picard, 1790. nov.)

---

[1] Talleyrand, aki később Napoleon, majd XVIII. Lajos külügyminisztere lett.

LEVÉL COUPÉ-HOZ AZ ÚJ TÖRVÉNYHOZÓ NEMZETGYŰLÉSRŐL.

Uram és Polgártársam,[1]

Szükségét érzem, hogy feltárjam önnek szívem legbensőbb titkait. Be kell vallanom, hogy legtöbb kortársam terhemre van, de azonnal jól érzem magam, ha önnel lehetek. Életem legédesebb pillanatai közé számítanak a percek, mikor érzelmeink kölcsönös megnyilatkozásából rájöttem, hogy mindkettőnk legfőbb ösztönzője az emberszeretet. Bizalma, mely az enyémre válaszolt, kétségkívül olyan jelenség, mely két egyenes lélek találkozását és egymásraismerését szokta kísérni . . . Igy hát habozás nélkül tollat ragadok és merem remélni, hogy szíves engedelmével e levelemet újabbak is követhetik . . .

Az emberek nagyrészének csupán látszólagos barátságát kiváltó indítékok távol állnak azoktól az érzelmektől, melyeket ön iránt táplálok, s amelyek kölcsönösségének biztos tudatában vagyok. Az embereket mindig leplezett önérdek irányítja. Minket viszont csupán a mások érdeke tölt be s miatta elfeledjük személyes dolgainkat, elfeledünk mindent, ami rajtunk kívül mást nem érdekel. Belénk van oltva a spártaiaknak, a Deciusoknak,[2] a Catoknak[3] erénye. Lehet, hogy természetünknek veleszületett hibája rejtőzködik e mögött: titkos gőg és hiúság, amely arra indít, hogy embertársainknál különbnek tartsuk önmagunkat és azt a tetszetős gondolatot ébreszti bennünk, hogy a világ érdekében ránk vár a vezetés feladata. Lehet, hogy ez

---

[1] Coupé a Roye melletti Sermaize község plébánosa volt, aki forradalmi költeményeivel hívta fel magára a figyelmet. Pályájára jellemző, hogy nemcsak a törvényhozó nemzetgyűlés és Konvent tagja volt, hanem résztvett a Direktórium alatt az Ötszázak Tanácsában is.

[2] Római plebejus-család, melynek tagjai közül többen viseltek néptribuni tisztséget. P. Decius Mus és fia az itáliai népek elleni harcokban tűntek ki hősi önfeláldozásukkal (i. e. 340 és 295).

[3] Cato, Marcus Porcius C Uticensis (i. e. 95—46) a római köztársaság lelkes híve, harcol a triumvirek ellen A polgárháború idején Pompejus mellé áll Caesarral szemben s az előbbi halála után öngyilkos lesz. A római történetírók a köztársasági erkölcs példaképeként szerepeltetik.

csak tévedés; lehet, hogy csak képzelődés fűti a köz javáért lángoló szenvedélyt szívünkben, mégis szememben a legnagyobb dicsőség a földön, mert nélküle nyilvánvaló módon semmi sem történnék az emberiség érdekében.

Ez volna hát, testvérem és polgártársam, az, amire emlékezésem szerint már több beszélgetésünkben kitértem, ha kevésbbé csiszolt formában is. Törekvéseim erkölcsi alapjainak kihangsúlyozása szoros kapcsolatban áll levelem legfőbb mondanivalójával és természetszerű bevezetőül kínálkozik fejtegetéseimhez azokról a módszerekről, melyek birtokában érzésem szerint mind a ketten kielégíthetjük közös óhajunkat: jelentős szolgálatot tehetünk a köz ügyének.

Ismét elrendelték az új törvényhozók megválasztását: erre rövidesen sor kerül. Az ezüstmárka antiszociális törvényét az igazi hazafiak legnagyobb megelégedésére elsöpörte a közfelháborodás . . .[1] Most hát újból csaknem teljesen szabadok és jogilag *egyenlők* vagyunk. Ez a gondolat örömmel és új erővel tölt el! Arra gondolok, hogy vagyontalanságom már nem akadály: ha polgártársaim úgy akarják, én is részt vehetek azoknak a törvényeknek alkotásában, melyeket jólétük biztosítására megfelelőnek találnak; ehhez már csak azt kell bizonyítanom, hogy érdekeiknek jószándékú és hű képviselője leszek.

Őszintén megvallom (mert kettőnk barátságának alapja mindig az őszinteség lesz): — legfőbb óhajom teljesülne, ha elérhetném azt a kimagasló tisztséget, amelynek birtokában mindig sikerrel emelhetjük fel szavunkat az emberiség nagy ügye mellett. Ó, testvérem, mily szenvedélyes odaadással védelmezném mindnyájunk közös jogait és a szabadságot, amely csak akkor nem ámítás, ha nincsenek korlátai; bár megérezhetnék polgártársaim, milyen erőfeszítésekre volnék képes, hogy buzgalommal pótoljam tehetségem fogyatékosságait; bár kiolvashatnák lelkemből, milyen tervekkel akarom megvalósítani boldogulásunkat: ó, akkor biztos lehetnék támogatásukban! De na-

[1] A nemzetgyűlés a nép követelésére megsemmisítette az úgynevezett ezüstmárka-rendeletet és lehetővé tette minden aktív polgár képviselővé választását.

gyon jól tudom, hogy nem kevés azoknak a száma, akiket első próbálkozásaimmal magamra haragítottam: ezek könnyűszerrel fogják most azt a néhány elfogulatlan embert elnémítani, akiben még barátra találhatok s magamra kell maradnom tehetetlen jóakaratommal.

Vajjon a nagyravágyás, a hiúság, vagy a haszonlesés ösztönzésére akarom-e elnyerni a legírigylésreméltóbb hivatást: a képviselőséget? De hol van a nagyravágyás, hiúság és haszonlesés, ha családapa létünkre vállalunk minden nélkülözést, ha magunk és szeretteink érdekében lemondunk a legnagyobb előnyökről, ha valóságos remeteéletet élünk, hogy korlátozás nélkül áldozhassunk a köztársasági erényeknek, ha nem riadunk vissza börtöntől és kíméletlen üldözéstől, s mindezért csupán kötelességünk teljesítésének tudatában találunk jutalomra; ha lemondunk minden állásról és hivatalról, amelynek elfogadása ellentétben állana legfőbb célunkkal: a visszaélések megszüntetésével; ha kitesszük magunkat az ostobák és jellemtelenek gúnyolódásainak, akik őrültnek neveznek oly kevesektől követett magatartásunk miatt, s ha végül senki előtt még csak nem is kérkedtünk mindezzel, vagy legalábbis megvártuk a jelenlegi pillanatot, hogy átengedjük magunkat a jogos büszkeség tudatának, de még azt is csak egyedül ön előtt, testvérem, és csupán a barátság őszinte megnyilatkozásaként. De vajjon csak önteltség volna-e, hogy a nép ügyének szószólója akarok lenni és csak képzeletem csalóka játéka hitetné-e velem, hogy magasabbrendű képességek és olyan eszközök birtokában vagyok, melyek elég erősek ahhoz, hogy az igaz ügyet ragyogó győzelemre vezessék? Rendszerint csak azok az emberek önhittek, akik teljesen műveletlenek; de azért azt is be kell vallanom, hogy legfőbb szenvedélyem mellett, ami a közhasznú tevékenység irányába ösztönöz, az a fajta önbecsülés sem hiányzik belőlem, amely azt sugallja, hogy megfelelő körülmények között módomban állana a nép győzelmét biztosítani. Ostoba azonban nem vagyok s jól tudom, hogy a nagy színpadon, ahol a legtöbben álarcban mondják el betanult szerepüket s csak igen kevesekben van becsület és őszinte méltányosság, biztosan akadok nem egy tehetségre, amelynek magasabb-

rendűségét nevetséges volna kétségbe vonnom. Tudom, hogy az új törvényhozók közt lesznek ragyogó szónokok, többé-kevésbbé ügyes rögtönzők, áligazságok csiszolt védelmezői s jó és rossz ügyért egyforma ügyességgel hadakozó rutinos ügyvédek is, de legalábbis véleményem szerint még mindig nagy szükség lesz szilárd és határozott főkre, akiket a legnemesebb elvek hatnak át, s akik emellett módszeresek és a taktikában is jártasak: módszeresek, amennyiben pillantásuk át tudja fogni a jó alkotmánytervezet egész hatalmas területét, pontról-pontra követve legapróbb részleteiben és nem hagyják, hogy készakarva javasolt álnok módosításokkal megváltoztassák jellegét és értelmét; taktikailag iskolázottak, amennyiben meg tudják kerülni az akadályokat, ügyes fogásokkal hiúsítják meg az álnokság pártjának terveit és fondorlatait, észreveszik a rejtett kelepcéket: egy szóval az ellenség taktikájára talpraesett és éleslátásra való visszavágással válaszolnak. A törvényhozó nemzetgyűlésnek a népért harcoló tagjaiban pedig azt szeretném látni, hogy alaposabban ismerjék és átérezzék a nép szenvedéseit és szükségleteit, elszántabban alkalmazzák a számtalan baj egyetlen hatékony orvosságát, bátrabban és energikusabban harcoljanak a nyomor és tudatlanság ellen s ne legyen meg bennük a Robespierre-ek és Pétion-ok[1] száraz merevsége, mert ez utóbbiak hiába öltötték magukra az ünnepélyesség külszínét, pedáns merevségük miatt nem voltak képesek kellő nyomatékot adni a *jogegyenlőség elvéből* természetszerűen folyó alapvető következménynek: ez pedig az, hogy *mindenkinek azonos művelődési és biztos megélhetési lehetőséget kell biztosítani.* A legnagyobb nyereség lett volna, ha ezt a kikötést az alkotmányba beveszik: ez biztosította volna sérthetetlenségét. Képzeljük el, hogy a vagyonos többség fölöslegei megoszlanak a szükséget szenvedő kisebbség tagjai között: nem volna a jelenlegi nyomorgók közt egy sem, akinek sorsán a neki juttatott rész ne

[1] Pétion kezdetben a nemzetgyűlésen Robespierre-rel együtt harcol' később girondista lesz és a vagyonos polgárságot szólítja harcba a magántulajdon védelmében. 1794-ben kivégzik, mert az a gyanú ellene, hogy az áruló Dumouriez tábornokkal tartott fent kapcsolatokat.

enyhítene; a pusztító nyomornak és nélkülözésnek nyilvánvaló módon csökkennie kellene a javak ilyen folytonos és igazságos megosztása mellett. Ki merészelne kezet emelni az alkotmányra, ha az az egész nemzet anyagi és erkölcsi létét biztosítaná? ... Az alkotmánynak a nemzeti vagyon szerepét kell betöltenie, amely a nép számára egyaránt nyujtja a test és a szellem kenyerét és nemcsak világosan, pontosan és határozottan megköveteli a szellemi és anyagi lét biztosítását, hanem haladéktalanul törvényerőre is emeli ezt a követelést az által, hogy összehangolja az összes erőforrásokat, melyeket tudományos szervezéssel és észszerűen irányított, mindenkire kiterjedő munkával határtalanul felfokoz és megsokszorosít.[1] Az így értelmezett alkotmány mindenekfölött az élet törvénye, mindnyájunk kenyere és neveltetése volna; ez képezné az épület alapját és zárókövét s aligha kellene attól tartanunk, hogy összedől, vagy hogy megkísérlik részletenként lebontani. Vagy talán volna falu, ahol eltűrnék a kenyérsütő kemence lebontását, vagy a közös kút betemetését? Ha az alkotmány minden szakasza kifejezésmód és fogalomkör szempontjából világos és a legegyszerűbb gondolkodás számára is hozzáférhető, ha nincs benne kétértelműség s nem ad lehetőséget megjegyzésekre és belemagyarázásokra, ha nem tudnak belekötni sem a veszélyes tanok csavaroseszű hirdetői, sem a szöveghamisítók, a kibúvókat kereső jogászok, a kétértelműségeket kiaknázó ravaszdiak, s az ügyvédvilág egész siserahada, mely a pontok és vesszők keverésére spekulál, ha például a szabadságot jelentő minden rész-szabadság kivétel nélkül szerepel benne: akkor biztosra vehető, hogy senki, még kisujjal sem mer egyik pontjához sem hozzányúlni, mert mindenki tudja, hogy saját életével játszik ... A vallás helyét akkor az alkotmány tisztelete fogja betölteni: a gyenge, szolgaságba süllyedt lelkek vak és meddő hitét az értelem és emberiesség jótékony hite váltja fel ... A többség mindig bízhat, hogy le tud számolni a makacs kisebbséggel, akármilyen energiával és ravaszsággal kell is szembenéznie. A nép ma leginkább az

[1] Babeuf már ekkor felveti a vagyonközösség gondolatát, melyet később részletesebben is kifejt. (Lásd Ch. Germainhez intézett levelét.)

ökörhöz hasonlítható: nem ismeri saját erejét s nagy szemén keresztül mindent nagyítva lát. Ó, bár úgy ismerhetné e világ nagy vagyonainak és birtokosaiknak történetét, ahogy én ismerem![1] De ha majd az, aki ma éppenhogy megél, látni fogja, hogy a javak helyes elosztása következtében az alkotmány csaknem jólétet tud számára biztosítani, és a hajdani nélkülözőket az ő életszínvonalára emeli, akkor inkább ízekre tépeti magát, de ezt a szabad emberhez méltó alkotmányt nem hagyja ledönteni . . . Ez fogja majd megtisztítani és átalakítani a jövendő nemzedékek erkölcseit, amelyek számára ismeretlenek lesznek az önzés ocsmányságai.

Kinek fontos a névleges egyenlőség? Valóban semmisem indokolja, hogy kockázatot vállaljunk megvédéséért; a nép sem tarthatja érdemesnek, hogy felkeljen miatta. Az egyenlőség nem lehet csupán címke egy egyezkedési ügyleten; hatalmas és kézzelfogható eredményekben kell megnyilatkoznia, melyek hatása könnyen felmérhető; az üres elvontságok értéktelenek. Az egyenlőség nem azonos a törvényhozók skolasztikus szőrszálhasogatásával. Minden eleme súly és kiterjedés szerint pontosan lemérhető. Megvalósításának módozatai és lehetőségei részletes fejtegetésekre szorulnak. Én vágok neki e nagy feladatnak, ha már első törvényhozó nemzetgyűlésünk tagjai elmulasztották. Nem állnék készületlenül, ha helyet kapnék az új képviselők között és módomban volna hallatni szavam: már most vállalom, hogy minden ellenvetésre megfelelek és vitázóinkat, veszélyes szakértőinket sarokba szorítom.

Önnek mindent feltárok, kedves honfitársam és nyiltan beszélek olyan dolgaimról is, melyeket mással sohasem közölnék, mert nem kockáztatnám, hogy túl gőgösnek gondoljanak. Pedig néhány beszédem módszeres és hideg érvelése elnémította már néhány nagyhangú ellenfelem elapadhatatlan szózuhatagát s azt hiszem emiatt kezdődött meg ellenem az a hajsza, amely csupán az összes emberi jogok megcsúfolásával

[1] Babeuf, mint úrbéri ellenőr, alaposan megismerhette a földesurak kizsákmányoló módszereit. Maga erről így ír: «A földesúri levéltárak porában fedeztem fel a nemesi kaszt jogbitorlásainak borzalmas titkait».

tudott sikerre vezetni. Hatalmas rágalmazók egész serege támadt rám, mert látták, hogy személyem súlyos veszélyt jelent visszaéléseikre, melyekkel sajátmaguk és híveik zsírját szaporítják. Előrelátható volt, hogy a társadalomnak ezek a kiszipolyozói kíméletlenül összefognak majd ellenem s ezt roppant nagy egyetértéssel meg is tették; de mindannyiszor alul maradtak a nagy vitákban, amelyekben a köz ügyének védelmezőjeként léptem föl, és galád dühük más módot talált a bosszúra: a személyes ellenségeskedés ingoványos talajára terelték a harcot és a legalávalóbb hajszát indították ellenem . . . Alattomban kikezdték jövedelmi forrásaimat s lassanként kiütötték kezemből a kenyeret, biztatták és felheccelték adósaimat, hogy ne fizessenek, hitelezőimet, hogy ne adjanak haladékot, munkaadóimat, hogy vonják vissza tőlem megbízatásaikat. Nem képzelhető cselfogás, amit fel ne használtak volna, mert így akartak az anyagi nehézségek hinárjába taszítani és a rámzúdított gondok és zaklatások útján érni el, hogy beszüntessem a küzdelmet és elhagyjam a politika küzdőterét. Azután megrágalmaztak, gyaláztak, kíméletlenül belémmartak, sőt addig mentek aljasságukban, hogy hanyagsággal és gyávasággal vádoljanak . . .

De hiába volt helyzetem kétértelműsége, mely a régi előítéletekkel szemben mutatott engedékenységemen és olyan eszméken alapult, melyeket a gazdagok saját érdekükben szoktak terjeszteni, hiába szólt ellenem az a bizalmatlanság és ellenszenv, mely több-kevesebb mértékben mindenkinek kijut, ha anyagi helyzete bizonytalan, s hiába igyekeztek mindenképpen hátrányos színben beállítani: szavam mégis meghallgatásra talált. Ha mindig ily szerencsés lehetnék, s főleg ha a legfőbb sérthetetlenség védelmét élvezhetném, egy percig sem kételkednék biztos sikeremben.

Nem tartom túl fontosnak, milyen utakon érjük el a legfőbb célt: az a lényeges, hogy valamiképpen elérjük. Nem áll módomban a törvényhozásra vonatkozó gondolataimat a francia nép legmagasabb fóruma előtt kifejteni s ezért beérném, ha egy nálam előnyösebb helyzetben levő személy, a nemzetgyűlés egyik, velem eszmei közösségben álló tagja vállalná,

hogy a nyilvánosság elé viszi terveimet, melyeket gondos előkészítés után elébe terjesztenék. Jó volna, ha elképzelésem alapján megvitatná őket azokkal a kartársaival, akiket véleménye szerint hasonló gondolatok vezetnek, majd helyeslésük és támogatásuk biztos tudatában lépne fel a szónoki emelvényen. Minden kérdést előzetesen megbeszélnének és megállapodnának a kivitelezés menetében, előre számításba vennék az összes lehető ellenvetéseket és minden hatásosnak látszó érvelést, majd megegyeznének, hogy a vitában ki-ki milyen szerepet fog betölteni, nehogy azonos nézetek képviselői ellentmondásokkal veszélyeztessék a közös ügy sikerét. A vezérszónok szoros eszmei közösségben állana velem és eszméimet természetszerűen úgy kezelné, mintha önmaga vetné fel őket, de teljesen mentesülne a tudományos kutatás munkája alól, mely az én kizárólagos feladatom maradna.

Lehet, hogy tévedek, de úgy érzem, hihetetlenül elrontott a Forradalom; gyakran elfog a gondolat, hogy a publicisztikán és a törvényhozás kérdéseire vonatkozó tevékenységen kívül minden egyéb munkára tökéletesen alkalmatlan vagyok. Oly ellenállhatatlanul vonz a politika s a törvények helyes alapelveire és alkalmazására vonatkozó elmélkedés, hogy egyre inkább ebben látom kizárólagos élethivatásomat.

Az is lehet azonban, hogy összefoglalásom, melynek kivonatát most ön elé bocsátom, mind ennek épp az ellenkezőjét fogja bebizonyítani . . .

Leszögezendő, hogy a második törvényhozó nemzetgyűlés egyben alkotmányozó nemzetgyűlés[1] is éppúgy, mint az első volt, amit cáfolhatatlan érvként támaszt alá, hogy szószegésen alapult esküje, amely szerint részleteiben és egészben tiszteletben kívánja tartani az alkotmányt, úgy, ahogy megszavazták. *Ha jogában is áll bármelyik nemzedéknek rabszolgaságba vetni önmagát, ez nem veheti el az utána következőtől a felszabadulás jogát.*

[1] Az 1791-es alkotmány értelmében az alkotmányozó nemzetgyűlés helyét a törvényhozó nemzetgyűlésnek kellett elfoglalnia. Babeuf, aki az eddigi forradalmi változást csak kezdetnek tekinti, követeli, hogy az új nemzetgyűlésnek is legyen alkotmányozó joga.

Tehát a nép át nem ruházható és elévülhetetlen jogai értelmében bármikor módosíthatja és megváltoztathatja az alkotmányt és szabadon elfogadhat, vagy elvethet bármit, amit nevében tesznek a törvényhozók. A (három rend képviselőiből álló) rendi országgyűlés egyszerűen nemzetgyűléssé, majd alkotmányozó nemzetgyűléssé alakult és úgy döntött, hogy utódaik már csak törvényhozó nemzetgyűlést alkothassanak, azaz vak és alázatos hívei és védelmezői legyenek minden rossznak és jónak, amit az általuk létrehozott alkotmány kimondott: ennek alapján a mostani törvényhozó nemzetgyűlés bármikor egyszerűen alkotmányozóvá nyilváníthatja önmagát s ezt meg is kell tennie, hogy jogában álljon jóvátenni elődének hibáit. Ha ezzel szemben a letett esküre hivatkoznék valaki, tömegével vannak ellenérvek, melyek ezt az ellenvetést nevetségessé tehetik. Az előző alkotmányozó gyűlés esküvel kötelezte utódait, hogy egy ujjal sem nyúlnak az alkotmányhoz; de vajjon, megtartotta-e saját esküjét, mellyel tagjai azt fogadták, hogy csupán a nép képviselői lesznek, nem lépik túl megbízólevelükben lefektetett feladataikat, azokat szigorúan tiszteletben tartják, mindössze a törvényhozás hibáinak kiküszöbölését tekintik tevékenységük tárgyának, mégpedig a nemzetgyűlés mindenkori összehívásakor kiadott megbízólevelek előírásai alapján.

A nép vétójogát mellőzni nem lehet. A nép *vétója* nélkül a nép képviselői gyűléseiken csupán a népérdekekkel és a nép kívánságaival ellentétes határozatokat hozhatnak.

Nem lehet a nemzetgyűlésnek egy olyan törvénye, vagy határozata sem, amelyet a népnek jogában ne állana megsemmisíteni.

A nemzetgyűlés még saját szervezetét sem határozhatja meg önhatalmúlag és kötelessége működési szabályzatát is jóváhagyás végett a nép elé terjeszteni, nehogy azoknak egyes lelkiismeretlen elemek olyan formát adjanak, melyek egy párt érdekében korlátozhatják a szólás szabadságát.

A nemzetgyűlés számára mindig a nép akarata legyen irányadó. Minden tagjának hűségét a visszahívás lehetősége és a választók előtti havi jelentéstételi kötelezettség fogja biztosítani.

Szót se többé ezüstmárkáról, a polgárok osztályozásáról és a polgárjogoknak bármely címen történő felfüggesztéséről, vagy megvonásáról.

Mindenkinek egyformán lehet hasznos gondolata, s így senki sem nyilvánítható politikailag alkalmatlannak; nincs olyan lenézett, hirhedt, vagy eladósodott polgár, aki okos gondolattal ne állhatna elő. Mindenkinek részvételi lehetőséget és szavazati jogot kell biztosítani a községi tanácsok ülésein, ahol a hivatalnokok feladata csupán az elnöklés lehet.

Szó se legyen többé a gyülekezési szabadság korlátozásáról, vörös zászlóról és zsoldosokról, akik zavarhatnák a polgárok gyűléseit.[1]

Jog és kötelesség szerint kivétel nélkül minden állandó lakóhellyel bíró francia felveendő a nemzetőrség tagjai közé;[2] állandó lakóhellyel bírnak pedig mindazok, akik valamely község lakói, vagy kinyilvánították, hogy ott óhajtanak letelepülni.

Minden ép és erős polgár felfegyverzendő és fegyveres kiképzésben részesítendő, azonban úgy, hogy a szükséges munkák e miatt sem a városokban, sem a falvakban kárt ne szenvedjenek. A közbiztonság érdekében csupán azok mentesíthetők a fegyveres kiképzés alól, akiket személy vagy vagyon elleni vétség miatt elítéltek; ezek, kiszabadulásuk után csupán szavazati jogukat használhatják fegyverül, amelytől semmi címen meg nem foszthatók, minthogy büntetésük kitöltése után visszatértek a társadalomba, ahol sajátmaga megvédése végett minden egyéni érdeknek joga van megvitatni, kivizsgálni és megkövetelni minden olyan megoldást, amely a közérdeket is szolgálja. Meg kell adni a módját, hogy képességei és odaadása alapján még az a szerencsétlen is bejuthasson a nemzetgyűlésbe, akit kortársaink oly fensőbbséges megvetéssel *sehonnai-*

[1] A király szökési kísérlete után a plebejus elemek 1791 július 17-én nagygyűlést tartottak a Mars-mezőn, melyen követelték a köztársaság kikiáltását és tüntettek a vörös zászló alatt. La Fayette vagyonos polgárokból álló nemzetőrsége dühödt vérengzést vitt végbe a köztársaságiak között.

[2] A nemzetőrségbe való felvétel magas belépési díjhoz volt kötve és így csak vagyonos polgárokból alakult. Babeuf, éppúgy mint Marat, vagy Robespierre, követeli a nemzetőrség osztályjellegének megszüntetését és a népi hadsereg megszervezését.

nak szoktak nevezni és olyan mértékű sérthetetlenséget kell számára biztosítani, amely családjával együtt őt magát is mentesíti a gondoktól és nélkülözéstől mindaddig, míg méltónak mutatkozik polgártársai bizalmára. E nélkül sohasem szabadulhatunk ki az arisztokrácia karmaiból. Ha a gazdagok indokoltnak hiszik, hogy a szegények ellen védekezzenek, a szegényeknek százszor több és százszor alaposabb okuk van a gazdagok elleni védekezésre s főleg azoknak az előítéleteknek leküzdésére, melyeket sajnálatos módon nagy részben támogat és elfogad az elvakult tömeg. Több nagy ember példáját jegyezte fel a történelem, akik csodálatos tehetséggel tartották rendben az állam ügyeit, de ők maguk egy fillérnyi vagyon nélkül haltak meg; példájuk azt mutatja, hogy a népek emlékezetében örökké élő valódi államférfiak legfőbb dicsősége az a fenséges önzetlenség és állandó önmegtagadás, mely nem hagyja, hogy saját érdekeikre gondot fordítsanak. A szónoki emelvényen az ilyen ember minden szavában a jogot hirdeti és soha nem fogja képviselni sem a született gazdagok, sem a számításból meggazdagodottak érdekeit. Ilyen képviselőre volna szükségük az egyenlőség híveinek. A törvény kötelessége, hogy megkönnyítse útját a Szenátus felé és elhárítson útjából minden akadályt.

Térjünk vissza mégegyszer a nagy néphadsereg problémájához. Joggal nevezhetem nagynak, mert egymaga nagyobb jelentőségű lenne, mint az összes többi európai hadsereg együttesen. Egy többmilliós néphadsereget véve számításba, a sorkatonaságnak legalábbis nagy részét természetszerűen szabadságolni kellene, minthogy nemcsak fölöslegessé válnának, hanem a szabadságot is veszélyeztetnék.[1] Az otthonukba visszatérő és következésképp a néphadsereg kereteit feltöltő tisztek és katonák képeznék ki a polgárokat, akiknek tudása csakhamar vetekedne az övékkel. Az állandó hadseregnek azt a hányadát, amelyet ezidőszerint szükségesnek látszik fenntartani, két egyszerű eszközzel lehetne kivonni a káros hatások befolyása alól:

[1] Babeuf később, amint Buonarroti írja, szükségesnek látta egy erős állandó hadsereg fenntartását a külső reakció sakkbantartására. Buonarroti: Histoire de la conspiration pour l'égalité... (1850), 156, 195. lap.

1. a tiszteket szótöbbséggel kellene *megválasztani* és 2. *egyenlő* zsoldot kellene fizetni minden rendfokozatban.[1] Ez az egyenlőség nem menne a fegyelem rovására, de nélküle tovább folytatódnának az arisztokratikus hagyományok, ezeket pedig haladéktalanul ki kell irtanunk, ha nem akarjuk, hogy a hadsereg továbbra is a szabadság ellensége legyen. A zsoldok egyenlősége véget fog vetni a parancsnoki tisztségekért folyó vetélkedésnek s ez lesz a közösségi érzés alapja és biztosítéka a csapatokban. A csapategységek létszámcsökkentése nagy megtakarításra vezetne. Eddig a katonákat roszul fizették és táplálékuk sem volt kielégítő; most a megtartott egységek ugyanannyi költséget vennének igénybe, de zsoldjuk úgy alakulna, hogy ezt az összeget egyenlő arányban osztanák fel valamennyi katona között. Bizonyára túl gyökeresnek fogja már találni reformterveimet, de meggyőződésem szerint a jelentéktelen változtatások csak tüneti kezelést jelentenek és sok újításra van szükség, ha azt akarjuk, hogy a Forradalom gyümölcsöző legyen. Nagyon is jól tudom, mit kell végső célul tekintenünk, de talán az óvatosság szabja meg, hogy csak szakaszonként haladjunk és ne sejttessük a társadalom új épületének körvonalait. Azonban feltétlenül ki kell aknáznunk az összes kínálkozó lehetőségeket és mindegy, milyen úton, de a Forradalom igazi célja, a hazugságot nem ismerő egyenlőség felé kell haladnunk.

...Tisztán látom, mily nehéz lenne egy csapásra elfogadtatni az általános egyenlőségre felépített államrendet, de mégis csak hozzá kell kezdenünk valahol, ha gyakorlatban is meg akarunk valamit valósítani az elvben már elfogadott jogegyenlőségből; különben felüti fejét az általános kiábrándultság. A hadseregben kell megküzdenünk a legkevesebb akadállyal, mert annak semmije sincs és megszokta, hogy mindennel az állam látja el. Jelenlegi vezetői morogni fognak, mert legtöbbjük arisztokrata, a többiek pedig saját erejükből küzdötték fel

[1] Az Egyenlők elfogadják Babeuf javaslatát a katonai vezetők választása ügyében, a zsoldot viszont törlik s helyette a teljes és egyenlő ellátást kívánják biztosítani. Buonarroti, i. m. 195.

magukat és átvették az arisztokraták modorát és szokásait. Az előbbiek minden tekintetben kisemmizve fogják érezni magukat, az utóbbiak pedig kiváltságos helyzetük elvesztése miatt zúgolódhatnak, de számít ez egyáltalán? Ha nem lesznek kénytelenek lemondani a katonai pályáról s a csapatnál maradhatnak, majd csak megélnek valahogy. Zúgolódásukat meg sem kell hallanunk; azt a többséget fogják szemben találni néhányadmagukkal, amely nyert a változáson és örül a zsoldkülönbségek megszüntetésének, mert így fejenként majdnem havi 50 frank keresethez jut s örömét csak növeli, hogy ezentúl csupán önmaga által választott tiszteknek kell engedelmeskednie. A tiszteket is egy fából faragták a közlegényekkel, tehát lehetetlen, hogy úgy éljenek mint a püspökök, míg a legénység élete nem sokkal jobb a gályarabénál. Miért ennék azok undorig magukat, miért töltenék be minden vágyukat, ha emezeknek csak fekete kenyér jut meg nélkülözés? Talán, a tisztek szervezete több, jobb, ízletesebb táplálékot fogad csak el? Úgyis a dorbézolás és kicsapongás juttatja kórházba őket, alárendeltjeiket pedig a gyenge ellátás, mely a nyomortól mitsem különbözik.

A kiegyenlítés nagyszerű eredményei minden téren meg fognak mutatkozni. A rendfokozatok jelzései megmaradnak, de az egyenruhában nem lesz különbség. A tiszt nem látszhatik gazdagabbnak alantasánál: ezáltal elveszti csábító erejének egyik legfőbb kellékét; ez lehetővé teszi, hogy a családok viszonylagos biztonságot élvezhessenek.

A jobban táplált katonák erősebbek és egészségesebbek és jobban elviselik a békeévek fáradalmait. Így a haza hasznára váló munkákat lehet végeztetni velük s nem kell hagyni, hogy veszedelmes semmittevésben tespedjenek. Parancsnokaiknak nem lesz alkalmuk élvezetekben és henyélésben elpuhulni s miután fejükből kiszellőztettük az önhittséget, melynek legfőbb forrása a lengő tollforgókban és ragyogó egyenruhájukban volt, nem fogják megalázásnak tartani, ha közhasznú tevékenység irányítására fordíthatják tetterejüket s polgártársaik megbecsülését érdemlik ki a megvetés helyett, amely ma tétlen-

ségüket és kicsapongásaikat kíséri. Franciaországnak nem lesz miért sajnálnia a fizetésükre költött pénzösszeget, mert csatornákat, járható utakat, termékeny földeket kap az egészségtelen mocsárvidékek és parlagon heverő területek helyett. Áldás kísérné őket, mert munkájuk a nemzeti vagyont gyarapítaná.

Nem kétséges, hogy kezdetben a tiszteket a legképzettebbek, legrátermettebbek, legbátrabbak közül választanák, de minthogy a bátorság a franciák természetes tulajdonsága s mivel eljön az idő, mikor a műveltség színvonalában nem lesznek különbségek, nyilvánvaló, hogy a jelölteknek egyéb érdemeik mellé a *polgári erényeket* is meg kell majd szerezniök, ha szavazatot akarnak kapni s akkor majd ezért folyik a vetélkedés. Így lesz az egyenlőség is az erkölcsök megnemesítésének eszköze. A hadsereg gyorsan átveszi az egyenlőség szellemét, mert anyagi előnyökhöz jut általa. Innen fog hamarosan elterjedni és gyökeret verni mindenütt...

Szó sem essék a nyilvánosság korlátozásáról. A nemzetgyűlésen a lehető legnagyobb helységet kell a nép szónokainak fenntartani. A közérdekű kérdések teljes ülésen tárgyalandók; a bizottságok feleslegesek, mert ezek voltak mindíg az intrikáknak és titkos tárgyalásoknak melegágyai s itt van alkalmuk az érdekszövetségeknek szabadságellenes tervek kidolgozására és végrehajtásuk megbeszélésére. *Egyetlen beadványi hivatalt* kell csupán létesíteni: ez foglalkozik mindazoknak az óhajoknak, kérelmeknek, figyelmeztetéseknek, megjegyzéseknek és jelentéseknek átvételével, vizsgálatával és egybehangolásával, melyek a szabadság és egyenlőség megvalósítását érdekelhetik. Módját kell ejteni, hogy a nép szüntelenül nyilvánithassa akaratát és képviselői szüntelenül közbeléphessenek, ha visszaélések nyomára jutottak. A beadványi hivatal tagjai gyakran cserélendők: kötelességük lesz, hogy naponta egyszer nyilvános ülést tartsanak, ott hangosan felolvassák a különböző községektől és körzetektől érkezett beadványokat és haladéktalanul közöljék az illetékesekkel a beadvány tudomásulvételét. A beadványokat nem lehet közvetlenül a hivatalhoz benyujtani. A beadványozó először nyilvántartásba véteti beadványát az

előljáróságon, majd, hogy elküldéséről megbizonyosodjék, kerületének egyik képviselőjéhez nyujtja be, aki 20 évi kényszermunka terhe alatt köteles azt *vevény* ellenében a beadványi hivatalhoz továbbítani. Ott nyilvánosan felolvassák, megbeszélik, majd lényegét tartalmazó nyomtatott kivonatot készítenek belőle, melyet mindennap közszemlére tesznek ki. E beadványok segítségével a nemzetgyűlés folytonosan tudni fogja, milyen kérdéseket kell figyelemmel kísérnie; akik hangját eddig akár külső erő, akár saját félénkségük némította el, azok most közvetlenül leplezhetnek le olyan visszaéléseket és sérelmeket, melyek vidéki jegyzőkönyvekben porosodtak s melyekről gyakran túl enyhe formában történt csupán említés, vagy mert így akartak egyes helyi hatalmasságokat kímélni, vagy mert a múlttal való megalkuvás szellemében jártak el. Amikor a szabadság és egyenlőség alapjainak lefektetéséről van szó, társadalmi helyzetére való tekintet nélkül meg kell hallgatnunk mindenki véleményét. Ki tudhatja előre, honnan eredhet a legjobb tanács? ... A beadványi hivatal feladata lesz előre tájékozódni a tökéletes alkotmány előfeltételeiről, amelyben nem lehet hiányosság, figyelmetlenség, kétértelmű, vagy homályos részlet s mely lehetetlenné tesz minden belemagyarázást. Az alkotmány minden egyes cikkelyének értelmére és természetére vonatkozóan meg kell akadályoznia minden félreértést és egyben legilletékesebb fórumként lehetővé kell tennie mindazoknak a törvényeknek előkészítését, melyeknek célja az alkotmány megerősítése, esetleg fejlesztése, vagy kiegészítése, ha egyes pontjai nem volnának teljesek.

Addig is amíg eszméim, észrevételeim és követeléseim teljességét bemutathatom, örömmel terjesztek ön elé egy törvénycikket, melynek keresztülvitelét mindennél fontosabbnak tekintem ... Ez lenne egyben a leghathatósabb eszköz a rabszolgaságba való visszasüllyedés ellen is.

Nem engedhető meg semmiféle olyan módosítás a mostani alkotmányon, melynek célja a szabadság és egyenlőség korlátozása. Kizárólag csak az ezek kiterjesztését előmozdító javaslatok tárgyalhatók. Az alkotmánytervezet előkészítésének munkálataiban nagy

gonddal kell megelőzni a meglepetéseket. Ezt azáltal érhetjük el, ha nem kapkodjuk el a tárgyalásokat s nem fukarkodunk az órákkal, s a napokkal. Az alkotmány szükségképpen több cikkelyből tevődik össze. Ha egy-egy cikkely tartalmában átmeneti megállapodás jött létre, napirendre kell tűzni két héttel megtárgyalása előtt. Minden cikkelyt háromszori vita alá kell bocsátani, tíz-tíz nap szünetet tartva a viták között; végleges megszövegezésre minden alkalommal csak a harmadik ülésszak befejeztével kerülhetne sor, hogy minden érvet megvizsgálhassanak, akár alátámasztja, akár támadja a javaslatot. A cikkely csak a negyvennegyedik napon válnék kihirdethetővé, amikor is megküldenék a községeknek s azok beadványok útján vagy megvétóznák, vagy elfogadnák. A napirendre való felvétel napjától számított hat hónapon belül le kellene folytatni a jóváhagyások és tiltakozások kiértékelését s az eredmény megállapítása után történnék meg a cikkely elutasítása, vagy törvénybeiktatása! Ugyanezt az eljárást kellene követni minden közérdekű törvényjavaslat letárgyalásakor. Ez a megfontolt lassúság lehetővé tenné, hogy a képviselők minden véleményt, elképzelést és tapasztalatot tekintetbe vegyenek s mindig csupán a nép akaratának adjanak kifejezést.

A képviselői megbízatás visszavonhatóságában hasznos és nélkülözhetetlen fenyegetést látok:[1] a szavazás nyilvánosságával együtt ez nyujthatná a nép számára a leghatásosabb biztosítékok egyikét. A mandátum visszavonását illetően javaslatom a következő:

A képviselőválasztással egyidejűleg minden járás polgárai a szabadság biztosítására hét-hét *kurátort* választanának . . . ezek száma a megyék székhelyein 21-re emelkednék. A kurátorok minden járásban és megyeszékhelyen egy elnököt és titkárt választanának. Háromhavonként ülést kellene tartaniuk, az előbbieknek a járási, az utóbbiaknak a megyeszékhelyen, hogy felülvizsgálják képviselőik beszámolóit, megvitassák politikai

[1] Babeuf nagy jelentőséget tulajdonít a népi ellenőrzésnek. Az Egyenlők köztársaságában az öregek tanácsa látta volna el ezt a feladatot. Buonarroti, i. m. 150. lap.

magatartásukat és szavazat alá bocsássák a kérdést, *vajjon híven teljesítette-e megbízatását a képviselő?* A kérdésre *igen*-nel, vagy *nem*-mel válaszolnának s az eredményről a helyszínen felvett jegyzőkönyvet azonnal felterjesztenék a megyeszékhelyi kurátorok elnökéhez. Ott a 21 tag jelenlétében megállapítanák az *igen*-ek és *nem*-ek számát, majd a központi elnök a többség válasza alapján kihirdethetné a döntést: *vétett-e mandátuma ellen a képviselő.* A vétséget azonban csak akkor lehetne kimondani, ha a nem-ek száma egytizeddel túllépné a szavazók számának a felét. Egyszerű szótöbbség nem tenné szükségessé a mandátum megvonását, de jogos alapot adna a megrovásra; ilyenkor a központi elnök figyelmeztetést intézne az elnökhöz, hogy helyesebb irányvonalat kövessen. A szükséges szótöbbség elérése esetén az elnök a kurátorok nevében haladéktalanul és záros határidőn belül összehívja a polgárokat és megtartják a pótválasztást.

Még nem sikerült eldöntenem, hogy újraválaszthatók legyenek-e a visszahívott képviselők. Ezt mégis inkább veszélyesnek tartanám, minthogy a titkos intrikák sokszor teljesen hatalmukba keríthetnék a közvéleményt. Meglepőnek tűnhetik ön előtt, hogy a mandátum megvonásakor a képviselő nem szólalhat fel önmaga védelmében, de úgyis lehetetlen volna minden járásban külön-külön megjelennie. Önvédelmének céljára eléggé megfelel megbízói elé terjesztett beszámolója, melyről mindnyájan könnyen alkothatnak ítéletet.

Ha majd az államban biztos alapokon áll az egyenlőség, bármelyik polgár betöltheti a kurátori tisztséget, de ma még túl sokan szeretnék fenntartani a még meglévő visszaéléseket, vagy visszaállítani a már megszűnteket. Ezért nagy előrelátással kell megelőznünk az árulást s e tekintetben, azt hiszem, legbölcsebb lehet a következő tanács: *A szabadság biztosítását szolgáló kurátori állásra csak az választható meg, aki legalább 25 éves, munkájának gyümölcséből tartja fenn magát és önálló foglalkozással rendelkezik. A kurátori hivatás nem fér össze államilag fizetett hivatal betöltésével.* Talán joggal remélem, hogy nem túlsokszor lesz alkalom és ok a képviselő visszahívására, amit éppen ennek állandó lehetősége és a kurátori hivatal létesítése útján tudnánk elérni; —

s ha mégis külön érdekszövetség alakulna ki a nemzetgyűlésben — az ilyen szövetségek gyorsan keletkeznek — a kurátorok gyors fellépése akkor is hatásos lehetne, minthogy a szövetség feloszlatása céljából a népet az urnák elé szólítaná.

Úgy vélem, érdemes volna kiszámítani, milyen eredményeket érnénk el, ha a második törvényhozó nemzetgyűlés e tervezeteket már kezdetben elfogadná. Ellenvetésekben bizonyára nem lenne hiány: egy részüket nehezen megvalósíthatónak találnák, más részüket megvádolnák, hogy anarchiához és fejetlenséghez vezetnek. De részletesen kidolgoztam mindegyiket... Tudom, hogy alapos, minden pontjában kidolgozott beszédre van szükség, mely szilárd, logikusan felépített, és megtámadhatatlan érvekre támaszkodik, ha be akarom bizonyítani, mily fontos e tervezetek elfogadása s hogy nélkülük a szabadság győzelme nem képzelhető el hazánkban. Ha elveimnek legmélyére hatolt, bizonyára megfigyelhette, polgártársam és testvérem, hogy az alkotmányozó nemzetgyűlés művének folytatóitól végső fokon az alkotmány teljes és gyökeres átdolgozását kívánom, még az emberi jogok kiáltványát sem véve ki ez alól, mert szerintem ez nagyon is kevéssé kimerítő és lényegbevágó s megfogalmazása sem elég világos és határozott. A nagy szóhalmaz metafizikai terjengőssége álnok lehetőségeket rejt; ezek hamar közömbösíthetik, vagy csupán formaivá tehetik az eleinte valóságnak ígérkező vívmányokat. A bizalmat keltő látszat kelepcét takar és ha elemezni kezdjük a kiáltványt, csakhamar kiderül, hogy szemfényvesztés, a nép ámítóinak elmeszüleménye. Annyit ér, mint gyereknek a csörgő. Elfogadja ugyan a szabadság és egyenlőség nagy elveit, de egy halom korlátozást szab: ez lehetővé teszi helytelen alkalmazását és olyan kiigazításokkal gyengíti e nagy elveket, hogy azok elvesztik minden gyakorlati jelentőségüket...[1]

[1] 1844 márciusában a Francia-Német Évkönyvekben Marx elemzi az Emberi Jogok Kiáltványát és megállapítja: «az emberi jogok, megkülönböztetve az állampolgári jogoktól, nem egyebek, mint a polgári társadalom tagjának, vagyis az önző, az embertársaitól és a közösségtől elszakadt embernek jogai».

Miért szántam rá magam, hogy a jelenlegi helyzetben közöljem önnel e rendkívül fontos fejtegetéseket? Azért, kedves és szeretett testvérem, mert polgártársaink elismerik az ön érdemeit: mert minden támadás ellenére, melyeket egy becsületes ember sem kerülhet el, ön mégis sértetlenül veri vissza ellenségeit s így előreláthatólag csakhamar olyan helyzetbe jut, hogy a nép érdekeit védelmezheti; azért, mert polgártársaink minden bizonnyal, rendelkeznek majd önnel kapcsolatban a kellő tisztánlátással és tudni fogják, kire kell szavazniuk; azért, mert nekem is meggyőződésem, hogy ön ragaszkodik híveihez és ha püspök lehetne cserébe, akkor sem hagyná el őket; hogy önt a világ minden kincsével sem lehetne megkísérteni; hogy ön társadalmunk gyermekkorának mértékletes életében, egyszerű és tiszta erkölcseiben és szokásaiban százszor több örömöt talál, mint korunk mágnásainak élvezeteiben, és polgári kötelességeitől áthatva még gondolatban is távol áll attól, hogy néhány ember javát a hazáéval, sőt modhatnám az emberiségével akarja szembeállítani: ennélfogva habozás nélkül tölti be majd az ön előtt álló magasztos hivatást... Ezek a gondolatok indítanak arra, polgártársam és testvérem, hogy ön elé tárjam e gondolatokat, melyekre, ha megengedi, még szándékomban áll visszatérni.

F. N. CAM. BABEUF POLGÁRTÁRS 2. LEVELE J. M. COUPÉ-HOZ, A TÖRVÉNYHOZÓ NEMZETGYŰLÉS TAGJÁHOZ.[1]

Beauvais, 1791. szept. 10.

... Polgártárs! Megválasztásának híre az én szempontomból nagyjelentőségű esemény; fontosnak tartom tehát, hogy megfontoljam az ebből eredő következményeket.

Az jár eszemben, mit lehet várni attól az embertől, akinek szava süket fülekre talált, mikor a legnagyobb igazságokat hirdette s ha mást nem is, annyit mindenesetre elért, hogy bebizonyíthatta előttem, mily erős hittel vallja, *hogy mindenkinek*

[1] Babeuf maga adja ezt a címet levelének.

el kell fogadnia az alábbi elveket a társadalom szervezetének alapjaiul: az ősi idők Egyenlőségét, a Közérdeket, a törvényeket diktáló közös Akaratot és az egész nép Erejét, melyen a felségjog alapul.

Testvérem! Az ön elvei, melyekről az imént beszéltem, és az enyéim, melyeket legutóbbi levelemben tártam ön elé s, melyek a polgároknak elsősorban megélhetést, majd pedig egyenlő műveltséget akarnak nyujtani: ezek az elvek közös forrásból erednek és közös végpont felé mutatnak.

A végpont csak az a cél lehet, amely felé tökéletesedése során a világ minden alkotmánya haladni fog. Hasztalan kiütni a királyok kezéből a jogart, köztársaságot alapítani, minden pillanatban az *Egyenlőség* szent szavát emlegetni: ez mind csak agyrém és semmi haszna nincs.

Tudom, nem egyhamar lesz, míg mások előtt csak titokban is beszélhetek erről, de önnek, testvérem, nyíltan megmondhatom: A gazdagok előre rettegnek, mert sejtik, hogy az agrártörvény kikerülhetetlen. A szegények nagy többsége, vagyis az emberiség 98%-a még nem is gondol rá, pedig ha elodázzuk, két nemzedéken belül kipusztul az emberi nem. Ha együtt leszünk, és kívánja, matematikailag is bebizonyíthatom e szörnyű jóslatot. Amint emlékszik, legutóbbi együttlétünk alatt szóbakerült, hogy ezt a törvényt követelte Mably is lángoló beszédeiben. Ez tűnik fel a századok egén, valahányszor a végletek találkoznak, mint napjainkban is, mikor a földbirtok, az egyetlen valódi vagyon[1] alig néhány kézben összpontosul és a nagy tömegek, nem tudván szörnyű földéhségüket kielégíteni, kénytelenek visszakövetelni jogos birtokukat, a földet, melyet a Teremtő azért alkotott, hogy minden lénynek jusson annyi belőle, amennyi önfenntartása biztosítására elegendő. Ez a törvény az összes többi szükségszerű következménye és mindíg ennek megalkotása adja meg a nyugalmat a népnek, ha minden egyéb tekintetben sikerült már alkotmányát tökéletesítenie... sőt, csak ezután válik az alkotmány igazán egyszerűvé. Figyelje meg, hogy mióta

[1] Ezen a felfogáson érezhető a fiziokraták (Turgot) hatása, akik a földet tartották az egyedüli vagyonnak.

új alkotmányunkon dolgozunk, százával ontjuk a törvényeket, s ahogy a törvények szaporodtak, úgy lett a törvénykönyv is egyre homályosabb. Az agrártörvény után, mint a spártai törvényalkotó,[1] előreláthatólag mi is tűzbevethetjük egész eddigi munkánkat, amit egy 6—7 cikkelyből álló törvény egymaga is könnyen helyettesíthet. Ennek módszeres bebizonyítását is vállalom.

Velem együtt bizonyára ön is vallja a nagy igazságot, hogy a tökéletes törvényalkotás előfeltétele annak az ősi egyenlőségnek feltámasztása, melyet ön is hatásosan énekelt meg hazafias költeményeiben és bizonyára azt is érzi, hogy rohamléptekben haladunk a bámulatraméltó forradalom felé.

S éppen, mivel ez új rendszer lelkes híve vagyok, egy percre sem tudok letenni a gondolatról, hogy elvei és tettei alapján talán egyedül ön volna alkalmas e nagy hódítás előkészítésére s hogy talán a Gondviselés is ügyünk szolgálatába szegődött, midőn arra a pályára irányította önt, melyen a legelőnyösebb feltételekkel küzdhet az ügyért.

De ön bizonyára túl tartózkodó s talán mindkettőnket ez gátolt, hogy magunk is átérezzük és mások előtt is kívánatossá tegyük a nagy titkot, melynek feladata lesz letörni az emberiség rabláncait. Ha ez volt az ok, mily nagy ön a törvényhozók között!

De hogyan képzelem, hogy ön egyedül korlátozott erőire támaszkodva irányíthatná e dicsőséges győzelemre vezető első hadmozdulatokat? Talán nyíltan és határozott programmal kell majd a *Világ Megváltójának* fellépnie? Semmiesetre, hiszen szerencsétlen nemzetgyűlésünk előtt igen kedvezőtlen fogadtatásban részesülne az, aki teljes nyíltsággal terjesztene elő ilyen javaslatot. A legbecsületesebb ember is kénytelen volna a korrupció ellen saját fegyvereivel küzdeni: politikával politikát szegezni szembe. Tehát gondosan kell álcázni a kezdeti intézkedéseket, mintha semmi kapcsolatuk nem volna a kitűzött céllal.

[1] Lykurgos Sparta félig legendás törvényhozója, akiről a hagyomány azt tartja, hogy a földet egyenlő részekben és át nem ruházható tulajdonként osztotta szét.

De elgondolkozom... és úgy látom, alig van, aki el ne vetné az agrártörvény javaslatát, amely talán még több előítéletbe ütközik, mint a királyság megszüntetése s még eddig mindazok akasztófára kerültek, akik e fontos kérdést meg merték pendíteni. De vajjon biztos-e, hogy Coupé úr egyetért majd velem e téren? Vagy talán a közvéleményt követve ő is felsorakoztatja ellenem a szokásos érveket: hogy a társadalom elfordulna a javaslattevőtől; hogy igazságtalanság volna bárkit megfosztani jogosan szerzett tulajdonától; hogy senki nem lesz bolond a más érdekében dolgozni és későbbi fordulat esetén még akkor is visszaállhat a régi rend, ha most sikerülne is e tervezet.

Cáfolatom a következő (de vajjon meggyőzhetem-e igazamról?): a földtulajdon nem idegeníthető el; minden embernek születése pillanatától fogva ugyanúgy kell a földből részesednie, mint a vízből és levegőből; halála után csupán az egész társadalmat teheti örökösévé és nem választhatja külön tőle saját legközelebbi hozzátartozóit; csupán a magántulajdon elidegenítése magyarázza, hogy egyik embernek megvan mindene, a másik pedig nincstelen... A leghasznosabb munkák igen alacsony díjazása és a társadalom szempontjából haszontalan, sőt veszélyes foglalkozások százszoros túlfizetése csupán előítéleteken alapul és csupán ezek biztosítanak lehetőséget a haszontalan munkásnak, hogy kizsákmányolja a hasznosabb és termelő munkát végző munkásokat... Ha a munkadíjakat fokozottabban egységesítenék és hamis előítéletekből kiindulva egyes munkafajtákat nem értékelnének fel túlságosan, akkor a munkások megközelítőleg azonos jövedelemmel rendelkeznének; az új elosztás csupán a dolgok eredeti állapotát állítaná helyre... A föld elidegenítési tilalma azt eredményezné, hogy nem kellene olyan fordulattól tartani, amely az egyenlőséget fenyegetné és minthogy az új elosztás után minden embernek mindig biztos alapja volna a megélhetésre,[1] nem

[1] Babeuf még ekkor azt hiszi, hogy a föld elidegenítésének megtiltása fenn tudja tartani az agrártörvény teremtette egyenlőséget. Később a Plebejus Kiáltványában elveti az agrártörvény gondolatát.

kellene örökösen rettegnünk gyermekeink sorsa miatt, s a társadalom bomlása helyett az aranykor és az általános jólét visszatérésére számíthatnánk. Nem okozna többé nyugtalanságot a jövő, nem kellene tartós jólétünket a szerencse szeszélyétől féltenünk, amit a leggazdagabbaknak is örömmel kellene fogadniuk, ha helyesen fognák fel saját érdeküket... Végül nem igaz, hogy ez az átszervezés szükségképpen az ipar pusztulására vezetne, mert mindenki előtt világos, hogy akkor sem foglalkozhatnék mindenki földműveléssel, nem teremthetné elő egymaga a ma már nélkülözhetetlen gépeket és akkor is rá lennénk egymás kölcsönös támogatására utalva. Egyébként az emberi tevékenység gyümölcseihez való viszonyunk a maihoz teljesen hasonló maradna, leszámítva azt az elidegeníthetetlen közös vagyont, amely mindíg, minden körülmények között oly szilárd anyagi alapot biztosítana az egyénnek, hogy soha nem kellene nélkülözéstől tartania.

Hadd bizonyítsam be, kedves testvérem, önnek s egyben magamnak is a következő tételt: ön azzal a szándékkal lép be a törvényhozó nemzetgyűlésbe, hogy ott az előbb mondottakat alkotmányos keretek közt törvényerőre emeltesse. Mint előző leveleimben ismertettem, kívánságaim a következők volnának:

1. A törvényhozó gyűlések összes tagjai egyszersmindenkorra ismerjék el a nép nevében, hogy *alkotmányozó Nemzetgyűlésről* beszélni képtelenség s hogy a nép képviselőinek kötelességük minden időben mindent megtenni, amit a Nép érdekében célravezetőnek találnak... Ebből eredően legfontosabb feladatuk, hogy megélhetést biztosítsanak a Népnek, melynek nagy többsége ma már akkor sem tudja önfenntartását biztosítani, ha dolgozni akar. *Agrártörvény, valódi Egyenlőség.*

2. Adassék meg a Népnek a *vétójog*, a legfőbb hatalom valódi tartozéka, melyről meglehetős sikerrel mutattam ki, hogy ellenzőinek minden erősködése ellenére igenis megvalósítható... Nem a vétójogtól várható-e, hogy a leginkább nélkülöző és eleddig szüntelenül az éhség rémével viaskodó néprété-

gek általa harcolhatják ki teljes biztonsággal jogos követelésüket: az *Agrártörvényt?*

3. Nem engedhető meg a polgárok osztályozása; minden hivatal mindenki számára hozzáférhetővé teendő; követeljük az általános szavazójogot és a véleménynyilvánítás szabadságát a népgyűléseken; a Törvényhozók legszigorúbb ellenőrzését; a gyülekezési szabadságot; a statárium megszüntetését; minden polgárnak álljon jogában belépni a hadseregbe, de csak azért, hogy a Haza külső ellenségei ellen harcoljon: ezáltal felszámolhatjuk a nemzetőrség jelenlegi kasztszellemét... Mindez szükségszerűen hatalmas eredményeket von majd maga után: felébred a verseny, a szabadság, egyenlőség és polgári tetterő üdvös szelleme, kialakulnak a közvélemény szabad nyilvánításának, s ebből következően a közóhaj kifejezésének fontos módszerei, ami lényegében a törvényt jelenti. Követeljük az alapvető emberi jogokat, tisztességes megélhetést mindenkinek, vagyis az *Agrártörvényt.*

4. Minden országos fontosságú kérdést teljes ülésen tárgyaljanak; mellőzzék a bizottságokat... Ez majd eltünteti a hanyagságot, közönyt, nemtörődömséget s nem engedi, hogy vakon megbízzanak egy kis csoport vélt bölcseségében, amely az egész nemzetgyűlést irányítja s könnyen megvesztegethető. Igy majd elérjük, hogy a képviselők mindnyájan alaposan áttanulmányozzák a napirend kérdéseit és a tények ismeretében foglalnak állást; így ébred majd fel a nép minden védelmezőjének lelkesedése s így fogják szükségét érezni, hogy támogassák a nép legszentebb jogait, szóval pontosan ügyeljenek, hogy mindenkinek meglegyen a megélhetése; ami megint az *Agrártörvény.*

5. Adjanak bőséges időt minden kérdés megvitatására... Igy majd a felületesek, a kapkodók, az örök fecsegők, az előbb beszélők s csak azután gondolkodók, nem hozhatnak egymaguk határozatokat, hanem azok is befolyásolhatják a döntést, akik állásfoglalás előtt szeretik megfontolni a körülményeket. Igy nem lesz lehetőség, hogy az igazság ellenségei szózuhatagukkal és semmitmondó, de ravasz érveikkel tereljé-

el a figyelmet a hasznos ötletekről; a becsületes elemek megfontolhatják és támogathatják a javaslatot és érvényesíthetik az emberiesség szempontjait, mikor azok ügyéről van szó, akiket legjobban sujt a nélkülözés. Ezáltal is nagy lépéssel jutunk közelebb az *Agrártörvényhez.*

Most pedig, testvérem és honfitársam, bármennyire egyezett is eddig minden véleményünk, akár e percben megtagadhatja elveit, ha nem akar az agrártörvény mellett kiállni, mert ezek az elvek egyenes úton ide vezetnek: ebben nem lehet kételynek helye. Tehát teljes erőből e törvényért kell harcolnia, ha ragaszkodik elveihez, ha nem ismer megalkuvást, mert ha törvényhozói tevékenysége során ennél kevesebbre tör, akkor, ismételhetem: *szabadság, egyenlőség, emberi jogok* — mindez csak hangzatos frázis és üres fecsegés marad.[1]

Arra is visszatérek, hogy elgondolásunkat nem kellene azonnal feltárnunk a nyilvánosság előtt. Viszont közelebb jutna a célhoz az a jószándékú ember, aki most leszögezett elveinket az emberi szabadságjogok teljessége alapján vitetné keresztül a nemzetgyűlésen, mert erre mindig veszély nélkül, nyiltan lehet hivatkozni. Az úgynevezett arisztokraták nem oly rövidlátóak, mint mi: ők tisztában vannak a végeredménnyel. Félnek, hogy nem lesz megállás, ha majd avatatlan kezek illetik az úgynevezett *szent és sérthetetlen magántulajdont:* ez magyarázza a gabonadézsma-kérdésben tanúsított heves ellenállásukat. Ők már érzik, hogy nincs messze az idő, mikor joggal kell attól rettegniök, amiben az éhezők védelmezői remélnek: természetesen most is a földreformtörvényre gondolok, — s ezt jó lesz megjegyezni magunknak.

Jól esik ezt a nagy kérdést önnel megbeszélnem, minthogy ismerem emberbaráti érzelmeit. Hiszen eddig egyedül a szegényekre nem gondolt senki, pedig az állam törvényeinek megújításakor elsősorban őket kellene szem előtt tartani, az ő ügyü-

---

[1] A kor legbaloldalibb forradalmárainak követelése volt az agrártörvény. Ujságok, röpiratok foglalkoztak vele. Sylvain Maréchal, akivel később Babeuf kapcsolatba került, 1791 májusában azt írja, hogy «a francia forradalom valóságos agrártörvény, melyet a nép hajt végre».

ket védelmezni. Mi a társadalom célja? Nem az-e, hogy tagjait minél boldogabbá tegye? De végül is mire jók törvényeink, ha sötét nyomorban hagyják pusztulni a nélkülözők óriási tömegét, holott nagyobbrészt ilyenekből áll a társadalom? Mit ér az a nyomorenyhítő bizottság, mely alamizsnáról és megtorlásról fecseg, miközben továbbra is megalázza az embereket és odúkba kényszeríti a nyomorgók seregét, nehogy a meggyötört természet szomorú képe vágyat ébresszen az ősi jogok után? Hiszen azért teremtett bennünket a természet, hogy éljünk, és nem azért, hogy egy maroknyi ember harácsolja össze mindnyájunk közös vagyonát!

Sokat beszéltek arról, hogy a papság földjéből adnak birtokot minden osztrák katonának, vagy a zsarnokság bármely szolgájának, aki nem óhajtja tovább az elnyomás ügyéért kockáztatni életét és a mi oldalunkra áll... Igy hát bőkezűen akarnak megjutalmazni olyanokat, akik pillanatnyi érdekből nem harcolnak ellenünk, de ugyanakkor elfelejtik, hogy polgártársaink többsége a létfenntartáshoz szükséges javak híján nyomorog!

Figyeljen szómra, Törvényhozó, akit közismert emberbarátsága juttatott a történelem nagy színpadára! Belátja-e velem együtt, hogy a jól működő törvényhozás művére a földvagyon egyenlő elosztása teszi föl a koronát, s hogy titokban ezért a célért kell küzdenie mindenkinek, aki igazán akarja védelmezni a Nép jogait? Kiket csodálunk és tisztelünk az emberiség legnagyobb jótevőiként? Az agrártörvények apostolait: Görögországban Lykurgost, Rómában pedig Camillust,[1] a Gracchusokat,[2] Brutust, Cassiust[3] és társaikat...

---

[1] Marcus Furius Camillus i. e. 401-től kezdve többször volt katonai tribun és diktátor; i. e. 367-ben a Rómát fenyegető külső veszély hatására állást foglal Licinius és Sextius néptribunok agrártörvénye mellett és sikerül rávennie a patriciusokat bizonyos engedményekre.

[2] Tiberius és Caius Gracchus a plebejusok nyomorának enyhítése végett követelték, hogy szabják meg a legnagyobb földbirtok határát (125 hektár) és a felszabaduló földekből 7,5 hektár kiterjedésű parcellákat juttassanak a nincsteleneknek. A patriciusok ellenállása miatt tervüket nem tudták végrehajtani: Tiberiust (i. e. 133) megölték, Caius pedig (i. e. 121) még mielőtt elfogták volna, öngyilkos lett.

[3] Brutus és Cassius szervezték meg Caesar ellen az összeesküvést s őt i. e. 44-ben megölték.

Akarhatná-e a sors, hogy elítéljenek bennünket amiatt, ami másoknak örök díszükre vált? Ah! nem szűnök meg ismételni újra meg újra: aki nem az én elveimet óhajtja mindenekfölött, az ne állítsa, hogy jóhiszeműen használja a *polgári érzés, szabadság és egyenlőség* megszentelt fogalmait. Az ilyen Barnave, Thouret, Dandré[1] és a hozzájuk hasonló árulók példáját követi, akikre méltán sujt le majd a nép büntető keze.

Ön, hős polgártársam, más eszményképeket tűzött maga elé! Az emberi Jogok Kiáltványának 1789-es tervezetében Pétion külön cikkelylyel akarta ezt a jogot biztosítani, melyről a megszavazott Kiáltvány nagybölcsen megfeledkezett: kötelezővé akarta tenni, hogy a társadalom minden egyén számára tisztességes megélhetést biztosítson. Elemezze csak Robespierre-t; végső fokon őt is *agrárpártinak* fogja találni s lám ezek a nagy emberek is kerülő utakra kényszerülnek, mert érzik, hogy még nem jött el az alkalmas pillanat. E köztiszteletben álló emberbarátok magas álláspontjára ön is felemelkedhetik: tervének alapelvei kidolgozásuk során hasonlatosak lehetnek majd az övéikhez...

[1] Barnave és társai az alkotmányosok pártjához tartoztak és a mérsékelt monarchia hívei voltak.

IV.

A SANS-CULOTTE.[1]

1792 augusztus 10-e korszakotnyitó dátum a francia forradalom történetében. A párizsi nép megmozdulására ezen a napon mondja ki a törvényhozó nemzetgyűlés a hazaáruló király felfüggesztését s ezen a napon alakul meg Párizs új forradalmi községtanácsa, melyet a kispolgárság képviselői, a jakobinusok vezetnek. Ettől kezdve indul meg a harc a mind jobban térthódító plebejus elemek és az ellenforradalmivá váló burzsoázia között.

Babeuf Pikardiából örömmel üdvözli a párizsi sans-culotteok sikereit s reméli, hogy elérkezett az idő terveinek megvalósítására. A helyi burzsoázia még most is meg tudja akadályozni a Konventbe való megválasztását, de azt nem tudja elérni, hogy ne játsszék jelentős szerepet Somme-megye közigazgatásában. Babeuf eredményes forradalmi munkát végez: igyekszik rendezni az adókérdést, felfed egy királypárti összeesküvést és kiáll a szegényparasztság védelmében. A kulturális élet jelenségei sem kerülik el figyelmét: a gyűjteményünkben közölt 1792 október 29-i levele, melyet az amiensi színészekhez intéz, felveti a színház és forradalom kapcsolatának kérdését.

A polgári forradalom már a kezdetén, a nemzetgyűlés által 1789 november 2-án megszavazott rendelet értelmében, megfosztotta a feudalizmus támaszát, az Egyházat minden birtokától. A nemzeti vagyonnak minősített egyházi birtokokat áruba bocsátották. Babeuf lényeges szerepet játszott a Somme-megyei egyházi birtokok odaítélésében s éppen ennek kapcsán próbálja meg félreállítani őt a helyi burzsoázia. Az egyik árverési végzésen egy nevet kitöröl és mással helyettesíti teljes jóhiszeműséggel és hivataltársainak a tájékoztatása alapján. Reakciós ellenségei azonnal hamisítással vádolják, letartóztatják és 20 évi börtönbüntetésre ítélik. Babeuf Párizsba menekül és jakobinus barátainak közbenjárására sikerül elérnie, hogy legalább ideiglenesen szabadlábon maradhasson.

---

[1] Az arisztokraták gúnynévként használták a sans-culotte kifejezést azokkal a plebejus elemekkel kapcsolatban, kik térdnadrág helyett hosszú nadrágot viseltek. A plebejusok büszkén vállalták ezt az elnevezést, mely egyértelmű lett a forradalmárral és hazafival.

Egész üldöztetésének történetét részletesen ismerteti a párizsi rendőrség vezetőjéhez, Menessierhez írott levelében, melyet alább közlünk.

Sikerül álláshoz jutnia a párizsi közellátási hivatalban, ahol közelről megismerheti a plebejus elemek, a kialakuló proletariátus legégetőbb kérdéseit. Ebben az időben, 1793 tavaszán, a forradalom válságba kerül s ez először gazdasági síkon mutatkozik. Az asszignáták elértéktelenednek, a bérek alacsonyak, az élelmiszerárak rohamosan emelkednek. A birtokos osztály érdekeit védelmező Gironde szabad versenyen alapuló politikájával képtelen megoldani ezeket a nehézségeket, melyeket még inkább súlyosbítottak a vendéei királypárti felkelés és a girondista tábornokok árulásai. A munkástömegek mindenütt fellázadnak a girondisták osztálypolitikája ellen s Párizsban a mozgalom élén az úgynevezett «Veszettek», Jacques Roux abbé és Jean Varlet postatisztviselő állanak, akik az élelmiszerek árának szabályozását, a gabonakészletek igénybevételét és a «tényleges» gazdasági egyenlőséget követelik. A jakobinusok, hogy a Gironde ellen felvehessék a harcot, a plebejus elemekre támaszkodnak és azonosítják magukat ezek követeléseivel.

Babeuf, amint Chaumette-hez, a párizsi Községtanács ügyészéhez intézett levele bizonyítja, belekapcsolódik a plebejusok harcába s velük együtt a közellátás kérdéseiből kiindulva támadja a magántulajdon polgári értelmezését. Robespierre-re hivatkozva követeli, hogy a tulajdonjog gyakorlását vessék alá a közérdeknek és biztosítsák mindenki számára a megélhetési lehetőséget. Élesen rámutat arra, hogy a sans-culotte-ok, ha követeléseiket nem teljesítik, elfordulnak a köztársaságtól, ami ennek bukását okozná.

Ez az 1793 május 7-i levél, melyet közvetlenül az első ármaximálási rendelet után írt, arról tanúskodik, hogy Babeuf ekkor bizalommal viseltetik Robespierre irányában. A thermidori reakció idején megjelent irataiból arra lehet következtetni, hogy később épúgy mint a plebejusok más képviselői ő is elfordult a jakobinus diktatúrától. Erre adatunk azonban az 1794. évből nincs, mert Babeuf a «hamisítási» ügyből kifolyólag kisebb-nagyobb megszakításokkal börtönben ül s elszakad az eseményektől.

Mindenesetre a párizsi tartózkodás nagyon hasznos volt Babeuf fejlődése szempontjából. Éppen a proletariátussal való kapcsolatai révén most már élesebben ismerhette fel az osztályharc kérdését. Ugyanakkor ez a kapcsolat arra is jó volt, hogy véglegesen levetkőzze az idealizmus egyik megnyilvánulási formáját, a deizmust, mely régebbi írásaiban itt-ott (Coupéhoz írt levelekben) előbukkant. A sans-culotte-ok között ebben az időben terjed az atheizmus és Babeuf — mint Sylvain Maréchal-hoz, az atheista költőhöz írt leveléből kitűnik — csatlakozott ehhez az irányzathoz.

LEVÉL AZ AMIENSI SZINÉSZEKHEZ.[1]

Polgártársak!

Az új erkölcsök és fiatal köztársaságunkhoz illő új műveltségünk nevében pert indítok önök ellen. Döntsenek ügyünkben polgártársaink, akik résztvettek előadásukon.

A királyok, nemesek és papok önkénye átokkal és gyalázattal mocskolta be az önök hivatását. Az előítéletek rabjai helyeselték ezt a megalázást; de alighogy a szabadság fénye felragyogott, önök elégtételhez jutottak és helyet kaptak a hasznos polgárok között. Így a haza joggal várhatta volna, hogy a színészek (akiket gyermekeiül fogadott), méltóképpen viszonozzák jótéteményeit.

Mint mindenünnen, az amiensi színházból is eltüntettük a zsarnoki hatalom címerét, helyébe téve a legnagyobb Köztársaság megszentelt jelvényeit; a zenekar ma már csak mindnyájunk legdrágább kincsének, a szabadságnak isteni dalait játssza alattuk, sőt önök, színészek is csak akkor remélhetnek tetszést, ha daluk a miénkkel együtt az egyenlőséget, emberi szabadságot és a törvény uralmát hirdeti, mert minket csak ezek az érzelmek lelkesítenek. Hogy lehet tehát, hogy az amiensi színházban még mindig a zsarnokság lép fel a színpadon? Megengedhető talán, hogy egy nap, egy előadás keretében együtt mutassák be a *Francia Hősök*-et és a *Telt fogadó*-t?[2] Először okuljak egyik darabon, amely elém vetíti hazámnak, korunknak és kortársainknak felfogását, erkölcseit, érzelmeit és tetteit, azután nyeljem le szó nélkül egy letűnt kor nevetséges hóbortjait — én, aki köztársasági szabad ember és az egyenlőség híve vagyok? Nézzem végig, mint tömjénezi egymást és mint vár tömjénezést a Lovag úr, Báró úr és a kegyelmes urak? Nevessek piperkőcök pimaszkodásán, amint valami

---

[1] Babeuf önéletrajzi jegyzeteiben ezt írja: «Harcot indítok a romboló színészek ellen, akik megfertőzik Amiens-ben a közszellemet».

[2] «A francia hős» című darab nem maradt fenn. «A süket vagy a Telt fogadó» című vígjáték egy Desforges nevű szerző műve s 1790-ben mutatták be először Párizsban.

szegény ördögöt molesztálnak, akinek ugyanazok a jogai, mint nekem? Lehetséges, hogy *a francia hadsereg szavójai győzelmének*[1] emlékezetes napján, kénytelen legyek eltűrni *Ricco* bemutatóját és Márkik, meg hasonszőrű figurák látványával gyötörjem magam?

Senkisem szolgálhat két urat... Higyjék el, hiába próbálnak egyszerre kedvükben járni a hazafiaknak és ellenségeiknek egyaránt. Nekünk különben is legfőbb óhajunk, hogy ez utóbbiak ne érezzék jól magukat s aki nem tart velünk, az is az ő sorsukra jut. Nem várhatunk tovább: gyökeres tisztogatást kell végeznünk színházainkban; a jó erkölcsök és a honpolgári szellem igazi és kizárólagos iskoláivá kell őket fejlesztenünk, melyek csupán a felvilágosodott és józan gondolkodást terjesztik és ennek csiráit ültetik el a legmakacsabb lelkekbe is. Ha a nemzet tanítói akarnak lenni, rajta: nem kell témahiánytól rettegniök. Tehetséges szerzők máris csak úgy ontják darabjaikat. Máris számtalan alkotással rendelkezünk, a zsarnokság és a szabadság küzdelme szithatja általuk polgáraink szívében a szent lelkesedést, melytől magasba csapnak a szabadság lángjai. De vannak olyan darabok is, amelyek mindig tudnak újat mondani. Majdnem az egész Molière-ből még most is sokat tanulhatunk.

Nem vonom kétségbe, polgártársak, hogy önök készek teljesen levetni a maradiság szellemét, és boldoggá tenne a tudat, hogy én is előmozdítottam elhatározásukat. Thalia és Melpomené, a színészet múzsái, tisztán születtek és soha nem vesztették el szűzi tisztaságukat. A zsarnokság éveiben meggyalázták oltárukat, de ennek vége; most szebb napok fénye ragyog ránk: gyujtsunk hát új tömjént a múzsák megtisztult oltárain.

Camille Babeuf,

a Somme-megyei közigazgatási bizottság tagja.

---

[1] A francia hadsereg 1792 szeptember végén elfoglalta Szavoját, melyet 1792 november 27-én Franciaországhoz csatoltak. Somme-megye tanácsa október 15-én elrendelte, hogy ünnepélyes előadásokkal emlékezzenek meg a szavojai győzelemről.

LEVÉL ANAXAGORAS CHAUMETTE-HEZ.[1]

Páris, május 7, a Francia Köztársaság 2. esztendejében.

Néptribun Polgártárs![2]

Mily döntő, fontos pillanat!... Az egész világ sorsa ezen áll, vagy bukik! Micsoda pillanat... ön számára a dicsőség pillanata! A pálya nyitva áll; most hírnevet szerezhet a pártatlan történelem lapjain!!! Mostani magatartásától függ, mit olvasnak majd önről a jövő nemzedékei! Mily nagy jellemnek mutatkozott ön azon az április 18-án, mikor határozatot fogadtatott el, hogy «a községtanács mindaddig mondja ki önmagára nézve a forradalmi állapotot, míg a közellátás kérdését nem rendezik.» Most már sohasem szabad letérnie erről az alapról; sohasem szabad a nagy mű építésében elfáradnia! Ütött az óra: a párizsi Községtanácsnak be kell bizonyítania, hogy nemcsak szavakkal akarja megvédeni a nép jogait. Ugye látta ön is az állítólagos Emberi Jogok Kiáltványának cikkelyét, mely a magántulajdonról kimondja, hogy «mindenki *tetszése szerint* rendelkezik vagyonával, jövedelmével, tőkéjével és iparával»?[3] Elévülhetetlen természetjogok! Voltatok-e valaha gyalázatosabban lábbal tiporva!!! Feketézők!... s ti mind, akik most már versengve harácsolhatjátok össze a nép életszükségleti cikkeit: örvendjetek, mert csak a ti aljas jogaitokat szentesítették. Rajta hát: tömörüljetek! Tökéletesítsétek gyilkos módszereiteket. Dolgozzátok ki részletesen, hogyan lehet minél galádabbul spekulálni a nyomorgó tömegek megélhe-

---

[1] Chaumette (1763—1794) a hébertistákhoz hajló hegypárti képviselő, a párizsi Községtanács (Commune) ügyésze, aki egyik vezetője annak a népi mozgalomnak, mely a Gironde-dal szemben a kereskedelem szigorú ellenőrzését, a magántulajdon korlátozását és általában a «tényleges egyenlőség» megvalósítását tűzte ki célul. Ugyancsak ő az Észvallás egyik legbuzgóbb terjesztője. Az hébertista összeesküvésben való részvétele miatt kivégezték.

[2] Ezt a címzést csupán olyan értelemben veszem igénybe, amennyiben alkalmas a Sans-Culotte-párt valódi harcosának jelölésére. (Babeuf jegyzete.)

[3] Április 17-e óta a Konvent az Emberi Jogok új kiáltványának és az új alkotmánynak megfogalmazásán dolgozik. A burzsoázia érdekeit képviselő Gironda ragaszkodott a tulajdonjog Babeuf által említett megfogalmazásához.

tésére: nemsokára várakozáson felül beválnak bűnös számításaitok. Az *Emberi Jogok* kiáltványának értelmében csakhamar a kenyér árát is fölemelhetitek ... Nem lesz már határa gaz kapzsiságotoknak! Képviselők! Nincs köztetek egyetlen igazi sans-culotte! .... talán egyikőtök sem a valódi harmadik rend fia! ... a harmadik rendnek nincs képviselete a törvényhozók között. Nem, nem vitás, hogy talán még egyikőtök sem érezte a nélkülözés rettentő karmait. Tehetetlenek vagytok; sohasem fogjátok önként szolgálni a Nép javát! Csak az erőszak kényszeríthet rá benneteket! ... Pedig te, Robespierre,[1] pontosan körülírtad a magántulajdont, megszabtad, milyen határok közé kell szorítani, hogy ne árthasson a társadalom többségének ... Jöjj, te vagy a mi törvényhozónk. És ti, Jakobinusok,[2] akik egyhangúlag elfogadtátok nagyrabecsült képviselőtök fenséges alkotását, akikben több érzés van, mint a nemzetgyűlésben, jöjjetek, sorakozzunk fel Lykurgosunk oldalán: hisz ti vagytok segítői és érdemes munkatársai. Községtanács![3] hősiesen a felkelés mellett foglaltál állást, mindaddig, amíg nem biztosítják a nemzettest minden tagja számára a megélhetést s amíg a barbár ökonomus-monopolisták meg nem szünnek a népet falánkságuk martalékának tekinteni: váltsad valóra ígéretedet. Mégiscsak a Nép jelentős részét képviseled: *ennek óhaját pedig* (Robespierre, 17. cikkely) *tiszteletben kell tartani, mert nélküle nem tekinthető teljesnek a Köz akarata.* Még e percben hallassa hangod a nemzet vétóját a Jogok álnok Kiáltványa ellen, mely nem az Ember, hanem a tőzsdések,

---

[1] Babeuf itt Robespierre 1793 április 24-i beszédére céloz, amelyben megbélyegezte az Emberi Jogok Kiáltványának (1789) a magántulajdonra vonatkozó pontját és követelte, hogy a tulajdonjogot a közérdeknek vessék alá.

[2] A forradalom alatt politikai klubok (népi társaságok) alakultak. Az egyik ilyen népi társaság, melynek üléseit kispolgárok, iparosok, kiskereskedők látogatták, a Szent Jakab nevét viselő Domokos-rendi kolostorban tartotta üléseit s innen ered a jakobinus elnevezés, mellyel Robespierre párthíveit jelölték. — A jakobinusok 1793 április 21-én fogadták el Robespierre-nek az Emberi jogokra vonatkozó új kiáltványtervét.

[3] 1792 augusztus 10-én alakult meg az új Községtanács a szekciók (kerületek) által kinevezett biztosokból, akik jórészt jakobinusok, «Veszettek» vagy hébertisták voltak.

uzsorások, feketézők, gyilkos és telhetetlen piócák és mindennemű mohó spekulánsok jogait védelmezi. Az egész Köztársaság felkel és seregedbe áll, ha megindítod a nagyszerű támadást. Mint már oly sokszor a döntő napokban, most is követni fogja felhívásodat. Most van csak igazán oka rá, amikor a nyomorgók kétségkívül túlsúlyban lévő osztályának végre tényleges jómódot kell kiharcolni a számtalan eszmei ígéret után, amellyel a forradalom óta próbálták őket elámítani. Ez a minket érdeklő osztály valóban felismerte (és ez ügyünk sikerére végzetes csapást mérhet), hogy eddigi harcaik és lelkesedésük eredménye nem egyéb, mint írott malaszt, hiszen helyzetük semmivel sem fordult jobbra, mióta folytonosan puffogtatják a forradalom, szabadság, egyenlőség, Köztársaság, haza hangulatos jelszavait. (Lehetetlen letagadni e felismerés gyászos következményeit: a közönyt, kedvetlenséget és az érdeklődés széleskörű megcsappanását, ami kétségbeesést szül azokban a polgárokban is, akiknek sikerült épségben megtartaniuk tetterejüket). Ez a minket érdeklő osztály tehát visszanyeri majd csorbítatlan bátorságát és erejét, ha kibontakoznak előtte a nagy megmozdulás körvonalai, melynek célja csak egy lehet: biztosítani számára a gondtalan jólétet, amelyhez minden köztársasági érzelmű polgárnak joga van. Csak ez menthet meg bennünket a zsarnokság diadalától, sőt a győzelmet is ez biztosíthatja számunkra ; annál is inkább, mivel a szomszéd népeknek valódi és általános anyagi jólétünk láttára más óhajuk nem lesz, mint hogy sajátmaguknak is ehhez hasonlót harcoljanak ki.

Tribun, a legutóbbi ármaximálási rendelet[1] nem fogja a Népet kielégíteni! Lehet hogy segít némileg, de nem érhet el tartós hatást. És milyen eredményt érünk el éppen a gabona árának csökkentésével, mikor az már oly régóta állandóan magas? A Nép nem ezt akarta. Most úgy tesznek, mintha engedtek volna határozott fellépésének, de ez csak álnok kibúvó! A Nép akarata az, hogy *mindenki számára megfizethetővé tegyék*

[1] Babeuf a gabonaárak maximálására vonatkozó rendeletre utal, melyet május 4-én szavaztak meg.

a szükséges élelmiszereket. Bizonyára Anaxagoras is ezt óhajtotta elérni híres, április 18-i beszédével, amelynek gyujtó hangja hatással volt a Saint-Antoine külváros szép beadványára is.[1] Munkád még nem ért véget, Nép harcosa: a Községtanácsnak fenn kell tartania a forradalmi állapotot, mert a közellátás még mindig nem biztosította a megélhetést. Erre formális törvény nem elég: a kérdést a társadalmi szerződés alapeszméi szerint kell rendezni, Robespierre alábbi elvét szentesítve: *A magántulajdonhoz való jog nem mehet embertársaink megélhetésének rovására! A társadalom feladata, hogy minden tagjának ellátásáról gondoskodjék és vagy munkaalkalmat teremtsen nekik, vagy biztosítson megélhetést a munkaképteleneknek!*

Törvényhozó polgártárs! Ez hát az Emberi Jogok Okmányának legfontosabb cikkelye: ezt kell a nemzet akaratának szentesítenie. Ezáltal ismerheti fel a nép legnagyobb és legfontosabb osztálya, hogy végre méltányosan bánik vele a Forradalom. Ezért fogja áldani és inkább ezer halállal dacol, de nem, elvenni nem engedi. A párizsi Községtanács Főügyészének mindenkinél inkább módjában áll igénybevenni a szükséges eszközöket, melyek e nagy pört javunkra döntik el, s ez a győzelem felér az 1792. augusztus 10-ivel . . .[2] Anaxagoras járjon el, hogy a Községtanács helyesen megszövegezett tiltakozó feliratot tegyen közzé ennek érdekében. A feladat lelkesítő, minden intézkedés kedvező hangulatra talál, mely előbbreviszi e nagy ügyet: tehát a felirat sikere máris biztosra vehető; a párisi szekciók támogatására feltétlen számíthatunk; csatlakozni fognak a Köztársaság többi szekciói is, akik mindig kitüntetésnek érezték, ha egyetérthettek a főváros fontos intézkedéseivel és útján együtt haladhattak vele. Igy fejeződik ki azonnal a nemzet tiltakozása és az a követelés, hogy változtassák meg a visszaélés felháborító és képtelen jogát, amely az Emberi Jogok új Kiált-

[1] Párizs szegény negyedének, a Saint-Antoine külvárosnak lakói feliratban követelték az árszabályozást. A felirat élesen bírálja a gazdagok mesterkedéseit s a nép felkelését helyezi kilátásba követeléseinek ki nem elégítése esetén.

[2] A királyság megdöntésének napja.

ványában helyet kapott, s így nyer szentesítést minden nemzedékek javára az a legértékesebb és legkétségtelenebb jog, melyet mind a mai napig majdnem mindenki megtagadott.

Felszólítlak, Anaxagoras néptribun, teljesítsd az önként vállalt kötelességet; minél több akadállyal kell megküzdened, annál szebben bizonyíthatod be nagyságodat! Annál parancsolóbb a szükség, hogy valóra váltsd az *elnyomással való szembehelyezkedés* magasztos gondolatát!

Nincs veszteni való időnk: el kell érnünk a forradalom dicső határkövéhez, melynél az általános jólét még soha, a legnagyobb bőségben élő néptől sem ismert fokra emelkedik.[1] Biztos, hogy a vak és korlátolt önzés még el sem tudja képzelni e mámorító pillanatot, melyet a becsületesek tiszta szívükből óhajtanak, de a filozófia mindent bevilágító fényénél már biztosan lehet számítani közeledésére. Emberbarátok! Könyvet szándékozom írni az *Egyenlőségről:* hadd tanuljon belőle a Világ. Szofisták! Halomra dőlnek hamis érveitek, amelyek megtévesztették, rabláncra verték és szünet nélkül gyötörték az emberiséget. Hiába minden mesterkedés: mindenki megismeri az emberi jogok teljességét, a természet szándéka valóra válik és boldogok leszünk mindannyian.

LEVÉL MENESSIER-HEZ[2], A PÁRIZSI KÖZSÉGTANÁCS RENDŐRFŐNÖKÉHEZ.

Párizs, II. év, frimaire hó 2.[3]

A hazafiakat legcélszerűbb az igazságszolgáltatás külszíne mögött eltenni láb alól: ezt a receptet ma már nem kizárólag Lyon, Toulon és Marseille városai gyakorolják. Minden köz-

[1] Babeuf éppúgy mint a sans-culotte-ok többi képviselői, nem éri be a jogegyenlőséggel, hanem a forradalom elé a gazdasági egyenlőség megvalósítását tűzi ki célul.

[2] A Direktórium alatt résztvesz az Egyenlők összeesküvésében s Babeuf a mozgalom sikere esetén a rendőrség vezetését szeretné rábízni. Az Egyenlők felett ítélkező vendômei törvényszék deportálásra ítéli.

[3] 1793 november 22. — Babeuf november 14-e óta ismét börtönben ül a hamisítási ügy miatt.

igazgatási rendszer ezzel a tőrrel vív, ha elvetemült gazembereknek sikerült megfertőzniük.

Somme megye sem habozott soká, amikor arról volt szó, hogy a nemzetgyilkosságnak ezt a módszerét vegye igénybe. Közfigyelmet keltett már akkor, amikor a király elé terjesztette hirhedt feliratát 1792 jún. 20-áról[1]; búvóhelyet és támogatást nyujtott Amiens-ben és Abbeville-ben a minden rendű és rangú volt papok, nemesek, emigránsok és ellenforradalmárok egész hadának, akik Franciaország minden részéből ide sereglettek; küldöttséget menesztett a Konventbe, mely a kitűnő Dumont[2] egyedüli kivételével a zsarnok pártjára állt, s az egész megyével egyetértve május 31-e ellen lépett fel[3]; a törvények kijátszása miatt egész bírói karát a Konvent törvényszéke elé kellett idézni; a félelmet nem ismerő Dumont, akiről az előbb beszéltem, egy tisztogató és ellenőrző körútján kijelentette, hogy a vidék egy második Vendée[4] csiráit rejti magában: miért keltene hát éppen az feltűnést, hogy Gracchus[5]

---

[1] 1792 júniusában a király megtagadja az ellenszegülő papokra és a szövetségi ünnepre vonatkozó rendeletek szentesítését és elbocsátja a girondista minisztereket. Június 20-án, a labdaházi eskü és a király szökési kísérletének évfordulóján, Párizs népe nagy tiltakozó felvonulást rendez, követelve a rendeletek szentesítését és a miniszterek visszahívását. A király kénytelen forradalmi pirossapkát húzni a fejére és inni a nemzet egészségére, de a jobboldali pártokban bízva, megtagadja a nép követeléseinek teljesítését. Somme megye reakciós vezetősége tiltakozik a párizsi nép tüntetése ellen.

[2] André Dumont (1764—1836) ügyvéd, a Konvent tagja, aki nagy szigorral járt el az ellenforradalmárokkal szemben.

[3] 1793 május 31-én a párizsi szekciók és a Községtanács küldöttei a népi tömegektől támogatva megjelennek a Konvent előtt és előadják követeléseiket, melyek között szerepel a girondista vezetőknek a Konventből való kizárása. A felkelés csak június 2-án éri el célját, mikor a Konvent 29 girondistát helyez vád alá. Somme-megye Direktóriuma ez ellen is tiltakozott.

[4] 1793 március 10-én tör ki a nyugatfranciaországi Vendéeben a királypárti nemesség és papság izgatására az ellenforradalmi felkelés, melyet a jakobinus diktatura december 23-án súlyos harcok után lever.

[5] «Amikor 1790 végén nyiltan kitértem a katolikus egyházból, a becsületes emberek légiójából Camillust választottam mintaképemül. Azóta Gracchust jobban megkedveltem, miután nagyobb hasonlóságot fedezek fel a között, ami ő volt és ami én szeretnék lenni. Ezt azért jegyzem meg, hogy előre válaszoljak azoknak, akik gyakori névváltoztatásaim mögött bizonyos szándékot tételeznek fel.» (Babeuf jegyzete.)

Babeuf-nek, a sommei Marat-nak élete a forradalom első percétől fogva kockán forog és immár a negyedik bűnvádi eljárással kell megküzdenie, miután az előző háromban megvédte igazát és győzelmet aratott ádáz ellenségei, az arisztokraták fölött.

Most barátaim és a köztársaság hívei elé terjesztem forradalmi működésem rövid leírását, melyet egy részük már ismer nagy vonalakban. Szükségesnek vélem felidézni e tényeket, hogy felkeltsem figyelmüket hazafiságom iránt, melyet forradalmi törekvéseiben a legnagyobb aktivitás jellemzett, s talán a legnagyobb szerencse kísért, de amelynél szerencsétlenebbet önmagamra nézve e tevékenység során képzelni is alig lehet . . .

Jól ismerlek, polgártársam és testvérem; tudom milyen lelkes híve vagy az igazság és becsület ügyének és szilárd meggyőződésem, hogy most sem fordulsz el tőle közönnyel, hiszen minden hazafi közös ügye ez, s hiszem, hogy közreműködéseddel ellenfeleimet a gyalázat és a törvény szigora fogja sujtani, mihelyt előadom, milyen felháborító módon hoztak ellenem igazságtalan ítéletet,[1] melyet most végre akarnak hajtatni, s amelynek indokolásáról is részletesen beszámolok . . .

Novemberben távoztam a megyeközpontból és Montdidier-járásban[2] kaptam vezető közigazgatási beosztást. Longuecamp[3], az itteni elnök-ügyész, legádázabb ellenségeim egyike, elszánt arisztokrata volt: Dumont nemrégiben adott ki ellene letartóztatási parancsot. Néhány másik hivataltársával nyiltan támogatta a nemeseket és emigránsokat. Én kíméletlen harcban álltam velük: főleg olyan vagyontárgyak után nyomoztam, melyek az említett emigránsok tulajdonából a nemzetre szálltak át. A gazdagoknak és a haza ellenségeinek bűnszövetkezete jobban gyűlölt, mint valaha.

Igy támadt bennük az elhatározás, hogy bármi áron,

[1] A Somme-megyei bűnügyi törvényszék Babeuföt 1793 augusztus 23-án 20 évi börtönbüntetésre ítélte.

[2] Somme-megye e járásának székhelye Montdidier, Amiens-től délkeletre fekszik.

[3] «Feljelentőm és heves üldözőm volt abban a perben, melyet a közvetett és másfajta jogtalan adók elleni iratom miatt, és abban a másik perben, melyet a községi földek felosztása és a feudalizmus teljes felszámolása érdekében kifejtett tevékenységem miatt indítottak ellenem.» (Babeuf jegyzete.)

de félreállítanak útjukból. Csupán ürügyet kerestek, s csakhamar meg is találták a leghatásosabbat.

Az elmúlt január utolsón apjaiban Vilasse, a montdidieri járás elnöke megjelent a megyefőnökségen Le Clerc törvényszéki bíró kíséretében. Én épp Jaudhuin-nel, kollégámmal együtt voltam ott. Az elnök a következő javaslatot terjesztette elénk:

Körülbelül három hete, 80.000 frank vételár fejében árverésen szereztem magamnak egy erdőt a nemzeti vagyonból (a fontainei birtokot). *At árverésen Levavasseur* (egy gazdag montdidieri polgár) *volt az ellenfelem. Nagyon fájlalta, hogy nem ő vehette meg a birtokot, ezért a kiutalás után kijelentettem, hogy én csak nemzeti érdekből vertem föl az árat és az erdőt nem tudom, de nem is akarom megtartani, hanem átadom valakinek, s nekem igazán mindegy, hogy ő veszi-e meg, vagy bárki más. Levavasseur ezt a kijelentésemet formális megállapodásként fogta fel. Azonnal be is jelentette a telekkönyvi hivatal titkárának, Cochepin polgártársnak és jelenlétem és közreműködésem nélkül* (én ugyanis távoztam és eszembe sem jutott, hogy azonnal aláírjam a kiutalást) *megfogalmazták a szerződést, melynek értelmében átengedem Levavasseurnek a birtokot. Azután Cochepin-nel együtt ketten aláírták az okmányt, amelyet azóta sem láttamozott semmiféle közigazgatási tisztviselő.*

Én nem kötöttem Levavasseur-ral határozott megállapodást — — mondta még Vilasse — *s ő tudtomon kívül cselekedett, bár én vagyok az első számú érdekelt fél, akinek aláírása nélkül a szerződés érvénytelen. Egyébként is úgy döntöttem, hogy a birtokot inkább a velem levő becsületes gazdának engedem át, aki azt már amúgyis régebben kezeli, s akinek Levavasseur úr azóta kereken megtagadta a bérleti szerződés meghosszabbítását. Ezek alapján tehát azt kérem* — mondta Vilasse — *töröljék Levavasseur nevét a kiutalási okmányról, s tegyék helyébe a gazdáét.*

Azonnal felülvizsgálom a kiutalást Jaudhuin kollégámmal együtt, s látom, hogy azon valóban csupán az állítólagos engedményesnek, Levavasseurnak és Cochepin titkárnak aláírása szerepel és végtelenül egyszerűnek találom Vilasse javaslatát. Vilasse különben járási elnök; kollégám Jaudhuin, és a jelenlévő Le Clerc törvényszéki bíró véleménye a kérdésben

teljesen megegyezik: minden a mellett szól tehát, hogy nyugodtan megbízhatunk abban az elvben, melynek alapján az ügyet megítéltük, t. i. hogy *nem lehet szó addig birtokátruházásról, míg a tulajdonos le nem mondott tulajdonáról.* Szokásom gyorsan határozni, mert az a szándék vezet, hogy az ügyvitelt tömegesen terhelő eseteket minél nagyobb számban intézzem el; ezért tollat ragadok, törlöm Levavasseur nevét, s helyébe beírom a gazdáét, akinek már nevére sem emlékszem. Azután Vilasse, a gazda, Jaudhuin és én aláírjuk az okmányt, eljárásunk törvényességének biztos tudatában.

Pár perc mulva belép François, a közigazgatási bizottság másik tagja, s vele együtt Longuecamp elnök-ügyész. Azonnal beszámoltam nekik Vilasse kéréséről, s reméltem, hogy aláírásukkal ők is megerősítik az okiratot. Ők azonban előadták, hogy meggondolatlanság volt az általunk keresztülvitt változtatás, amelynek során az okiraton töröltük az egyik nevet, s másikat írtunk helyébe. A helyes eljárás szerint a kiutalási okirat végéhez csatolva külön írásba kellett volna foglalnunk Vilasse-nak, a tulajdonosnak nyilatkozatát. Nagyon találónak éreztem a megjegyzést és beláttam tévedésemet, ami azon alapult, hogy eddig főleg inkább irodalommal és nem jogászi gyakorlattal foglalkoztam, de készséggel hajlandó voltam mindenre, amivel a hibát jóvá tehetem. Ennek megfelelően Jaudhuin-nel egyetértésben okiratot nyujtottunk be a titkárságra, melyben beismertük, hogy formahibát követtünk el, s kijelentettük, hogy ezzel nem állt szándékunkban egyik felet sem megkárosítani, s hogy változatlannak ismerjük el az első okmányban lefektetett állapotokat.

De még ezzel a teljesen törvényszerinti eljárással sem lehetett őket kielégíteni. A rosszindulat és áskálódás nem szívesen szalasztotta el a kitűnő alkalmat, hogy bosszút álljon az úgynevezett marat-istán. Mindez éppen néhány nappal a zsarnok[1] halála után történt. Montdidier összes arisztokratái könnyarban úsztak: egyedül én mertem az eseményt örvendetesnek minősí-

[1] XVI. Lajos, akit 1793 január 21-én végeztek ki «a nemzet szabadsága elleni összeesküvés és az állam általános biztonsága elleni merénylet» büntette miatt.

teni a sans-culotte-ok előtt. Egyébként is nemrégiben zúdítottam magamra a város összes talpnyalóinak gyűlöletét, mikor egymagam adtam parancsot, hogy a véros főterén személyem védelme alatt nyilvánosan égessék el a törvényszék és a községháza liliomos faliszőnyegeit s jó egy tucat pompás királyarcképet, melyeket vagy szintén a törvényszékről vagy éppen a forradalmi tanács üléstermében kerítettem elő. Hasonlóképpen óriási botrányt rendeztem Liancourt herceg őmagasságának és egyéb emigráns nemesek hatalmas birtokainak elkobzásakor, aminek elszántan ellenszegültek, nem mulasztva el egyetlen jogi kibúvót sem, hogy e fel sem becsülhető értékeket kivonják az állami tulajdonbavétel alól. (A montdidieri járásban ezt a törvényt kétségkívül még ma sem hajtották végre.) Félennyi ok is elég lett volna, hogy kíméletlenül rámtámadjanak, mihelyt kedvező alkalomra találnak. Hogy mi volt az alkalom? Az egész járásból minden közigazgatásban működő kollégám összegyülekezik. Longuecamp elnökügyész első javaslata alapján ... felfüggesztenek állásomtól. Rohanok a megyeközpontba és kérem a felfüggesztés megsemmisítését; ott azonban megerősítik a döntést ... Rögtön Párizsba sietek, hogy kihallgatást kérjek a minisztertől. Azzal fogadnak, hogy ügyemet bűnüggyé minősítették, s már nem lehet megsemmisíteni.

Most látom csak át teljes valójában ellenségeim ádáz dühét. Tudom, kikből áll az ügyemet tárgyaló büntető tanács ... Marat szavát idézem magamban: «Nem adhatom ily olcsón életemet; sem a vágy, sem a képességek nem vesztek még talán ki belőlem, hogy hazám szolgálatára legyek; könnyelműség volna ezek kezére adnom magam.»

Úgy döntöttem hát, hogy Párizsban maradok, s megvárom pöröm lefolyását. Megtudom, hogy az elnököt, Le Clerc törvényszéki bírót, a fontainei major tulajdonosát és kollégámat, Jaudhuin-t, letartóztatásba helyezték: az első hármat megvesztegetés, sajátmagamat korrupció vádja miatt. Nem sokkal ezután újra hírt kaptam felőlük: szabadlábra helyezték őket, s újra elfoglalhatták hivatalukat. Jól sejtettem, hogy én voltam a fő célpont és hogy állítólagos megvesztegetőim letartóztatása csak

formalitás. Ezért azt gondoltam, hogy felmentésük együtt jár az enyémmel, hiszen *ha nincsenek megvesztegetők, akkor megvesztegetésről sem lehet beszélni.* De a későbbi események bebizonyították, hogy érvelésem nyilván helytelen.

Beérve a hallgatólagos felmentés tudatával, nem akartam újra összecsapni hatalmas ellenségeimmel. Párizsban kerestem állást, és sikerült is elhelyezkednem, azzal a meggondolással, hogy itt is használhatok annyit a Köztársaságnak, mint egyebütt. És ekkor, kilenc hónappal menekülésem után, brumaire 24-én, mégiscsak sikerül az arisztokraták terve: letartóztatnak — huszonöt mérföldnyire harcaim küzdőterétől, ahol — mi tagadás — még mindig az arisztokrácia az úr. Indokolás: *megvesztegetés címén hozott bírói ítélet.*

Én és vesztegetés! *De hiszen épp ez az ítélet mondta ki, hogy senkisem vesztegetett meg,* minthogy felmentette állítólagos megvesztegetőimet. Micsoda jogi képtelenség!

Arcátlanul elterjesztették azt a rágalmat is, hogy a megvesztegetésen állítólag tízezer frankot kerestem: ennyit fizetett volna a majoros Vilasse-nak és nekem. De kaphattam-e ilyen összeget, mikor három nap mulva kilenc frankot kértem kölcsön Jean Baptiste Dupuis egyszerű szíjgyártómunkástól, hogy Amiensbe mehessek felfüggesztésem ellen tiltakozni. Amiensben pedig, látva hogy tovább kell mennem Párizsba, egy Douay nevű lakos (kárpitos a Kikötő-utcában) segített ki 48 fr.-al, mellyel még ma is adósa vagyok. Mikor kénytelen voltam hosszabb ideig Párizsban maradni és ez a 48 fr. is elfogyott, a Tuileries-szekcióhoz tartozó derék Fournier[1] sietett segítségemre és csupán mindkettőnk sans-culotte érzületéből eredő ismeretsége alapján több mint hat hétig tartott el testvéries vendégszeretettel. Attól félve azonban, hogy végül is terhére leszek, a hollandi légió vezetőjéhez, Makketros[2] ezredeshez fordultam, beléptem csapattestébe és napi 25 sou kölcsönből éltem egy hóna-

[1] Claude Fournier (1745—1825), akit «amerikainak» neveztek, nagy szerepet játszott a forradalmi megmozdulásokban. Nem sokkal azután, hogy Babeuf megismerte, a Konvent Marat kérésére letartóztatta.

[2] Az 1792 július 26-án megalakított holland légió vezetője.

pon át; ezalatt a Babylon-utcai laktanyában aludtam. Más pirulna, ha így be kellene vallania, mennyi apró segítséget kapott embertársaitól, de én felsorolom jótevőim pontos adatait és köszönetet akarok mondani mindazoknak, akik támogattak elképzelhetetlen nyomorúságomban. Ők támasztották alá hitemet, hogy az emberiesség érzése még nem veszett ki a földön.

Makketros ezredes is azok közé a polgártársaim közé tartozik, akikről csak jót mondhatok. Felfigyelt rám és megígérte, hogy szállásmesterré tesz megalakuló csapatában. Minthogy azonban ennek jövedelme távolról sem elég egy négygyermekes családapának, teljes szabadságot biztosított, hogy jobb állásba menjek, ha módját ejthetem. Garin, a Közellátás vezetője, Sylvain Maréchal és ajánlására Chaumette, akire épúgy mint az előbbiekre, nagy hatást tett üldöztetésem őszinte története, szerzett is nekem egy állást. Első dolgom volt Párizsba hozatni családomat, amely mindeddig Roye-ban élt. Három hónapja gyötört már a gond, hogy tőlem távol sorvasztja őket a nélkülözés és semmit sem tehetek megsegítésükért. Feleségem legszükségesebb holmijainkat adogatta el és életében először volt kénytelen munkát vállalni: ingeket varrt jótevőinknek, így biztosította gyermekeink élelmezését, sőt — ó, balsors gyermeke, erény! — engem is segített tisztes munkája gyümölcsével. Mikor távoznia kellett Roye-ból, a telhetetlen hitelezők lecsaptak maradék bútoraira és mindent széthurcoltak az utolsó darabig. Kifosztva érkezett Párizsba gyermekeivel. Garin-ben különleges jóindulatot keltett irántam balsorsom, jellemem, hivatali levelezésének irányításában végzett munkám és azonnal felajánlotta lakását. De feleségem és gyermekeim rongyokban jártak, nem vihettem őket emberek közé, s álszemérmemre hallgatva (mely miatt bizonyára joggal róhatom meg magam), nem fogadtam el mindjárt nagylelkű ajánlatát. Mikor két hónappal később tartózkodásomat feladva Garin-hez költöztem, a saját ágyát osztotta meg velem, megvásárolta számomra a szükséges berendezést és meg sem kérdezte, vissza tudom-e téríteni költségeit. Testvéri érzésre való emberi magatartás! Mindenki-

nek ismernie kell az ilyen tetteket: büszkén emlékezhetnek rájuk hőseik. Ez hát megvesztegetésem története; így szereztem én korrupcióval kincseket.

Gazdag voltam, igen, de csak a Forradalom előtt.[1] Ha itt volna a helye, elmondhatnám, mennyi odaadás és érte hozott áldozat árán szegényedtem el.

Az egyenlőség ügyét szolgáltam odaadással a Közellátási Központnál betöltött állásomban is. Aki betekint a hivatal levelezési lajstromába, melyet május elejétől augusztus végéig én vezettem, látni fogja, hogy fáradhatatlan tevékenység, buzgó körültekintés, határtalan energia jellemezte akkori munkásságomat, pedig beosztásom a legkényesebb és legfontosabb volt a kétségkívül legválságosabb napok idején . . .

Hallgassák meg ügyemben ismerőseimet: akkor kiszabadulásom nem késhet soká. Kiváló feletteseim, akik most oltalmat nyujtanak, akkor minden bizonnyal visszaadják időleges szabadságomat és lehetővé teszik, hogy ügyemet a semmítőszék elé vigyem. Ott fogok elégtételt szerezni igazságtalan bíráimmal szemben, akik olyan ítélettel sujtottak, melynek barbárságát csak képtelensége múlja fölül.[2]

LEVÉL SYLVAIN MARÉCHAL-HOZ.[3]

II. év, ventôse 10.[4]

Egyvégtében olvastam el———— művedet.[5] (A jelző helyét üresen hagyom; nincs nyelvünkben szó, amely mun-

[1] Minden adat arra mutat, hogy Babeuf kétségtelenül túloz, mert a forradalom előtt sem volt gazdag.

[2] Sylvain Maréchal jótállására nem sokkal e levél megírása után, 1793 december 7-én Babeuföt ismét szabadlábra helyezték.

[3] Sylvain Maréchal (1750—1803) előbb a forradalomban nagy szerepet játszott lapnak, a Révolutions de Paris-nak volt egyik munkatársa. 1788-tól kezdve munkáiban élesen elítélte a helytelen vagyonelosztásból származó egyenlőtlenséget és 1791-ben kiállt a vagyonközösség gondolata mellett. A Terreur alatt az atheizmusnak volt egyik legfontosabb képviselője, később résztvett a Babeuf-féle összeesküvésben és tőle származik az Egyenlők Kiáltványa, melyet Babeuf anarchista szempontjai miatt elítélt.

[4] 1794 február 28.

[5] Babeuf, itt Sylvain Maréchal «Isten és a papok» című filozófiai költeményére utal.

kádhoz méltó volna; ezután kell majd kitalálni.) Ne hidd, hogy bókolok; sose tudtam, s tudom, hogy el se fogadnád. Bizalommal várod művedről őszinte és pontos véleményemet. Hamarosan megkapod, csak annyi időt adj, hogy újra átnézzem, végigélvezzem, mérlegeljem teljességében és részleteiben, azzal a komoly figyelemmel, melyet megkövetel. Engedelmeddel addig is azzal segítek magamon, hogy ígérem: magam is elovasom, fiammal is elolvastatom. Ebben a felfogásban neveltem őt, tehát sok ismerős gondolatra fog benne találni. Teljesen megbízik apjában, barátjában (— tudja, hogy az sohasem hazudik), nem kételkedik semmiben, amit az megvilágít előtte, tehát nem kell attól tartanom, hogy a társadalomban továbbélő előítéletek hatással lehetnek rá, s tanításaim hatását gyengíthetik. Nem is arra fogom vele kapcsolatban használni könyvedet, hogy támaszt és bizonyítékot keressek benne tanaimnak, melyeket tanítványom lelkébe akarok oltani. De már előre látom lelkesedését, élvezem elragadtatását, ha megismeri az új katekizmust, amely a szeretet parancsából, a tévelygések láttára elsöpri a hazugságokat és az embereket az igazság látására fogja kényszeríteni. (Mert e ragyogó igazság hatalmas erő; lelkünket csak ez tölti be, de a legtöbb ember oly kicsinyes, hogy épp ezért gyerekes képzelődést lát benne.)

Élvezet tölt el, ha látom, hogyan bámulja költészeted varázserejét, mely még gyermeki értelme előtt elbűvölően és kézzelfogható módon tárja fel az elveket, melyeken kívül mást nem ismer ugyan, de eddig csupán költői dísz nélkül és kevésbbé világos, szabályos és átélt formában találkozott velük.

Szeretnék még vagy két-három napon át abban az élvezetben részesülni, hogy költeményeden dolgozhassam, s akkor majd én kérlek meg: olvasd el prózában írt művemet, amelyben, élve a részemre biztosított szabadsággal, bírálatot fogok mondani a költeményről, melyet sokkal könnyebb volna csodáltatni, mint megbírálni. Ne gondold, hogy ez csak hízelgés. Alkotásod hatása alatt akaratlanul is oly kifejezéseket ad tollamra az érzelem, melyeket könnyen dícséretnek lehetne nevezni, ha nem

biztosítanálak határozottan, hogy csupán legőszintébb véleményemet fejezem ki velük.

Egyébként talán túl merésznek fogsz találni, midőn művednek ahhoz a részéhez fűzök majd megjegyzéseket, melyekben az emberi boldogság lehető legalaposabb biztosításáról értekezel. Előre látom, milyen megfontolásokra jutok, ha majd megkísérlem felvázolni, mi a legfőbb boldogság, s hogyan lehet a *valódi* természetjogokat újjáéleszteni és fenntartani, úgy hogy azok a társadalom javával is összhangban álljanak. Ha elképzelem e körkép hatalmas részleteit, belátom, hogy minden eddigi szerzőnél közelebb jutottál ugyan e téren az igazsághoz, de érzésem szerint még mindig nem tudtad teljesen elérni.

V.

A THERMIDORI REAKCIÓ ELLEN.

A jakobinus diktatúra sikeresen oldotta meg nagy feladatát: megvalósította a nemzeti összefogást a külső és belső reakció ellen, megvédte a forradalom vívmányait és teljesen felszámolta a feudalizmust. A kispolgárság érdekeit képviselő jakobinusok azonban tovább akartak menni: «A társadalom minden vagyonnal bíró egyedét önálló termelővé akarták tenni abban az időben, amikor a kapitalizmus éppen emelkedőben volt.» (A. Soboul: A francia forradalom, Szikra, 1949. 254. lap.) Ez óriási tévedés volt, állapítja meg Marx, aki ezzel kapcsolatban hangsúlyozza, hogy Robespierre-nek, Saint Just-nek és párthíveiknek el kellett bukniok, mert «összetévesztették a valódi rabszolgaság alapján nyugvó ókori, realista-demokratikus közösséget a modern spiritualista-demokratikus képviseleti állammal, amely az emancipált rabszolgaságon, a polgári társadalmon nyugszik.» (A szent család VI. fej. 3. c. pont.) A polgárság, mely már a veszély idején is csak nehezen tűrte a jakobinusoknak a kapitalizmus fejlődését korlátozó intézkedéseit, a köztársasági hadsereg győzelmei után elérkezettnek látta az időt, hogy megdöntse a forradalmi diktatúrát. Ez annál is könnyebb volt, mert időközben Robespierre és párthívei azzal, hogy burzsoá osztálykorlátozottságuknál fogva nem mertek hozzányulni a magántulajdonhoz, nem tudtak javítani a szegény nép helyzetén, kivégezték ennek képviselőit, a «Veszettek-et» és a hébertistákat, elvágták magukat a plebejus tömegektől, melyek diktatúrájuknak legfőbb támaszai voltak. Ilyen körülmények között a terroristákkal szövetkezett polgárság a II. köztársasági év thermidor 9-én (1794 július 27) meg tudta dönteni a jakobinus diktatúrát.

Babeuf, aki thermidor 9-ke előtt néhány nappal szabadul ki a börtönből — ahova ismét a «hamisítási ügy» miatt került — kezdetben örömmel fogadja ezt a változást. Robespierre-ellenes magatartását az magyarázza, hogy mint általában a plebejusok, ő sem tartotta kielégítőnek a jakobinusok által a nép érdekében hozott intézkedéseket és azt remélte, hogy thermidor 9-e után éppen ezen a téren lehet tovább vinni a forradalmat. Most megindúló lapjában, a Journal de la Liberté de la Presse-ben (A sajtószabadság lapja) azt tűzi ki célul,

hogy visszaszerzi a nép elrabolt szabadságát. A thermidoriánusok is szabadságról beszélnek, de ezen szabadversenyt értenek és erre Babeuf rövidesen rájön, hiszen látja, hogy az uralomra került polgárság eltörli a jakobinus diktatúra minden olyan rendelkezését (ármaximálási, spekulánsok elleni rendelet stb.), mely a szegény nép javát szolgálta. Lapjában — melyben először élesen támadta a jakobinusokat — már a 18. számtól kezdve arról beszél, hogy «a zsarnokság csak gazdát cserélt». Babeuf harcosabb magatartást kezd tanúsítani a reakcióval szemben, ami abban is megnyilvánul, hogy lapjának címét Tribun du Peuple-re változtatja és a plebejusok érdekeiért küzdő néptribunokra emlékezve a Gracchus nevet veszi fel. (A Tribun du Peuple bevezetője.)

A burzsoázia a jakobinusok üldözése címén egyre nyiltabban folytatja népellenes politikáját. 1794 november 12-én betiltja a jakobinus klubot. Babeuf, aki igen nagy jelentőséget tulajdonít a népi társaságoknak s ezek demokratizálását sürgeti (lásd a közölt röpiratot), világosan látja, hogy ez az intézkedés nemcsak a jakobinusok ellen irányul, hanem minden népi társaság ellen is s ezért éleshangú cikkekben ítéli el a thermidori reakciónak ezt a rendelkezését. Letartóztatják, de rövid idő mulva ismét szabadlábra kerül.

Még letartóztatása előtt kezd hozzá egy röpirat megírásához, melyet szabadonbocsátása után meg is jelentet Système de dépopulation címen. (Az elnéptelenítés rendszere.) Ebben az iratban Babeuf egészen alaptalanul azzal vádolja Robespierre-t, hogy különböző intézkedéseivel a lakosság egyrészének kiirtására törekedett, így akarván biztosítani a fennmaradó rész megélhetését. Azonban még ebben az élesen Robespierre-ellenes röpiratban is találunk olyan részletet, melyben Babeuf elismeri, hogy a jakobinus diktatúra helyesen járt el, amikor egyes rendeleteivel korlátozta a tulajdonjog gyakorlását. Később, amint látni fogjuk, Babeuf teljesen elveti Robespierre-ellenes felfogását s határozottan kiáll a jakobinusok által megvalósított diktatúra gondolata mellett.

Ezt a változást támasztja alá a thermidori Konvent reakciós politikája, mely ellen Babeuf a legélesebben küzd. A Tribun du Peuple 28-ik számában rámutat arra, hogy a thermidoriánusok az összes demokratikus vívmányok felszámolását tűzték ki céljukul. A következő számban vázolja «a köztársaság két pártjának», a plebejusoknak és patriciusoknak küzdelmeit; hangsúlyozza, hogy thermidorral a patriciusok kerültek uralomra és felszólítja a plebejusokat, védjék meg a forradalmi diktatúra alatt hozott törvényeket. Végül a 31-ik számában már a legélesebben bírálja a hatalmon levőket, «népgyilkos pártütőknek» nevezve őket és felkelésre szólítja a plebejusokat. A thermidori reakció ismét elfogatja s az arrasi börtönbe záratja.

Az e korszakból származó írások bizonyítják, hogy Babeuf egyre élesebben látja meg az osztályharc kérdését. Osztályfelfogásának alapvető fogyatékossága, hogy miután nem a termelésből, hanem a javak elosztásából indul ki, nem ismeri fel világosan az osztályhatárokat. Pozitív vonása, hogy nem marad pusztán csak elmélet, mint a megelőző kommunisztikus elképzelések képviselőinél, hanem gyakorlati, politikai következtetések származnak belőle.

A KÖZVÉLEMÉNY ÉS A SZABADSÁG MEGHÓDITÁSA.

«A közvélemény ereje a nép ereje» — ez volt a jakobinusok jelmondata... Ez a jelmondat tökéletesen igaz és úgy látszik, ez alapozza meg a társadalom vezetőinek politikáját. Mindent elérhetünk és könnyűszerrel győzelemre vezethetjük rendszerünket, ha megnyerjük számára a közvéleményt, mert amint nagyon helyesen mondják: a nép véleménye a nép ereje, s a nép ereje mindent megtehet.

Robespierre ezzel teljesen tisztában volt. Amint látszik, utódai sem felejtették el. Ismerjük el mi is és a közvélemény hatalmán kívül ne támaszkodjunk semmi egyébre...

Thermidor 10-e után, melyet sokan forradalmi jelentőségűnek tekintettek, a nép rájött, hogy ez csak egy ma már halott ember bukása, vagy ha úgy tetszik, egy zsarnok bukása volt, de a zsarnokság nem bukott meg ugyanakkor, csupán más kezekbe került. Látták, hogy az egész változás mindössze néhány, a nép szempontjából teljesen jelentéktelen változásban merül ki, melyek a kormánybizottságokat és a forradalmi kormányrendszert érintik, de egyébiránt csak arra jók, hogy látszólag kielégítsék a nép jogos várakozását a kormányzat elűzésére, amelyre kitervezőjével együtt nemrég mondták ki az elmarasztaló ítéletet. Látniuk kellett, hogy újra kérdésessé teszik a gondolat szabadságának alapvető jogát és éppen thermidor 9. és 10-ére[1] támaszkodva akarják Párizs szabad népének megadni a kegyelemdöfést, külön törvényben fosztva meg őt községi képviselőtestületétől, amely úgyis csak látszólag tengette életét, mióta a decemvirek a testületi tagok kinevezésére is kiterjesztették hatalmukat. Alig mult el tehát a nap, amely mindnyájunk büszkesége a zsarnokság ledöntése miatt, s a népnek máris ezeket kellett tapasztalnia. Gondolkozott tehát és nem tudta elfojtani felháborodását. A honpolgári indulat ereje először a

[1] Thermidor 10-én hajnalban fogták el Robespierre-t Barras emberei a párizsi városházán.

Múzeum-szekcióban[1] robbant ki, ahol thermidor 30-án nevezetes határozatot fogalmaztak meg, melynek közlésétől méltán óvakodtak a rabszolgalelkek összes ujságai... A határozatot egy felirati javaslat követi a Múzeum-szekciótól Párizs összes többi szekcióihoz... A múzeumi felirat a mi csoportunk programmtervezete, jó lesz tehát megindokolni alaptételeit, megcáfolni az ellene felhozott rosszindulatú érveket és kimutatni azok igazságtalanságát, akik megtámadták első jogos figyelmeztetésünket az egész társadalom szervezetének elnyomása ellen. Beszélnünk kell még ezenkívül első nemes kezdeményezésünk következményeiről...

Ne sajnáljuk a szükséges időt e kérdések megvitatásától. De máris lármát hallok: «Híreket! híreket!» — kiáltják a felületesek, aki az ujságokban csak ezt keresik. Mondtam már, hogy nem vagyok ujságíró. *Mi*, akik a jogok védelmezőinek csoportjában tömörültünk, *forradalmat csinálunk, hogy visszahódítsuk a bitorlók kezéből a nép szabadságát.* Irásaimnak forradalmi célja van: kivizsgálom az alapelveket, felhívom a figyelmet a jogok sérelmére, felidézem a történteket, s megmondom, hogy szerintem még mi a teendő; ez az én híranyagom. Azt teszem, amit már rajtam kívül senki más: az elmúlt tényekre irányítom a nép tekintetét. *Szeretném rászoktatni, hogy soha ne veszítse szem elől a láncszemet, melyet előző nap kovácsoltak az események.* Ha ezt nem érem el, A FRANCIA NÉP MÉLTATLAN A SZABADSÁGRA. Nagybetűkkel írom e szörnyű szavakat, hadd vegye észre mindenki; azt hiszem érdemes. Az én célom az, hogy egy győzelem híre ne vonhassa el a nép figyelmét egy-egy elv ledöféséről. Mert szokott őszinteségemmel jelenthetem ki: inkább csatát veszítsünk, mint elveinket. Eléggé hidegen hagyott, hogy az ellenség benyomult Condé-be és Valenciennes-be[2], de hajam

---

[1] A Múzeum-szekcióhoz tartozott Babeuf is és az ő javaslatára fogadták el azt a határozatot, hogy a nép szabadon választhassa meg a hatóságokat. A felirati tervezet, melyről Babeuf szintén megemlékezik, azt követelte, hogy a jakobinusok által kinevezett hivatalnokokat bocsássák el és választott tisztviselők foglalják el helyüket.

[2] Az osztrák csapatok 1793 júliusában vették be Condé-t és Valenciennes-t (a jelenlegi belga-francia határ közelében).

téptem és megszaggattam ruháimat, mikor a decemvirek csoportja[1] arra kényszerítette a konventet, hogy megszegje a jogok alapokmányát.

(Journal de la Liberté de la Presse, 18. sz. III. vendémiaire 6.)

A TRIBUN DU PEUPLE BEVEZETŐJE.

Minden ujságcímben a *nép* szent nevének kellene szerepelnie, mert nem volna szabad eltűrni olyan ujságírót, aki nem a nép érdekeit képviseli. Bevallom, nem kis gondot okozott, hogy ennek megfelelő címre találjak. *A Nép Szónoka*,[2] *Nép Harcosa* már foglalt volt. Nagyon kedvemre lett volna: *A Nép Barátja*,[3] de e cím valójában talán csak Marat-t illette meg és semmi köze sem lehet hozzá két-három vakmerőnek, akik utána arcátlanul visszaéltek vele; ámbár minden jóra fordulhatna még, ha jelenlegi kisajátítója méltó tudna lenni e névre! Úgy találtam, hogy még a *Néptribun* áll legközelebb a nép barátja, vagy nép harcosa elnevezéshez. Szeretném, ha ezenkívül semmi más értelmezést nem látnának ujságom címe mögött. Azt a szónokot akarom vele jelölni, aki emelvényre lép — mégpedig olyanfélére, ahonnan nagyon sokan hallhatják a szavát — hogy mindennel és mindenkivel szemben megvédje a nép jogait. Előre jelzem, hogy csupán erkölcsi értelemben pályázom erre a tisztségre és lemondok minden valóságos állásról, amellyel egyesek véleménye szerint címem és elméleteim esetleges hatása alapján megtisztelnének. Semmi, de semmi vonatkozás nem áll fenn a rómaiak tribun-i méltósága és az enyém között, bár Mably-val[4] és más filozófus

---

[1] Robespierre csoportja, mely a Közjóléti Bizottságot irányította.

[2] Az Orateur du Peuple (A nép szónoka), a terrorista Fréron lapja, aki Fouchéval, Talliennel és Barrassal együtt készítette elő Robespierre bukását.

[3] Az Ami du Peuple, Marat lapja volt, melyet a «nép barátjának» meggyilkolása után többen folytattak. Thermidor 9-e után a királypártiak kezébe került.

[4] Mably (1709—1785), filozófus és történész, a XVIII. századi kommunisztikus elképzelések egyik képviselője, akinek írásai jelentős szerepet játszottak Babeuf szemléletének kialakulásában.

publicistákkal egyetértésben és azokkal szemben, akik elvetnek egyes dolgokat, bár rosszul ismerik őket, magam is a legnagyszerűbb intézménynek tartom a tribunus plebis hivatalát. A tribunusok sokszor mentették meg a római szabadságot, Valerius Publicolától kezdve egészen Marcus Antoniusig, aki ugyan később a szabadság kárára visszaélt vele.[1]

Névválasztásomat is szeretném megmagyarázni. A római köztársaság legkitűnőbb egyéniségei közül azokat választottam névadóimul, akik véleményem szerint a legtöbbet tettek a köz javáért. Ezzel akartam jelezni, hogy más eszközökkel ugyan, de lényegében véve én is ezért a célért harcolok, sőt már most boldog volnék, ha úgy adódna, hogy az ő példájukra nekem is mártírhalált kellene halnom meggyőződésemért. Tudjuk, hogy a szerencse elfordult azoktól, akik e nagy emberek nevét viselve léptek föl politikai életünk színpadán: Camillus[2], Anaxagoras[3], Anacharsis[4] vérpadon fejezte be életét, de ez nem félemlíthet meg engem. Folytatni akarom a példaadást az általam hasznosnak ítélt köztársasági magatartásból. El akartuk törölni a királyság, nemesi rend és feudalizmus nyomait, azért köztársasági neveket adtunk vidékeinknek, városainknak, utcáinknak és mindenünnen eltüntettük a hármas zsarnokság nyomait. Hogyan hozhatott hát nemrégiben rendeletet[5] a Konvent, amely szerint egyénileg kötelességünk ragaszkodni a vallási fanatizmus szellemét őrző nevekhez, melyeket a papi önkény

---

[1] Valerius Publicola, Brutus konzul társa volt i. e. 509-ben, Tarquinius Superbus király elűzése és a köztársaság megalakulása után. — Marcus Antonius, Caesar halála után Octavianus-szal vetekedett a hatalomért : i. e. 31-ben Actiumnál csatát vesztett ellenfelével szemben s a következő évben, mikor Octavianus serege Alexandriát is bevette, öngyilkos lett. — 494 óta választhattak a plebejusok tribunokat, kiknek vétójoguk volt a konzulokkal szemben.

[2] Camille Desmoulins (1760—1794), előbb a Révolutions de France et de Brabant, majd a dantonista Vieux Cordelier szerkesztője. Dantonnal együtt ítélték halálra.

[3] Anaxagoras Chaumette, lásd 71. lap.

[4] Anarcharsis Cloots (1755—1794), Konvent-tag, az Észvallás megalapítója, porosz kém, akit 1794 márc. 24-én kivégeztek.

[5] A köztársaság II. évének fructidor hava 6-án rendelet jelent meg, mely megtiltotta, hogy olyan keresztnevet vegyenek fel, mely az anyakönyvben nem szerepel.

akaratunk ellenére kényszerített ránk? Ki parancsolhatja meg, hogy most is *Szent József* legyen eszményképem és patrónusom? Mit kezdjek én itt e jó ember erényeivel?! A törvényhozó nemzetgyűlésnek volt egy bölcs és becsületes rendelete: bárki hivatalos nyilatkozatot tehetett, hogy ezentúl nem akar *Rókus*, vagy *Nikodém* névre hallgatni, hanem *Brutus*, vagy *Agis*[1] lesz névadója és követendő mintaképe[2]. Ez az új rendelet viszont a téboly és a reakció szüleménye. Megalkotóit csak egy cél vezethette: lenyomni és saját alantas színvonalukra süllyeszteni a polgárokat. Ugyan, Képviselő urak, csak nem gondolják komolyan? Önök visszafejlesztik az erkölcsöket és a józan észt, mikor épp ellenkezőjét várnók önöktől. Én pedig fenntartom, hogy önök már akkor jóelőre visszavonták bigott rendeletüket, mikor a Pantheon-szekcióval együtt kimondták, hogy elég volt az emberi jogok megcsúfolásából: az emberi jogok közé viszont a véleményszabadság is beletartozik. Ámde a vélemények szabadsága alapján eszem ágában sincs második keresztnevemet, *Mindszent*-et föntartani! Éppily kevéssé van inyemre a boldogságos *Nikáz* atya, harmadik és utolsó nevem adója, akit kedves keresztapám jóvoltából kaptam példaképül. Ha egyszer lehullik is a fejem, aligha jut majd eszembe, hogy hónom alá vegyem és úgy sétálgassak vele mint ő. Akkor már inkább meghalok, egyszerűen, mint a Gracchusok, akik életét is példásnak találom és mától kezdve csak az ő védelmükbe ajánlom magam. Tekintsék ezt hivatalos nyilatkozatnak, s vegyük elintézettnek az ügyet. Egyben azt is bejelentem, hogy új apostolaim kedvéért Camillus-t is elhagyom, akivel a forradalom elején kerültem névköl-csönzési viszonyba. Demokratikusabb felfogásom azóta jóval tisztább és szigorúbb, s már nem sokra tartom a Concordia-templomot, melyet Camillus épített Camillusnak[3]. Csak annak

---

[1] IV. Agis spártai király (i. e. 245—41), aki földet akart osztani és az adósságokat törölni akarta. Ellenségei halálra ítélték.

[2] 1793 március 24-i rendelet lehetőséget adott arra, hogy mindenki olyan nevet válasszon, amilyen neki tetszik.

[3] Miután Camillus az agrártörvény ügyében bizonyos engedményeket csikart ki a patriciusoktól, a Forumon építtetett egy Concordiának szentelt templomot.

a kiegyezéses szellemnek emlékét látom benne, amely azt a férfit vezette, aki valójában és szíve szerint a szenátori és patriciusi rend szószólója volt, míg színleg és ravaszságból a plebeiusok emberének játszotta ki magát és olyan egyezségeket hozott létre a két párt között, melyek őnélküle sokkal inkább szolgálták volna a nép javát.

A NÉPI TÁRSASÁGOK[1].

A népi társaságok a Forradalomban születtek . . .

A nép két kasztra vált miattuk: a kiválasztottak és tisztátalanok kasztjára. Ezek körülbelül megfeleltek az aktív és inaktív polgároknak; az előbbiek fizettek, igazolványt kaptak, s ezért a nyilvános összejöveteleken beszélhettek a haza dolgairól; az utóbbiaknak csendben kellett maradniuk, mert nem tudtak fizetni, s így nem részesültek az igazolvány kegyében . . .

Ki tilthatná meg tehát, hogy az alkotmány értelmében minden francia, a nemzettest minden tagja ne szólalhasson fel a népi társaságokban, ha nem veti alá magát a formalitások végeérhetetlen zaklatásainak vagy ha e jogának gyakorlásában anyagi nehézségei akadályozzák? . . . Mi értelme van még a pénzarisztokráciának, mire jó a fizető és nemfizető népet elválasztó demarkációs vonal? . . . A pénz még most is teremthet előjogokat és kiváltságokat? Talán ha oklevelet vásárolok, akkor jogom van a köz ügye mellett vagy ellen beszélni, míg szegénysorsú szomszédaim csak hallgatóim lehetnek?! Sőt még ellenük is beszélhetek, anélkül, hogy egy szó ellenvetést tehetnének? . . . Nem tudom, nagy volna-e az eltérés, ha a szabadalmazott aktív polgárt, akit a többinek csak hallgatni van joga, ahhoz a keresztény hitszónokhoz hasonlítanám, aki együgyű hívei előtt beszél, s nem kell félnie, hogy bármelyikük is felszólal ködös locsogása, sőt álszent szidalmai ellen, hiszen a szószék védelmében nyugodtan összehordhatott hetet-havat. Tűrhetjük pirulás nélkül tovább, hogy annyi minden emlékeztessen még most is a rendszerre,

[1] Ez a röpirat 1794 november 2-án kelt.

melyet joggal semmisítettünk meg? Le kell hullaniuk e gyalázatos bilincseknek, melyek még nagyon is távol tartanak bennünket a kitűzött céltól, s túl szorosan fűznek mindahhoz, aminek megszüntetésére megesküdtünk. Most már csak népi módszereket akarunk; mindent a nép szellemének megfelelően kell megoldanunk . . .

Azokat a társaságokat nevezem igazán népinek, ahol az egész nép megjelenhet, részt vehet a gyűlésen, felszólalhat és senkinek sem kell a vallási elvakultság és királyság szellemét majmoló testületek ezer és egy formalitásához igazodnia . . .

. . . A női nem lekezelését is méltánytalannak tartom: a nőket sem szabad némaságra kényszeríteni. Épp ellenkezőleg: meg kell adnunk önmagunk jobb részének a jogos megbecsülést[1]. Hadd szóljanak bele a nők is hazánk közérdekű kérdéseibe; nem is gondolhatjuk, milyen sokat tehetnek javunkért. Hogy nevelhetnék hősökké fiainkat, ha semmibe vesszük őket? Ha elvesszük önbizalmukat, várhatjuk-e, hogy a nevelés első időszakában az új nemzedékek lelkébe oltsák a haza lángoló szeretetének csiráit, amely nélkül nem gyökeresedhetik meg a szabadság és a köztársasági erények uralma? . . . Becsülje csak le a nőket a Köztársaság, tegye divatbábokká őket, mint a monarchia idején: befolyásuk is a monarchia irányába fog érvényesülni. De ha teret biztosítunk nekik, Cornéliákká, Lucretiákká fejlődnek, és Brutusokat, Gracchusokat, Scaevolákat nevelnek a hazának[2].

(G. Lecocq: Un manifeste de Gracchus Babeuf, 26—40. lap.)

[1] Babeufnek a nők egyenjogúságára vonatkozó gondolata, csaknem egyedülálló ebben a korban.

[2] Cornelia, Scipio Africanus leánya, a Gracchusok anyja, aki fiait a nép szeretetére nevelte. A római anya mintaképe. — Lucretia az erényes római nő példaképe. Tarquinius Superbusnak, Róma utolsó zsarnok királyának egyik fia erőszakot követett el rajta s Lucretia inkább öngyilkos lett, mintsem elviselje a rajta esett szégyent. A hagyomány szerint öngyilkossága robbantotta ki a király elleni elkeseredést s vezetett a királyság megdöntésére. (i. e. 510.) — A plebejus származású Mucius Scaevola behatolt a Rómát ostromló Porsenna etruszk király táborába, hogy azt megölje. Elfogták s a hagyomány szerint kezét a tűz fölé tartották, de ő még sem vallott. A haza és a nép iránti állhatatos hűség mintaképe.

BABEUF ÉS ROBESPIERRE.

Esedezem, ne tekintsék gyanúsnak elveimet. Nem árulok zsákbamacskát. Véleményeim nem a körülmények diktálják; s nem nagyon érdekel, időszerűtlennek találják-e a jelenlegit, vagy korainak, esetleg idejétmultnak. Ha valamiről határozott véleményt formáltam, az örök életre szól és a világ minden guillotine-ja miatt sem fogok lemondani gondolataim *szabad nyilvánításáról*, amit az Emberi Jogok megfelelő cikkelye biztosít. Ezek után kijelentem, hogy most csupán az őszinte és különlegesen szabad történetíró feladatát akarom teljesíteni; mindent úgy adok elő, ahogy véleményem szerint az igazságnak megfelel. Kijelentem, hogy nem óhajtom gáncsolni Robespierre politikai tervét ott, ahol kimondja, hogy a gazdagok vagyonából kell segélyt biztosítani a haza védőinek gyermekei és rokonai számára. Még azokat az alkotmányos intézkedéseket sem ítélem el, melyek eret vágnak az újgazdagokon és ezzel jutalmazzák a hősöket, ha a harctérről hazatértek. Amit mondani akarok, már mások is elmondták előttem, de nem lehet elégszer ismételni. Kiáltó igazságtalanság volna, ha a nincstelenek életüket tennék kockára, sőt meghalnának, hogy megvédjék a más tulajdonát, míg ez utóbbiak közönnyel néznék, hogy védelmezőjük, visszatérte után egész családjával nyomorban sinylődik, ha ugyan a jószerencse megtartotta életét a háború veszélyeiben és fáradalmaiban. Sőt tovább megyek. Kimondom (hasonlítsák bár felfogásom Robespierre-éhez), hogy akár harcolunk érte, akár nem, az állam földjének kötelessége mindnyájunk számára megélhetést biztosítani. Továbbá, ha egy államban a társult[1] egyének kisebbsége kerítette kezére a földvagyont és az ipari érdekeket és e réven terrorizálja a többséget, melyet hatalmával nyomorba kényszerített, akkor kötelességünk beismerni, hogy ez a túlkapás csak a kormányzat intézményeinek hibájából jöhetett létre. Amit pedig az előző kormányzat kellő időben elmulasztott a visszásságok megelőzésére, vagy azonnali

[1] A társulás gondolatát a XIX. század utópista szocialistái fejlesztik ki.

elfojtására, az a mostani kormány kötelessége marad: csak így állhat helyre az egyensúly, amelynek nem is lett volna szabad megbillennie. A törvényeknek súlyuknál fogva olyan fordulatot kell előidézniök, mely a Társadalmi Szerződés tökéletesített kormányzatának végcélja felé mutat: *mindenkinek eleget, de senkinek túlsokat.* Robespierre törvényhozói szemmel látta a dolgokat, ha ez lebegett szeme előtt. Senkisem dicsekedhetik ugyanezzel, aki nem azt akarja kijátszhatatlan intézményekkel biztosítani, hogy a mohóságot és törtetést határok közé szorítsa, minden munkáskezet lefoglaljon, de a munka révén biztosítsa is mindenki szükségletét, azonos művelődését és függetlenségét bármely más polgártársától, a gyermekeknek, tehetetleneknek és öregeknek pedig munka nélkül is részesedést juttasson a szükséges javakból. Soha nem tudjuk megszerettetni a szabadságot, soha nem lesz az államban igazi köztársasági szellem, ha nem biztosítjuk ily módon a szükségleteket, a művelődést és kölcsönös függetlenséget. Belső biztonság és zavartalan államélet sem lesz e nélkül és a kiéhezett tömegek mellett a gazdagok maroknyi csoportja soha nem élvezheti biztonságban botrányosan összeharácsolt javait. Ez utóbbiak egyedül is segíthetnek magukon, ha méltányosak és szembe tudnak nézni az igazsággal; ha nem, betelik a mérték, kielégülést keres a nép éhsége, mely eddig zárt éléstárakra talált és a mindig igazságos természet minden gátat elsöpör: akkor kirobban az éheztetők és éhezők közt szüntelen lappangó belső háború; ez mindent elsodor és nem lesz kormányzat, amely megállhat az áradat előtt; megvalósul Bertrand Barère szava, melyet egyik beszámolójából ismerünk: *A nyomorgók kezében van minden hatalom a földön; joggal lépnek fel parancsolóan kormányaikkal szemben, ha azok nem törődnek velük.*[1] Csak a népesség számának csökkentése csillapíthatja le ennek a viharnak szelét, de már alkalmazásának kísérlete sem veszélytelen. Bertrand Barère-nek, Maximilien Robespierre-nek és társaiknak vannak idevágó tapasztalatai.

[1] Ez a mondás nem az egyideig girondista később hegypárti Barère-től származik (aki jelentős szerepet játszott Robespierre megbuktatásában), hanem Saint — Just-től.

Úgy érzem, sokak véleményével egyezem, mikor rosszalásomat fejezem ki rendszerük e pontja miatt. Már abban sem értek egyet velük, hogy a francia föld hozama ne tudná bármikor az összlakosság szükségleteit kielégíteni, az emberirtást illetően pedig leküzdhetetlen előítéletekkel viseltetem. Nem lehet mindenki oly szerencsés, hogy Robespierre-i magasságokba emelkedjék. Még ha bebizonyosodnék is, hogy egy Nemzet életszükségleti javai nem tudják minden polgár éhségét kellő mértékben csillapítani, véleményem szerint a népesség csökkentése helyett a természet törvényei akkor is inkább azt írnák elő, hogy különkülön mindenki egyezzék bele javainak részleges csökkentésébe, és az egyenlőség alapján, szokott arányban elégítsék ki kinek-kinek szükségleteit. Jól tudom, hogy Platon, Mably, Montesquieu és mások is számoltak annak lehetőségével, hogy a népesség létszáma túllépi azt a mértéket, melyet még eltarthat az állam területe, de egyikük sem merészelte hidegvérűen felvetni a tehertételt jelentő hányad kiirtásának gondolatát. Nem leplezik, milyen hátrányos lehet a közjólét szempontjából ez az állapot. A fennálló bajok orvoslására azonban csupán gyarmatok létesítését, vagy más efféle módszert és olyan politikai megoldást javasolnak, mely a jövőben a természet törvényeinek sérelme nélkül is megelőzhet ilyen veszedelmet. Ezt a problémát Robespierre zsenije sokat latolgatta és tagadhatatlanul rosszul dolgozta ki, de még mindig méltó arra, hogy teljes egészében lekösse a képviselőház figyelmét. Aki nem hajlandó foglalkozni vele, nem is tarthat számot a törvényhozó nevére.

(Système de dépopulation, 31—36. lap, jegyzet.)

AZ ELLENFORRADALOM.

Újra megragadom az igazság mennykövét. Az úgynevezett józanság szavára hallgatva néhány különálló kis iratomban[1] megkíséreltem, hogy leplezett eszközökkel toborozzam

[1] Babeuf jakobinus-ellenes röpiratokat adott ki, ilyen címeken: A megvertek megfizetik a bírságot, A jakobinusok utazása a világ négy részén.

össze az elveikhez hűségesek táborát, a politikai fondorkodás tőrét próbáljam felhasználni, s csak hosszú köntörfalazás után mondjak ki néhány ésszerű mondatot. De tovább nem tagadom meg önmagam. Félredobom a tettetést, mert e mögött csupán álnokság, vagy gyávaság bújik meg, megtagadok mindennemű képmutató taktikát, nyiltan, közelről támadok, bátran szembenézve minden veszéllyel: egyszóval visszatérek szokott hangnememhez, őszinte fellépésemhez és úgy sujtok le, ahogy természetemhez illő. Ajax[1] bátorságához méltatlan Odysseus csiszolt modora és cselfogásai.

. . . Még él a Francia Nép, amely számtalanszor bebizonyította már erényeit és a becstelenek légiói sem túrhatják ki őt jogaiból, melyek megszerzésére sem vérét, sem erejét nem kímélte.

De várhat-e még soká a felkeléssel, hogy félelmetes torlaszt emeljen a lezüllés orcátlansága elé? Nem most kell-e magának a kormánynak is szembeszegülnie a visszafejlődés mindenfelől feltűnően terjeszkedő tüneteivel? Hiszen végül önmagát is pusztulásba sodorhatja, ha a válság, fejlődése során, a többség szabadságát és jólétét kezdi fenyegetni, s arra kényszeríti a Népet, hogy számoljon azokkal, akik felelősségük teljes tudatában vállalták e jólét biztosítását.

Az erényeken alapuló erkölcs a Köztársaságok biztosítéka, s ezért az erkölcsi intézményektől függ, hogy a köztársasági szellem romlott-e, vagy tökéletes. Joggal kérdezhetjük, hogy ha egyesek magukra vállalták az állam vezetésének feladatait, miért volt felügyeleti tevékenységük átvételekor legelső dolguk megnyitni a züllöttség minden csatornáját, vagy erre másoknak lehetőséget biztosítani? Egyesek túl tüntetően becsmérlik a népi igazgatást[2] és a megtévedt politikusok elítélését szeretnék az intézmények elvi alapjaira is kiterjeszteni, pedig ez az államrendszer sokkal többet tett a közerkölcs érdekében,

---

[1] Ajax a hagyomány szerint a trójai hadjáratból visszatérőben hajótörést szenvedett s egy sziklán nyert menedéket. Az istenekkel dacolva kijelentette, hogy azok akarata ellenére is meg fog menekülni. Neptunus ezért a sziklát a tengerbe taszította s Ajaxot elnyelték a hullámok.

[2] A párizsi Községtanácsot a thermidori reakció megfosztotta minden hatalomtól.

mint a történelem bármelyik önkényuralmi rendszere valaha. Minden színpadon a polgári érzület dalai, a köztársaság himnuszai zengtek; belőlük tanulta a nép a társadalmi alapelvek és erények ismeretét. Eltűnt a botrányos prostitúció és az erkölcstelenség szomorú látványa nem tárult szemérmetlen és undorító orcátlansággal a családatyák és anyák szeme elé. Nem támadt ezernyi kegyetlenül vonzó példa fiam és lányom ifjúsága ellen, hogy fiatal éveik kezdetén próbálja beléjük oltani a lélek és a test rothasztó mérgeit. Mióta a Nép nem közvetlenül látja el erkölcsi felügyeletét, — saját, vagy vezetői jóvoltából-e, nem tudom, — Párizs ismét Persepolis[1] örökébe lépett, mint a királyság alatt Nem azzal függ-e össze ez is, hogy minden önkényuralom hasonló és azonosak az érdekeik? Az udvar nagyon jól tudta, hogy az erkölcstelenség útja vezet a rab szolgaság felé és emlékszem, az 1790-es föderáció[2] idején ezért terjesztette Párizs összes kurtizánjainak listáját. a megyei képviselők között. Milyen modern Capet-utódok[3] szívügye most ugyanez? De annyival be sem érik, hogy a legvakmerőbb erkölcstelenség szabadon mutogathatja magát, s az ember úton-útfélen belébotlik, hanem módot adnak, hogy nekem, serdülő, szemérmes fiamnak nyilvánosan ajánlgassák a sötét lebujok címjegyzékeit, minden egyes örömlány képességeinek rövid ismertetését s azt is megadják, milyen árat kell fizetnem e keserű és halálos gyümölcsökért. Éjjel-nappal új meg új közoktatási törvényeken töri a kormány a fejét, s közben ilyen «tankönyvek» kerülnek ki a sajtó alól, s terjesztésük útjában nincs semmi akadály . . .

Már majdnem megvalósult, amit XVI. Lajos udvara és a

---

[1] Persepolis a régi Perzsia fővárosa, mely romlott erkölcsei miatt volt hírhedt. I. e. 331-ben Nagy Sándor lerombolta.

[2] 1789 végén a hazafiak szövetségeket — föderációkat — hoztak létre, melyek célja volt megvédeni a forradalmi vívmányokat. 1790 július 14-én, a Bastille lerombolásának emléknapján, a szövetségesek küldöttei Párizsba sereglettek, ahol háromszázezer ember előtt a király hűséget esküdött a nemzetnek és a törvénynek.

[3] A Bourbon-család közvetve a Capet királyi családból (Capet Hugó 987-ben kerül Franciaország trónjára) származik. XVI. Lajost ezen a néven szólította a forradalmi törvényszék.

korabeli arisztokraták akartak: sértés a *sans-culotte* elnevezés... Minden jelzi már, hogy csakhamar teljesen újraéled a letűnt úri világ... Ez pedig elég rövid úton vezet egyenest a rabszolgaságba. Ennek gyalázatos előjele már az is, ahogyan azokat a szenteket akarják glóriájuktól megfosztani, akiket a haza oltárára emelt, s akik helyett olyanok tiszteletét terjesztik tűzzel-vassal, akiket gyalázattal bélyegzett meg a közvélemény... Mit jelentsen, hogy oly nemes vetélkedéssel akarják kiszórni a Pantheonból egyesek Châlier-t, mások meg Marat-t?...[1] Az előtt is, most is rágalmazzák a férfiakat, akik egész Franciaország tanusága szerint a' Köztársaság hőseinek és megalapozóinak hírében álltak s égig dícsérik azokat, akik mindíg a szabadság és a Nép ellenségei voltak a Nép szemében. Ugyanezek a rágalmazók és dicsőítők egyúttal rossz hírbe hoznak minden nagy forradalmi eseményt, mely Franciaország egyhangú jóváhagyásával találkozott. Igen, a május 31-e, meg a párizsi és a Francia Nép ellen folytatott támadásokra célzok ezúttal... De ha tisztán látjuk, hogy a május 31-re vonatkozó felfogás minden intézményt veszélyeztethet, mely a Nép szemében a szabadság és jólét leghatékonyabb biztosítéka volt, akkor meg kell döbbennünk annak gondolatára, milyen eredményeket várhatunk, ha ezzel kapcsolatosan új irányt vesz a közvélemény. Ez a figyelmeztetés világosan utal a veszélyre. A május 31-e elleni támadást heves vita tette emlékezetessé, melynek központjában majdnem kizárólag és ellentmondás nélkül a 71-ek álltak.[2] Ekkor láthattuk céljaikat. Nem csupán győzelmes visszatérést akartak nekik biztosítani a szenátusba és elítéltetni ezzel május 31-ét, hanem ráadásul azt szerették volna, ha rá tudják kényszeríteni a többiekre május 31-e előtti felfogásukat...

Kézzelfogható bizonyítékokkal szolgálhatok, ha valaki azt

---

[1] 1795 február 9-én a reakció eltávolíttatta a Konvent falairól a forradalom vértanuinak mellszobrát és a nagy forradalmi festőnek, Davidnak, Marat és Lepeletier halálát ábrázoló festményeit. Marat és egy másik vértanu, Châlier hamvait kitették a Pantheonból.

[2] Azt a 73 és nem 71 girondista képviselőt hívták vissza, akik tiltakoztak az 1793 május 31-i girondista-ellenes népi felkelés miatt.

hinné, hogy ez a félelem és gyanú alaptalan. A girondisták utódai kiásták a sírból halottaikat és minden élő hívüket csatasorba állítják, hogy ellenünk és alkotmányunk ellen hatalmas tömböt alkossanak. Gorsas,[1] aki nemrég emeltetett a szentek közé, most a mennyekből küldi le jóslatait... melyeket felesége nyomtat ki, sőt merészel terjeszteni a halhatatlanok között. Y. Baralère[2] pedig mindnyájukat lefőzi; van egy munkája: *Vissza képviselőtársainkkal!* — ebben azt bizonygatja, mennyivel többet ér a federalizmus az Oszthatatlanság és az Egység kormányrendszerénél.[3]

Igy tehát világos a cél... A vérem felforr, ha ezekre a gyalázatos mesterkedésekre gondolok! Aljas pártütők! Sokan nem akarnak észrevenni, de én jól ismerlek benneteket! Nyomotokban vagyok és esküszöm, míg élek, nem tévesztlek szem elől! Hallják meg szavam mindazok, akik halálos ellenségüknek tekintik a zsarnokokat. Halál, azonnali halál a szolgalélekre, aki akár közvetve, akár közvetlenül még mindíg meg meri támadni az oszthatatlan Köztársaság rendszerét... A szabad emberek meg fogják védeni a Nép alkotásait. Készüljenek fel, itt az idő. Ne tántorítson el bennünket a zsarnokság lakájainak tömege: ha kevesebben vagyunk is, elbánunk velük. Én már felkészültem; a Rabszolgák hallják meg figyelmeztetésemet: «Vegyétek tudomásul, hogy köztársasági felfogásom nem éri be azzal, hogy csak tollammal harcoljak; kardommal is foglak üldözni benneteket. A Jogok Kiáltványának pontjait a Nép szentesítette örök törvényekké, vegyétek tehát tudomásul, hogy ez a jogcím *elég törvényes alap* számomra, hogy szentnek és sérthetetlennek tartsam azokat. Vegyétek tudomásul, hogy ezek alapján a köztársaság minden hívére nézve kötelezőnek tekintem a kiáltvány 27 cikkelyében foglalt

---

[1] Girondista képviselő, aki 1793 október 7-én kivégeztek. Özvegye könyvkereskedő és röpiratkiadó lett.

[2] Mint a törvényhozó nemzetgyűlés egyik képviselője kezdi pályafutását és végül Napoleon alatt prefektus és császári gróf lesz.

[3] A girondisták Franciaországból föderális köztársaságot akartak kialakítani, a jakobinusok viszont az egy és oszthatatlan állam gondolatához ragaszkodtak.

utasítást: *Ha valaki egyénileg akarná bitorolni az állam felségjogait, sujtsa azt rögtöni halállal a szabad polgárok keze.* Ha tehát a Nép képviselői közül valamelyik a Jogok kiálványának és az Alkotmánynak, a népfelség egyedüli biztosítékainak megdöntését javasolná, vegye tudomásul, hogy LEDÖFÖM ... a szenátusban, otthon, az utcán, válogatás nélkül akárhol ...

(Tribun du Peuple 28. sz. III. frimaire 28.)

PÁRTHARCOK A KÖZTÁRSASÁGBAN.

Rendszerük és közigazgatási tervezetük alapján két egymással szöges ellentétben álló pártot különböztetek meg. Erőik változása a körülményekhez igazodik; ez minden magyarázat, miért jut előnybe hol egyikük, hol másikuk.

Bizonyítás nélkül is elhiszem, hogy mindkettő célja a Köztársaság, de azt mindkettő a maga módján képzeli el. Az egyik polgárinak és arisztokratikusnak óhajtja; a másik, amely a maga művének tartja a köztársaságot, arra tör, hogy az ezután is népi és demokratikus legyen. Az egyik annak az egymilliónak köztársaságát akarja, amely a többi huszonnégynek mindíg ellensége, parancsolója, zsarolója, elnyomója és piócája volt, s amely vérünk és verejtékünk árán tobzódik évszázadok óta a semmittevés gyönyöreiben; a másik párt annak a huszonnégymilliónak akar köztársaságot építeni, mely lerakta alapzatát, vérével tapasztotta össze köveit és most is táplálja, támogatja és megélhetéshez juttatja a hazát s megvédi és meg is hal, ha biztonsága és dicsősége kívánja. Az első párt patriciusokat és plebejusokat akar látni a köztársaságban, azt akarja, hogy egy maroknyi kiváltságos úr haszontalanságok és gyönyörök áradatában tobzódjék, míg a többség rabszolgasorban senyved és helótaéletet él; a második nem éri be a jogok egyenlőségével, a papírra fektetett egyenlőséggel, hanem tisztes jólétet óhajt mindenkinek és a törvény erejével védi meg mindenki megélhetését mindennemű fizikai nélkülözés és társadalmi kiváltság ellen, hogy így viszonozza azt a munkát, mellyel az egyén kivette részét a közös tevékenységből.

Említettem, hogy a plebejus-, vagy patricius-párt erői a körülmények szerint alakulnak és ez az egyetlen magyarázat, mért jut előnybe hol egyikük, hol másikuk. Haszonnal jár-e tisztázni e körülményeket? Igen, mert így talán nyomára jutunk egyes tényezőknek és segítségükkel elérhetjük, hogy a körülmények állandóan annak a pártnak kedvezzenek, melyet mi szolgálunk.

Nem vitás, hogy ez a párt jár a helyes úton, mert egyrészt arra a cáfolhatatlan elvre támaszkodik, hogy a Társadalom célja a többség java, másrészt arra az általunk eléggé bizonyított igazságra, hogy mi csak e cél felé törünk ...

Minden párt érdekeinek nyilván az a taktika felel meg, amely azoknak leginkább kedvez és lehetővé teszi, hogy túlsúlyba jusson az ellenpárt fölött.

Világos, hogy ez a taktika hozta meg a győzelmet hol egyik, hol másik pártnak aszerint, milyen ügyesen bántak vele a Konvent alatt.

Pillanatnyilag éppen a patriciusok pártja van felül.

Ezek szerint a plebejus-párt megsemmisült talán? Vagy a másik párt megvesztegetésének esett áldozatul? Vagy a Konventből kiveszett minden erény? Szó sem róla. Sőt, meg vagyok győződve az ellenkezőről. Mindez csak egyet jelent: a plebejus-párt taktikája gyengébbnek bizonyult, átengedte az egymilliós nép védelmezőinek azt a legfőbb hatalmat, melyet kézben kellett volna tartania, hogy továbbra is szolgálhassa a 24 milliós nép érdekeit.

Ezek szerint a többség javáért folytatott munka lehetőségének egy titka van: újra megszerezni a plebejus-párt részére az erőfölényre vezető taktikát, melyet elvesztett és az ellenpártnak engedett át. Most is elérhetjük, amit egyszer már elértünk. Nos, mindenki tudja, hogy annakidején a Konventben a néppárt erősebb volt a nép ellenségeinél. Köztudomású továbbá, hogy ma is majdnem mindnyájan élnek, akik ezt az erőfölényt létrehozták. Az is köztudomású, hogy az erény nem vész ki senkiből és a szabadság őszinte barátai közül csak igen kevesen lehettek annak ellenségeivé

Sőt közismert tény, hogy a nép pártja csekély erőivel is mindíg diadalmaskodni fog, minthogy az előzőek alapján feltétlenül számítani kell a népnek az igazság és értelem hatalmas erőinek támogatására. Ennélfogva a nép képviselőinek nyilvánvalóan csak taktikára és némi bátorságra van szükségük, ha újra módot akarnak találni, hogy a kormányzatot a francia köztársasághoz méltó alapokra helyezzék ...

A plebejus-párt akkor majd újra győz: a demokrácia hajnala újra tiszta fényben ragyog fel. Akkor megszűnik az a megvetés, mely árnyat vetett az Emberi Jogokra és a 93-as Alkotmányra és ezeknek nem kell többé összeesküvő csoportok veszélyétől rettegniök. Akkor a nép barátjának dicső címét kapják mindazok, akik a nagy hódítás művéből kikérik részüket és habozás nélkül rohannak a harcba. Akkor feledésbe merülnek az összes tévedések, sőt forradalmi hibák. Akkor törvényesnek és szükségesnek ismernek majd el mindent, ami a hatalmas forrongás és újjáépítés idején végbement. Akkor az egész népnek csupán egy gondja lesz: olyan közös boldogság ölelésében forrni össze, melyben az emberi bölcsesség által kigondolható legtökéletesebb kormányzat jóvoltából részesedik.

Nép képviselői: ébredjetek! Lebegjen szemetek előtt a dicsőség s kortársaitok és az utókor ítélete. Hadd mutassam be nagy vonalakban, milyen fenséges alkotásokat hoztatok létre eddig is. Mindez a ti művetek! Alkotói még most is ott vannak a képviselők között és szívükből nem veszett ki a régi erény! Hagyhatjátok-e, hogy megcsúfolják munkájukat? Fel fogom idézni magasztos törvényeiket: eltűrhetik-e, hogy mindez csak porhintés legyen a Francia Nép szemébe? Eltűrhetik-e, hogy arisztokratikus, népgyilkos törvényhozás, a gazdagok törvényhozása becstelenítse meg és túrja ki őket helyükből?

Emlékezzetek népképviselők, a törvényre, mely földet ígér a haza minden harcosának a háború után! Jusson eszetekbe a másik, mellyel tisztes megélhetést biztosító segélyhez akartátok juttatni a tehetetleneket, gyermekeket, aggokat és minden rendű nélkülözőt! Jusson eszetekbe az, amely munkaalkalmat kíván teremteni mindkét nembeli dolgozó-

nak minden iparágban! Jusson eszetekbe a magasztos Lepelletier-tervezet s a rajta alapuló közoktatási alaptörvény, amelyet kezdetben kellő bátorsággal, alig némi módosítással fogadtatok el. Arra az elvre támaszkodva, hogy a hazától egyenlő műveltséget kell kapnia minden polgárának, e törvény szerint az egyenlő műveltség érdekében minden gyermek részére államköltségen kell ellátást biztosítani tanulmányi idejük alatt![1] Jusson eszetekbe a törvény, melynek hiába próbálják cáfolni üdvös hatását s amellyel a féktelen mohóságot és gyilkos haracsolást szorítottátok korlátok közé! E törvény isteni jellegéhez ma is csak az hiányzik, hogy végrehajtására megfelelő gondot fordítsanak. Jusson eszetekbe az alkotmány, melyet 1793 aug. 10-én szentesítettetek![2] Jusson végül eszetekbe az a törvény, amely földbirtokban ígér jutalmazást a földnélküli sans-culotteoknak, s a haza ellenségeinek tulajdonából óhajtja őket kielégíteni! E törvényekből áll a szegény nép osztályrésze. Ez vérrel szerzett jogos tulajdona. Győzelmeik után hazatérő katonáink serege pedig és a sokezernyi francia, aki hősiesen küzdött bennt a forradalomért, nem fogja tűrni, hogy elvegyék bátorságukkal kiharcolt tulajdonukat, melyet ti ünnepélyesen biztosítottatok. Itt van a dicső alkalom: juttassátok mindezt a nép birtokába; ne várjátok meg, amíg maga szerzi meg! E törvények mindegyike méltó egy demokratikus forradalomhoz: a következő számok egyikében kiemelem őket a bűnös feledés homályából és részletesebben foglalkozom velük; bemutatom, milyen sérelmeket szenvedtek már eddig is és ha úgy látom, hogy még mindíg megvannak a szükséges feltételek, megvan a föld és a rajta élő emberek, akkor habozás nélkül ígérhetem, hogy meg tudom jelölni az eszközöket, melyek biztosítják a nép számára minden jogos tulajdonának élvezetét. (Tribun du Peuple, 29. sz. III. nivôse 1—19).

---

[1] Lepeletier de Saint-Fargeau (Michel) XVI. Lajos halálbüntetése mellett szavazott és ezért 1793 január 20-án egy királypárti merénylő meggyilkolta. Lepeletier nevelésügyi tervezetét Robespierre fejtette ki a Konvent előtt, amely azt 1793 június 13-án elfogadta. Ez a törvénytervezet többek között azt követelte, hogy a gyermekek ellátásáról és neveléséről egy bizonyos korig a köztársaság gondoskodjék.

[2] Az egyik legdemokratikusabb polgári alkotmány, mely a magán-

NÉPGYILKOS PÁRTÜTŐK.

A kétségbeesés viharát fogjátok vitorláimba, ha miattatok nem juthatok kenyérhez, tüzelőhöz, ruhához, mert egyrészt áruhiányt és áremelkedést idéztek elő, másrészt elzárjátok előlem a munkalehetőségeket és szájkosarat tesztek rám, hogy ne hallathassam jogos követeléseimet... A kétségbeesés kikötőjében természetes ösztöneimre hallgatva vizsgálni kezdem, honnan is erednek bajaim s nem kerül fáradságomba kideríteni, hogy tőletek.... mert ti vagytok egyedül mindenhatók, ti kormányoztok, igazgattok és irányítottok mindent. Orvoslást keresek, mert az ember igyekszik a *bajtól szabadulni*, amíg csak él. Első gondolatom, hogy gyűlöljem és útáljam az okot, titeket. Akit gyűlölök és útálok, azt ellenségemnek tekintem. Ha ellenségre akad az ember, két dolgot igyekszik elérni: először megakadályozni, hogy tovább árthasson, másodszor bosszútállni eddigi sérelmeiért.

Ez tehát a viszony köztetek és a többi huszonnégymillió ember között! Ezek vagytok ti, pártütők, egymillió gazdag bérencei; ti, összeesküvő patriciusok; Fréronisták;[1] önkényuralkodók, árulók, a Nép jogainak bitorlói és lábbal tiprói, éheztetők, inkvizítorok, Bastille-építők: egyszóval zsarnokok.

Azt hiszitek... nem számít huszonnégy millió ember felháborodása! Azt hiszitek... egymillió aranyimádó rabszolgahódolata ellensúlyozhatja a közfelháborodást és megdönthetetlenséget, állandóságot és büntetlenséget biztosíthat zsarnoki uralmatoknak?!

Sikerült a Nép minden gyülekező és tanácskozó központját feloszlatnotok; nem engeditek meg eljárásaitok szabad bírálatát; sőt az elégedetlenség minden apró megnyilvánulását is elfojtjátok, amikor és ahol valami aljasságot követtek el, ami

---

tulajdont szentesíti, de ugyanakkor kimondja, hogy «a társadalom célja a köz java» és elismeri mindenki jogát a munkához és a művelődéshez. Életbeléptetésére soha sem került sor.

[1] Fréron (1754—1802) a Konvent tagja, aki jelentős szerepet játszott a Robespierre elleni összeesküvésben. Thermidor 9-e után a reakciós «aranyifjúság» megmozdulását irányítja a plebejus elemek, a jakobinusok ellen.

igazán nem ritkaság, hiszen egyebet úgyse tesztek. És talán azt hiszitek, hogy ezzel sokra mentek? A felzúdulás nem mer *nyiltan és szemtől-szembe* kitörni; — csupán ennyit értek el, semmi mást. Oly szánalmasan gyengék vagytok, mintha gyerekek volnátok, akik azt hiszik, nem látják őket, ha kezükkel eltakarták szemüket. Minél tovább gondolkodom, annál világosabban illik rátok ez a hasonlat. Nem engeditek, hogy bűneiteket bűnnek nevezzék s ezért már azt hiszitek, mindenki tisztességesnek fog tartani benneteket. Mekkora tévedés! Ezzel csak a kitörni kész erők nyomását növelitek; az akna mélyén lappang a robbanás. Mi lesz, ha a vulkáni tűz már soká forrt a föld csendes mélységeiben? Akkor jön a kitörés!

Nem először mondom: ha napjaitokat nem kizárólag tolvajok fényűző lakásaiban, csillogó pompa s hím- és nőnemű királypártiak között töltenétek, ha le tudnátok ereszkedni a nagy többség szerény hajlékaiba, akkor megszűnne a szemeteket elfödő kéz varázsereje s be kellene látnotok, hogy hasztalan volt éjnek idején lerombolni a Választók Klubját s kövekkel kergetni szét a Jakobinus-Klub tagjait; ezzel még nem pusztítottátok el azt a százezer tisztánlátó embert, aki megítéli és feljegyzi tevékenységteket s majd fel is használja alkalmas időben és helyen.

Igy rájönnétek, hogy mostmár minden viskóban és padlásszobában klubot kell látnotok. Nem találnátok elég spiclire, ha minden búvóhelyre rá akarnátok uszítani az inkvizíciót; márpedig félmunkát végeztek, ha csupán hetenként egyszer küldtök el egyet-egyet a Szekciók gyűléseire. Milyen sovány prédát ejtettek legutóbb is fogdmegeitek, mikor Camelin és Petit hazafiakat tartóztatták le a Gravilliers-i népgyűlés után.[1] Az is csak félmegoldás, hogy orgyilkos bandákat küldtök szét a kávéházakba, hogy inzultálják a hazafiakat. Ezt ti tökéletes *terrornak* nevezitek. Szó sem róla. Ha majd ott lesztek mindenütt a magánemberek társaságaiban; ha lesz egy-egy kémetek min-

[1] Az 1793-as alkotmány visszaállítását követelték; ezért tartóztatták le őket.

den család ablaka mögött, akkor számíthattok igazi sikerre. Akkor meghallhatjátok, hogy emlegetik mindenütt a demokrácia tízparancsolatának e szavait: *a kormány lábbal tiporja a nép jogait.*

Ti szívből megvetitek a derék sans-culotte-okat, akiket sötéteknek és ostobáknak könyveltek el, de én úgy sejtem, nem is oly tudatlanok, hiszen betéve ismerik a fenti szavakat és látom, hogy a folytatást is jól megtanulták s tudják mi ilyenkor az ő *feltétlen kötelességük* . . .[1]

(Tribun du Peuple, 29. sz. III. nivôse 1—19.)

[1] Az 1793-as alkotmány 35. cikkelye kimondja: «Amikor a kormány megsérti a nép jogait, akkor a felkelés a nép egésze és minden része számára a legmegszenteltebb jog és feltétlen kötelesség».

VI.

AZ ARRASI BÖRTÖNBEN.

A börtönök ebben az időben valóságos forradalmi sejtek voltak, ahol az elfogott demokraták összeegyeztethették terveiket. Ez történt az arrasi börtönben is, ahol Babeuf élénk tevékenységbe kezdett és igyekezett egyenlőségi tanainak megnyerni politikai fogolytársait. Itt került kapcsolatba a volt huszártiszttel, Charles Germain-nel, Helvétius materializmusának hívével, akihez rendkívül jelentős leveleket intéz. 1795 július 28-iki levele a későbbi Plebejus Kiáltvánnyal együtt magábanfoglalja Babeuf felfogásának főirányait, melyek az Egyenlők összeesküvésének alapját fogják képezni.

Ebben a levélben válaszol a felfogásával kapcsolatos ellenvetésekre s igen jellemző módon itt nem a mezőgazdasági termelésből indul ki, mint eddig legtöbb írásában, hanem a kereskedelem és ipar kérdéseiből. Elítéli «a tőke barbár törvényét» és a kapitalista termelési rend helyett, melynek embertelen következményeit felvázolja, a közös termelést ajánlja. Csak a vagyonközösség valósíthatja meg — véleménye szerint — az egyenlőséget s csak ez az új rend teremtheti meg a helyes alapokat az egészséges kereskedelem és ipar számára. Babeuf — mint már láttuk — elítéli a Rousseau-féle civilizáció-ellenességet s itt is hangsúlyozza, hogy az összes technikai vívmányokat fel kell használni az emberi munka megkönnyítésére. A közös és mindenki számára kötelező munka termékeit nagy raktárak osztanák szét. Az egyenlőség világában válik csak igazán lehetővé a művészetek és a tudományok fejlődése. E tételével Babeuf eltér az Egyenlők összeesküvésében résztvevő anarchista elemektől és elsősorban Sylvain Maréthal-tól, aki az Egyenlők kiáltványában — melyet sokáig tévesen Babeuf-nek tulajdonítottak — ezt írta: «Inkább vesszenek a művészetek, csak a valóságos egyenlőség maradjon meg.» Babeuf nem helyeselte ezt a kijelentést, mintahogy elvetette Maréchal egy másik tételét is, mely a vezetők és vezetettek közti megkülönböztetést tagadja.

Céljának elérése érdekében Babeuf nem hajlandó félmegoldásokhoz nyulni, hanem a burzsoázia rendszerének teljes felszámolását követeli. A királypártiak vendéei felkelésére emlékezve, «plebejus Vendée» megszervezését ajánlja, azaz azt képzeli, hogy meg lehet alakítani egész szűk területen az Egyenlők

társadalmát, mely lassanként magához vonzaná egész Franciaországot, sőt az egész emberiséget. Később Babeuf feladja ezt az utópiás gondolatot és, országos viszonylatban, forradalommal akarja megvalósítani az «Egyenlők Koztársaságát».

A Germain-hez írt levél a kapitalizmus kritikáját adja, mely természetesen a proletariátus kialakulásának kezdetén még nem lehet teljes, de amely ennek ellenére meglepő élességgel mutatja be a burzsoázia rendszerének kizsákmányoló módszereit, embertelenségét.

Az elméleti kérdések nem vonják el Babeuf figyelmét a thermidori reakció tevékenységéről. A thermidoriánusok vérbefojtják a germinali (1795 április 1.) és prairiali (1795 május 20) plebejus felkeléseket. Új alkotmánytervezetet készítenek elő, mely szerint a végrehajtó hatalmat egy öt tagból álló direktórium, a törvényhozó hatalmat pedig két kamara gyakorolja. A választójogot illetőleg ismét bevezetik a cenzust, sőt az alkotmány megszavazása után arra is kötelezik a választókat, hogy a thermidori konvent tagjainak kétharmadát ismét erősítsék meg képviselői mandátumában. Babeuf az arrasi hazafiakhoz és a «földalatti hadsereghez» írott levelében ismét harcot hirdet a reakció ezen újabb mesterkedése ellen.

LEVÉL CHARLES GERMAIN-HEZ.

III. év thermidor 10.[1]

Tábornok![2]

Nagyon helyes, ha előre látod, milyen ellenvetéseket hozhatnak föl az emberi nem ellenségei rendszerünk ellen, amely tökéletesen a természet törvényeihez igazodik. Elég hatásosan cáfolod őket (miközben magad is új ellenvetéseket sorolsz föl), de szerintem néhány gyenge és több védelemre szoruló pontot nem védsz elég erőteljesen. Azt hiszem, túlkönnyű dolga volna ellenségeinknek, ha nem segítenélek ki néhány hatásos érvvel.

«Leromboljátok a kereskedelmet; tönkreteszitek az ipart; polgárjogot adtok a henyélésnek; a mezőgazdaságra sem lehet majd kellő gondot fordítani, mert a közösségnek számtalan hadtestre lesz szüksége, hogy kivívhassa és megvédhesse függetlenségét.» — Efféle ellenvetésekre gondolsz, meg más hasonlókra, de ezekkel még vitába bocsátkozni se nagyon érdemes. Vegyük azért szemügyre őket.

---

[1] 1795 július 28.

[2] Germain huszártiszt volt. Babeuf az összeesküvésben tábornoki szerepet szánt neki.

Leromboljátok a kereskedelmet. Kétségtelenül, de nem cselekszünk hebehurgyán, amikor így teszünk. Te, kedves tábornok barátom, nagyon helyénvalóan Lykurgos példáját idézed, aki, mint mi is, szintén ki akarta küszöbölni az államból a kereskedelmet, mert szerinte ehhez a halálos méreghez folyamodtak a zsarnokok, mikor igájuk alatt nyögő népeikbe a fényűzés és pompa kárhozatos szeretetét, a korrupció szellemét, a megvesztegethetőség diadalának megbecsülését akarták beoltani. Tirus és Karthágó példáját is felidézed, amelyek saját nagyságuk súlya alatt omoltak porba; elmondod hanyatlásuk okait: a fényűzés, elpuhultság, élvezetek tobzódásának végzetes következményét, az emberi természet lealjasodását és elkorcsosulását s mindazt a züllést és szörnyűséget, melyet a kereskedelem idéz fel. Azonban vessünk csak egy rövid, de alapos pillantást a hatások legkézzelfoghatóbbikára, melyet a kereskedelem gyakorol a polgárok óriási többségére, nézzük meg, hogyan szipolyozza ki csaknem mindnyájunk vérét és verejtékét, hogy alig egynéhányan tejben-vajban fürödhessenek: vajjon nem tudjuk-e így érvelésünket meggyőzőbben, bizonyítóbban alátámasztani?

A kereskedelem dolga, mondják védelmezői, hogy életet osszon mindenütt, eljuttassa a táplálékot minden részeséhez, kezdve az egyszerű munkástól, aki termeli és elosztja a nyersanyagokat, egész a gyárigazgatóig, aki a nagy üzemeket irányítja és a kereskedőig, aki mindenütt terjeszti a gyártmányokat. Valóban ez volna a kereskedelem dolga, de nem ezt teszi. Minden részeséhez el kellene juttatnia a táplálékot, mégpedig egyenlő arányban, viszont nagyon egyenlőtlenül juttatja el. Falun, városban, száz ember közül kilencvenkilenc rosszul öltözik; ha jobban utánajárunk, kik ezek, kiderül, hogy mindannyian a kereskedelem részesei. Van, aki lent, vagy kendert termel; textilneműcket, gyapjút, vagy selymet készít elő; mások megfonják, vásznat és kelmét szőnek belőlük; ismét mások bőrt cserzenek, lábbelit készítenek: alig egy-kettőn van közülük ing, ruha, cipő. Alig van valamijük azoknak is, akik két kezük munkájával gyártanak bútorokat, ipari, vagy házi

használati tárgyakat, épületeket stb. De kiket látunk, ha szemügyre vesszük, a minden jóban dúskálók kis csoportját? A földbirtokosokat leszámítva csupa olyant, aki a fizikai munkát csak hírből ismeri és mást se tesz, mint kalkulál, kombinál, mindíg új formákba öltözteti, edzi, erősíti az ősrégi összeesküvést, melyet a rész folytat az egész ellen s amelyre támaszkodva dolgos karok seregét lehet mozgatni úgy, hogy aki dolgozik, épp az ne élvezhesse munkája gyümölcsét, hiszen annak már eleve az a célja, hogy bűnös spekulánsok söpörjék halomba. Ezek aztán megegyeznek egymással és folytonosan csökkentik a munkás bérét, majd egyességre lépnek akár egymás közt, akár összeharácsolt értékeik szétosztói val, a tolvajtárs-kereskedőkkel és olyan árakat szabnak mindennek, amit csak a gazdagok, vagy saját bűnszövetkezetük tagjai tudnak megfizetni, vagyis mindazok, akiknek hozzájuk hasonlóan módjában áll csalárd módon felhalmozni a fizetőeszközöket és mindent összeharácsolni. Igy a mindent előállító ezernyi kéz önmaga nem nyúlhat semmihez, semmire sem mehet és az igazi termelő rétegnek nélkülözés a sorsa, vagy ha mégis kapnak valamit, akkor csak az étel ritkája, vagy egy-egy nagyníha lehulló morzsa jut nekik. Gracchus tribun ekkora erkölcstelenség láttára őrjöngeni tudna a megbotránkozástól. A kereskedelem dolga, hogy életet osszon mindenütt, hogy egyenlő arányban juttassa el a táplálékot minden részeséhez. De próbáljuk meghatározni, mi a kereskedelem? Nyilván idetartozik minden tevékenység, mely megtermeli, különféle célokra feldolgozza és szétosztja a nyersanyagokat. Igy a kereskedelem részesei mindazok, akik résztvesznek a három tevékenység valamelyikében. Miért nem lehet még csak össze sem hasonlítani az első csoportbeli részeseknek az alkotó, lényeges munka végzőinekhasznát például az utolsó csoportbeliével, a kereskedőkével, akik munkája csupán az elosztásra szorítkozik, ami szerintem a legalantasabb tevékenység? De minderre önként kínálkozik a legegyszerűbb magyarázat: az utóbbiak csalnak, az előbbiek pedig hagyják őket; a spekulánsok és tolvajok érdekszövetségre lépnek, hogy kényük-kedvükre bánhassanak az igazi termelővel

és mindíg könnyen mondhassák neki: dolgozz sokat, egyél keveset, különben egyáltalán nem dolgozhatsz és semennyit se ehetsz. Igy szólnak a tőke barbár törvényei. Hiszen ezenfelül a gyilkosok a vásárlót is becsapják, felsrófolják az önköltségi árakat, elködösítik a tényeket, meg nem engedett, bűnös eszközökkel tetszésük szerint most ilyen, máskor más ürügygyel idézve elő áremelkedést, vagy áresést, azt a látszatot keltve, mintha hiány volna a létfontosságú cikkekben, melyeket csalással és a köz kárára maguknál halmoznak fel, sőt gazságukban nem ritkán megsemmisítésükre vetemednek.

A társadalom mostani állapotát fenntartó számtalan kétszínűség és méltánytalanság együttesében a jelenlegi értelemben vett kereskedelem nem más, mint a leggyilkosabb visszaélések óriási halmaza. Egészében véve csupán förtelmes visszaélés, de az örök igazság szava úgy szól, hogy minden visszaélést meg kell semmisíteni. Ezért vette fel Gracchus a kereskedelem (a mai gyilkos és rabló kereskedelem) felszámolását abba a tervezetbe, mely mindennemű visszaélés kiküszöbölésével foglalkozik. Természetes azonban — és ezt kellőleg ki is fejtettük — hogy csak azt a kereskedelmet ítéljük pusztulásra, mely nem biztosít jólétet minden részese számára. Ne történhessék meg, hogy a mások zsírján hízó, csupán fogyasztó kisebbség, amelynek gondot legföljebb csillapíthatatlan mohósága jelent, éheztesse és sovány kosztra fogja a nép óriási többségét, amely termel és valóban dolgozik. A többségen belül minden termelő egyúttal fogyasztó is legyen, oly mértékben, hogy minden szükséglet kielégíttessék és senki ne szenvedjen se fáradságtól, se nyomortól. A megújhodott társadalmat egyensúlynak és kölcsönösségnek kell jellemeznie; nem lehet jogcím arra, hogy bárki is előtérbe tolhassa és kiemelhesse önmagát, vagy leigázza a többieket. Ott nem lehetnek magas- és alacsonyrendűek, elsők és utolsók: minden társult egyénnek (mert mi másnak lehetne tekinteni a társadalmat alkotó egyéneket?) csupán egy dolga lehet: állandóan a nagy testvéri cél, az egyéni jómód soha el nem apadó forrása, az általános jólét irányába haladni. Legfőbb ideje már, hogy a tömeggel

ne úgy bánjanak, mint vérig nyírható birkanyájjal, melyet lemészárolnak, vagy egymás mészárlására uszítanak. Elég volt a parancsolókból, emberevőkből, zsarnokokból, törtetőkből, a terhek roskasztó tömegéből: ne legyen többé kizsákmányolt és kizsákmányoló. Egyenlőséget, igazságot, jóhiszeműséget, őszinteséget mindig és mindenütt. Jusson mindenkinek foglalkozás, melyet becsülettel gyakorolhat s amely jólétet, de nem többet biztosít neki, mert mindenkinek szüksége van jólétre s ennek egyenlő arányban kell megoszlania az emberek között. Nincs szükség se kis-, se nagykereskedőre, ha nem éri be azzal, hogy csupán szétosztást végző munkarészes legyen. Felfogásom szerint a kereskedelem nem semmisül meg, sőt csak tökéletesedik, mert mindnyájunk javát szolgálja akkor, ha a termelés és gyártás minden részese a közös raktár részére dolgozik,[1] oda küldik be természetben egyéni munkásságuk termékeit és a szétosztást végző munkarészesek, akik már nem saját hasznuk, hanem a nemzet nagy családjának szolgálatára rendezkedtek be, minden egyes polgárhoz visszairányítják a társadalom termelésének összességéből az őt megillető és változatos hányadot, hogy így viszonzásra találjon mindenki munkája, mellyel a termelést növelte, vagy tökéletesítette. Szerintem a jó kereskedelem csak ilyen lehet, mert ez áll szöges ellentétben azzal az arcátlan, könyörtelen és becstelen üzérkedéssel, melynek felháborító visszaélései idézik elő a társadalom testének fekélyeit. A felfogásunk szerint átalakított kereskedelem visszatér eredeti feladatához: életet osztani mindenütt és egyenlő arányban juttatni el a táplálékot minden részeséhez. És jól kell ügyelnünk egy tényre: bármilyen hivatást töltsünk is be, ha csak gyermekek, aggok vagy nyomorékok nem vagyunk, akkor mindnyájan részesei leszünk ennek a kereskedelemnek, mely a tökéletes egyenlőség szellemében egyesíti a mezőgazdasági és ipari termelést végző munkásokat, szakmunkásokat, művészeket

[1] Babeuf ezekben a részekben sok gondolatot vesz át Morelly, Code de la Nature (A természet törvénykönyve) c. munkájából, amely 1755-ben jelent meg és a legrészletesebben fejtette ki a XVIII. századi kommunisztikus elképzeléseket.

és tudósokat, a készletek gyüjtőit és szétosztóit, akik feladata a fogyasztás rendelkezésére bocsátani az anyagi termékeket. Ezzel megszűnik minden különbség az ipar és kereskedelem között és egyesülésük után azonos megbecsülés jár ki majd minden élethivatásnak. Mindnyájan termelünk és résztveszünk a szétosztás munkájában; mindnyájunknak van akár mezőgazdasági, akár ipari, vagy közigazgatási, esetleg kereskedelmi elfoglaltsága: mindannyian egyenlő mértékben vagyunk árusok, vagy kereskedők. Most természetszerűleg csak a belső kereskedelmet érintem; a külkereskedelemnek, amennyiben nem rejtene veszélyt a társadalomra, a politika keretébe kellene tartoznia mindaddig, amíg el nem terjed mindenütt az egyenlőség, vagy az általános testvériség nagy gondolata, amely a jövőben a népek egyetlen vallása lesz. Csak akkor szűnik meg az az állapot, hogy a nemzetek az önkény előítéleteitől és bűneitől megfertőzött és önkényes határok börtönébe zárt egyénekből álljanak, akiket, ha kell, ha nem, szünet nélkül önérdekeikbe ütköző és szabadságuk halálát jelentő háborúkba hajszolhatnak. Ki fognak tágulni az *emberiség* keretei és lépésről lépésre tűnnek el a határok, vámok és rossz kormányrendszerek.

Tönkreteszitek az ipart — szajkózzák az avult hitványságok védelmezői. De honnan veszik ezt? A mi rendszerünk mindent szabályok kereteibe von, de senkit nem mozdít el jelenlegi helyéről és semmiképp nem bolygatja meg jelenlegi állapotát, amennyiben az az igazságnak megfelel. Ugyanazok a személyek fogják folytatni ugyanazt a tevékenységet, melyet ma végeznek. A földműves földműves marad; a kovács, kovács; a takács, takács; és így tovább, minden foglalkozási ágban. Azonban minden munkást tevékenysége alapján fogunk osztályozni; a társadalom állandóan nyilvántartja végzett munkájukat, nehogy egy-egy cikkből túlsokat, vagy túlkeveset termeljenek és el fogja dönteni, hány polgárt kell foglalkoztatni egy-egy foglalkozási ágban s hány tanulóra lesz szükség ezeken belül. Mindent a fennálló és várható szükségletekhez alkalmazunk és velük hozunk arányba, tekintetbe véve a közösség valószínű és könnyen felbecsülhető szaporodását. A valódi

szükségletek pontos megállapításáról és teljes kielégítéséről a gyors továbbítás fog gondoskodni minden helyiség felé, minden távolságon keresztül. Miért pusztulna bele az ipar épp abba, hogy nem vaktában teljesíti feladatát, nem kockáztatja, hogy a tervszerűtlen és fölös termelés útvesztőibe téved, hanem értelmes irányítással és ösztönzéssel halad a közhaszon és közjólét felé?[1] Valójában gyökeres változás egy volna csupán: minden egyéni foglalkozás elvesztené magánjellegét, mihelyt minden foglalkozás a társadalom nagy családjának hasznát tartaná szem előtt. Minden műhely a nagy közös műhely részét alkotja, minden élelem s áru a nagy raktár készletét gyarapítja és a Köztársaság anyagi erőforrásainak együttesébe tartozik. Igy biztosan mindenki elismeri jogaimat és senki nem akarja elvitatni jogos részemet. Most már őszintén és nyugodtan dolgozhatom, csupán olyan emberi munkát végezve, ami nem teszi tönkre szervezetem és nem vagyok kénytelen, mint azelőtt, hosszas fejtöréssel kieszelni valamit, hogy hamis színben tüntessem fel embertársaim előtt munkám jelentőségét, akár annak belső értékével igyekezve elámítani a többieket, akár nagymennyiségű nyersanyagot, vagy munkaerőt halmozva föl. Képességeimhez illő munkámmal önmagam és családom megélhetését vitán felül biztosíthatom s kell-e valami ezenfölül? Ha gépet, vagy olyan eljárást találtam föl, amely szakmai munkámat egyszerűsíti, vagy idejét megrövidíti, ha megtaláltam a nyitját, hogyan kell valamit jobban és gyorsabban elvégezni, nem rettegek, hogy ellopja valaki, sőt sietek közölni a társadalommal és irattárában helyezni biztonságba, mert elvesztése esetleg jóvátehetetlen kárt jelentene. Felfedezésem megbecsülést és szabad időt biztosít számomra és a többiek számára is azon a munkaterületen, melynek elvégzését könnyebbé teszi s ez a szabadidő kellemes pihenő lesz, nem pedig terhes munkanélküliség. És az ipar veszít-e, vagy nyer, ha minden felfedezést ily gyorsan nyilvánosságra bocsátanak? A szabadverseny nemcsak hogy nem törődik a tökéletes minő-

[1] Babeuf nagyon kezdetleges formában ugyan, de már felveti a tervgazdálkodás gondolatát.

séggel, hanem a lelkiismeretesen készített árukat olyan megtévesztő gyártmányok áradatába fojtja, melyek kizárólagos célja a közönség becsapása. A szabadverseny az olcsóságra tör, ezért rászorítja a munkást, hogy kontármunkákra pazarolja tudását, közben kimeríti, éhezteti, majd a felületesség rossz példájával az erkölcsi érzéket is kiöli belőle; a győzelmet csak annak biztosítja, aki jobban bírja pénzzel; a szabadverseny az összecsapás után a győztes fél monopóliumára vezet s ezzel az olcsóság is megszűnik; lelkiismeretlenül termel, össze-vissza, és hidegen hagyja, ha vásárlók híján óriási mennyiségű nyersanyagot kell megsemmisítenie, mely veszendőbe megy, bár hasznot hajthatott volna. Erről az oldalról is biztosítva érezhetem tehát önmagam: az irígység nem támadhat rám, hogy csődbe kergessen és mindenestül nyomorba taszítson. Rettegnem kell-e, ha új gépet talál föl valaki, mely nagyszámú munkást tesz nélkülözhetővé szakmám területén? Nem, és ezerszer nem, mert tudom, hogy a gép alkalmazása semmi kellemetlenséget nem okoz: a társadalom egészen természetszerű módon csupán időt nyer vele s ennek folytán kevésbbé lesz érezhető a fáradtság terhe is. A gép által felmentett munkáskezek más elfoglaltságra találnak és egy gyomornak sem kell az éhezéstől tartania.[1] Kielégítő módon, egyszersmindenkorra biztos alapokra fog találni sajátmagam és mindannyiunk megélhetése; nem kell többé válságoktól, véletlenektől, spekulációtól és áremelkedéstől tartanunk. A múlttól eltérően nem leszek kénytelen két kezem munkáját olyan fizetési eszközökre átváltani, melyek vagy alig érik el mindennapi szükségleteim színvonalát, vagy legtöbbször alatta maradnak; ehelyett szükségleteimet fedező valóságos cikkekhez juthatok. Azt is biztosra veszem, hogy munkámból mindíg, még akkor is fenn tudom tartani magam, ha betegség, vagy előrehaladott korom jelentene számomra akadályt. Mert a társadalomnak érdeke, hogy az igazságot tartsa szem előtt; akkor pedig a gyerekek, tehetetlenek és aggok egyenlő gondozását is vállalnia kell. Igy

[1] Babeuf egyik legnagyobb érdeme, hogy helyesen értékeli a technika szerepét az új társadalomban.

előleget ad a gyermekeknek, amelyet azok erejük teljében fognak visszafizetni. Az öregek számára viszont tartozását egyenlíti ki volt szolgálataikért; ha pedig nem végezhettek hasznothajtó munkát, akkor olyan tartozást ró le, amivel az emberiességnek tartozik. Lehet-e olyan őrült a földön, akit még az sem lelkesítene, ha ilymódon találna a szükség ellen védelemre és gyermekeit sem kellene a nélkülözéstől féltenie? Jelenlegi intézményeink korántsem nyujtanak ennyi biztosítékot. Sehol nincs biztos támaszunk: ezért nem tudunk határt szabni vágyainknak. Óhajainkat, anyagi terveinket azért túlozzuk el, mert nem lehet oly óriási vagyon, melyet szét ne szórhatna egy kedvezőtlen fordulat vén társadalmunkban, melyet a véletlen alakít s igen gyenge lábakon áll. Akár magunkról, akár utódainkról van szó, sohasem vehetjük eléggé biztosra, hogy feltétlenül sikerül elkerülnünk a nélkülözést. De ha megismertük a végzet megrendszabályozásának titkát és életünk bármely időszakában teljes bizalommal tekinthetünk saját magunk és utódaink jövője elé, akkor szükségképpen korlátozódni fognak ambícióink is.

Polgárjogot adtok a henyélésnek — mondják még ellenfeleink. Szinte hihetetlen, mily nagy tévedésben vannak, hiszen nyilvánvaló, hogy épp mi fogjuk a henyélést megsemmisíteni. Az összes foglalkozási ágak termékeiből létesített közös készletek egyenlő elosztását azon az alapon akarjuk megvalósítani, hogy mindenkit szigorúan azonos értékű beszolgáltatásra kötelezünk, természetesen annak figyelembe vételével, milyen mértékben osztotta szét köztünk a természet akár az értelmi, akár a fizikai képességeket. Igy tehát egy szándékos henyélőt sem tűrünk meg, minthogy a társadalom egyik legfontosabb alapelve az a szigorú parancs lesz, hogy csak az kaphat, aki maga is résztvesz a közös munkában. A törvény az egyenlőség elleni vétséget főbenjáró bűnné fogja nyilvánítani és aki munka nélkül támaszt igényt járandóságra, az éppoly bűnt követ el, mintha két embertársa részét akarná egymaga számára megkaparintani. Senki sem követelheti, hogy embertársai tartsák el. A Köztársaságban nem lesznek herék. Könnyen szervezhetünk olyan

ellenőrzést, mely lehetetlenné teszi, hogy bárki rászokjon a lustaságra és ha a dolgok mélyére nézek, úgy érzem, rendszerünkben a büntetőtörvénykönyvnek nem igen lesz más feladata, mint a munkakerülés egyenlőség elleni vétségével foglalkozni s a bíróságok tényked́ése is csak efféle bűnök megtorlására szorítkozik.

A mezőgazdaságra sem lehet kellő gondot fordítani, mert a közösségnek számtalan hadtestre lesz szüksége, hogy kivívhassa és megvédhesse függetlenségét.

Úgy érzem, kimerítően megfeleltél erre az ellenvetésre azzal, hogy Franciaország másfélmilliós hadsereget állított ki és a mezőgazdaságot mégsem érte károsodás. Észre sem vette senki. Akinek ilyen aggályai vannak, az vagy rosszindulatú, vagy tudatlan, mint a párizsiak, akiknek fogalmuk sincs, hogy viszonylik a falusi lakosság lélekszáma a mezőgazdasági munkaerőszükséglethez. A tájékozottabbak jól tudják, hogy mezőgazdasági gépekkel és helyes munkamegosztással tízszerannyi munkaerőre is szert tehetnénk, mint amennyit a földek megművelése igényel, amint ezt el is érték a nagy mezőgazdasági államokban, ahol a földbirtokok alig egynéhány tulajdonos kezében összpontosulnak. Sőt, aki a forradalom előtről ismeri a vidéket, azt is elmondhatja, milyen tétlen tespedésben élt akkor ott a lakosság. Ez a munkátlan nyomorúság kétségkívül még riasztóbb tünetek között, még végzetesebb erővel ütné föl újra a fejét, ha a régi rendszert továbbra is fenntartanók, sőt még súlyosabbá válna hadseregeink szabadságolása után, mikor hazatért katonáinkból mérhetetlen munkástömeg verődne össze, akiknek mind kenyér kellene, de a nagy verseny miatt seholsem találnának kielégítő megélhetést. Képzelni sem lehet alaptalanabb félelmet, mint hogy a mezőgazdaságtól elvonjuk a szükséges munkaerőt. Földeinket éppoly jól megművelhetnénk, éppoly bő termést érhetnénk el még akkor is, ha egymásután két vagy három korosztályt kellene fegyverbe szólítanunk. Tanuskodjanak szavam mellett hazám polgárai; tanuskodjanak mindazok, akik a forradalom óta láthatták volt hazámat, Picardiát, melyet mindig Franciaország egyik éléstárának szoktak nevezni: vajjon

kevésbbé termékenynek találják-e hat éve a táj síkságait, kevesebbnek-e ott a gabonát, mint 89 előtt; láttak-e egy talpalatnyi földet is parlagon? Egyébként — emlékezhetsz — tervemben arra is kitértem, hogyan lehet összeegyeztetni a mezőgazdasági munkálatok elvégzését olyan új hadsereg behívásával, mely nem kevésbbé félelmetes, mint mostani másfélmilliós hadseregünk. Ezt a tételemet kellett különben többek között a legnyomatékosabban kifejtenem.

Nagyon helyesen követed véleményemet abban, hogy megújító tevékenységünk folyamán szünetelniök kellene a kereskedelmi kapcsolatoknak a szomszéd népekkel, sőt később sem volna szükség nemzetközi kereskedelemre.[1] Amint mondod, önellátásunkról kétségkívül sajátmagunk is gondoskodhatunk, igényeinket pedig józanul kell mérsékelnünk, hogy lemondhassunk a szükségtelen külföldi árucikkekről. Azok csak újra az elpuhultság és fényűzés kedveléséhez vezetnének és újra pusztulás várna ránk. Csakhamar ismét kifejlődne a magánosok közti kereskedelem és a kalmárszellem újra felütné fejét, ha megengednők a nemzetközi kereskedelmet. Veled együtt én is belátom, hogy nem élhetünk úgy, mint a vadak, elkülönülve Európa többi lakóitól. Még abba is beleegyezem, hogy azok jólétünket megcsodálják, mert hazájukba visszatérve ott is felkelthetik a vágyat a jó példa után. Ebben véleményedhez csatlakozom, bár egy nagy nép, melyet (joggal-e, vagy jogtalanul — nem tudom) sokan elég bölcsnek állítanak, híres védőfalat épített, hogy így mutasson példát, hogyan kell az idegen hibák támadásától és bűnös hódító törekvésektől megvédeni földjüket, ahol az erény mindíg biztos otthonra talált. Nem akarom a kínaiak erényeit kisebbíteni, de jó volna, ha részünkről azt az erényt tartanánk dicsőségnek, melyről ők mitsem tudnak: az emberbaráti önzetlenséget, amely az emberi testvériség magasztos gyakorlatában

[1] Az Egyenlők elfogadják Babeuf-nek ezt a felfogását amint Buonarroti könyvéből is kiderül, aki ezt írja a külkereskedelemmel kapcsolatban: «A magánkereskedelem a külfölddel tilos: minden ebből származó árucikket el kell kobozni a közösség javára, a rendelet ellen vétőket meg kell büntetni».

nyilatkozik meg. Ezzel a társaserénnyel kell kivívnunk a népek csodálatát, önzetlen adományként ajánlva fel nekik fölöslegeinket és tőlük is ezen az alapon fogadva el mindazt, amit hajlandók volnának részünkre elküldeni.

Amikor a világ fokozatos lángbaborításáról beszélsz és arról elmélkedsz, hogy az emberiség javarészének az egyenlőségen alapuló új életre hirtelen kell feltámadnia, akkor nagy gondolatot vetsz föl, de figyelmen kívül hagysz valamit: csak megvalósítható célokat követhetünk. Ilyen lenne a te javaslatod is, ha elég idővel és szabad lehetőséggel rendelkeznénk, hogy a nagy cél mibenlétéről elméletileg is kiképezzük és betanítsuk azt a tömeget, melynek érdekében állna elérni ezt a célt. De nyilvánvalóan azonnal letartóztatnának a hatalom jelenlegi birtokosai, mihelyt felvilágosító munkádhoz hozzákezdenél. Ámde tegyük fel, hogy előkészítés nélkül vágsz neki a hatalmas műnek, amely szűz területet akar teremteni, hogy felépülhessen a társadalom új épülete; tegyük fel, hogy nagyszámú, megbízható követővel rendelkezel. Egy éjszaka egy órájában erélyesen végrehajtjátok a régi világ felégetésének tervét. Micsoda irtózatos hatást váltana ki a lelkekben ez a váratlan, még soha nem tapasztalt energiakirobbanás! Híveidet mindenki rablógyilkosoknak, gyujtogatóknak, megrögzött gonosztevőknek tekintené. Hiába terjesztenék az általános rémület óráiban magasztos kiáltványodat: nem akadna egy olvasója sem. A közfelháborodást még csak növelnék becstelen rágalmaikkal a rutinos népcsalók, a becstelenek maroknyi csoportja, mely saját érdekeinek szolgálatába állította a nevelés forrásait, hogy álokoskodással harcolhasson az igazság ereje ellen. Záporként hullanának átkaik a tűzcsóvás apostolokra és bujtogatásuk hatása alatt pillanatokon belül darabokra szaggatnák az igazságos társadalom eljövetelét kihirdető kiáltványaitokat. A tájékozatlan, izgatott, felkavart, megtévesztett és izgalmában gondolkozni nem képes tömeg meg sem hallja a józan ész szavát, könnyű megbotránkoztatni és elrémíteni, hiszen senki nem tanította és nem világosította föl, milyen előnyökhöz jutna, ha a legrövidebb úton, egy csapásra és örök időkre biztosítaná a

Forradalom sikerét, hogy így érjen el a jólét korszakának kezdetéhez. A tömeg nem tudná a pillanat hevében felmérni e rögtöni és gyors tisztogatás előnyös és azonnali következményeit és önként állana az egyenlőség ellenségeinek szolgálatába. Elvakult dühvel rontana ránk; tervünk már keletkezésekor a feledés homályába merülne; szándékunkat meghamisítanák az igazságtalan régi rend zsoldjából élő árulók és úgy adnák tovább a jövendő nemzedéknek, mint a leggyűlöletesebb elképzelést, amelyben a téboly badarságai egyesülnek az előre megfontolt bűnös galádsággal, hogy minden észszerű rendet felforgassanak és megsemmisítsenek. Átokkal sujtanának a jövendő századok, mert a hatalmasok söpredéke minden eszközzel megakadályozná szándékaik tisztaságának nemcsak megismerését, hanem azt is, hogy ilyesmit rólunk feltételezzenek. Ha volna remény, hogy megértésre találunk a tömeg előtt; ha világos értelemmel átérezné, hogy a végnélküli megalkuvással csak saját boldogulásának idejét tolja ki szüntelenül; ha betöltené az igazság, hogy az egyenlőség végleges győzelme csak akkor jöhet el, ha nyomtalanul eltöröljük mindazt, amiből a visszaélések rendszere összetevődik: akkor önmagától kelne föl és porrá zúzná az egyenlőtlenség felháborító alkotásait. A visszaélések kiirtásának leghatékonyabb eszköze, ha fészkeiket tiporjuk el; ennek az óvatossági rendszabálynak mellőzése lehetővé tenné újjáélesztésüket. A templom és plébánia pap után kívánkozik, a palota zsarnokra, a vár urára, a cella szerzetesre, a kaszárnya katonára, a börtön rabra, a vérpad hóhérra és áldozatra vár. Csak forradalmunk eredményeit tékozolnánk el, ha beérnénk az elnyomások, előítéletek és babonák régi rendszerének puszta megtámadásával: vagy meg kell az egészet semmisítenünk, vagy vállalnunk kell annak kockázatát, hogy mindent elölről kezdhetünk; nem biztosíthatunk mi magunk könnyű lehetőséget a régi birtokosoknak, hogy újra elfoglalják bitorlott tulajdonukat; nem csillanthatjuk meg a reményt előttük, hogy valaha is visszatér az, aminek elvesztése bántotta önzésüket. Ha tehát valami tündér varázspálcát adna kezembe, az első suhintással minden nyűgünket a múlt

porába temetném, a másodikkal a föld méhéből varázsolnám elő mindazt, amire az egyenlő emberek társadalmának szüksége van. Sajnos, ilyen varázspálca nem létezik és még mindig néhány önző elnyomó vezeti a többséget, amely téveszmék rabja és azt hiszi, vége lenne, ha levetné magáról bilincseit. De minthogy egy csapásra nem változtathatjuk meg ezt a szűklátókörű gondolkodást, nem szavazhatok eszméd kivitelezésére. Ne akarjunk túlgyorsan haladni és rohammal venni be a várat, kedves tábornokom! Ha terved sikerre vezetne, óriási és döntő győzelmet aratnánk, de micsoda jóvátehetetlen, halálos döfést jelentene, ha elbukunk! Az én módszerem kétségkívül nem túl hősies, hiszen célja csupán az, hogy először kisebb területen vezesse eszméinket diadalra. Van azonban egy nagy előnye: semmit sem kockáztatunk vele. A lehetőséghez képest olyan népességi központban kellene megtelepednünk, ahol eszméinket általában kedvezően fogadnák. Ha itt gyökeret vertünk, nem jelent különösebb fáradtságot tanaink megkedveltetése. Számos buzgó párthívet szerzünk, akik lelkesen várják és fogadják szervezkedésünk első kísérleteit. Hirdetik a velük járó előnyöket és csakhamar özönleni fognak hozzánk a szomszédos területek lakói, akiket a jó példa követésünkre lelkesít. Igy egyre szélesebb körökben találnánk csatlakozókra. Bizonyára nem alaptalan az a hitem, hogy a mi Vendée-nk (összeesküvésünk) fokozatosan, de elég gyorsan terjedne tovább és biztosítva volna az utánpótlás és a tartós siker egyaránt.[1] Lépésről-lépésre haladva, terjeszkedésünk arányában erősödnénk és az elhamarkodottság veszélye nélkül, a kívánatos megfontoltsággal és az egyenlőség törvényét követve szervezhetnénk meg az ideiglenes államigazgatást. Viszont a kudarc elkerülésének főfeltétele tanaink megérttetése és értékük bebizonyítása. Ez semmiképp nem mellőzhető, különben vállalnunk kell, hogy meggyűlöltetnek és elemi csapásnak kiáltanak ki a földet és minden javait bitorló gaz-

[1] Utópista elképzelés, mely jelentkezik a XIX. század francia szocialistáinál s elsősorban Cabet-nál (Ikária).

emberek, akiket semmisem gátol, hogy a népet becsapják és tovább is rabigába kényszerítsék.

Csak még egyet, kedves tábornokom: egyesek lábbal tiporják az igazság és emberiesség elveit és tobzódnak bűnnel szerzett javaikban; ezek a mindíg jóllakott, de mindíg falánk duvadak zavartalanul akarnak emészteni és nyugodtan aludni mérhetetlen zsákmányukon, ezért mindenütt elterjesztik majd azt a maszlagot, hogy az éhezők tömegei önmagukat védik, mikor az ő vezényszavukra életüket áldozzák az ő fölös javaikért, amelyek elszívják a közösség életerejét. Ezek a gyilkos élősdiek kapnak az alkalmon és ránkfogják, hogy barbárságba akarjuk süllyeszteni a társadalmat; szerintük mi mindnyájan vandálok vagyunk, a tudomány, művészet és gazdasági élet ellenségei. Pedig sem a tudománynak, sem a művészetnek, sem a gazdasági életnek nem kell tőlünk tartania, sőt! Tőlünk kapnának új lendületet a közhaszon felé, átalakulnának alkalmazási területeik és mindnyájunk jólétét gyarapítanák. Az új utak felkutatása közben kifejlődne és megtisztulna a gazdasági élet, a művészet és a tudomány, és magasztos jellegükben oly nemes eszmék nyilatkoznának meg, amelyeknek boldog emberek hatalmas társadalmában szükségképp ki kell termelődniük. Leráznák rabláncaikat, nem kellene mecénások előtt megalázkodniok és oly nagyszerű elgondolások magasságaiba emelkednének, melyek egyedül jellemzők a valódi civilizációra és egyedül méltók annak céljához: a közösség javához.

Végigolvastam thermidor 5-i leveledet. Talán nem teljesen rosszak előbbi fejtegetéseim. Azt hiszem, hogy az általad felidézett vita során felvetettem néhány, számunkra lényeges gondolatot: biztosan jól felhasználhatjuk őket kiáltványunkban...[1]

[1] Babeuf a Plebejus Kiáltvány-ra céloz, melyet a következő részben közlünk.

LEVÉL A FÖLDALATTI HADSEREGHEZ ÉS AZ ARRASI HAZAFIAKHOZ.

III. év fructidor 19.[1]

Előző levelem után, hazám fiai, azt kéritek, határozzam meg közelebbről annak a zsarnoki alkotásnak undok jellemvonásait, melyet egyesek orcátlanul *köztársasági Alkotmánynak* merészelnek nevezni . . .

Polgártársak, ez az Alkotmány eltér az 1791-estől, mert nincs benne ezüstmárka, de aranymárkát ad helyette, hogy jobban járjatok. Mostantól csak nagyurakat lehet a Törvényhozó Testület tagjai közé választani.

Ez az Alkotmány még a népgyűléseken való szavazás jogát is megvonja mindazoktól, akiknek nincs földvagyonuk, vagy írástudatlanok: vagyis kirekeszti a franciák javarészét. Most már csak az számít a nemzethez, aki művelt, vagy gazdag. Persze, nem egycsapásra veszik el e jogot mindnyájunktól, akik küzdöttünk a rabszolgaság megbuktatásáért. De azt akarják, hogy halálos ágyunkon így kelljen búcsúznunk fiainktól: «Gyermekeim, százszor kockára tettem életem az Egyenlőség és Szabadság diadaláért, de csak a magam javát kerestem. Szembeszálltam minden veszéllyel: ezért Állampolgár lehettem; most meghalok, de sem vagyont, sem műveltséget nem hagyok rátok örökül; polgárjogaim se szállnak rátok át; semmit sem értek, rabszolgasorba kerültök; ismét a gazdagok és műveltek parancsolnak veletek. Kipusztítottuk a nemességet és előjogait, de csak önmagunk javára; ti csak ismerjétek meg újra hatalmukat.»

Ezzel az Alkotmánnyal akarják a lehető legnagyobb mértékben azt a tudatlanságot terjeszteni, amelyet azután határtalan megvetéssel sujtanak. Gyermekeitek állami fizetéses tanítók nélkül nőhetnek föl: csak az tanulhat és lehet művelt, akinek van pénze házitanítót tartani.

Ettől az Alkotmánytól egy Király helyett ötöt kaptatok,

---

[1] 1795 szeptember 4.

akik közül ötévenként csak egyik változik. Ezt a Quinqueviratust nevezik végrehajtó hatalomnak. Nem a nép nevezi ki, hanem a törvényhozó testület. Mindegyik quinquevir felváltva három hónapig uralkodik. Kezébe lesz letéve az egész Köztársaság legfőbb vezetése, ő alkot minden törvényt, ő parancsol a fegyveres erőknek. Mindegyik királynak soha nem látott egyenruhája, külön testőrsége, állami palotája és fényes fizetése lesz. (Szóról-szóra idézem az alkotmány okiratának kifejezéseit.) Bottal üthetjük már nyomodat, 1793-as szent Egyenlőség!

Ez az Alkotmány csakhamar élethosszig tartó megbízatást ad jelenlegi képviselőitek kezébe; megmaradnak az előző Törvényhozók[1] csaknem tetszésszerinti ideig meghosszabbítják hatalmukat, minthogy csupán harmadrészük hagyja el kétévenként a képviselőházat, de még őket is újra meg lehet választani. Ki ne tudná, mi jár azzal, ha hosszú ideig marad ugyanazokban a kezekben a legfőbb hatalom?

Ez az Alkotmány Felső- és Alsóházra, a Főrendek és Közrendek házára osztja a Képviselőházat. Ezentúl nem a Nép szentesíti a törvényeket; a vétó jogával a Felsőház rendelkezik. Ezt viszont XVI. Lajos Kamarája legalább ilyen jól gyakorolta.

Ilyen gyalázat, szenny, ilyen sötét népgyilkos szándék ékteleníti el ezt a tervezetet, amelyet szabad Alkotmány néven tálalnak elétek. Ha szörnyűségére teljes egészében akarnék rámutatni, hosszabb munkára volna szükség; de nem mutattam-e már eddig is százszor többet, mint amennyi ahhoz kell, hogy jellemetekhez híven, gyűlölettel sujtva az önkény minden formáját, sárbatiporjátok ezt a zsarnoki alkotást?

[1] Babeuf a fructidor 4-i és 13-i rendeletekre gondol, melyek az új választásokkal kapcsolatban előírták, hogy a Konvent képviselőinek kétharmadrészét meg kell erősíteni mandátumukban.

AZ EGYENLŐK ÖSSZEESKÜVÉSE.

A thermidori reakció ingadozó politikáját a burzsoázia osztályérdekei diktálták. Ez a rendszer először a polgárság szempontjából legveszélyesebbnek ítélt jakobinus és általában a plebejus elemek ellen fordult és leverte felkeléseiket. A külföld által is támogatott királypártiak ezen felbátorodva azt hitték, hogy ütött számukra a győzelem órája s megkísérelték kezükbe kaparintani a hatalmat. A «királygyilkos» thermidoriánusok félelmükben ismét a sans culotte-okhoz fordultak segítségért és támogatásukkal, valamint Bonaparte csapatainak közreműködésével, vendémiaire 13-án (1795 október 5) vérbefojtották a királypárti lázadást.

Babeuf ekkor már az egyik párizsi börtönben volt, ahol jakobinusokkal és hébertistákkal vette fel a kapcsolatot. A politikai foglyok között találkozott Buonarroti-val, Robespierre nagy tisztelőjével, aki később résztvett az Egyenlők összeesküvésében, megírta annak történetét (1828-ban jelent meg) és közvetítette Babeuf tanításait a XIX. századi munkásmozgalom felé.

Vendémiaire meghozta Babeuf számára is a szabadulást. Őt már nem tévesztheti meg a Direktórium látszólagosan plebejus-barát politikája, hiszen a thermidori-korszak tanulságaiból tudja, hogy ez csak addig tart, míg sikerül a királypárti veszélyt leküzdeni. Valóban a győzelem után a Direktórium nem veszi figyelembe a plebejusok követeléseit és minden erejével azon van, hogy megszilárdítsa a burzsoázia uralmát.

Az újból megjelenő Tribun du Peuple-ben Babeuf nagyarányú felvilágosító tevékenységbe kezd, azzal az elhatározással, hogy felrázza a sok csalódás miatt elfásult tömegeket. A lap 34-ik számától kezdve harcol a megalkuvók ellen és miután megvilágítja az osztályharc hátterét, felszólítja a népet, ragadja kezébe a politikai hatalmat, valósítsa meg a forradalom igazi célját: a köz javát és boldogságát. Fouché, aki ezt a számot még megjelenése előtt látta, megpróbálta Babeuföt rávenni arra, hogy hajtson végre bizonyos módosításokat. Babeuf nyílt levélben utasította vissza Fouché zsarolási kísérletét. Cikkei az egyre súlyosbodó gazdasági válságban óriási hatást gyakoroltak a szegény nép körében, ahogy ezt a korabeli rendőri jelentések is megállapítják.

Talán még nagyobb hatást váltott ki a Tribun du Peuple következő száma, melyben a gazdagok és szegények közötti állandó harcra vonatkozó cikke mellett Babeuf közli a Plebejus Kiáltványt, elgondolásainak legteljesebb összefoglalóját. Ebben a Kiáltványában hangsúlyozza, hogy a tényleges egyenlőséget akarja megteremteni, azaz teljesen azonos megélhetési és művelődési lehetőséget akar biztosítani mindenki számára. Ez az egyenlőségi elmélet ismét a rousseaui felfogásból indul ki s utópikus jellegénél fogva durva egyenlősítéshez vezet, melyet a tudományos szocializmus elvet. A marxizmus-leninizmus egyenlőségen az osztályok megszüntetését érti s visszautasítja a szükségletek, az emberi képességek nivellálására vonatkozó elképzeléseket, melyeket Babeufnél is megtalálunk. (Marx-Engels, Kommunista Kiáltvány, Szikra, 1948. 54. lap; Engels, Anti-Dühring, Szikra, 1948, 103. lap; Lenin Művei, orosz kiad. XXIV. köt. 293—94. lap; Sztálin, A leninizmus kérdései, Szikra, 1949. 558. lap.)

Babeuf az egyenlőség alapjául a vagyonközösséget és a társadalmasított termelést tekinti, melyek a proletariátus akkor fejlődési fokán, amikor még nem voltak meg felszabadításának anyagi feltételei, nem lehettek megvalósíthatók. A Plebejus Kiáltvány szerint ezt az új társadalmi rendet nagy népi forradalommal lehetne győzelemre vinni. A Tribun du Peuple 35-ik száma után megjelent cikkek a Kiáltvány egyes pontjait világítják meg. Igy pl. külön cikk foglalkozik a magántulajdon kérdésével, melyben Babeuf hangsúlyozza, hogy ennek megszüntetése lehetséges és szükséges. Ugyancsak külön cikkben mutat rá arra, hogy félmegoldásokkal nem lehet megvalósítani az egyenlőség uralmát, előbb a régi rendszert kell teljesen felszámolni. A Plebejus Kiáltvány és az azt magyarázó cikkek ráirányítják a figyelmet Babeuf egyik legnagyobb érdemére, arra, hogy ő volt az első, aki a proletariátus osztálykövetéseit leválasztotta a burzsoázia osztálykövetéseiről és szembeállította azokat.

A Direktórium a Plebejus Kiáltvány megjelenése után letartóztatási parancsot ad ki Babeuf ellen, de a vásárcsarnokok rakodómunkásai megmentik őt a burzsoázia pribékjeitől. Ez a tény is bizonyítja, hogy Babeufnek szoros kapcsolatai voltak a párizsi proletariátussal és hogy ez saját képviselőjét ismerte fel benne.

Babeuf most már kénytelen illegalitásba vonulni, de felvilágosító munkáját a Tribun du Peuple-ön és később az Eclaireur-ön keresztül tovább is folytatja. Barátai a Panthéon Klubban magyarázzák cikkeit és röpiratait, melyek mind több és több plebejust nyernek meg az egyenlőség ügyének. A Tribun du Peuple 40-ik számában megjelent cikkét a «köztársaságellenes köztársaságról» ugyancsak itt olvassák fel, mire a Direktórium Bonaparte segítségével bezáratja a klubot. Babeuf követői alkalmat találnak arra, hogy az utcákon, a tereken folytassák propagandamunkájukat.

E propagandatevékenységgel párhuzamosan az Egyenlők nagy szervező munkát végeznek: létrehoznak egy olyan forradalmi szervezetet, mely mintaképként áll hosszú időn keresztül a munkásmozgalom előtt. Egy titkos közjóléti direktórium irányítja a mozgalmat, mely mellett katonai bizottság működik

és ennek az a feladata, hogy a hadsereget megnyerje a forradalom ügyének. Kiterjedt ágenshálózat szervezi meg a tömegeket, melyek lelkesen csatlakoznak a mozgalomhoz, annál is inkább, mert a burzsoázia kizsákmányoló politikája miatt egyre elviselhetetlenebb lesz helyzetük.

E siker láttán Babeuf a demokratikus erők összefogására gondol és ezért bizonyos feltételek mellett bevonja az összeesküvésbe a megmaradt jakobinus vezetőket is. Ezt annál könnyebben megteheti — mert amint az hébertista Bodsonhoz írt leveléből látjuk — teljesen leszámolt Robespierre-ellenességével és a jakobinus diktatúrát követendő példának tekinti. A demokratikus erők tömörítése arra indítja Babeuf-öt, hogy mozgalmának közvetlen céljait az 1793-as alkotmány életbeléptetésében és a szegény nép támogatására irányuló egyes intézkedésekben jelölje meg. A forradalom sikere esetén viszont az az elképzelése, hogy népi diktatúra felállításával lehetne megvalósítani az Egyenlők távolabbi terveit. A népi diktatúra gondolata, mely nála már elméletileg megalapozottan jelentkezik, Babeuf egyik legfontosabb, jövőbe mutató felismerése.

Babeuf éberen őrködik azon, hogy az összeesküvés nehogy idő előtt kirobbanjon s küzd minden részleges megmozdulás ellen, melyet Barras és a Direktórium többi tagjai szeretnének kirobbantani (Tribun du Peuple, 42. szám). Azonban minden óvatosság ellenére is a rendszer egyik kémjének, Grisel kapitánynak sikerül az Egyenlők bizalmába férkőzni s ennek besúgása alapján a Direktórium csapatai 1796 május 10-én letartóztatják a mozgalom egész vezérkarát Babeuffel együtt.

Rögtön letartóztatása után Babeuf levelet ír a Direktóriumnak, melyben teljes egyenrangúságát hangsúlyozva, felszólítja azt, hogy fogjon össze a demokratákkal az egyre fenyegetőbb királypártiakkal szemben. Rámutat arra, hogy a királypárti veszélyt csak növelné az összeesküvés felfedése s ezért úgy véli, helyesebb volna, ha a Direktórium nem hozná nyilvánosságra az ügyet. Ez a levél sok vitára adott alkalmat, hiszen Babeuf itt késznek mutatkozik együttműködni azzal a Direktóriummal, mely ellen nem szűnt meg harcolni. Babeuf azonban nem áll egyedül ezzel az elképzelésével: az Egyenlők közül többen a Direktórium ingadozó politikája által megtévesztve valóban azt hitték, hogy ez a királypártiaktól félve — akiknek tevékenysége az országon belül és kívül egyre fokozódott — hajlandó lesz ismét a plebejus elemekre támaszkodni épúgy mint vendémiaire 13-án. Ebben azonban súlyosan tévedtek: a burzsoázia az igazi veszélyt most — a jakobinus diktatúrára emlékezve — nem a királypártiakban, hanem a plebejusokban látja. Ezért a Direktórium Babeuf gondolatát elutasítja és levelét a hivatalos lapban, a Moniteurben közzé teszi, hogy ilyen módon próbálja aláásni Babeuf tekintélyét párthívei körében.

A «TRIBUN DU PEUPLE» TÁJÉKOZTATÓJA.

A társadalom célja a köz java. Ez volt jelmondatom ama nap előtt, mikor egy szabad Nép Kormánya örök időkre emlékezetes módon kifejezést adott személyemmel kapcsolatosan annak, hogy tiszteletben tartja a sajtószabadság megszentelt jogát.

Most, hogy a vendémiaire 13-i ágyúk letörték bilincseimet és újra lehetővé tették igazmondó és plebeius tollam fegyverének használatát, meg kell mondanom, hogy a társadalomnak ez a célja, ez az alapvető elv lesz ezután is vezércsillagom: utamon egyedül ennek fénye fog vezetni.

A francia forradalom célja is *a köz java.* Nem féltem magamra ölteni a kitüntető tribunusi címet s ez most azt a magasztos kötelességet szabja rám, hogy én mutassam a franciáknak az útat e gyönyörűséges cél felé. Bármily sok akadály tornyosul is elénk, bármilyen alattomos üzelmekben szövetkezik és intrikál ellenünk a királypárt és a patriciusi rend, franciák, kövessetek: biztosan célhoz jutunk.

A végzetes thermidor-i fordulat óta a patrciusok és királypártiak sikerrel irányították a Népet e céllal ellentétes irányba, *mindnyájunk balsorsa* felé. E felháborító állapot mélypontját most érte el a Nép. Helyzete több, mint természetellenes, több, mint iszonyú. Itt az ideje, hogy ennek vége legyen. Az igazi nép ügyvédjének, az arany-nép könyörtelen ellenségének egy dolga lehet csak: felvilágosítani huszonnégy millió elnyomottat, hogyan kell továbbvinni a forradalmat a forradalom megbénítása után és miért lehetetlen a leghatalmasabb oppozíciós erőknek is megakadályozniok, hogy el ne érjük az igazi, egyedül igazságos célt, a *társadalom célját*, a *köz javát.*

Mi is tudjuk valamelyest, milyen eszközökkel mozgathatók az emberek. Mindenki elsősorban az érdek szavára hallgat. Jól tudják ezt a legutolsó zsarnokok, az éheztetők, a rablógyilkos-vezérek is. Tűzzel-vassal igyekeztek a néppel elhitetni, hogy a szabadság kormányrendszere őrült ábránd csupán; minél inkább törünk feléje, annál válogatottabb formában bukkan elénk rabszolgaság, éhezés, üldözés, halál... és ezért

legjobb, ha mindenki újra valamilyen abszolutista uralom után áhítozik. Mi szintén az érdek eszközét akarjuk igénybevenni, de igazabb, kevésbbé méltánytalan és kevésbbé szörnyű indokolással... Bebizonyítjuk minden polgártársunk előtt, hogy a szabadság az szabadság..., hogy a Köztársaság más is lehet, mint a legnagyobb zsarnokság, a legiszonyatosabb csapás..., hogy a népi kormányzat egy célt követhet csupán és kell is követnie, és ez: minden egyén jóléte és boldogsága, változatlan jómód a társadalom minden tagja számára.

A nép közönyös, csüggedő — mondják ócsárlói —, tehát soha nem fogja elkerülni, hogy vágóhídra ne vigyék. Hallgassatok, ostoba rabszolgatartók! Ti is, csúszó-mászó rabszolgák! A nép be fogja bizonyítani, hogy nem felelőtlen; egyszersmindenkorra bemutatja, mire képes, ha lesz aki felvilágosítsa, *mire is jó* a forradalom..., ha majd világosan, bizonyítékok alapján megmagyarázza valaki, mit kell végeredményben a forradalomban látnia, bárhogyan kapálózzanak is ellene a *közjólét* ellenségei. Ámuló szemetek lenyűgözi a rémület, mikor elébetárulnak a nép rettenthetetlen, csodás energiái, ha tudatára ébred, hogy nagy és fenséges célt kell velük szolgálnia... ha tudatára ébred, hogy ezzel tulajdon fennmaradását biztosítja... ha tudatára ébred (és tárjuk fel most már az igazságot kendőzetlenül s mondjuk ki végre a *döntő szót)* ha tudatára ébred, hogy ezzel teremt minden egyes tagja számára *tartós jólétet és csak így biztosíthatja, hogy minden tagja kielégíthesse szükségleteit*, változatlanul, a kormányzat tehetetlenségétől, erkölcstelenségétől és rosszakaratától függetlenül... s ha tudatára ébred, hogy nem tarthat örökké az a bizonytalan és folytonosan nyomorúságos álapot, amelyet minden zsarnoki uralom a lakosság túlnyomó többségére rá szokott kényszeríteni. Akkor a zsarnokság semmiféle gátja nem állhat majd meg a nép áradata előtt; tomboló forgataga szétroppantja és elsodorja őket mindent elsöprő hullámaival.

E tanok apostolának vallom én hangos szóval magam. Franciák! szabad, igaz emberek! Legyetek készen, kövessétek ezt az új igehirdetést; mindíg a ti szavatok döntse el, tiszták-e

szándékaim. Nagyon is nagylelkű jóakarattal fogadtatok, mikor első kísérleteimmel léptem elétek, melyekben még aligalig ragyogott fényével az igazság. Lássátok most meg a természet fényének teljes ragyogását. Ecsetem bátran merítem az eredeti jog, az ősi igazság színeibe. Köztársaságiak délen és északon, nem, sohasem veszíthetitek el bátorságotokat! Nem egyezhettek bele sem a királyság, sem bármiféle zsarnoki uralom visszaállításába . . . nem hagyhatjátok győzni a gondolatot, hogy valamiféle szolgaság nélkül elképzelhetetlen a népek jóléte és nyugalma. Még nem fáradtatok el, ne mondja senki; magatok bizonyítottátok be nemrégiben. Ugyanez alkalommal[1] újólag hazugságnak bizonyult, hogy elvesztettétek régi erőtöket. A gyáva mészárlások, aljas öldöklések ellenére még mindig fölényben vagytok a szolgaság hívei fölött. Nem hagyhatjátok tehát, hogy újra lábra kapjon, bármily formában jelentkezzék is.

Gyülekezzetek bizalommal zászlóim alá! Kardom csapása rettenetes: semmi köze az Appiusok[2] pártjának, vagy Tarquinius utódainak zsoldján élő útonállók tőréhez. Mit számítanak hozzánk képest a nyomorult bérencek, akik a küzdőtéren gépiesen verekszenek? Lerí róluk, hogy pénzért árulják gladiátori erényüket és bármelyik párt érdekében hajlandók megverekedni: ezek sose lesznek jók másra, mint hogy azért harcoljanak, aki éppen többet fizet. Mit tehetnének ellenünk ezek a törpevitézek, a patrícius rend, vagy a trón vértje mögött? Nem, zsold és parancsszó nélkül is lehet Herkulesként verekedni. Már régebben megállapították rólam, hogy mennyköveket szórok: igen, mert én is oly független vagyok, mint az istenek ura. Most, hogy visszakaptam ijjam és nyilaimat, újra záporoznak mennyköveim és villámaim. Ha ti velem vagytok, hazám fiai, barátaim, büszkén vallom, hogy egy szempillantás alatt porrá zúzom, megsemmisítem Atlast és az összes népbutító harcos óriásokat, akik buzgón igyekszenek lelkeket

[1] A vendémiaire 13-i királypárti felkelés.

[2] Az Appiusok, római patricius nemzetség, mely hirhedt volt plebejus-ellenes magatartásáról.

toborozni az aranypolgárok milliójának, vagy Franciaország és Navarra királyának.

Távol legyen a Nép harcosaitól, távol a Néptől magától a diplomácia, a «macchiavellista» óvatosság, a képmutató politika: ez csak zsarnokokhoz való. Mikor legutóbb a hazafiak is ezekhez az eszközökhöz folyamodtak, el kellett veszteniük a vendémiaire 13-i győzelem legszebb eredményeit. Számos példa alapján arra a megfontolásra jutottam, hogy a nép államában az igazságnak mindig tisztán és leplezetlenül kell megnyilatkoznia. Szüntelenül beszélni kell róla, átvinni a köztudatba, mindenről tudósítani az egész Népet, ami legfőbb érdekeivel összefügg. Az óvatosság, leplezgetés, a titkos megbeszélések elszigetelt és állítólag vezető férfiak *zártkörű* klikkjei között csupán kiölik az energiát, megtévesztik, ingataggá és bizonytalanná teszik, majd nemtörődömségbe és szolgai megalázkodásba süllyesztik a közvéleményt és megkönnyítik a zsarnokságnak az akadálytalan szervezkedést. Sohasem adom fel meggyőződésemet, hogy a Nép nélkül nem lehetséges semmiféle nagyszabású alkotás; hogy pedig nagy vállalkozásba lehessen kezdeni vele, mindent fel kell tárni előtte, szüntelenül tájékoztatni a felől, *mi a teendő*. Nem annyira a nyilvánossággal járó hátrányoktól kell félnünk (ebből különben is a politika szokott hasznot húzni), mint inkább azokat a mérhetetlen erőket kell tekintetbe vennünk, melyek mindig könnyűszerrel húzzák keresztül a politika számításait... Azt kell felbecsülnünk, micsoda erőveszteséget szenvedünk, ha közönyben, tartalom és cél nélkül hagyjuk a közvéleményt és micsoda nyereséghez jutunk, ha tevékenyé tesszük, felvilágosítjuk és *célt* adunk neki. (*Tribun du Peuple*, bevezetés.)

FELKÉSZÜLÉS AZ ÚJABB KÜZDELEMRE.

A Néptribun szabad. A kormány ügyetlensége folytán kiszabadult. Vajjon hová jut, ha folytatja oktalanságait?

De hogy is mondhattam, hogy szabad vagyok? Nem vagyok az. Most is börtönben élek; csak nem a régiben. Egyik

fogságom véget ért, de helyette önkéntes rabságra ítéltem önmagam. Azt hiszem, ez teljes biztonságot nyujt kifelé s a barbárok nem tudják megközelíteni.

Nem tehettem, hogy erre ne ítéljem magam. Még szolgálnom kell hazámat. Még hallani akarja érces hangom mennydörgését a hatalmat bitorló gonoszság ellen, még fontos, hogy szenvedélyem az elnyomás elleni harcra tüzelje fel az elnyomottak hatalmas seregét. Elég egy szót szólnom, hogy azonnal a zsarnoksértés bűnét kövessem el. Az önkényuralom tegnap fölmentett, de most magam is cinkosává süllyednék, ha bűntelen maradnék szemében. Francia Nép! soha nem leszek árulód. Szembeszállok minden elnyomóddal. Nyíltan hadat üzenek nekik. Vállalom, hogy új Achillesként egymagam küzdök meg velük... Plebeiusok rettenthetetlen csapatai! gyülekezzetek mögöttem harcrakészen...

Nép! örülj... előtted áll vezéred és védelmeződ. Diadalt ül a gonoszság!... semmit se tesznek ellene!... te a legförtelmesebb szolgaság igáját nyögöd!... és senki sincs, aki bátran kiállana, hogy véget vessen annyi gaztettnek!... De magabiztosan lép soraid elé Tribunusod, akiért őszinte könnyeket hullattál letartóztatásakor, a 3. év pluviôse havában, mikor a másfajta elnyomás még nem merte teljes erejét kifejteni;[1] ... a zsarnokság mindig *hatalmat* látott benne és reszketett...; az önkény bilincsei csak jobban megacélozták fegyverét és régi bátorságát s most magabiztosan indul ellenfeleid gyenge és hitvány bandája ellen... A nép elismerte a Néptribuni címet. Szándékainak, nézeteinek tisztaságához, becsületéhez nem férhet gyanu: nem tehet olyat, amit meg kellene tagadnotok. Rajta, elnyomók, zsarnokok, szembeszáll veletek. Szabadság mindenható szelleme! te akartad, hogy a bűnös hatalom vakon félreismerje bosszúlódat. Nem vették észre a gazemberek, mennyi veszélyt zúdít rájuk a Tribunusi

[1] A legtöbb köztársaságpárti szerint ebben az időben egyedül engem láttak képesnek arra, hogy *elrettentsem* a hóhérokat és meggátoljam pokoli szándékaikat. Azt mondják, valóban könnyeztek, mikor megtudták, hogy a patriciusok csordája hadifogságba vetett.... *(Babeuf jegyzete.)*

cím, a Gracchus-név és a magasztos jelmondat: *A társadalom célja a köz java.* Nem vették észre, ... hogy el kellett volna tiporniok a vakmerőt, aki ilyen mintaképekkel veszi körül magát. Nem vették észre ... milyen mérhetetlen kötelezettségeket rótt önmagára az emberi nemmel szemben ez a merész. Föld népei! használjátok ki vakságukat. Él a teljes igazság hirdetője, aki a társadalmak kezdete óta eddig még sohasem jelent meg ámuló szemetek előtt ... új életre akar kelteni benneteket, hiszen bizonyos értelemben valóban meghaltatok ... Feltámaszt benneteket. Letépi a nagy titkok fátyolát, megmutatja mi fűzött benneteket a sötétség rabláncaira ... Kényszeríteni fog, hogy felébredjetek ... hogy ezúttal hasznos, valódi, lenyűgöző energiát fejtsetek ki, amely semmiben sem emlékeztet arra, amely eddigi megmozdulásaitok során nyilatkozott meg ... A boldogsághoz fog elvezetni benneteket ...

Igaz, hogy néhány napja, vendémiaire 13-a óta a francia Képviselőház kénytelen kevésbbé elnyomni a plebeiusokat, mert így akar magának védőfalat építeni a patríciusok rohamai ellen, de lehetnek-e még mindíg olyan optimisták, olyan állítólagos hazafiak, akik torkukszakadtából harsogják: Minden a legjobban van ezen a legjobb világon? Mikor mondhatjuk, hogy *jól van* valami? Szerintem akkor, ha az egész nép megelégedett. Ámde ennek még csak előjelét sem látom, sem most, sem a távoli jövőben. Minden jól van! ... Hát akkor csak tapsoljatok hebehurgyák, szűklátókörűek! Vagy már nem tizenhat frankba kerül egy font kenyér? húszba egy font hús, ötvenbe egy font vaj? hatvanba egy véka burgonya? negyvenbe egy font gyertya? kétszázba egy pár cipő? ezer tallérba egy ruhára való szövet? ezerötszáz frankba egy öl fa? ... Miből gondoljátok, hogy nemsokára megváltoznak azok az intézmények, melyek a legszörnyűbb rablást, a plebeius többség megfojtását biztosítják a becsület külszíne mögött? hol a biztosíték? ... Talán abban a néhány törvényben, amelyek ideigóráig segítenek csupán és amelyeket fejük megmentése érdekében vetettek föl azok, akik becstelenül elhagyták az el-

nyomottak zászlaját? Ezek csak fájdalomcsillapítók és az én szememben alig érnek valamit, de még így is biztosra veszem, hogy nem fogják őket gyakorlatban megvalósítani. Hogy is tehetnék, mikor a macchiavellizmus tetőpontjára hágott államrendszerünkben és szervezés alatt álló kormányzatunk arisztokratikus szelleme minden eddig ismert példát maga mögött hagy? . . .[1]

Sajnos, nagyon is messze vagyunk attól, hogy túl szélesköről nek tekinthessük az örömnek ezeket a bizonytalan jeleit, melyek rögtön megnyilatkoztak, valahányszor némi szünet állt be a francia nép rettenetes vajudásának görcseiben. Akiknek sikerült az általános szenvedést néhány pillanatra elfeledtetniük, azok csupán a szenvedélyeket tudták felkelteni és a maguk oldalára állítani, de a szíveket nem. Az éljenzők köre csak olyanokból tevődött össze, akiket egyéni bosszú fűtött az ellen a párt ellen, amelynek megdöntése éppen várható volt és akik kizárólag neki tulajdonították személyes üldöztetésüket. A nép passzív tömegeinek nem volt oka egyéni bosszúra, sem helyi szenvedélyeket nem kellett kielégítenie; nem kínozták meg börtönök mélyén, csupán az éhség gyötörte, oduiban . . . de céltalan, sőt veszélyes volna elhallgatni továbbra is, hogy a nép eme tömegei kénytelenek voltak így gondolkozni: «Nekünk igazán mindegy, melyik csoport gazemberé lesz a győzelem; akár így, akár úgy, rajtunk mindig a gazság uralkodik. Azt hallottuk, hogy a Köztársaság *felséges valami*. Elhittük; oly erős hittel, hogy természetfölötti erőket fejtettünk ki, csakhogy elérjük. A tapasztalat nem támasztja alá a csodás ígéreteket, melyekkel béklyót raktak akaratunkra és lefékezték lendületünket. Mit tett eddig javunkra az új hatalom? Ugyan, kár még csak össze is hasonlítani a régivel. Mit sem változtat a lényegen, hogy a zsarnokság egy, vagy hétszáz fejjel rendelkezik. Úgy látjuk, a királyi zsarnokság még mindig ezerszer jobb, mint a képviselőház önkényuralma . . . Igen, igen! nem tudjuk véleményünket elfojtani: «SOKKAL JOBB SORBAN ÉLTÜNK A KIRÁLYSÁG ALATT . . .»

---

[1] Az 1795-ös alkotmányra utal.

Ne is áltassuk magunkat: így beszélnek és gondolkoznak jelenleg a nép tömegei, melyeket folytonosan félrevezettek és megtartottak, sőt bátorítottak politikai tévhitükben a törtetők és rabszolgalelkek összes ügynökei és cinkosai, akik úgy számítottak, hogy feltétlenül megvalósul minden aljasság, ami után sikerül általános vágyat ébreszteni . . .

Meg kell ismernünk sebeink mélységét, mielőtt a gyógyítás módozatairól beszélnénk. Aki rászánja magát, hogy nyitott szemmel nézzen körül, az vitathatatlanul megállapíthatja: oly mélyre süllyedtünk a közönyben és felelőtlenségben, hogy könnyebb volna a többség energiáinak mozgósításával a Capet-ház trónját visszaállítani, mint megszilárdítani jelenlegi formájában a köztársaság államszervezetét. És ha egyenlő lehetőségeket biztosítanánk a tömegeknek, hogy szabadon léphessenek fel egyik, vagy másik államrend mellett, nem is vitás, hogy az a megmozdulás kerekedn[illegible] felül, amelyet az egy kézbe tett abszolút hatalom visszaállítására bírtak rá.

Mily szörnyen elfajult a közerkölcs! és nehéz-e megállapítani az okát? Nem. Elég, ha a közelmúlt eseményeihez fordulunk és csupán ennyit idézünk emlékezetünkbe:

«Tűzzel-vassal igyekeztek a népnek bebizonyítani, hogy a szabadság kormányrendszere őrült ábránd csupán . . .»[1]

Mi módon lehet tehát megállítani az áradatot, amely már-már szétroppantja a nép fenséges alkotását még védelmező gyenge gátakat? Van-e még remény, hogy a nép megmozdítható és feltüzelhető nagy szókkal, elvont fogalmakkal és eszmékkel, amelyek pompája és ragyogása nem leplezheti a valódi tartalom hiányát. Azt hisszük talán, hogy a nép még mindig az *elméleti* szabadságért és *képzelt* egyenlőségért fog bolondulni? Tévedés; ez a fogás egyszer bevált, de most már elcsépeltnek tűnik. A gyanútlan és egyeneslelkű nép eleinte azt hitte, hogy az *egyenlőség, szabadság* fenséges fogalmait saját jelentésükben kell érteni. Most pedig hozzátok szólok, gazemberek! . . . nem csoda, ha a jogos és észszerű lelkesedés, melyet e fogalmak

[1] Itt Babeuf a Tribun du Peuple tájékoztatójából idézi, a 130. oldalon található részt.

ébresztettek, most gyilkos vágyaitoknak megfelelően éppily jogosan közönnyé, sőt gyűlöletté változott, mióta saját szekeretekbe fogtátok a forradalom magasztos lendületét és tudtára adtátok a népnek, hogy ti éppen a szótári jelentéssel ellentétesen értelmezitek e fogalmakat... Ti azonban, hazánk őszinte hívei, ne higyjétek, hogy a haza ügye menthetetlenül elveszett! Épp ellenkezőleg: én jelentem be, hogy még teljes egészében rendelkezésünkre áll minden nagy és célszerű eszköz; talán már célhoz is érhettünk volna, ha csupán hozzájuk folyamodunk... Eszközeink egyszerűek: Meggyőződéssé kell tennünk és egyszersmindenkorra, mélyreható és eltörölhetetlen módon kell másokkal is közölnünk a nagy igazságot: *A jóléthez minden embernek egyformán joga van; a társas csoportosulás célja ezt mindenkinek folytonosan és kielégítő mértékben biztosítani; végtelenül könnyű olyan intézkedéseket tenni, amelyek lehetővé teszik e csodálatos rendszer kialakítását; ehhez a célhoz csak a Köztársasági államrenden keresztül juthatunk el.* Majd mi be is bizonyítjuk ezt és rámutatunk arra a módra is, hogyan juthatunk el rövid úton a társadalmi jólét valódi határkövéhez... *(Tribun du Peuple,* 34. sz. IV. brumaire 15.)

OSZTÁLYHARC A FORRADALOMBAN.

Nézzünk szembe a teljes igazsággal. Mi általában a politikai forradalom? Mi különválasztva a Francia forradalom?

Harc a patríciusok és plebejusok, a gazdagok és szegények között.

A nagy kérdést már fölvetettük. Kövessük végig egy-egy részletének gondolatmenetét.

Mikor egy nemzet rossz és jogtalan intézményei tönkretették, lealjasították és tűrhetetlen láncokkal terhelték meg a tömegeket s a többség élete elviselhetetlen szenvedéssé változott, rendszerint akkor tör ki az elnyomók ellen az elnyomottak lázadása. Helyzetük tűrhetetlen; ezért megmozdulnak és felkelnek, hogy jobb körülmények közé jussanak. Természetes ösztönzést követve gondolkozni kezdenek az ember ősi jogairól.

Vitáznak fölöttük, megvizsgálják, milyenek a természeti állapotban és milyeneknek kell lenniük a társas állapotra való áttérés idején. Könnyűszerrel felismerik, hogy a természet rendeléséből jogai és szükségletei szerint mindenki egyenlőnek született s hogy ennek az egyenlőségnek elévülhetetlennek és megtámadhatatlannak kell lennie. Az egyes ember sorsának nem szabad változást szenvednie a társulás miatt és a politikai intézmények nemcsak hogy nem veszélyeztethetik a köz javát, amely csupán az egyenlőség tiszteletben tartásan alapulhat, hanem legfőbb dolguk épp ennek sérthetetlenségét biztosítani.

A kívánatos állapot megvizsgálása után szemügyre veszik a tényleges helyzetet.

Rájönnek, hogy a társult egyének javarésze jogfosztottan él és alig van meg a mindennapi kenyere. Hosszadalmas kutatás nélkül is könnyen kiderül, hogy nem a természet a hibás, amiért a nép legegészségesebb, legszorgalmasabb és legnépesebb hányada még legfontosabb szükségleteinél is kevesebbel rendelkezik. A természet sohasem mostoha, soha nem vonakodik mindenben gondoskodni gyermekei megélhetéséről... Nem tehet róla, ha azok rosszul osztják szét ajándékait és ha egyesek vakmerő gonoszságukban kifosztják a többieket, míg azok ostobasága és gyengesége semmit sem tesz ez ellen. Világosan felismerik tehát, hogy ami a többségnél hiányzik, az a kisebbség *többletét*, fölöslegét gyarapítja. Ez a kisebbség tehát az államban a halmozók és bitorlók kasztját alakítja ki. A kaszthoz tartozók szerint nekik törvényes eszközökkel sikerült testvéreik többségét javaikból kiforgatniuk. De csakhamar kiderült, hogy ez csak a kormányzatok által szentesített iszonyatos intézkedések védelmében történhetett. Igy tehát a vád a Kormányzatokra is kiterjeszkedik. Megvilágosodik, hogy cinkossági viszony áll fenn köztük és a harácsoló patríciusok között. Bizonyára hamarosan észreveszik, hogy a tömeg kifosztását csak az intézményekre vonatkozó törvények együttes eredménye tette lehetővé, csak így tudott a társadalom egy elenyésző töredéke mindent megkaparintani. Ámde akkor ezek a törvények csupán a rablás förtelmes törvényei és nem adhatnak

jogalapot arra, hogy a fosztogatók kezébe összpontosuljon a közösség vagyona, s hogy azok szabadon rendelkezzenek vele. Nem is kell az okokig visszamennünk: elég, ha a következményekkel számolunk. A nemzet hasznosabb felének kizsákmányolását vitathatatlanul csupán előzetes kombinációk egész sorozata hozhatta létre; ezek alkalmazását pedig a mohóság és nagyravágyás szolgálatában álló törvények teszik lehetővé. Ámde e törvények az emberirtást mozdítják elő: lerombolják az ősi társadalmi szerződést, amely szükségszerűen biztosította mindenki és minden társult egyén számára, hogy állandóan és változatlanul kielégíthesse szükségleteit. Vissza kell tehát követelnünk ezt az ősi szerződésben lefektetett biztosítékot. Két dolog ellen kell fellázadnunk: a kezdeti szerződés megszegését szentesítő törvények és az ebből eredő következmények ellen. Helyre kell állítanunk a szent intézményeket, amelyek a társadalom nagy családjának minden tagja számára mindörökre biztosítják jogainak és szükségleteinek teljes egészét.

Nem kétes, hogy pontosan ez az 1789-ben Franciaországban közzétett harci kiáltvány[1] rövid foglalata. Ez a plebejusok ünnepélyes nyilatkozata a patríciusokhoz és egyben a felkelés és forradalom komoly prológusa.

A plebejusok és patríciusok, vagy a szegények és gazdagok közti háború nem vár hadüzenetre, hanem szünet nélkül folyik. Rögtön megindul, mihelyt az intézmények azt célozzák, hogy egyesek mindent megszerezzenek és másoknak semmi ne maradjon. A patrícius-rend azonban nem igen gondol a plebejusok lázadásával, amíg a kiáltványt közzé nem teszik. A gazdagok abban vélnek legjobb védelmet találni a szegények vállalkozása ellen, ha biztonságot színlelnek és megkísérlik elhitetni a szegényekkel, hogy helyzetük örök természeti törvényen alapul. De a felkelés kihirdetése után heves harc kezdődik és mindkét párt igyekszik minden eszközzel saját győzelmét biztosítani.

A köznép a maga zászlaja alatt egyesíti az összes erényeket: a jogot, emberszeretetet és önzetlenséget.

---

[1] Babeuf valószínűleg az Állandó Kataszter bevezetőjére utal.

A patrícius-rend a bűnöket hívja segítségül: a ravaszságot, kétszínűséget, álnokságot, mohóságot, gőgöt és törtetést. Ha nagy népről van szó, az elnyomók és elnyomottak nagy pörét csak ügyvédek útján lehet letárgyalni. Mindkét párt jól tudja, hogy ezek jellemétől és erkölcsi felfogásától függ a győzelem, ezért már kiválasztásuk alkalmával minden eszközzel igyekeznek megnyerni maguknak minél több védelmezőt, aki ügyüknek támasza lehet.

Ha a képviselőkben az erény jut túlsúlyba a romlottság fölött, ténylegesen az igazságnak kell győznie. Ennek ellenkezője következik be, ha a bűn erői kerekednek a jog fölé.

Tökéletes történeti analógiát látok, ha a francia forradalomra vonatkoztatom ezeket az észrevételeket. A Jogok minden Kiáltványában, az 1795-ös kivételével, először is az örök igazságnak ezt az alapvető, legfontosabb elvét szentesítették: *A társadalom célja a köz java.* Utána, ennek szükségszerű folyományaképp, ezer helyen szentesítették a másik elvet: *A forradalom célja*, minthogy ugyanahhoz a célhoz akarja visszavezetni a társadalmat, amelytől elkanyarodtak, *szintén a köz java.* Egy ideig rohamléptekben, gyorsan haladtak e cél felé; azután ezzel ellentétes irányt véve *mindnyájunk balsorsára* és csupán *a kisebbség javára* a forradalom célja ellen fordultak. Határozzuk meg pontosan ezt az időszakot. Bátran kimondhatjuk, hogy a forradalom minden ellenállás és akadály ellenére előnyomulásban volt thermidor 9-éig, de azóta folyton visszavonul . . . (Tribun du Peuple, 34. sz. IV. brumaire 15.)

LEVÉL[1] FOUCHÉ-HOZ.[2]

Lehet, hogy nem foglak meggyőzni. Nem is szándékozom. De neked sem kellene célul kitűznöd, hogy engem pusztulásba dönts, vagy ami majdnem ugyanaz, felidézd ellenem testvéreim

[1] 1795 november 8-án kelt.

[2] Fouché (1759—1820) hegypárti képviselő. A Terreur alatt leveri a lyoni lázadást, a Robespierre elleni összeesküvés egyik vezetője, később Napoleon rendőrminisztere, majd kiszolgálja a visszatérő Bourbonokat is.

átkait, ha látod, hogy nem tudsz hitedre téríteni. Nem tarthatod csalhatatlannak magad, mint ahogy én sem állítom magamról ugyanezt. Már csak ezért sem gondolhatsz megszokott eszközeid: a csel és ravaszság igénybevételére, melyek nélkül szerinted a jog sohasem győzhet a jogtalanság fölött. Ismétlem: már csak azért sem gondolhatsz erre, mert a leggyászosabb tapasztalatok bizonyítják kudarcodat, még ha elfogadjuk is kérkedő állításodat, hogy már tizenöt hónap óta intrikálsz a demokrácia érdekében. Tehát valószínű, hogy helytelen úton jársz. Tehát nem kifogásolhatod, ha én egészen más utakkal próbálkozom. Tehát nem áll jogodban rámkényszeríteni tárgyválasztásomat, sem rossz hírbe hozni, ha utasításaidat nem követem.

Egyidőben túlsokat emlegették, hogy te voltál Mentorom. Büszkeségem fellázad, ha elgondolom, hogy ezt a hitet fenntarthatja a közvélemény. Tévedtél, amikor megvalósíthatónak vélted azt, amivel azelőtt akartak galádul megrágalmazni a nép ellenségei. Polgártársaimtól minden tanácsot szívesen elfogadok, de nem tűröm, hogy ezzel az ürüggyel kioktassanak. Márpedig brumaire 14-i, két vagy három órás megbeszélésünk leginkább ilyesmire emlékeztetett. Emlékezz csak vissza, mily jól játszottad a kioktatót, miközben a tanítvány szerepét akartad rám kényszeríteni. Mit gondolsz, hogy viselte ezt el önérzetem? . . .

Érheti-e nagyobb megalázás azt, aki a hazát akarja tanítani, mint hogy egyszercsak elébe áll valaki saját elképzelésével és kis híján azt akarja bebizonyítani, hogy azok az övéinél jóval többet érnek. Van, aki örül, ha alkalmat adhat embertársainak szellemük ragyogtatására, de bevallom, én nem ilyen vagyok. Kölcsön-ruhában szinte nem is élek. Csak saját ruhában érzem jól magam és nem ismernék ö. magamra, ha idegen tollakkal akarnék ékeskedni, legyenek azok a legragyogóbbak.

Fouché polgártársnak tehát tegnap este nem volt rá oka, hogy fellázítsa ellenem a hazafiak által látogatott kávéházakat. Szerencsére Antonelle[1] és két másik polgártárs 3 órával az esemé-

[1] Antonelle, lásd 160. lap.

nyek előtt személyesen győződhetett meg e szándékáról és hallhatta szemrehányásait, amiért lapomat nem cenzuráztattam vele megjelenése előtt. Azt is hozzátette, hogy bizonyos kihagyások fejében hatezer előfizetést biztosít a direktórium nevében, azt ajánlva, hogy *Méhée*[1] és *Réal*[2] nyomaiban haladjak, mert bennük látja a követendő példaképet s azt is vállalta, hogy személyesen fizeti lapom kérdéses számának négy-ötezer franknyi nyomdaköltségeit, ha beleegyezem cenzori felülvizsgálatába.

Jól meggazdagodtál, Fouché! Mikor északra deportáltak, úgy gondo tam, bízhatom benned annyira, hogy gondjaidba ajánljam gyermekeimet. Felkerestek; egy alkalommal tíz frankot adtál nekik. Ennyit ért neked a patriciusok egyik megbecsülést érdemlő áldozatának családja. Ma szívesen áldoznál négy-ötezer frankot néhány igazság elhallgattatatására. Ez az ügy nyilván érdemesebb rokonszenvedre, mint az előbbi.

Pontosan egy éve, Fouché, hogy az akkori kormány mellett Lanthenas[3] töltötte be jelenlegi sajtóellenőri tisztedet. Még most is őrzöm leveleit; bizonyítani tudom, hogy ő is tett hasonló ajánlatokat, csak kíméletesebben. Te nem levelezel, hanem az Antonelle-félék és társaik előtt beszélsz velem. Úgy válaszolok neked is, mint Lanthenasnak. Hallani sem akarok cenzorról, korrektorról, súgóról: inkább az üldöztetést választom újra, ha kell; nem akarok együtt üvölteni a Méhée-kel és fenntartom állításomat, hogy itt a pillanat, amikor *minden igazságot hasznos kimondani.*

Részt vehetsz a kormány összeesküvésében; jól tudjuk, mire irányul minden kormányösszeesküvés. Én pedig kijelentem, hogy egy összeesküvésben én is résztveszek. Ennek azonban semmi köze a tiédhez.

---

[1] A Journal des Patriotes de 1789 (Az 1789-i hazafiak lapja) című lap egyik szerkesztője, aki a Direktórium politikáját támogatja.

[2] Ugyancsak a Journal des Patriotes de 1789 szerkesztője. Babeuf védője a vendômei tárgyaláson.

[3] Girondista képviselő a Konventben, aki a király halálára szavazott. A népnevelés, az általános választójog és a sajtószabadság hívének vallotta magát.

Ha akarod, úszítsd rá cinkosaidat; úgyis hiába: nem fogod meghiúsítani . . .

Halogatásra már nincs idő. Elmult a várakozás pillanata. Azt mondják, időt kell adni a közvélemény átalakulására. Ezen már régen túlvagyunk. A nép érzi, hogy szenvedéseinek mértéke betelt, nem tűrhet tovább. Egyetlen gyógyszertől remélhetünk azonnali javulást: harcba kell vezetnünk ellenségei ellen, akik felelősek szenvedéseiért . . .

Jaj annak, aki még a jelenlegi csapások idején is közönyös marad és türelemről prédikál.

Semmit nem mulasztottál el, Fouché, hogy keresztezd politikai tevékenységemet, s éppen ezért kötelességemnek érzem nyilvánosságra hozni ezt a levelet. Olyasmiről van most szó, ami túlnagy jelentőségű hazámra is, személyes becsületemre is. Levelem hathatósan fogja alátámasztani a hazafiak rólad alkotott véleményét. Jóbarát és ellenség felé egyaránt vannak kapcsolataid; minden pártba befurakodsz; veszélyes pillanatokban nem nyilvánítottál véleményt; átvészeltél minden üldöztetést (igaz, hogy komolyan senkisem üldözött): nem tudjuk, hogy vélekedjünk felőled... (Tribun du Peuple, 35. sz. IV. frimaire 9.)

AZ ÁLLANDÓSULT POLGÁRHÁBORÚ

. . . Azután a *polgárháború* réméről beszéltek . . . mintha most is nem benne élnénk! Mert kell-e kegyetlenebb polgárháború, mint a gazdagoké a szegények ellen? Főleg ha még az előbbiek állig fegyverben vannak, az utóbbiak pedig védtelenek. Ti nem akartok polgárháborút! ezért a nép csak haljon éhen türelmesen, fagyjon meg, járjon meztelenül! . . . Akkor már inkább ezer háborút! . . . Hadd mérkőzzön meg gyilkosaival a nép egyenlő feltételek között. A döntő győzelem csakhamar úgyis az övé lesz, s akkor véget érnek a többség szenvedései. De a győzelem érdekében — mondjátok ti — politikusan kell eljárni, nem szabad semmit elsietni . . . Persze, politika és megfontolás! Szeretném látni hogyan politizáljak és fontolgassak, ha 48 órája nincs a gyomromban egy falat! Ha reg-

gelre kelve nem tudom, utolsó, viseltes nadrágomat, ingemet, ócska kabátomat vagy kopott takarómat kell-e eladnom? sőt az is lehet, hogy egyszerre valamennyit! Esetleg még valamivel ki is kell egészítenem, ha össze akarom hozni azt az *óriási összeget*, amelyből csupán egy napig megélhetek. De ez még a jobbik eset, mert az is lehet, hogy már eladnivalóm se maradt!... Lángokban áll a ház és mikor érthető módon vízért kiáltunk, szitkokkal fogadtok s azt mondjátok, ez nem fontos: most *politizálni* kell! Alattunk háborognak a vulkán lángjai és ti türelmet prédikáltok!... De tudom csodálni higgadtságtokat, ti türelmes, politizálgató urak; oly könnyen csevegtek a nélkülözésről; biztosan csak hírből ismeritek. Úgy hiszem, nekem elég volna látnom embertársam szenvedéseit, hogy azonnal, habozás nélkül cselekedjem. De nem, most más a cél; azt akarják, hogy az irgalom utolsó szikrája is kialudjék a szívekben: akkor felfalhatják egymást az emberek...

(Tribun du Peuple, 35. sz. IV. frimaire 9.)

A PLEBEJUS KIÁLTVÁNY.

Itt az ideje, hogy magáról a demokráciáról beszéljünk, meghatározzuk, mit értünk ezalatt, mit várunk tőle s végül megállapodjunk az egész néppel, milyen eszközökkel lehet megalapozni és fenntartani.

Nagyon tévednek, akik szerint fáradozásaim célja csupán annyi, hogy mostani alkotmányunkat másikkal helyettesítsem. Most elsősorban intézményekre és nem alkotmányra van szükség. A 93-as alkotmány csupán azzal vívta ki a becsületes emberek elismerését, hogy új intézmények számára tört utat. Nem lett volna okom csodálni, ha ezt a célt nem lehetett volna elérni általa. Semmiféle alkotmányért nem lelkesedem, míg épségben hagyja a régi jogtalan, gyilkos intézményeket. Senkit nem fogok törvényhozónak tartani és elismerésre méltatni, ha embertársai életének jobbátételével bízta meg a sors, ő pedig e helyett nagy üggyel-bajjal vánszorog az előző intéz-

mények elavult útjain, amelyek barbár szelleme jóváhagyja a nyomor és a gazdagság állapotát.

Hozzunk létre mindenekelőtt helyes, plebejus intézményeket: biztosak lehetünk, hogy akkor a helyes alkotmány sem késhet soká.

A *köz javát*, minden társult egyén jólétét plebejus intézményeknek kell biztosítaniuk.

Gondoljunk vissza, milyen alapelveket fejtegettünk legutolsó számunknak *A gazdagok és szegények háborújáról* írt cikkében. Az ilyen ismétlések nem unalmasak, ha érdeklődünk tárgykörük iránt.

Lefektettük a következőket: *A tökéletes egyenlőséget* született jogunk biztosítja. A társadalmi szerződés nemcsakhogy nem veszélyeztetheti ezt a természeti jogot, hanem a jogsérelmek ellen épp benne kell biztosítékra lelnie az egyénnek, ennélfogva jogtalan minden intézmény, amely az egyenlőségnek és mohóságnak kedvez, vagy lehetőséget nyujt egyesek kifosztására, hogy szükségleteikből mások fölös vagyont halmozhassanak fel. Mégis mindennek a fordítottja következett be: képtelen szokások ütötték fel fejüket a társadalomban, védelmezték az egyenlőtlenséget és lehetővé tették, hogy a kisebbség a többséget kirabolja. Volt idő, mikor e gyilkos társadalmi szabályok végeredményeként teljes egészében néhány ember mohó kezében összpontosultak a közösség javai. Akkor szükségszerűen megbomlott a béke, amely természetes állapot, ha mindenki jólétben él. A tömeg nem tudta megélhetését biztosítani, minden birtokából kitúrták s a bitorlók kasztjában csupán rideg szívekre talált: ezek a tényezők határozták meg a nagy forradalmak korszakát és rögzítették le az Idő és Sors könyvében megírt emlékezetes időpontokot, amikor már nem lehet elodázni a magántulajdon rendszerének teljes összeomlását s amikor a szegények lázadása a gazdagok ellen a leküzdhetetlen szükség erejével jelentkezik.

Bebizonyítottuk, hogy 89-ben jutottunk el idáig s ezért tört ki akkor a forradalom. Bebizonyítottuk, hogy 89, de különösen 94 és 95 óta a közösség bajainak és az általános elnyo-

másnak súlyosbodása különösképen sürgőssé tette a nép fenséges erejű megmozdulását zsarolói és elnyomói ellen.

Ilyen időkben tribunusok kellenek, hogy megfújják a riadót és megadják szenvedő testvéreiknek a felkelés jelét. Az elnyomottak megbecsülik és magukénak vallják azokat, akik elég tetterőt mutatnak az elnyomók elleni késhegyig menő küzdelemben. Ez történt *Lucius Junius Brutus*-szal, Róma első tribunusával is a Szent-hegyre való kivonuláskor.[1] A rómaiakat akkor patriciusaik embertelen kegyetlensége taszította nyomorba. Nyomorult állapotukat azonban össze sem lehet hasonlítani jelenlegi helyzetünkkel, amiért szintén a mi milliós aranypolgárságunk rendkívüli barbársága felelős. A rómaiak roskadoztak adósságaik terhe alatt, hitelezőik pedig törlesztés fejében rabszolgaságra vetették őket. Ezek az adósságok azonban legalább annyit bizonyítanak, hogy a zsarnokok kasztja segítséget nyujtott nekik s rabszolgaságra vetve őket, legalább ellátásukról gondoskodott. Nálunk viszont nem lehet eladósodni; tőlünk egyszerűen elszedik utolsó ruhadarabjainkat; senki sem tesz bennünket rabszolgává és jobb megoldásnak látják, ha éhen pusztulunk, mikor már semmink sem maradt! ...

(Itt Babeuf a nép rettenetes helyzetével foglalkozó beszámolót idézi, melyet falragaszon tettek közzé a «89-es hazafiak». A beszámoló zárószavai: «Meddig tart még a nép ellenségeinek veszett dühe? Meddig lesz még száműzve a szabadság honából a jog? Meddig lesz még néma és tehetetlen?»)

Ez a hasznos kérdés nem lehet pusztában kiáltó szó. A mi dolgunk, hogy megválaszoljuk.

Azt kérditek, meddig fog még hallgatni a jog? meddig tart még a nép ellenségeinek veszett dühe? ... Mindaddig, amíg a nép nem válik olyanná, amilyen akkor volt mindig és mindenütt, mikor bátorsága méltóvá tette arra, hogy legyőzze ellenségeit és győzelemre vezesse a jogot, melyet

[1] A patriciusok ellen harcoló plebejusok i. e. 494-ben kivonultak a Rómától nem messze fekvő Szenthegyre. Erre a patriciusok, akik attól féltek, hogy hadseregük a plebejusok kiválása miatt meggyöngül, hajlandók voltak engedményeket tenni s ezek között szerepelt a néptribuni intézmény

mindenekfölött szeret. Amíg nem hallgattatja el azokat, akik meg akarják védeni. Amíg nem tekinti *oktalanságnak*, ha valaki életét teszi fel, hogy irtóhadjáratot indítson hóhérai ellen.

Merészelték-e valaha ilyen feltűnő módon követelni a hallgatást, épp mikor a zsarnokság egyre vakmerőbb és förtelmesebb alakban jelentkezik? Merészeltek-e csendet parancsolni, mikor a bajok elérik tetőpontjukat? mikor a nép gyilkosai a legkíméletlenebbül csapnak le áldozatukra? . . . A politika akarja így. Ilyen politikát én nem ismerek. A népek többnyire akkor vesztették el természetes béketűrésüket és akkor tiporták el a zsarnokokat, mikor azok orcátlan durvasága tetőfokra hágott. A megváltó igazságok mindig útvesztőbe vitték az álhazafiakat, de soha nem okoztak szakadást a haza barátai között; márpedig mindenkit álhazafinak kell tekintenünk, aki el akarta némítani ezeket az igazságokat, melyek a haza igaz híveit szaporították, mert bennük minden szenvedő biztos révre talált. Senkisem félt soha a kitűzött célt megmutatni. A rómaiak sem leplezték, hogy élni akarnak s ezért föld kell nekik. Nem aggasztotta őket a patriciusok lármája, fondorkodása, szofista érvelése. Nem voltak hajlandók meghalni, az ostoba nézetért: «*Tiszteld a magántulajdont.*» Ezzel vágtak vissza: «*Tiszteld a magántulajdont, amíg tisztelhető*». *Kiáltványuk*, nyilatkozatuk nem kerülte el senki figyelmét, folyton szem előtt volt és legalább egyet elértek vele: pártjuk folyton gyarapodott, mert mindenki értette, mit akarnak és saját jól felfogott érdekében igyekezett a célt előmozdítani. Ezzel szemben mi nem engedünk semmibe betekintést, semmit nem mutatunk, ami a többséget érdekelné s az nyomát sem látja semminek, amitől jólétet várhatna a zsarnokság megszünése után: hogyan kívánhatjuk hát, hogy állást foglaljon ellene, vagy ártson neki? Miért és kiért is lobbannának föl az indulatok?

Boldogtalan franciák! Forgassátok a Történelem lapjait és vegyétek sorra azokat, akikről a legnagyobb elismeréssel szólnak e lapok s akik legjobban rászolgáltak csodálatunkra. Nézzetek utána, féltek-e a leleplezetlen igazságot kimondani, valahányszor korlátlan erővel szabadult rá az elnyomás az emberiségre.

Időszámításának 268. esztendejében Róma nagyjából olyan volt, mint a köztársaság 4. évében Franciaország. De vajjon hirdette-e akkor valaki a hallgatás és türelem, az óvatosság és kitartás hittételeit? . . . Senki. Akkor lép fel Cassius-Viscellinus.[1] Habozás nélkül feltárja a sebet. Patricius, mégis ő veti fel először az agrárjavaslatot . . . Csak az aljas Appius és cinkosai (v. ö. a Louvet, Réal és Méhée-féléket napjainkban) láttak Cassiusban királypártit, mint bennem a mai Appiusok.

(Ezután Babeuf ismerteti, hogyan jártak el a néptribunusok, akik kiérdemelték méltóságukat. Részleteket idéz beszédeikből.)

Sohasem fogynék ki a szóból, ha idézni akarnék minden beszédet, amely a zsarnokság igájában nyögő szerencsétleneket feltüzelheti. Ez nem is nagyon lényeges; maga az el nyomás ténye is eléggé gyujtóhatású lehet. De meg nem állhatom, hogy bátorításul még be ne mutassam az igazi tribunus halhatatlan példaképét, akit a legjobban csodálok és legtöbbre becsülök: Tiberius Gracchust, a nagy Scipio unokáját. Kora gazemberei szokás szerint őt is megrágalmazták, hogy határtalan népszerűsége mögött a királyságra pályázik. Hadd mutassam be, mily különös eszközökkel akarta célját megvalósítani: «A vadállatok — mondta — odukba és barlangokba bújnak, de a római polgárok számára nincs kunyhó, vagy fedél, ahol védelmet leljenek a rossz idő elől; hajlék és állandó lakóhely nélkül, nyomorult számkivetettként bujdosnak saját hazájukban. A világ urainak és parancsolóinak neveznek benneteket. Micsoda urak! micsoda parancsolók! . . . hiszen annyi földetek sincs, hogy legalább sírt áshatnátok magatoknak!»

Én nem szándékozom e becses szavak mély értelmét elferdíteni. Bárcsak sikerülne a nép lelkét teljesen betölteniök s bár javára válhatnának ezentúl. Bár ne gyengíthetnék hatásukat ügyvédek, kiforgatva őket nagyjelentőségű értelmükből mézes-

[1] Cassius Viscellinus (Spurius) konzul javasolta az első agrártörvényt, de ellenségei azzal vádolták, hogy a királyságra tör és ezért i. e. 485-ben kivégezték.

mázos szavaikkal. A fecsegő Cicerót, Rullus-nak, a Gracchusok utolsó vetélytársának ellenfelét éppoly kevéssé szeretem, mint a *l'Orateur Plébéien-t*,[1] amely jelmondatában elferdíti e nagyok tanait.

Máris hallom, mily hevesen támadnak rám derék emberek ezrei: csak nem *agrártörvényt* akar? Nem, még annál is többet. Tudjuk, milyen cáfolhatatlan érvek szólnak ellenünk. Joggal vethetik fel, hogy az agrártörvény csak ideig-óráig tartana; szentesítését követő napon az egyenlőtlenség újra felütné fejét. Francia tribun-elődeink jobb rendszert találtak a társadalom jólétének megteremtésére. Érezték, hogy ez csak oly intézményekkel érhető el, melyek biztosítani tudják és változatlanul fenntarthatják a *tényleges egyenlőséget*.[2]

A tényleges egyenlőség nem agyrém. Első gyakorlati kísérletét a nagy Lykurgos tribunus vezette le szerencsésen. Tudjuk, hogyan alkotta meg csodálatos rendszerét: egyenlően osztotta el a társadalom előnyeit és terheit, egyenlő mértékben, elveszíthetetlen módon biztosította mindenki megélhetését és lehetetlenné tette, hogy valaki felesleget szerezzen.

Minden jóhiszemű moralista elismerte ezt a nagy elvet és igyekezett szentesíteni. Véleményem szerint azok voltak a legtiszteletreméltóbb emberek és legkiválóbb tribunusok, akik világosabb megfogalmazást adtak neki. A zsidó Jézus nem érdemli meg teljes joggal e címet, mert kifejezésmódja túl homályos. *Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat* — mondta. Ez eléggé sejtteti, de nem mondja ki elég világosan a legfőbb törvényt: senki sem kívánhatja jogosan, hogy embertársa kevésbbé éljen jól, mint önmaga.

Jean-Jacques[3] már határozottabban fejezte ki ugyanezt az elvet alábbi mondatában: *A társadalom akkor tökéletesedik, ha mindenkinek van elég, de túlsok nincs senkinek.* Érzésem szerint ez a rövid mondat a társadalmi szerződés veleje. A szerző korá-

[1] Az Orateur Plébéien (Plebejus szónok) című lap Tiberius Gracchus idézett kijelentését választotta jelmondatának.

[2] Ez a fontos részlet rámutat arra, hogy Babeuf most már elveti az agrártörvény gondolatát.

[3] Rousseau.

nak adottságaihoz mérten a lehető legvilágosabban fejezte ki magát, s aki érthet, annak e néhány szó is elég.

(Ezután Babeuf Diderot-ot, Robespierre-t, Saint-Just-ot, Raynal-t[1], Harmand de la Meuse-t[2], Antonelle-t, Tallien 1793 márciusban megjelent cikkét az *Ami des Sans-culottes*-ból és végül Fouché-t idézi, aki a III. év brumaire 24-én a «szent és magasztos tanítás» mellett határozatot hozott. Babeuf idézi a határozat szavait.)

Mily szép is volt Fouché szerepe akkoriban!... Térjen vissza hozzá és legyünk újra jóbarátok!

De ha nem térne vissza, akkor is győzni fog azoknak az intézményeknek rendszere, melyeket ő maga védelmezett, s végül ennek a rendszernek is rendelkeznie kell végrehajtó hatalommal.

Az idő sürget. Ütött az óra, hogy a megtiport és legyilkolt nép minden eddiginél nagyszabásúbb, ünnepélyesebb és általánosabb formában nyilvánítsa ki akaratát, amely nemcsak a nyomor tüneteit és járulékait, hanem a valódi, az igazi nyomort is meg fogja semmisíteni. Tegye közzé Kiáltványát a nép. Határozza meg benne, milyen demokráciát akar és hogyan kell annak tiszta elvek szerint fennállania. Bizonyítsa be, hogy a demokrácia parancsa: akinek sok van, pótolja ki annak hiányát, akinek nincs elég! Bizonyítsa, hogy ez utóbbiak vagyonának *deficitjét* a többiek lopással idézték elő. Törvényes lopással, ha éppen akarjuk, azaz olyan zsivány-törvények védelmében, melyek a legújabb és legrégibb kormányzatok alatt minden tolvajlást egyaránt szentesítettek és amilyenekkel most is rendelkezünk; amelyek arra kényszerítenek, hogy önfenntartásom érdekében minden nap kifosszam saját háztartásomat és utolsó rongyaimmal házaljak a tolvajoknál, akiket e törvények védenek! Tegyen a nép nyilatkozatot, hogy visszaköveteli elrablott javait, melyeket szégyenletes módon koboztak el a szegények-

[1] Raynal (1713—1796) történész és filozófus, a korában rendkívül híres «A két Indiában lévő európai települések története» című munka szerzője.

[2] Konvent-tag, aki 1793 áprilisában tartott beszédében a tényleges egyenlőséget követelte.

től a gazdagok. Ez a visszajuttatás minden bizonnyal lesz olyan jogos, mintha az emigránsok részesülnének benne. A demokrácia visszaállításával először is vissza akarjuk kapni gönceinket és régi bútorainkat és azt akarjuk, hogy a jövőben ne kezdhessék újra merényleteiket azok, akik holmijainkat elrabolták. Rámutattunk már egyes dolgokra, amelyeket azok követeltek, akiknek világos elképzelésük volt a demokráciáról: mindehhez mi is ragaszkodunk.

Ki kell-e vajjon vonulnunk a SZENT HEGYRE, vagy a PLEBEJUS VENDÉE eszközéhez kell-e folyamodnunk, ha az emberiséget vissza akarjuk helyezni jogaiba és véget akarunk vetni bajainknak? Álljon készen az *Egyenlőség* minden barátja és legyen éber! Töltsön el mindenkit emberfölötti szépségével ez a hatalmas vállalkozás. Most kell a zsidókat az egyiptomi fogságból kiszabadítani! most kell vezetni őket, hogy elfoglalják Kánaánt! Volt-e valaha hadjárat, mely méltóbban lelkesíthetett hősi jellemeket? A szabadság Istene, bízvást hihetjük, védelmébe veszi majd az irányítást vállaló új *Mózeseket.* Ezt ígérte az Isten, mégpedig Áron közvetítése nélkül, akivel épúgy semmi dolgunk, mint papjainak seregével. Megígérte, mégpedig nem égő csipkebokorban. Hagyjuk békében a csodákat; az mind csak ostobaság. A Köztársaság istenségei nagyon egyszerűen, a természet (a legfőbb Isten) útmutatása szerint, a köztársasági szíveken keresztül fejezik ki akaratukat. Kinyilatkoztatásunk tehát azt mondja nekünk, hogy mig egy szép napon új *Józsuék* fognak küzdeni a harcmezőn és nem lesz miért megállítaniuk a napot, azalatt az egykori *egy* zsidó törvényhozó helyett többet is láthatunk majd a *plebejusok* valódi *Hegyén.* Ott fogják ők az örök igazság szava szerint összeállítani a szent emberiesség, a sans-culotteizmus és az elévülhetetlen jogok tízparancsolatát. Százezernyi lándzsánk és ágyúnk védelmében kiáltjuk ki majd a természet első igazi törvénykönyvét, amely ellen soha nem lett volna szabad vétenl:

Világosan ki fogjuk fejteni, mi is *a társadalom célját* képviselő *köz java.*

Bebizonyítjuk, hogy az ember sorsának nem szabad rosszabbodnia, amikor természeti állapotból társas állapotra tér át.

Meghatározzuk a magántulajdont.

Bebizonyítjuk, hogy a föld nem egyeseké, hanem mindenkié.

Bebizonyítjuk, hogy a társadalomtól lop, aki többet szerez, mint amennyire önfentartásához szüksége van.

Bebizonyítjuk, hogy az *elidegenítés* ú. n. joga gyalázatos merénylet a nép élete ellen.

Bebizonyítjuk, hogy a családok *öröklési joga* ennél semmivel sem kisebb szörnyűség, mert elszigeteli a társadalom tagjait és kis köztársaságot formál minden családból, amely csak arra jó, hogy a nagy ellen intrikáljon és az egyenlőtlenségnek adjon polgárjogot.

Bebizonyítjuk, hogy ha a társadalom egy-egy tagjának vagyona bármilyen tekintetben mindennapi megélhetésének szükségletei *alá* süllyed, ez csak olyan rablás eredménye lehet, amellyel a közösség javainak összeharácsolói természetes magántulajdonából túrták ki őt.

Ennek következtében, ha a társadalom egy-egy tagjának vagyona bármilyen tekintetben mindennapi megélhetésének szükségletei *fölé* emelkedik, ez csak olyan lopás eredménye lehet, mely a társult egyének kisebb-nagyobb hányadától szükségképpen eltulajdonítja a közösség vagyonából őt megillető részesedést.

Semilyen körmönfont okoskodás nem döntheti meg ezeket a maradandó igazságokat.

Bizonyításunk pontjai még a következők:

A tehetségek és a szorgalom fölénye csupán agyrém és hazug ámítás, melyet mindig jogtalanul használtak föl az egyenlőségellenes összeesküvők.

Az emberi munka gyümölcseinek értékkülönbségei csupán azon alapulnak, hogy ezzel kapcsolatban egyes emberek rá tudták erőszakolni a többiekre egyéni véleményüket.

Ez az elfogultság kétségkívül jogtalanul értékelte húszszor magasabbra az órás munkanapját, mint a szántóvetőét.

Az órás mégis erre a hamis becslésre támaszkodva szerezhetett annyi jövedelmet, amennyi húsz földműves keresményével fölér, akiket így sikerül kizsákmányolnia.

A proletariátust csakis ehhez hasonló arányossági viszonylatok felállításának eredménye hozta létre, melyek mind abból indulnak ki, hogy kizárólag egyéni vélemények alapján értékkülönbségeket állítanak föl a dolgok között.

Képtelen és jogtalan az az állítás, hogy nagyobb ellenszolgáltatás illeti azt a munkát, mely nagyobb intelligenciát, szorgalmat és szellemi erőfeszítést igényel, — hiszen ettől a a gyomor befogadóképessége semmivel sem lesz nagyobb.

Semilyen alapon nem követelhető olyan ellenszolgáltatás, amely az egyéni szükségletek kielégítésének mértékét meghaladja.

Az intelligencia értéke is felfogás dolga csupán, sőt talán még az is megvizsgálandó, nem ér-e föl vele értékben minden természetes és fizikai erő.

Elméjük elképzeléseinek az értelmesek adtak magas értéket, de ha az erősek szabták volna meg közös megegyezéssel a dolgok állapotát, bizonyára egyértékűnek ítélték volna a fejjel a kart és úgy döntöttek volna, hogy az egész test fáradtsága felér a gondolkozó testrész fáradtságával.

Az egyenlőség megkövetelése[1] nélkül az értelmesebbeknek

---

[1] Babeuf itt beleesik az utópikus szocialisták hibájába, a durva egyenlősítésbe, melyet elvet a tudományos szocializmus. «A marxizmus — írja Sztálin — egyenlőségen nem a szükségletek és a mindennapi élet terén való egyenlősdit érti, hanem az osztályok megszüntetését, vagyis: *a)* az összes dolgozók egyenlő felszabadítását a kizsákmányolás alól, miután a kapitalistákat megdöntöttük és kisajátítottuk, *b)* a termelőeszközök magántulajdonának mindenki számára egyenlő megszüntetését, miután az egész társadalom tulajdonába adtuk őket; *c)* mindenki egyenlő kötelezettségét arra, hogy képességei szerint dolgozzék és minden dolgozó egyenlő jogát arra, hogy ennek fejében mindenből, munkájának megfelelően részesedjék *(szocialista* társadalom); *d)* mindenki egyenlő kötelezettségét arra, hogy képességei szerint dolgozzék és minden dolgozó egyenlő jogát arra, hogy ennek fejében mindenből szükségleteinek megfelelően részesüljön *(kommunista* társadalom). Emellett a marxizmus abból indul ki, hogy az emberek ízlése és szükségletei nem egyenlők és nem lehetnek egyformák és egyenlők, sem minőségre, sem mennyiségre nézve, sem a szocializmus, sem a kommunizmus szakaszában». (Sztálin, A leninizmus kérdései. Szikra, 1949. 558. lap.)

és szorgalmasabbaknak jogcímet adunk a harácsolásra és arra, hogy büntetlenül kifoszthassák a gyengébbeket.

Igy omlott össze és így billent meg a társadalomban a jólét egyensúlya, mert nincs még egy igazság, melyet jobban bizonyítottak volna a miénknél: *csak úgy szerezhetünk többletet, ha nem hagyunk eleget embertársainknak.*

Politikai intézményeink és kölcsönös ügyleteink kivétel nélkül a szüntelen rablások láncolatát alkotják: erre képtelen és barbár törvényekben találunk bátorítást, amelyek védelmében mást sem teszünk, mint egymást fosztogatjuk.

Züllött társadalmunk seregestül idézi fel szörnyűséges alapelveivel a bajokat, bűnöket és hibákat, melyek ellen hiába lép harci szövetségre néhány jobbérzésű ember: győzelmük lehetetlen, mert nem gyökerében támadják meg a bajt, hanem csupán saját szervezeti romlottságunk téveszméinek lomtárából kerítik elő fájdalomcsillapítóikat.

Mindezek alapján világos, hogy csak lopás és bitorlás minden tulajdon, amely meghaladja a társadalom javaiból az egyénre eső hányadot.

Jogosan cselekszünk tehát, ha elvesszük az ilyen vagyont.

Még akkor is társadalomellenes összeesküvőnek kell tekinteni mindenkit, ha bebizonyítaná, hogy természetes erőivel egymaga négy ember munkáját képes elvégezni és ennek következtében négy javadalmazásra tart igényt, mert már ezzel is megingatná az egyensúlyi helyzetet és legfőbb javunkat, az egyenlőséget ásná alá!

A józan ész ellentmondást nem tűrő módon parancsolja minden társult egyénnek, hogy bénítsák meg az ilyen embert, tekintsék a társadalom rákfenéjének, vagy legalább kényszerítsék, hogy csupán egy ember munkáját végezhesse el, mert akkor csak egy embernek kijáró ellenszolgáltatást követelhet.

Egyedül a mi fajtánk találta fel az értékkülönbség gyilkos őrületét, de meg is ismerte, mi a gond és nélkülözés.

A természet mindenkinek egyformán termeli és osztja szét javait, tehát csak olyan nélkülözés tűrhető el, amelyet előre nem látható véletlen vált ki a természetben. Ilyenkor a nélkülö-

zés terhét úgy kell elosztani, hogy mindenki egyenlően vehesse ki belőle részét.

A köz tulajdonát és az egész társadalom birtokát képezik a szorgalom és tehetség termékei is, már abban a percben, mikor a feltalálók és munkások megalkották őket, mert ezek csupán a tehetség és szorgalom megelőző termékeinek viszonzásai, amelyek a társas életben már hasznot hajtottak a jelenlegi munkásoknak és feltalálóknak, és segítették őket felfedezéseikben.

A műveltségnek is egyenlően kell megoszlania, mert az is közös tulajdonunk.

Teljesen céltalan rosszindulatú előítéletből, vagy meggondolatlanságból vitába szállni azzal az igazsággal, hogy a műveltség egyenlő megoszlása majdnem minden emberben egyforma képességeket, sőt tehetséget fejlesztene ki.

Az igazság megcsúfolása az is, ha a műveltség egyenlőtlenül oszlik meg és a társadalom egy rétegének kizárólagos tulajdona marad, mert akkor ez a réteg százféle fegyvert fog kovácsolni belőle intrikáinak szolgálatára, hogy hasznukat vegye a másik, fegyvertelen réteg ellen, amelyet így könnyebben tud a harcban megölni, becsapni, kifosztani és végül szégyenletes rabságba vetni.

Nem ismerünk fontosabb igazságot annál, melyet már idéztünk, s amelyet egy filozófus e szavakkal fogalmazott meg: *Kár minden szóért, amit a legjobb államforma kérdésére vesztegetünk; míg a kapzsiságot és a nagyravágyást csirájában nem tiportuk el, mindez semmit sem ér.*

A társadalmi intézményeknek azt a célt kell tehát követniük, hogy senki ne remélhesse, hogy valaha is gazdagabb, hatalmasabb, vagy szellemi fölénye miatt tekintélyesebb lehessen embertársainál.

Ennek biztosítására meg kell tanulnunk *a sors megrendszabályozását:* a társult egyének életét függetlenítenünk kell a a kedvező, vagy kedvezőtlen körülmények szeszélyeitől, *biztosítanunk kell mindenkinek, bármily számos utódaival együtt a megélhetést, de csak a megélhetést* és mindenki előtt el kell zárnunk minden utat, amely lehetővé tenné, hogy egyéni részesedését

meghaladó mértékben vegye ki részét a természet javaiból és a munka gyümölcseiből.

Ezt egyedül akkor érhetjük el, ha *közösségi államrendszert* szervezünk, megszüntetjük a magántulajdont, minden embert tehetségének, vagy tanult mesterségének gyakorlásához kötünk; kötelezzük, hogy munkája gyümölcsét természetben szolgáltassa be a közösség raktárába és egyszerű elosztási rendszert, közellátási hivatalt létesítünk, mely nyilvántartásba vesz minden egyént és az összes javakat; ez utóbbiakat a legszigorúbb egyenlőség alapján osztja szét és minden polgár számára házhoz szállítja.

A gyakorlat bizonysága szerint ez a kormányrendszer megvalósítható, mert tizenkét hadseregünk egymillió kétszázezer főnyi katonája jelenleg is eszerint él, s ami kicsiben lehetséges, az lehetséges nagyban is. Csak ettől a kormányzattól várható az általános, változatlan, zavartalan jólét, *a társadalom célja, a köz java.*

Az ilyen államrendben nem lesz határ, sövény, fal, lakat, nem lesznek viták, pörök, rablás, gyilkosság s más ezerféle gazság; nem lesz bíróság, börtön, akasztófa, gond és kétségbeesés, mely e csapásoktól származik; eltűnik az irígység, féltékenység, telhetetlenség, gőg, csalás, képmutatás, egyszóval minden bűn; sőt megszűnik az általános és egyéni nyugtalanság férgének örökös mardosása mindannyiunkban, akik sohasem tudtuk mi lesz holnap, egy hónap mulva, jövőre, öregségünkben, velünk, gyermekeinkkel és az ő gyermekeikkel.

Ez annak a rettenetes Kiáltványnak rövid foglalata, amelyet a francia Nép elnyomott tömegei elé fogunk bocsátani: most vázlatosan ismertettük, hogy előre sejtse lényegét.

Nép! ébredj, int a remény; legyen vége kábulatodnak; fel a kétségbeesés örvényeiből!

... Vigadj, előtted áll a boldogabb jövő. Királypártiak! hiába gyötörtétek a népet ezer csapással: ne is álmodjátok, hogy újra egy ember igájába hajtja a fejét. És ti, patriciusok! gazdagok! köztársasági zsarnokok! ti is valamennyien verjétek ki fejetekből elnyomó számításaitokat: ez a nemzet még nem felejtette egészen el a szabadságnak tett esküjét. Vidámabb látvány

tárul fel szemei előtt, mint amivel ti hitegetitek. Gaz elnyomók! azt hiszitek, most veszélytelenül roppanthatjátok össze vasmarkotokkal a népet, de hiába: épp most fog felülkerekedni, letépi a bitorlás láncait és visszaszerzi az ősi, megszentelt jogot. Túl régen teszitek próbára nemeslelkűségét, túl régen gúnyolódtok már haláltusáján . . .

«A nép gyenge; — beszélitek — szenved és meghal, de nem meri hallatni panaszát.» Nos, ilyen megalázás sohasem szennyezheti be a köztársaság évkönyveit! A francia név nem süllyedhet ily mélyre az utókor előtt! Legyen írásom jel, villámcsapás, mely erőt és életet ad mindenütt, ahol valaha lobogott a bátorság és a szenvedély! ahol a köz javáért és a teljes függetlenségért tudtak lángolni a szívek. Merítsen belőle a nép első igazi ösztönzést az *egyenlőség* felé! *Egyenlőség, egyenlő emberek, plebeius államszervezet:* ezt tekintsék a nép barátai a gyülekezés jelszavainak. Vitasson meg minden nagy elvet újra a nép; kezdődjék meg a harc a tulajdonképpeni *egyenlőség* és a *magántulajdon* hirhedt pontjai körül. E fogalmaknak ezúttal éppen erkölcsi fontosságát érezze át, lobbanjon tőle olyan lángolásra, melynek heve a mű teljes befejezéséig sem csillapul. Döntse romba a mult barbár intézményeit, s állítson helyükbe újakat a természet és az örök igazság szerint! Igen; betelt a mérték: érjenek véget a nép szenvedései, hiszen rosszabbat képzelni sem lehet! Csak a teljes felszámolás hozhat javulást! Legyen végre a gazdagok szegényellenes irtóhadjáratának kevésbbé gyűlöletes színezete! Szűnjék meg a látszat, hogy az egyik oldalon csak bátorság van, a másikon csak gyávaság! Vágjanak vissza végre támadóiknak a nyomorgók! . . . Felbőszítettek bennünket: lássák a következményeket. Törjünk egyenesen előre, hiszen erőink tudatában vagyunk: Rajta, bátran az EGYENLŐSÉG felé! Lássuk mi a *társadalom célja*, lássuk mi *a köz java!* . . .

Képmutatók, tudatlanok! azt kiáltjátok, el kell kerülnünk a polgárháborút? nem kell a nép közt elhinteni a viszálykodást? . . . De van-e felháborítóbb polgárháború, mint az, amelyben egyik oldalon csupa gyilkos harcol, s a másikon van minden

védtelen áldozat? Bűnösnek meritek nevezni azt, aki fel akarja fegyverezni gyilkosaik ellen az áldozatokat? Nem többet ér-e a polgárháború, amelyben mindkét párt kölcsönösen védekezhetik? Csak vádolják, ha tetszik, újságunkat azzal, hogy viszálykodásra uszít. Annál jobb: minden viszály ezerszer többet ér a gyalázatos egyetértésnél, amelyben megfojtják az éhezőt. Csapjanak össze a pártok; jöjjön hát végre a felkelés; legyen akár részleges, vagy általános, akár azonnali, vagy távoli — mindegy, boldogok leszünk! Legyen *Szent Hegy*, vagy *plebeius-Vendée* akár egy ponton, akár 86 tartományban![1] Nem fontos, hogy az elnyomás ellen nagyban, vagy kicsinyben, titokban vagy nyiltan, százezer, vagy egy titkos megbeszélésen esküszünk-e össze, fontos, hogy összeesküdjünk és lelkifurdalás és félelem kísérje az elnyomók minden pillanatát. Nyiltan megadtuk a jelt, hogy sokan észrevegyék és sok szövetségesünk legyen; feltártuk előttük a jogos indokokat és a módszer részleteit: csaknem biztosra vesszük, hogy megindul az összeesküvés. Próbálja meg a zsarnokság, meg tudja-e kötni kezünket... Azt mondják, a népnek nincs vezére. De ha talál, azonnal letépi láncait, kenyeret teremt magának és minden utódainak. Mondjuk ki mégegyszer: betelt a mérték; elég a szenvedésekből; ennél rosszabbat képzelni sem lehet; csak a teljes összeomlás hozhat javulást!!! Dőljön hát romba minden!..., hadd jöjjön a végső zűrzavar, amelyben összecsapnak a kavargó elemek!..., nyeljen el mindent újra a káosz: belőle teremtődjék új és jobb világ!

«Elmult ezer év; változtassuk meg a méltatlan törvényeket.»

(Tribun du Peuple, 35. sz. IV. frimaire 9.)

---

[1] Babeuf ekkor még a részleges vagy az országos mozgalmat egyaránt lehetőnek tartja, később már határozottan az Egyenlők köztársasága mellett foglal állást.

A MAGÁNTULAJDON ELLEN — A VAGYONKÖZÖSSÉGÉRT.

A Tribun du Peuple válasza a l'Orateur Plébéien 9. számára P. A. Antonelle-hez.[1]

A hirhedt tulajdonjogot illetően elfogadod elveim lényegét. Velem együtt elismered, hogy ez a jog törvénytelen. Helybenhagyod, hogy ennél *gyászosabb alkotást* még nem teremtett az emberi eltévelyedés. Azt is jóváhagyod, hogy ez minden szenvedély, gazság és baj eredete . . .

Micsoda beismerés! Hallotta mind az egymillió gazdag csirkefogó? Az egész aljas rablóbanda, amely azt a huszonnégymillió hasznos embert fosztja ki, akik két kezük munkájával teszik lehetővé az ő henyélésüket és barbárságukat? Rajta hát, fogadjátok el a kihívást, lépjetek a küzdőtérre; cáfoljátok meg érveinket, melyekkel bebizonyítjuk, hogy jogtalan eszközökkel szereztétek mindazt, ami meghaladja személyes szükségleteiteket, s hogy minden hiányunk azt a többletet gyarapítja, amelyet ugyanilyen eszközökkel loptatok el a nekünk járó jogos részesedésből! Rajta hát . . . Senki se szól? Ugyan, tulajdonosok!! Láthatjátok, heves a támadás; egymást követve gyülnek a harcosok, s ti semmit sem feleltek? Bátran előre: a pálya nyitva áll. De senkisem lép fel nevetekben? talán bizony kiderült, hogy ügyetek nem védhető? Igy mienk lesz a győzelmi díj.

Kifosztott polgárok hatalmas tömegei, hallottátok-e ti is e becses beismerést? A gyűlölt tulajdonjog okoz minden szenvedést, minden csapást. Ez a jog nem a természetben gyökerezik, nincs törvényes és tiszta eredete: *szeszélyeinknek*, eltévelyedéseinknek *gyászos alkotása* csupán. Förtelmes bűn hozta létre: *a kapzsiság* s kivétel nélkül innen ered az életben minden bűn,

---

[1] Antonelle márki már kezdetben csatlakozott a polgári forradalomhoz: 1791-ben a törvényhozó nemzetgyűlés képviselője volt. A jakobinus diktatúra alatt bebörtönözték s bár a thermidori reakció szabadítja ki, mégsem helyesli ennek politikáját. A Journal des Hommes Libres (A szabad emberek ujsága) hasábjain küzd ellene. Egyideig résztvesz a Babeuf-féle összeesküvésben, de csakhamar eltávolodik attól, s igy a vendômei törvényszék fel is menti.

szenvedély, gazság és bánat, ezerféle baj és csapás. És ezekután azt akarják elhitetni, hogy a tulajdonjogot illeti a legfőbb tisztelet! hogy a magántulajdont kell tisztelnünk mindenekfölött! hogy e tisztelet oltárán akár életünket is fel kell áldoznunk, ha a tulajdonosok, e gyilkos jog letéteményesei parancsolják!!!

Sőt, mit kell látnom ezen fölül? «*Meg vagy győződve,* Antonelle... *hogy csak a közösségi állapot igazságos és helyes, csak ez követi a természet tiszta szándékait*... s hogy *enélkül egy társadalom sem élhet békében és* VALÓBAN BOLDOGAN.»

De hát... hol akkor a véleménykülönbség? Te is elismered, hogy a TULAJDON elvileg gyűlöletes, gyakorlatilag pedig gyilkos következményekkel jár. Te is *vallod*, hogy *csak a* KÖZÖSSÉGI ÁLLAPOT *igazságos és helyes*... s hogy rajta kívül *egy társadalom sem élhet békében és valóban boldogan.* De hát akkor mi választja el kettőnk véleményét?

Azt hiszem, a következő:

«*Kissé korábban kellett volna megszületnünk, ha azt tartjuk hivatásunknak, hogy a* tulajdonjogot illetően, *jobb belátásra térítsük az embereket. E végzetes intézmény gyökerei már nagyon mélyek és szerteágazók; lehetetlen őket a nagy és öreg népeknél kiirtani*...

TALÁN *csak ábránd, hogy esetleg még visszatérhetünk ehhez az oly egyszerű és eszményi életmódhoz* (a közösségi állapothoz). *Legföljebb azt lehetne remélnünk, hogy sikerülhet elviselhetőbbé tenni a vagyoni különbségeket*...»

Nem fogadhatom el, hogy jobb lett volna korábban jönnünk a világra, ha azt tartjuk hivatásunknak, hogy az úgynevezett tulajdonjogot illetően jobb belátásra térítsük az embereket. Ki téríthetne el belátásomtól, hogy épp a mai kor a legmegfelelőbb? Sőt sokkal megfelelőbb, mint az ezer évvel ezelőtti? Először is ki gondolna a hibák megszüntetésére, mikor hatásuk még nem is érezhető? Az emberek különben sem körültekintők, nem is sejtették előre, mennyi bajt idéznek magukra, amikor nem akadályozzák meg a magántulajdon jogának kialakulását. Ismereteik még fejletlenek vol-

tak, nem voltak tapasztalataik: hogyan láthattak volna előre? Azt is kétlem, hogy felfigyeltek volna, ha valaki fülükbe kiáltja: *Ne feledjétek, hogy a föld gyümölcse mindenkié, de maga a föld senkié, különben elvesztetek.* S ha meghallották volna, akkor sem vették volna komolyan. A reform gondolatának felvetése néhány száz év mulva még mindig nem lett volna időszerű, minthogy hosszú időbe telik, míg a káros hatást észlelni lehet. Később a baj teljes világossággal mutatkozott meg, de oly észrevétlenül terjedt el mindenütt, hogy végül egészen természetesnek találták; azt sem nagyon tudták honnan ered; a megszokás hatása alatt a fennálló rendben a sors megváltozhatatlan akaratát vélték felismerni: a tudatlanság, babona és hatalom Szövetsége pedig minden eszközzel igyekezett gátolni, hogy az igazi ok kiderüljön, vagy hogy támadást indíthassanak ellene.

De ma már a fekély annyira elhatalmasodott, hogy nincs többé mit pusztítania; az egész nép napi hat deka kenyéren koplal, amelynek fontja 60 frankba kerül; a nagy tömeg még ezt is csak úgy tudja megszerezni, ha pénzzé teszi utolsó rongyait, sőt ehhez sem juthat hozzá, ha már mindent eladott; a felvilágosodott Nép meg tudja már érteni, sőt helyzeténél fogva nagyon is mohón vési eszébe azt a becses igazságot, hogy *a föld gyümölcse mindenkié, de maga a föld senkié;* s ha még Antonelle is így beszél neki: *Csak a közösségi állapot igazságos és helyes;* rajta kívül *egy társadalom sem élhet békében és valóban boldogan* — akkor miért ne nyilváníthatná ki ünnepélyesen óhaját, hogy ezentúl *csupán békés és valóban boldog társadalomban* hajlandó élni, minthogy ezzel szükségképpen saját javát akarja, azaz mindazt, ami *igazságos és helyes.* Korunkban a tulajdonjoggal való visszaélés tetőpontjára hágott, korántsem tartom tehát elfogadhatónak, hogy *e végzetes intézmény gyökerei már nagyon mélyre hatoltak* volna, sőt épp ellenkezőleg, úgy tűnik, hogy most fenyegeti leginkább kidőlés veszélye a fát, minthogy most vesztette el kisebb hajszálgyökerei javarészét, melyek összetartották a gyökerek főágait. Csak szaporítsátok a nincsteleneket, tegyétek ki őket egy kis csoport

rabló falánk mohóságának: *akkor a magántulajdon végzetes intézményének gyökereit hamarosan ki lehet irtani.* A kisemmizettek csakhamar gondolkozni kezdenek és kiderül a nagy igazság: *a föld gyümölcse mindenkié, de maga a föld senkié;* csak azért *vesztünk el,* mert ezt *elfeledtük;* csak a Polgárok bárgyú bambasága teszi lehetővé, hogy a nagy többség a kisebbség elnyomásának rabszolgája és áldozata maradjon s már csak nevetni lehet, hogy nem rázzák le igájukat és nem térnek át a közösségi állapotra, mikor *csak ez igazságos és helyes, csak ez felel meg a természet tiszta szándékainak* és *nélküle egy társadalom sem élhet békében és valóban boldogan.* A francia forradalom tömegével szolgáltatta a bizonyítékokat, hogy bizonyos bajok régisége még nem jelenti kiirthatatlanságukat, sőt pusztulásukat éppen az írta parancsoló szükségszerűséggel elő, hogy mindenki ráúnt már elfajulásukra évszázadok hosszú sora alatt. A forradalom tömegével szolgáltatta a bizonyítékokat, hogy bármily *nagy és öreg* is a Francia Nép, még mindig képes a legnagyobb mértékben megváltoztatni intézményeit és megjavításuk érdekében a legnagyobb áldozatoktól sem riad vissza. Mi az, amin a magántulajdon egyetlen intézményét kivéve, 89 óta nem változtatott? Miért lenne éppen ez kivétel, mikor mindenki elismeri, hogy ez esetben éppen a legnagyobb hibára, *szeszélyeink leggyászosabb alkotására* vonatkozik? Itt nagyobb akadály talán a baj régisége, mint az összes többi, már megszüntetett bajoknál? Talán éppen súlyos és fontos volta miatt követelnek számára még több tiszteletet? Most talán nagyobb hatást tesz Antonelle-re, ha megismétlem egyik észrevételemet, amely első olvasásra, úgylátszik, elkerülte figyelmét: «*Vannak idők, mikor gyilkos társadalmi szabályok végeredményeként teljes egészében néhány ember mohó kezében összpontosulnak a közösség javai. Akkor szükségszerűen megbomlik a béke, amely természetes állapot, ha mindenki jólétben él. A tömeg nem tudja megélhetését biztosítani, minden birtokából kitúrják és a bitorlók kasztjában csupán rideg szívekre talál: ezek a tényezők határozzák meg a nagy forradalmak korszakát és rögzítik le az idő könyvében megírt emlékezetes időpontokat, amikor már nem lehet elodázni a magántulajdon rend-*

szerének teljes összeomlását, s amikor a szegények lázadása a gazdagok ellen a leküzdhetetlen szükség erejével jelentkezik.»

(Tribun du Peuple, 37. sz. IV. frimaire 30.)

A FÉLMEGOLDÁSOK ELLEN.

«*Legföljebb azt lehetne remélnünk, hogy sikerülhet elviselhetőbbé tenni a vagyoni különbségeket . . .*» Antonelle, *Orateur plébéien, 9. sz.*

. . . Hogyan, polgártárs, félmegoldásokat! . . . Engedd meg hogy kétségbevonjam hatásosságukat. Először is felszólítalak, felelj a Tribun 37. sz.-ban megjelent fejtegetéseimre: «Meddig terjed a *vagyoni különbségeknek az a foka* — kérdeztem — *amely szerinted még elviselhető?*» Csak nem hiszed, hogy ezt a mérsékelt egyenlőséget a legszigorúbb egyenlőségnél könnyebb elérni és fenntartani? Ha felvirradna a Nép nagy napja, ha alkuba bocsátkoznék a gazemberekkel, és féligazsággal beérné, biztos, hogy még ennyit se kapna meg; az egymilliós kaszt gazemberei alkuba kezdenének; halogatásukkal igyekeznének elérni, hogy ne jöhessen létre megállapodás. De ha a nép a teljes igazságot követeli, akkor kötelessége magasztos formában nyilvánítani legfelsőbb akaratát és mindenható mivoltában mutatkozni be: akkor megszűnik az ellenállás és minden meghajol hangjának és megnyilatkozásának komolysága előtt; így betölti akaratát és hozzájut jogos tulajdonához. De az általad kielégítőnek tartott *enyhítőszerek*, a félig-meddig népi törvények, a javulást célzó félmegoldások sohasem maradandók. A római *Licinius*-törvény,[1] a francia *maximálási* rendelet nem tartott soká és könnyű volt őket kijátszani. Tartósabbak voltak Lykurgos törvényei, mert minden polgár felismerte bennük saját mindennapos és állandó érdekét és mindnyájan kötelességüknek érezték fenntartásukat.

---

[1] C. Licinius Stolo és L. Sextius néptribunok javaslatára i. e. 367-ben a mind nagyobb nyomorba jutó plebejusok követelésére törvényt hoztak, mely megtiltja, hogy bárki 125 hektár földnél többet birtokolhasson az ager publicusból.

De találhatunk olyan tekintélyt és érveket is, melyek kétségkívül hatásosabbak, mint az enyéim.

«A Köztársaságok átszervezői és alapítói igyekeztek minél gyorsabban megoldani feladatukat; eszükbe sem jutott, hogy eltöröljék a romlott szokásokat és a nekik kedvező előítéleteket, eszükbe sem jutott korukhoz alkalmazni, vagy újjáéleszteni a természet ősi szándékait; a dolgok és az emberek meglévő állapotát vették alapul és beérték azzal, hogy hellyel-közzel egy-két DUCOT, vagy ELLENSÚLYT helyezzenek el, amely ÚGY-AHOGY alátámaszthatja a társadalom roskadozó épületét.

... Ha a *társadalmak kezdetéig*, vagyis azokig az intézményekig megyünk vissza, amelyek valahogyan megformálták a társadalmakat, kiderül, hogy a rossz gyógykezelés káros következményeit elsősorban azok a törvények okozták, amelyek csupán fájdalomcsillapítói igényekkel léptek föl az emberiség bajaival szemben; másodsorban őket kell vádolnunk minden olyan baj miatt is, amelyet felületességük előmozdított, vagy elmulasztott megelőzni. Alkotóik gyakran nyilvánvaló hibákat is helyesnek tekintettek és mintegy az volt céljuk, hogy MAGÁT A FOGYATÉKOSSÁGOT SZABÁLYOZZÁK ÉS TÖKÉLETESITSÉK sok egyéb tényezővel együtt, mely az igazi renddel szöges ellentétben áll».

Ezek voltak Diderot szavai.[1]

Bizony Antonelle, nem a tizennyolcadik század végén, a tapasztalat és a filozófia ismereteinek birtokában kell azon gondolkoznunk, hogyan lehetne ALÁDÚCOLNI, gyenge *ellensúlyokkal* támogatni *úgy-ahogy* a magántulajdon ósdi épületét, mely hosszú évszázadokon át úgysem volt egyéb rablók barlangjánál. Ez szippantotta magába a többség javait; szörnyek búvóhelye volt, akik gondosan őrizték a bejárat kulcsát s magukon és a barlang védelméhez nélkülözhetetlen rabszolgáikon kívül senkinek sem adtak részesedést javaikból. A külső világ-

[1] Babeuf, mint legtöbb kortársa, azt hiszi, hogy Diderot írta a Code de la Nature-t, holott ennek szerzője Morelly volt.

ban csak azok tudtak megélni, akik megmenekültek e rettenetes faj pusztító karmaiból, amely ma már körmönfont ravaszságával minden életszükségleti cikket búvóhelyén harácsolt össze. E mohó örvény körül kóválygognak a szerencsétlen halandók, hiába kutatnak némi maradék után és tehetetlen jajgatásuk ostromolja az eget. Az éhség merészebbé teszi őket, támadásra készülnek az épületszörny ellen, melyet már szinte szétroppantanak súlyukkal a bőség torlaszai. Ezt nevezi Diderot *a társadalom felbomlás előtti állapotának*. Hagyd csak, Antonelle, hagyd a szerencsétleneket, akiket kitaszítottak a társadalomból a rablóbarlang szörnyei; hadd segítsék dőlni a düledező épületet; hagyd békében a *dúcokat* és *ellensúlyokat* és ne akard a FOGYATÉKOSSÁGOKAT sem SZABÁLYOZNI ÉS TÖKÉLETESITENI. Rombolja csak le szemed láttára 24 millió Herostratos[1] a gyalázat templomát. A nyomor démonának áldoznak itt, amely az emberiség többségének kipusztításában gyönyörködik.

Már hallom is kérdésedet: De mit fognak tenni a rombolás után? Fel tudják-e majd építeni az *Egyenlőség* fenséges templomát? Igen, erről kezeskedem. De halld csak, mit mondanak még nekik a Diderot-féle Természetes Törvénykönyv szavai: «Csak lényegtelen nehézségeket kell majd leküzdeniük, mikor a törvények szerint részletesen eldöntik, hogyan osszák szét a fontosabb foglalkozásokat, hogyan elégítsék ki hiánytalanul a közösség és az egyének szükségleteit s hogyan biztosítsanak zavar és nézeteltérések nélkül teljesen egyenlő megélhetést a polgárok tömegeinek... Mindehhez csupán *a dolgok és az emberek* egyszerű számbavételére van szükség; az egész csupán számítási és kombinációs feladat, tehát magában rejti a legszebb rend feltételeit. Régi és modern tervezőink ennél sokkal nehezebb feladatokat is elgondoltak és megoldottak, minthogy nemcsak váratlan tényezőkkel kellett

[1] Efézusi Herostratos Nagy Sándor születésének évében (i. e. 356-ban) felgyujtotta Artemis templomát, hogy ilyen módon hírnévre tegyen szert. Tettéért halálra ítélték s még nevét sem volt szabad említeni.

megküzdeniük, hanem a természet kiszámíthatatlanságával és számtalan más akadállyal is, melyekbe a tévedés folytonosan belegabalyodik. Igy tehát, ha csodálkozunk, legföljebb azért csodálkozhatunk, hogy ezeknek az oktalanoknak egyáltalán sikerült valami.»

Azt hiszem, e szavakból nagy bizalmat fognak meríteni bölcs Herostratosaink.

Nem ígértem-e meg nekik lapom legutóbbi számában ezenkívül, hogy hozzákezdek végrehajtási tervezetem kidolgozásához, amelyet annyian sürgetnek mindenfelől? már munkába is vettem és tudom, hogy hozzám hasonlóan ilyen tervezeten dolgoznak mások is, akik hozzáértése felér az enyémmel, vagy meg is haladja azt. Bölcs és legfőbb előfutárunk, a mi Diderot-nk már jóelőre utat mutatott valamennyiünknek tervezetében, melynek te is lemásoltad főcímét. Ismerd be: senki nem tévedhet akkor, ha a leggyalázatosabb zűrzavart a rend *ultimátumával* tudja helyettesíteni.

Remélem, ugyanennek nyomait a becsületes emberek tábora a kettőnk vitájának módszerében is felismeri, de nagyon kétlem, hogy szokott cáfolóink, a királypárti és miniszteriális újságíró urak megtérjenek példánk hatása alatt. Ők belekontárkodnak majd ebbe az új küzdelembe is, de csak arcátlan piszkolódással, ellenvetések helyett pedig kitörésekkel és képtelenségekkel; kihagyásokon, ferdítéseken, hazugságukon kívül tőlük mást most sem várhatunk...

A KÖZTÁRSASÁGELLENES KÖZTÁRSASÁG.

Miért is áltattam magam? Mintha csak ezután akarnák megkezdeni mindnyájunk ellen a pert, a Nép elleni háborút, mindenki üldözését, akinek egy csepp szerepe is volt a forradalomban! Mintha csak ezután akarnák ezt a háromszoros bűnt elkövetni! Bár annyit mondhatnánk legalább, hogy ez még csak a kezdet! De nem, mindez már rég veszélytelen s azt se nagyon mondhatjuk, hogy épp most mérséklődne az üldözés! Ki merné

ezt állítani, mikor az ország déli részein a legnemesebb hazafiak legyilkolása még ma is napirenden van? Ki merné ezt állítani, mikor a hadsereg és a Nép versenyt pusztul az éhségtől és a nélkülözéstől? Ki merné ezt állítani, mikor a kényszerkölcsönt, melyet állítólag a Nép vérét szívó piócák ellen bocsátottak ki, úgy osztották szét, hogy az a nyomorgó osztály jövedelmének legutolsó cseppjét is szivattyú módjára szippantja föl? Ki merné ezt állítani, mikor a reakció rákfenéje ellen fájdalomcsillapítóul hozott brumaire 3-i törvényt[1] is minden nap csaknem ellenállás nélkül alapjaiban áshatják alá? Végrehajtását csaknem teljesen elodázzák, folytonosan módosítják, s ha — mint előre látható — végleg visszavonnák, minden közigazgatási tisztségre csakhamar rászabadulnak a Nép ellenségei. Egyébként is az ezzel a törvénnyel kapcsolatos napi intézkedések megbénítják és elképesztik az egynéhány köztársaságit, aki vendémiaire óta közhivatalt viselt. Ki merné állítani, hogy enyhült a Nép elnyomása és üldöztetése, mikor napról-napra nehezebb a megélhetés, mert a kielégíthetetlen mohóság egyre több védelemben részesül, s a pénz mindig kevesebbet ér? Ki merné állítani, hogy enyhült a Nép üldöztetése és elnyomása, mikor épp az imént hajszolták kétségbeesésbe Párizs lakosait és azzal adták meg nekik a gyilkos tördöfést, hogy megvonták tőlük a napi háromnegyed fontnyi kenyeret és az ötnaponként juttatott félfontnyi búst, melyet eddig felháborító jótékonysággal nagy kegyesen mindannyiunknak kiutaltak, nehogy éhenhaljunk? Azt mondják, hogy ezt a sovány ellátást is csak a nélkülözők kapják ezután. De jaj! ebben a rendszerben mindnyájan nélkülözünk, kivéve a rendszer védelmét élvező üzéreket és csirkefogókat. Egy biztos azonban: a jótékonysági lista összeállítói szerint alig lesz Párizsban nélkülöző.

Mi lesz belőlünk, ha ilyen eszközökhöz folyamodik a

---

[1] A IV. év brumaire 3-i törvény kizárta a közhivatalokból az emigránsokat és rokonaikat. Ezt a törvényt azonban a Direktórium sohasem alkalmazta.

népgyilkosok veszett dühe? ... Hogy érezted magad, Drouet,[1] mikor visszatértél közénk? Mit kellett gondolnod, mikor összehasonlítottad a távozásod idején fennállott és a mostani állapotokat!? Micsoda valóság az ábrándok világa után! Hol vannak már a forradalom híres, erényes, lángoló egyéniségei? mivé lettek jótékony és demokratikus törvényeik? hol vannak a népi szokások és erkölcsök, melyeket megalapoztak? látni-e legalább nyomokban a megigéző egyenlőséget, a köz boldogságát, melyek oly tiszta fényben ragyogtak már az ujjongó Nép szemei előtt? Mivé lett a köztársasági erkölcs? mi lett a legdicsőbb erények számtalan csiráiból? hova tűnt az általános tetterő, amely az új Köztársaságnak egyedülálló jövőt ígért? A plebejus törvénykönyvet, a valódi Emberi jogokat talán a föld nyelte el? micsoda új hűbéri építmény foglalja el helyüket? miféle középkori emberek a támaszai? Hogyan!? a lovagkor szokásai, az ósdi előítéletek támadtak újra fel? pöffeszkedik a fényűzés és a sokféle megkülönböztetés! a gőg és közöny zuhataga árasztja el a polgárok nagy tömegeit! Lázító önkény, szemérmetlen önzés tartja karmaiban a hatalom birtokosait! csak a gazdagok osztályának érdekeit tudják megérteni! gyilkos támogatást nyujtanak nekik a hasznos osztályok megöléséhez és teljes kifosztásához! a szégyenletesen megbecstelenített törvény a legféktelenebb fosztogatás gyűlöletes eszköze lett? De hát hogy él a Nép a szörnyű romok között? Istenek! az éhségtől pusztul el! megöli a százféle nélkülözés! S ezt a gyászos állapotot merik még Köztársaságnak nevezni? Szörnyetegek! felismerhetetlenné nyomorítottátok jobb sorsra érdemes hazánkat, ne káromoljátok hát legalább ...; ne adjatok neki olyan nevet, amelyre nem érdemes, hiszen megrothadt és eltorzult, undok váladékaitok bomlasztó hatása alatt! ... Köztársaság! beszélhetünk-e róla ott, ahol soha

---

[1] Drouet postamester ismerte fel a szökésben levő XVI. Lajost Varennes-ben. Drouet később a Konvent tagja lett, majd az osztrákok elfogták s XVI. Lajos leánya ellenében kicserélték. Drouet épp abban az időben tért vissza Franciaországba, mikor Babeuf ezt a cikket megírta. Később résztvett a Babeuf-féle összeesküvésben is, letartóztatták, de sikerült megszöknie. A vendômei törvényszék nagy népszerűségére való tekintettel nem merte elítélni.

nem látott fokon áll a nyomor, diadalt ül a bűn és a zsarnokság csupán nevet cserélt? Mit használt hát, hogy segítettem elpusztítani a zsarnokot? Semmit, hiszen még barbárabbak és kegyetlenebbek vették át a helyét! . . . Erény! igazság! szabadság! közös boldogság! — kiáltom magam is — hát valóban nem vagytok egyebek puszta szavaknál?!

(Tribun du Peuple, 40. sz. IV. ventôse 5.)

HÉBERTIZMUS, ROBESPIERREIZMUS, BABUVIZMUS.

(J. BODSON POLGÁRTÁRSNAK.)[1]

IV. év ventôse 9.[2]

Tegnapi leveled őszinte hangja nagy örömet szerzett, barátom. Én is így válaszolok és nem sajnálom az időt, hogy igazoljam előtted fejlődésem árnyalati változását, melyen — elismerem — joggal csodálkozol. Elvi felfogásom sohasem változott, csupán néhány embert látok más beállításban. Ma őszintén bevallom, neheztelek magamra, amiért valaha kedvezőtlenül ítéltem meg a forradalmi kormányt, Robespierre-t, Saint-Just-öt és társaikat. Azt hiszem, ezek az emberek magukban többet értek, mint az összes többi forradalmár és diktatórikus kormányformájuk pokolian jó elképzelés volt. Sok minden támaszthatja alá állításomat, mióta eltűnt ez a kormány és eltűntek emberei. Semmiképp nem érthetek veled egyet, hogy nagy bűneik voltak és sok köztársasági vére tapad kezükhöz. Még mindíg kevesebb, azt hiszem, mint a thermidori reakcióéhoz. Nem kutatom, ártatlan volt-e Hébert[3] és Chaumette, de ha igen, akkor is Robespierre-nek adok igazat. Ő joggal lehetett büszke rá, hogy rajta kívül senki

---

[1] Hébertista, aki résztvett az Egyenlők összeesküvésében is.

[2] 1796 február 28.

[3] Hébert (1757—1794) polgári családból származott. 1790-ben röpiratairal tűnt fel. Később megindította a Père Duchesne című lapot, melyben a párizsi plebejus elemek érdekeit védelmezte. 1792 augusztus 10. után a párizsi Községtanács ügyészhelyettese lett. A «Veszettek» ellen lép fel, de ezek bukása után kisajátítja programmjukat. Összeesküvést tervez Robespierre és párthívei ellen, letartóztatják és 1794 március 24-én kivégzik.

sem vezetheti *igazi célja* felé a forradalom kocsiját. Robespierre úgy látta, hogy ilyen Chaumette-féle emberek akarják kiragadni kezéből a vezetést, akiket zavaros fejűeknek, megalkuvóknak tartott s talán azok is voltak, de megrészegítette őket a dicsőség, s nem tudták leküzdeni becsvágyukat. Az ő kezében volt a kezdeményezés, tisztában volt egyedülálló képességeivel, tehát nem kerülhette el figyelmét, hogy nevetséges vetélytársai csupán akadályozhatják, vagy elronthatják művét legjobb szándékaik ellenére is. Ezt kellett mondania magában: Elég volt ezekből a zavarosfejű, hátramozdító jóakarókból. Félre az útból velük! Szerintem igaza volt. Néhány kétes egyén kímélete miatt nem lehet 25 millió ember jólétéről lemondani. Aki újat alkot, nem lehet kicsinyes. Le kell kaszálnia mindazt, ami feltartja, útjába áll és gátolja gyors haladását a kitűzött cél felé. Csibészek vagy ostobák, nagyravágyók vagy dicsőséghajhászók: nem számít; nem kár értük. Miért nem álltak félre az útból? Robespierre tisztában volt mindezzel; részben ezért is csodálom őt. Ezért tartom nagy szellemnek, olyannak, aki eszméivel valóban újat alkothatott. Igaz, hogy ezek az eszmék esetleg mindkettőnk életébe kerülhettek volna, de ez lényegtelen, ha a közösség jóléte járt volna nyomukban.

Nem tudom, barátom, lehet-e még hozzád hasonló becsületes ember hébertista mostani fejtegetéseim után.

A hébertizmus egy embercsoport szűklátókörű elfogultsága csupán. Ezek néhány egyén emlékén kívül nem látnak semmi mást, a Köztársaság nagy rendeltetésének lényege elkerüli figyelmüket.

Veled ellentétben nem tartom rossz politikának és fölöslegesnek, hogy nézeteink támogatására Robespierre és Saint-Just hamvait és eszméit idézzem föl. Ezzel először is csupán egy nagy igazság előtt rójuk le tiszteletünket, és nagyot vétenénk a köteles szerénység ellen, ha ezt elmulasztanók. E nagy igazság alapján mi csak a francia forradalom második Gracchusai vagyunk. És haszontalan-e arra is rámutatni, hogy mi nem hozunk újításokat, hanem csupán a nép első nemeslelkű védelmezőinek nyomát követjük, akik már előttünk kitűzték a célt,

hogy a népet joghoz és jóléthez juttassák? Másodsorban pedig Robespierre szellemét felélesztve fellelkesítjük a Köztársaság minden tetterős párthívét s velük a népet is, mely azelőtt csak őket követte és rájuk hallgatott. Jelentéktelen és tehetetlen, sőt valósággal halott már minden tetterős hazafi, minden tanítványa annak, akiről joggal mondhatjuk, hogy szabadságunk megteremtője volt. Igen, tehetetlenek és jelentéktelenek, mióta szabadságunk megteremtőjét oly méltatlan rágalmakkal illetik. De ha visszakapja régi, jogos ragyogását, minden tanítványa talpraáll és csakhamar győzni fog. A robespierreizmus minden pártot újra leterít, a robespierreizmus mindtől különbözik, mert eredeti és nincsenek korlátai. A hébertizmust pl. csak Párizsban vallja egy kisebb embercsoport, de ott is csupán gyerekcipőben jár. A robespierreizmus az egész Köztársaságban, az értelmes és világosan látó rétegekben és természetesen az egész népben gyökerezik. Az ok kézenfekvő: robespierreizmus és demokrácia egyet jelent, tehát a robespierreizmus feltámasztásával kétségkívül az egész nemzetet állítjuk újra talpra.

Kérlek, küldd el feljegyzéseidet; biztosan tanulni fogok belőlük. Valaha igen sokat foglalkoztunk a nagy kérdéssel, melyet ma tűztem napirendre: biztosra veszem, hogy józan felfogásodhoz híven ezúttal is van egy-két értékes gondolatod...[1]

SÜRGŐS FIGYELMEZTETÉS A HAZAFIAKHOZ.

... Szó sem lehet részleges mozgalomról.[2] A hazafiakat és a Népet semmiképp nem ingathatja meg egy Barras,[3]

---

[1] A vendômei tárgyaláson Babeuf éppen e levéllel kapcsolatban domborította ki Robespierre diktatúrájának helyes, a plebejusok érdekeit szem előtt tartó politikáját.

[2] Barras és a Direktórium többi tagja azon mesterkedtek, hogy részleges mozgalom kirobbantásával tegyék ártalmatlanná Babeuföt.

[3] Barras (1755—1829) nemesi származású Konvent-tag, terrorista, thermidor 9-ének a megszervezője, a Direktórium legkorruptabb tagja, aki brumaire 18 előtt (1799 november 9) lemond hivataláról Bonaparte javára.

vagy Tallien[1] álnok felhívása, de biztosra veszem, hogy figyelmeztetésem után aligha lesz, aki becsaphatja a népet. Igen, igen, hiába lesz Antikrisztusaik és hamis prófétáik minden fáradozása. Nyomorult kopók! támadjátok csak mindenütt a köztársaságiakat, fogjátok le őket az utcán, séta közben, bőszítsétek csak őket gyalázatos fellépésetekkel: gyilkos mérgeitek nem fognak ki ellenmérgeink erején. Nem tévesztik meg őket álnok szavaitok és kiérdemelt megvetés lesz osztályrészetek. Máris közölhetem gazdáitokkal, hogy kidobott pénz minden fillér, amit rátok költenek.

A nép csak *tömegesen* és csak igazi szabadítói szavára kel föl, akiknek jeladását tévedés nélkül felismeri. Megőrzi nyugalmát, amíg így rendelik, nem teszi ki magát az időelőtti cselekvés kockázatának, amellyel mindent elveszíthet. Oly sok szenvedés után tud még várni egy-két pillanatot, hogy felszabadulása biztosabb legyen és barátai szavára hallgat mindaddig, amíg azt mondják: Még nem jött el a haza megmentésének pillanata.

Mi is szabadulni akarunk a királyság zászlóvivőinek végzetes befolyása alól, ez természetes, de oligarchiát sem óhajtunk. Nem választunk két zsarnokság között. Végtelenül gyűlöljük XVIII. Lajos nyílt híveit, de valamivel még náluk is jobban útáljuk az álszent elnyomókat, akik igáját rózsalevelek rejtik el. Csak tóduljatok Fréron, Legendre, Barras és Tallien zászlói alá. Bocsássátok meg nekik *apró tévedéseiket.* Hiszen ők valóban csak jelentéktelen *melléfogásokat* követtek el. Tallien csupán a csapások új korszakát idézte fel, következetesen megvalósította elképzeléseit, buzgó irányítója volt minden reakciós hadmozdulatnak, melyek egyenként fosztották meg a Népet összes jogaitól és rázúdították a szenvedések áradatát. Barras csupán a thermidor-i, germinal-i prairiali és vendémiaire-i diktátor volt és legutóbb azzal tette fel gyalázatos működésére a koronát, hogy becsapta a hazafiakat: megígérte nekik, hogy

[1] Tallien (1767—1820) Konvent-tag, aki a Terror alatt kitűnik túlkapásaival. Résztvesz a Robespierre-ellenes összeesküvésben, a thermidori reakció egyik legbőszebb vezetője, az Ötszázak Tanácsának tagja.

segít nekik jogaikat visszaszerezni, ha a konventet megmentik. Legendre csupán karhatalmat vezényelt ki a Nép ellen néhány alkalommal és a méltó visszavágás után csupán valódi mészáros-dühvel lépett fel, semmiféle eszköztől sem riadva vissza, ha a Népet kellett gyilkolni és pusztítani. Fréron-t még említeni sem érdemes; ő határozott parancsaival, napilapján keresztül, csupán tőrt adott az összes gyilkosok kezébe, szervezte és irányította ezer meg ezer erényes hazafi legyilkolását, akik vére tizennyolc hónapja áztatja már a francia földet. Ezek után csak boruljatok le e *dicső férfiak* előtt, kérjétek, szabadítsanak föl benneteket és bízzatok meg bennük egyre jobban. Percet se késve keljetek föl, ha e szörnyetegek riadót fuvatnak, hogy leverhessétek ellenségeiket; a jutalom sem fog utána elmaradni: *prairiali élvezetekben* lesz részetek. Sok gyászos esztelenség esett meg a forradalom alatt, de ez a mostani lehetetlen, hiába is akarják megtoldani vele az eddigieket. Ilyesmit nem tűrhet el a Néptribun. Nem, a Nép nem lázadhat föl, nem harcolhat, ha örökös gyilkosai parancsolják. Ezt megtiltom neki!...

A Nép pártjának egymagában kell legyőznie azt a Királypártot is, melynek bálványa Veronában él, és azt is, mely a Luxemburg-palotában imádja bálványait;[1] nincs szüksége egyikük segítségére sem. Őrültség volna leplezni ellenséges magatartásunkat *bármelyikük* előtt azon a címen, hogy ne védekezhessenek ellene. Ezt a magatartásunkat már amúgyis ismerik, s már régóta megtették az ellenlépéseket. Erőszakkal és a közvélemény befolyásával már semmit sem érnek el, ezért most cselhez folyamodtak. Ezt a fegyvert is ki fogjuk ütni kezükből. Nyíltan állítom fel ellenük ütegeinket. Az *óvatosak* szektájához tartozó ostoba fajankók szerint lehet, hogy jobb lett volna most is mellőzni a nyílt kiállást. Én pedig azt mondom, itt az ideje és feltétlenül fontos, hogy a Sans-culotte-hadsereg tömegei meglássák, hol van táboruk: létezésünket nem leplezhetjük tovább. Rajtaütéssel nem tudunk győzni, de nem is akarunk:

---

[1] A Bourbon trónkövetelő Veronában tartózkodott, a Direktórium székhelye viszont a párizsi Luxemburg-palota volt.

a Néphez méltóbb eszközök illenek. Jöjjön a nyílt összecsapás. Nem lehetünk kicsinyhitűek; nem kelthetjük annak látszatát, hogy önmagunktól semmire sem megyünk s hogy az uralkodó rétegre mindíg szükségünk van. Az uralkodó réteg forradalma csak arra jó, hogy vég nélkül fenntartsa saját uralmát. A mi forradalmunkkal a Nép javát akarjuk végre az igazi demokrácián keresztül mindörökre biztosítani. Sans-culotte-ok! eszünkbe ne jusson, hogy csupán néhány emberen akarunk bosszút állni: indulatunk mozgatóereje a kenyér, a jómód és a szabadság. Nehagyjuk tehát, hogy félrevezessenek. Ne engedjük figyelmünket eltéríteni: bennünket egyetlen dolog érdekel igazán. Sohasem ismételhetem elégszer: tévedés, hogy semmit sem értek önmagatokban és egyedül. A Nép csak a Népre támaszkodhatik és nem tűrhet el idegen beavatkozást, különben műve soha nem lehet nagy és érdemes. Csak akkor mozduljatok tehát, ha látjátok, hogy a Nép emberei tűnnek fel és övék a kezdeményezés. Kerüljetek el minden kelepcét, ne várjatok máshonnan felszabadulást, ne álljatok be más zászlók alá! Álokoskodás az is, ha ellenségeink besúgói és szószólói azzal ámítanak, hogy övék a katonaság; — ne higyjetek nekik. Hazugság; nem az övék, hanem a miénk. Már szervezeténél fogva miénk, de méginkább az jelenlegi hangulata alapján. Igen, a katonaság csak velünk és értünk harcolhat. Csak javunkra válik, hogy a vérünket szívó gazemberek összegyüjtötték ezt a nagy hadsereget. Még előnyösebb, ha tovább szaporítják: ezzel is a mi erőink gyarapodnak. Hiába minden, felvilágosító munkánk katonabajtársainknál jó talajra lelt. Velünk együtt ők is a Népből valók és ügyük egy a miénkkel.[1] A zsarnokság állandó áthelyezgetésükkel is téves politikát követ: az újonnan érkezettek oktatókra találnak a régiekben, a távozók pedig új helyükön terjesztik tovább tanainkat; így terjed népi *mérgeink* hatása mindenütt. Nem, a polgári és a katonai inkvizíció egyaránt tehetetlen: írásaink eljutnak minden katona- és munkásolvasónkhoz, akik

[1] Babeuf hívei nagy eredményeket értek el a hadsereg körében és arra számítottak, hogy a forradalom kitörésekor 10000 katona fog mellé-jük állni.

csak úgy falják őket és tömegével szívják magukba a demokrácia járványának életerős és részegítő hatású kórokozóit. Nép! saját embereiden kívül ezért nincs szükséged senkire; te teljes számban felsorakozol mögöttük. Túlnyomórészt követik példádat a sans-culotte katonák, akiket igyekeztek eltévelyíteni, hogy ellened fordítsák őket. Igy a *Nép napján* felsorakozva a Nép emberei mögött és útmutatást senki mástól nem fogadva el, mindannyian részesei leszünk a biztos győzelemnek, ha vezetőink kijelölték a nagy napot.

(Tribun du Peuple, 42. sz. IV. germinal 24.)

LEVÉL A DIREKTÓRIUMHOZ.

G. Babeuf a Direktóriumhoz.

Párizs, a Köztársaság 4. éve, floréal 23-án.[1]

Nagyon rangon alulinak tartanák-e, direktóriumi polgártársak, hogy egyenrangú félként tárgyaljanak velem? Láthatták, milyen hatalmas bizalom középpontja vagyok; láthatták, hogy pártom fölér az önökével; láthatták mozgalmunk mennyire szerteágazó. Majdnem biztosra veszem, hogy ezek láttára nem tudták leküzdeni rémületüket.

Érdeke-e önöknek, vagy a Hazának, hogy a most felfedezett összeesküvésből botrány legyen? Alig hiszem. Azt is megindokolom, miért nem lehet gyanuval fogadni ezt a véleményemet.

Mi történnék, ha kipattanna az ügy? Én csak a legdicsőbb szerepet játszanám benne. Ismert emelkedettségemmel és energiámmal bebizonyítanám az összeesküvés megszentelt jellegét. Soha nem is tagadtam, hogy benne vagyok. Nem követném a tagadás gyáva és kitaposott útjait, melyen a legtöbb vádlott halad, hogy tisztára mossa magát. Bátran kifejteném és megvédeném a Nép nagy elveit és örök jogait, miközben kihasználnám a tárgy szépségében rejlő összes előnyöket. Bátran bizonyíta-

[1] 1796 május 21.

nám, hogy pöröm az igazság megcsúfolása, amelyben az erőszak harcol a gyenge ellen és az elnyomók az elnyomottak és nemeslelkű védelmezőik ellen küzdenek. Deportálhatnának, kivégezhetnének, de ítéletemből mindenki látná, hogyan pusztítja el a hatalmas Bűn a védtelen Erényt; vérpadom dicsőn emelkednék Barnevelt-é[1] és Sidney-é[2] oldalán. Kivégzésem másnapján talán oltárt akarnak állítani nekem is, Robespierre és Goujon[3] oltára mellett, akik ma dicső mártírjaink? A kormányok és vezetőik biztonsága felé nem ez az út vezet.

Látták, polgártársak, hogy az még nem elég, ha rám teszik kezüket. Az összeesküvés távolról sem csak rám szorítkozik, sőt én egy hosszú lánc egyetlen szeme vagyok csupán, s a többi épp olyan félelmetes, mint magam. De az is bebizonyosodott, hogy sorsom nem hagyja őket hidegen s velem együtt őket is sujtják és felbőszíthetik az önök csapásai.

Igen, a Francia Köztársaság minden demokratikus eleme felzúdul önök ellen, s ez nem oly csekélység, mint először hinni akarták.

Be kell látniuk, hogy összeesküvésünk nem csupán Párizsban áll szilárdan; nincs olyan megye, ahol ne volna épp ilyen erős. Ezt méginkább elhihetnék, ha nyomozóiknak sikerült volna megszerezniük azt a kiterjedt levelezést, amelynek segítségével tagjaink hatalmas listáját tudtuk összeállítani. Ebből önök csak alig ismernek néhány részletet: hiába akarták elfojtani a szent tüzet; ég az, és tovább is égni fog. Néha már úgy tűnik ugyan, mintha teljesen kialudna, de csak annál nagyobb a veszély, hogy még hevesebben fog hirtelen kitörni.

Talán teljes egészében szeretnének a hatalmas sansculotte tábortól szabadulni, amely még nem ismerte el vereségét? Ez lehetségesnek tűnhet az első pillantásra, de mi

---

[1] Barnevelt (van Oldenbarnevelt) (1549—1619) holland szabadságharcos, az Egyesült Tartományok egyik megalapítója, akit Nassaui Móric parancsára kivégeztek.

[2] Sidney (1622—1682) angol forradalmár, akit a restauráció alatt halálra ítéltek.

[3] Egyike a legtovább életben maradt hegypárti képviselőknek, akit 1795-ben ítélt halálra a thermidori reakció.

lenne utána önökből? Hol vannak önök attól, hogy ezrével deportálhassák a Köztársaságiakat, mint Angliában történt Cromwell halála után? II. Károly király volt, de önök még mindig nem azok; pártra kell támaszkodniuk, s ha a hazafiakat félreállítják, nem marad más, mint a Királypárt. Vajjon milyen út állna önök előtt, ha egyedül maradnának vele szemben?

De önök azt mondhatják, hogy a hazafiak époly veszélyesek, sőt talán méginkább azok, mint a királypárt. Tévedés. Vizsgálják meg jól a hazafiak törekvéseit: semmisem mutat arra, hogy az önök halálát akarják; rágalom volt ennek hírét elterjeszteni. Én kijelenthetem, hogy távol állt tőlük ez a szándék; nem akartak vérontást, nem Robespierre útján akartak haladni. El akarták önökkel ismertetni, hogy önök az elnyomás szolgálatába állították az államhatalmat, megfosztották népi formájától és biztosítékaitól és vissza akarták venni önöktől. Sohasem került volna erre sor, ha önök hajlandók lettek volna a népnek megfelelően kormányozni, amint vendémiaire után ígérték.

Lapom első számaival magam nyitogattam az utat errefelé; kifejtettem, hogyan lehettek volna szerintem önök a Nép áldott jótevőivé; előadtam nézeteimet, hogyan lehetett volna megszüntetni az ellentéteket Kormányuk alkotmányos jellege és a valódi köztársasági elvek között.

Nos, még most sem késő; az események mostani fordulata hasznos és üdvös lehet önöknek és a köz ügyének egyaránt. Ne vessék el nézetemet és javaslatomat: a Haza és az önök érdeke, hogy az ügy ne kerüljön nyilvánosság elé! Úgy érzem, önök is hajlamosak politikai eszközök igénybevételére — szerintem igen helyesen. Higyjék el, nem érdekből beszélek: nyiltan és a szokástól eltérően nem is tagadom, hogy az önök értelmezése szerint bűnös vagyok, de épp ezzel bizonyítom erőimet. A halál vagy számkivetés megnyitná előttem a halhatatlanság felé vezető utat. Hősi és buzgó lendülettel haladnék rajta, önök pedig hiába üldöznének velem együtt minden demokratát, a Köztársaság javát mindez nem biztosítaná! Önök végeredményben nem voltak a Köztársaság következetes ellenségei, ezt jól tudom, sőt jószándékú köztársaságiak voltak: miért ne lehetnének ismét

azok? Ki vonná kétségbe, hogy önök is emberek és éppúgy tévedhetnek időnként, mint bárki más? Tévedéseik elkeseredettségük szükségszerű hatása alatt születtek meg, mely ugyan különböző a mienktől, de amelybe a körülmények hajszoltak bennünket! Miért ne kerülhetnők el a végleteket, észszerű megoldásra térve át? A hazafiakat, a Nép tömegeinek lelkét keserűség tölti el. Miért gyötörnék őket még tovább? Hová jutunk? Ne ejtsünk még súlyosabb sebeket; hazánk fiai már megérdemelnék, hogy mi legyünk orvosaik. A köz javának útja önök előtt bármikor nyitva áll, mert önök kezében van az államhatalom. Polgártársaim, *uralmuk a nép érdekeit kövesse:*, ezt kérik önöktől a hazafiak.

Az ő nevükben beszélek; ők biztosan nem némítják el szavam és nem fognak meghazudtolni. Nézetem szerint a bölcsesség egyet tanácsol: jelentsék ki, hogy nem volt komoly összeesküvés. Ha ma nemesnek és nagylelkűnek tudnak mutatkozni, önök öten megmenthetik a hazát. Biztosra vehetik, hogy a hazafiak életük árán is megvédik önöket, és nem kell életüket hadseregekkel biztosítani. A hazafiak csak népszerűtlen tetteiket gyűlölték, nem önöket. Magam részéről is biztosíthatom ezt oly mértékben, ahogy csak holtomig tartó egyeneslelkűségemtől kitelik. Tudják, mennyire hallgatnak szavamra a hazafiak tömegei. Szívvel-lélekkel fogják önöket követni, ha akarom, csak önök is a *Nép* szerint kormányozzanak.

Meg lehetnénk elégedve, ha ezzel az egyszerű levéllel békét lehetne teremteni Franciaországban és elkerülhetnénk, hogy a benne tárgyalt ügy botránnyá fajuljon. Vajjon nem lehetne-e ezzel egyúttal Európa nyugalmát is biztosítani?[1] *G. Babeuf.*

(Buonarroti, i. m. [1850] Charavay kiad. 201—205.)

[1] Buonarroti, aki e levelet közli, megjegyzi, hogy a Direktórium politikája elidegenítette a népet a köztársaságtól, ami növelte a külföld által támogatott királypártiak esélyeit. Éppen ezért lett volna arra szükség, hogy a Direktórium olyan törvényeket hozzon, melyek megnyerték volna számára a demokratákat és a népet. «Ezzel a köztársaságot megóvták volna a számára oly gyászos kimenetelű harcoktól s a Direktórium is elkerülte volna azokat a szerencsétlenségeket, melyek végül is érték. Ez volt Babeuf célkitűzése, aki így nemcsak barátait akarta kímélni, hanem vissza akarta adni a már elalvóban levő köztársasági szellem erejét». Buonarroti i. m. 206.

VIII.

BABEUF KIVÉGZÉSE.

A Direktórium vasketrecben szállíttatta Babeuföt és társait a Párizstól délnyugatra fekvő Vendôme-ba és ott is tárgyaltatta perüket, nehogy a főváros plebejusai megkísérelhessék kiszabadítását. Közben letartóztatta az összeesküvés minden elérhető résztvevőjét, és nagy vérengzést vitt véghez Párizsban a mozgalom támogatói között. 1796 szeptember 9-ről virradó éjjel Babeuf hívei, arra a Direktórium által terjesztett hírre, hogy a grenellei katonai fábor lázadásra készül, kivonultak e táborhoz — s itt gyilkos puskatűz togadta őket.

A vendômei tárgyalás során Babeuf néhány letartóztatott társa kérésére rendkívül hátrányos védekezési módszerre kényszerül: tagadnia kell az összeesküvés gyakorlati céljait s elméleti jellegűnek kell azt feltüntetnie. (Babeuf Lepeletier-hez írt levelében élesen elítéli ezt a módszert.) Közbeszólásai, védőbeszéde ennek ellenére alkalmat adtak neki a rendszer éles bírálatára és felfogásának kifejtésére. Védőbeszédében — mint előbb a Direktóriumhoz intézett levelében— felhívja az esküdtek figyelmét a királypárti veszélyre és felszólítja őket, ebből a szempontból mérlegeljék a meghozandó ítéletet. A burzsoázia törvényszéke azonban nem vette tekintetbe ezt a figyelmeztetést és meghozta osztályítéletét a korai proletariátus képviselője ellen: Babeuföt és az összeesküvés egy másik vezetőjét, Darthét halálra, a többi vádlottakat, közöttük Buonarrotit, deportálásra ítélte. Az ítélet kihirdetése után Babeuf és Darthé öngyilkosságot kíséreltek meg, de sebük nem volt halálos és így 1797 május 17-én kivégezték őket.

Babeuf halála előtt megrázó búcsúlevelet írt feleségének és barátjának Lepeletiernek. Ez utóbbi levél tartalmazza politikai végrendeletét és ezért ezzel zárjuk gyüjteményes kiadásunkat.

Babeufnek és híveinek szükségszerűen el kellett bukniok az osztályerőviszonyok akkori állapotában, de mozgalmuk ennek ellenére lényeges szerepet játszott a proletariátus felszabadítási harcának, a kommunizmusnak előtörténetében. «A forradalmi mozgalom, amely 1789-ben a Cercle social-ban kezdődött és amelynek fejlődése közepén főképviselői Leclerc és Roux voltak (az Enragék

vezetői), s amely végül Babeuf összeesküvésével egy pillanatra elbukott, kibontakoztatta — írja Marx — a kommunista gondolatot, melyet Babeuf barátja, Buonarroti keltett újra életre Franciaországban az 1830-as forradalom után.» (Marx, A szent család, VI. 3. c.) Ez a gondolat a proletariátus egy magasabb fejlettségi fokán a marxizmusban nyert tudományos kifejezést, s ennek gyakorlati megvalósítása Lenin és Sztálin műve. Babeuf jelentőségét bizonyítja az a tény is, hogy az Októberi Forradalom nagy vezére felveszi nevét abba a jegyzékbe, melyben egyes forradalmárok és közéleti szereplők szobrának felállítására tesz javaslatot. (Lenin, Az irodalomról, Szikra, 1949. 202 lap.)

VÉDŐBESZÉDÉNEK BEFEJEZŐ RÉSZE.

Távol áll tőlünk, polgártársak, hogy a lelkiismeret döntését befolyásoljuk. Döntsetek teljesen szabadon, de hallgassatok a közérdek és saját érdeketek szavára, hallgassátok meg a méltányosság és igazság szavát! . . . Legyetek igazságosak, legyetek tekintettel az ártatlanra, aki előttetek áll; legyetek tekintettel a hazára és önmagatokra. Ügyeljetek, hogy azok az emberek, akiket éppen elítélni készültök, olyan emléket hagyjanak hátra, amely az ő hírnevükkel együtt a tiétekről is tanúskodik! . . . Van-e egyetlen sor írásaikban, amelyből ne áradna a legjózanabb emberszeretet, az emberek boldogítása utáni vágy, az igazság vak szolgálata? Köztársasági esküdtek! Akarjátok-e *siettetni* az ellenforradalom közeledtét? Jelt akartok-e adni legszörnyűbb tömegmészárlásra? Nézzétek, hogyan vonul végig Franciaországon az üldözések végtelen sorozata!!! Nézzétek, hogyan szolgáltatják máris a vértanuk tömegeit azok a szerencsétlenek, akik az üldözők kötetre rúgó listáin a *Jó Polgárok* rovatában szerepelnek. Nézzétek, hogy terjed fokozatosan az öldöklés a diadalra jutó királyság szellemében, s hogy csap le mindazokra, akiknek bármily csekély szerepük is volt abban az eseményben, amelyet az ujságok arcátlanul máris «a nyolc esztendős lázadásnak» neveznek!... Egyes helyeken már a mérsékeltek, a nemzeti vagyon vásárlói sem tudnak a büntetlenül garázdálkodó gyilkosok tőrétől mene-

[1] A törvényszék 62-ik ülésén hangzott el, 1797 május 17-én.

külni; és mi lesz még, ha nekibátorodnak a monarchisták, látva, hogyan hullanak el egymásután legelszántabb ellenségeik! Viszály viszályt követ majd, minden bizonnyal új pártok születnek, s a szerencsétlen Lengyelország sorsára jutva Franciaország darabokra szakad és a különböző rablóvezérek martaléka lesz, akik külön-külön uralkodnak majd egy-egy romvidék fölött. Ideje volna már talán felhagyni a sokféle gyűlölködéssel, eltörölni bizonyos árnyalati eltéréseket, közös tömbben egyesíteni a Köztársaság összes erőit, komolyan megfontolni, milyen veszély fenyegetheti még nevében is, hogy legalább újra megmentsük ezt a szent nevet!

De ha mégsem kerülhetem el a halált, s ha ütött az utolsó óra; ha a sors könyvében meg van írva, hogy ez lesz végső pillanatom, az sem döbbent meg: rég fel voltam készülve rá. A Forradalom első éve óta csaknem folytonosan feláldoztam magam a Nép szeretetéért; hozzászoktam a börtönökhöz, megbarátkoztam a kínzatás, az erőszakos halál gondolatával, amelyet ritkán kerülhet el forradalmár: miért lepne meg tehát a dolgok ilyen fordulata? S főleg egy éve, nem kell-e mindennap a Tarpéji szikla gondolatával barátkoznom? Nincs miért rettegnem tőle! Dicsőség, ha felírtuk nevünket az emlékoszlopra, melyen azok neve áll, akik életüket áldozták a Nép szerteetéért! Az enyém biztosan közöttük lesz...! Igy hát Gracchus Babeuf, légy boldog, hogy az erény áldozata lettél!!!

És ha jól meggondolom, miért is ne vigasztalódhatnék teljesen? Számíthatok-e valaha arra, hogy dicsőbb pillanatban fejezhetem be pályafutásomat?... Sokan áldozták fel magukat az emberiségért, de kevesüket kísérte sírba az a tudat, mellyel az élettől én búcsúzom. A hatalom üldözése csaknem mindig sikerrel némította el az áldozatok védelmére kelő igazság szavát. A zsarnokság megtévesztette vagy elijesztette kortársaikat, akik balzsam helyett csupán az iszonyú rágalom és véres gyalázat maró savait öntötték sebeikre; haláltusájuk itala legtöbbször dögletes mérgek leve volt; s a félrevezetett tömeg és a gaz ámítók igazságtalanságai miatt talán még annak az előérzetnek vigaszát

sem érezhették át, hogy a bosszuló idő lemossa becsült neveikről a gyalázatot, kivívja számukra minden korok tiszteletét és feljogosítja őket a halhatatlanságra? ... De mindenesetre meg kellett várniuk az utókor ítéletét. Mennyivel boldogabb sors jutott nekünk!... A hatalom hosszú időn át gyötörhetett, de arra nem elég erős, hogy rossz hírbe hozzon; az igazság ecsetei még életünkben élénk színekkel festették le tetteinket, melyekre büszkék lehetünk, s amelyek üldözőinket örök gyalázatra ítélik. Mindenki elismerte erényeinket; még ellenségeink is, legalább azok, akik felfogása legélesebb ellentétben áll a miénkkel, s még legelfogultabb történetíróik is. Kell-e nagyobb biztosíték, hogy a pártatlan történetírás tisztelettel fogja nevünket emlegetni? ... Hátrahagyott feljegyzéseim minden sora bizonyítja, hogy életem és minden gondolatom a jogé és a Nép boldogságáé volt... És kik társaim, akikkel együtt engem is bűnösként kezelnek? Drouet!... Le Pelletier!... Drága nevek a Köztársaság előtt!... Ezek tehát bűntársaim. Hát ti kik vagytok barátaim, itt mellettem a vádlottak sorában?... Látom, Köztársaságunk alapítói és szilárd támaszai vagytok majdnem mindannyian; a ti elítéléstek, s az én ítéletem azt mutatja, hogy mi voltunk az utolsó franciák, mi voltunk az utolsó tetterős köztársaságiak... A királypártiak szörnyű terrorja nyomta el hosszú időkön át testvéreiteket, s most, bukásotokkal újabb győzelmet aratva, ismét mindenütt ez villantja meg gyilkos tőreit és iszonyatos üldöztetés kaszál végig a szabadság hívei közt. Nem jobb-e talán ha nem kell látniunk e végső irtózatot, nem dicsőbb-e ha nem éljük túl a szolgaságot, s meghalunk, mert nem akartuk hagyni, hogy polgártársaink ide süllyedjenek? Mily gazdag forrása mindez a vigasztalásnak! S az nem vigasz talán, hogy idáig követtek gyermekeink és feleségeink?... Ó, alantas előítéletek! Rajtunk nincs hatalmatok; szeretteink szégyen nélkül kísértek el bennünket bíráink elé, mert olyan tettek miatt jutottunk ide, melyek nem hoznak szégyent sem rájuk, sem miránk. A Kálvária lábáig is el fognak kísérni: ott várják áldásunkat és a végső búcsúszót... De mikor itt állok a vádlottak padján,

kedves gyermekeim,[1] s csak innen kiálthatok felétek, mivel még látástok vigaszát is megtagadták tőlem törvényellenesen, a keresőségre csak egy okom lehet: hiába kívántam tiszta szívemből rátok hagyni a szabadságot, minden jólét kútfejét, rabszolgaságot kell látnom mögöttem és ezer csapás martalékául hagylak itt benneteket. Semmit, de semmit sem hagyhatok rátok örökül!!! Ne örököljétek tőlem a polgári erényt, a zsarnokság mélységes gyűlöletét, az Egyenlőség és Szabadság ügyének odaadó szolgálatát, a Nép izzó szeretetét sem. Gyászt hozna rátok az ilyen ajándék. Mire mennétek vele a kétségkívül visszatérő királypárti elnyomás alatt? Rabszolgasors áll előttetek: ez az egyetlen gondolat tép szívembe életem utolsó perceiben. Igy hát arra kellene oktatnom benneteket, hogyan viselhetitek nagyobb türelemmel rabláncaitokat, — de ez, érzem, meghaladja erőimet.

BÚCSÚLEVÉL FELESÉGÉHEZ.

Jó éjszakát, kedveseim. Az örök éjszaka sötétje áll előttem. Olvastátok barátomhoz írt két levelemet: bennük jobban kifejeztem, mit érzek irántatok, mint nektek személyesen kifejezhetem. Úgy érzem, annyira elárasztanak az érzelmek, hogy már teljesen érzéketlen vagyok. Kezébe teszem sorsotokat. Sajnos, nem tudom, módjában áll-e mindazt megtenni, amire kérem; nem tudom, sikerül-e hozzá eljutnotok. Nagyon szerettek és ez legyőzte nyomorúságunk minden akadályát, s megmutatta a hozzám vezető utat; szenvedés és nélkülözések ellenére sem tértetek róla le; nem szűnő részvéttel követtétek hosszú és kegyetlen perem minden pillanatát, s velem együtt fenékig ürítettétek a keserű poharat. De nem tudom, hogyan tértek vissza otthonotokba és találtok-e még barátokat; nem tudom, hogyan fog tovább élni emlékezetem, bár hiszem, hogy mindenben feddhetetlenül jártam el, s végül nem tudom, mi sors vár a Köztársaságiakra, családjukra, sőt tehetetlen gyermekeikre, ha az

[1] Buonarroti szerint e szavakra könnyek csordultak ki Babeuf szeméből. Buonarroti i. m. 234.

Ellenforradalom szabad utat nyit a Királypártiak esztelen dühének. Ó, kedveseim, hogy megkeserítik utolsó perceimet e gondolatok! . . . Könnyebb szívvel halnék meg a hazáért, könnyebb volna elválnom családomtól, gyermekeimtől, kedves feleségemtől, ha nem látnám, hogy végül is elvész a szabadság és iszonyatos üldözés vár a Köztársaság minden őszinte hívére. Mi lesz belőletek, kicsiny gyermekeim! Nem tudom tovább fékezni elérzékenyülésemet . . . Ne higyjétek, nem bántam meg, hogy a legszebb ügyért áldoztam fel magam. Ha kárbaveszett is minden fáradozásom, megtettem kötelességemet . . .

Ha várakozásom ellenére sikerülne túlélnetek azt a rémséges zivatart, amely most mennydörög a Köztársaság és annak minden híve fölött és ha nyugodtabb körülmények között találhatnátok néhány barátra, akik segítségével átvészelnétek a balsors napjait, azt ajánlanám, mindig egyetértésben éljetek. Feleségemet arra kérném, igyekezzen nagy türelemmel felnevelni gyermekeit, ők pedig tisztelettel és engedelmességgel érdemeljék ki anyjuk szeretetét. A szabadság vértanujának családjára nagy kötelesség hárul: minden erényben jó példával kell elöljárniuk, hogy minden jóravaló ember megbecsülését és ragaszkodását kiérdemeljék. Szeretném, ha feleségem mindent elkövetne, hogy művelt embereket neveljen gyermekeimből. Ennek érdekében minden lehető segítséget meg kellene szereznie barátainktól. Kérem *Emilt*, teljesítse apja óhaját, akit úgy érzem, nagyon szeret; kérem, fogjon hozzá halogatás nélkül és minél hamarabb.

Kedveseim, remélem mindnyájan emlékezni fogtok rám és gyakran beszéltek rólam. Remélem, elhiszitek, hogy mindnyájatokat nagyon szerettelek. Úgy gondoltam, csak a köz javának megvalósításával tehetlek boldoggá benneteket. Nem sikerült; életem az ára. Titeket is szolgállak halálommal.

Beszéljetek rólam sokat *Camille* előtt. Mondjátok neki újra meg újra, mennyire szívembe zártam őt.

Mihelyt *Caius* elég értelmes lesz, hogy megértse, tegyetek vele is ugyanúgy.

Lebois megígérte, hogy különnyomatot készít védőbeszédeinkből. Az enyémet minél szélesebb körben kell terjeszteni.

Kérem feleségemet, drága barátnőmet, csak akkor adjon védőbeszédemből *Baudouin*-nak, vagy *Lebois*-nak bármiféle másolatot, ha ő maga már igen pontos külön példánnyal rendelkezik; így biztosítsa, hogy a beszéd soha ne veszhessen el. Meg fogod látni drága barátnőm, mily becses ez a védőbeszéd; mindig is az lesz a nemes lelkek és azok előtt, akik szeretik hazájukat. Hírnevemen kívül más kincset nem hagyhatok rád. Biztosra veszem, hogy ennek birtokában gyermekeiddel együtt nagy vigaszra találsz. Jól esik majd hallanotok, ha az érző szívű és egyeneslelkű emberek így beszélnek hitvesedről és apátokról: *A tökéletes erény mintaképe volt.*

Isten veletek. Csak egy szál köt már a földhöz; holnapra ez is elszakad. Ez nem kétséges, nagyon is jól tudom. Túl kell esnünk az áldozaton. Fölém kerekedett a gonoszság, meghajtom fejem. Vigasztal, hogy tiszta lélekkel megyek a halálba; de kegyetlen, szívettépő szenvedés, hogy kitépnek karotokból, szeretett kedveseim, életem legdrágább kincsei!!!... El kell szakadnunk egymástól; erőszakkal tépem szét a legdrágább kapcsokat... Isten veletek, ezerszer, százezerszer isten veletek...

Egy szóra még. Irjatok anyámnak és nővéreimnek. Küldjétek el nekik póstán, vagy bárhogyan védőbeszédemet, amint kinyomtatták. Mondjátok el nekik halálom körülményeit és érttessétek meg e jó lelkekkel, ha lehet, hogy az ilyen halál nem gyalázat, hanem a legnagyobb dicsőség...

Isten veletek mégegyszer, szeretett, drága kedveseim. Isten veletek mindörökre; az erény álma vár reám...

(Buonarroti, i. m. 238—241.)

LEVÉL FÉLIX LEPELETIER-HEZ.[1]

A templomosok székházában 4. év messidor 26.[2]

Üdvözöllek, kedves Félixem. Ne rémülj meg e néhány sortól, melyet papírra vetettem. Tudom, joggal kelthet félelmet

[1] Lepeletier Félix, a meggyilkolt Konvent-tag testvére az összeesküvést anyagilag támogatta. A vendômei törvényszék távollétében felmentette.

[2] 1796 július 14.

minden, ami velem való kapcsolatokra utal. Tőlem mindenki menekül, mindenki veszélyesnek lát és életveszélyesnek tartja hozzám közeledni. De lelkiismeretem szava azt mondja, hogy ártatlan vagyok és igazi barátaim, néhány igaz ember is tudja, hogy nincs mit szégyenlenem. Őket sem az igazi megvetés távolítja most tőlem el, hanem félelmet kell színlelniük az elvetemültség kényszere alatt, nehogy őket is bűnösöknek nézzék és úgy bánjanak velük.

Ily körülmények között óvnom kellene a becsületeseket és nem volna szabad érintkeznem velük, hogy semmiféle nyugtalanságot ne okozzak nekik. De nem ítélhetsz el, ha a sír szélén állva úgy gondolom, tehetek némi engedményt magamnak azzal a polgártársammal szemben, akit legtöbbre becsülök. Ezt annál szívesebben teszem, mert biztos vagyok, hogy lelki nyugalmad kisebb háborításán kívül semmi mást nem kockáztatok. A barátság nevében elvárhatom e csekély áldozatot. Ezt is igyekszem minél könnyebbé tenni e megnyugtatással, derék jó Félixem. Ne félj semmitől. Biztos voltam, hogy levelem, az utolsó, melyet hozzád írtam, veszély nélkül átjut a kettőnket elválasztó összes akadályokon.

Most már minden bizonnyal mindketten nyugodtabbak vagyunk: te nyugodtabban olvashatod soraimat, én nyugodtabban írhatok tovább. Midőn hozzád fordultam, a barátságra építettem levelemet; téged neveztelek barátomnak. Azt hittem és most is hiszem, hogy jogosan... Ezen az alapon juttatom kezedhez — tudod mit? Végrendelemet és utolsó kívánságomat.

Teljesítésüket attól teszem függővé, hogy üldöztetésed egyszer mégis végetér... A zsarnokok véremmel és néhány szerencsétlen társaméval beérve maguk is megelégelik a hajszát, s talán saját politikájuk is rábírja őket, hogy ne indítsanak tömegmészárlást a köztársaságiak között, amint szemmelláthatólag tervezték eleinte... Továbbá az is lehet, hogy vértanúhalálom után a sors is belefárad Hazánk büntetésébe s akkor békében élhetnek majd igaz gyermekei... Ha nem, utódaimmal kapcsolatosan felhagyhatok minden reménynyel. Akkor a bűn napfogyatkozásában merül el mindaz, ami

valaha kapcsolatban állt a joggal és erénnyel. Örök éjszaka borul a jók minden alkotására, családjukra, emlékezetükre, mindent eltemetnek az egyetemes összeomlás romjai. Akkor nincs tovább; hiába is gondoskodnék szeretteimről; gondolatom a megsemmisülés csendjéig, minden létező végső állomásáig kísérte őket el.

Az első feltevés reményében folytatom... Barátom! Azt hiszem, nem játszottam el a hozzád hasonló igaz emberek érdeklődését és megbecsülését. Téged hiába kerestelek az aljas macchiavellista politikusok között, akik százszorosra fokozták szenvedéseimet és halálom előhírnökei voltak... Árulók! A gyávaság és gyalázat szerepét kényszerítették azokra, akik iránt a legnagyobb érdeklődést mutatták. Minden tettemet ismeri a közvélemény; mindegyikük szándékaim tisztaságát őszinteségét bizonyítja! Mindig kertelés nélkül fejeztem ki szánalmamat és szeretetemet a szerencsétlen emberiség iránt! Szívesen, odaadással dolgoztam azon, hogy embertársaim felszabaduljanak! Magasztos tevékenységem során csak egy percre hagyott el a szerencse számtalan nagy sikerem között, melyek mind azt bizonyítják, hogy nem hozzáértés nélkül végeztem feladatomat!... És mégis, nyomorult, tébolyodott ábrándozónak kiáltottak ki, aki a Nép hitvány ellenségeinek eszköze... El akartam törölni a szolgaságot és megszüntetni a Haza borzalmas nyomorát, ők pedig orcátlanul szövetségre léptek a zsarnoksággal és bűnnek bélyegezték legnemesebb fáradozásaimat... Sőt orcátlanságukban egyedül rám hárították e halálos bűnért a felelősséget és felcifrázták mindazzal, ami szerintük eljárásomat valóban gonosztetté minősítheti, miközben bennem volt annyi lelkiismeret, hogy ne kompromittáljak senkit névszerint, hanem csupán az egész Köztársaság demokratáit együttesen, mert először is így akartam rémületet kelteni az önkény képviselőiben, másodszor mert sértésnek éreztem volna minden demokratára, ha azt állítom róla, hogy nem vesz részt az Egyenlőség visszaállítására irányuló megmozdulásban, amit természetes kötelességének kell tartania. És nyertek valamit ezek a testvérgyilkosok, szent tanaink árulói? Mit nyertek ezzel az

aljas megoldással, melyet ők nyilván az ügyesség *non plus ultrájának* tekintenek? Csupán sárba tiporták becsületüket, megzavarták a Népet és a forradalmárokat, akik szükségképpen mindig szétzüllenek, ha elhagyják őket vezéreik; azonkívül gyengeségüket kimutatva lovat adtak ellenségeik alá, s végül egy csapásra szakadékba taszították egyedüli védenceiket.

Te távol maradtál mindezektől a szennyes üzelmektől, barátom! Te elsőnek mutattad irántunk azt a tiszteletet, amelyben talán csak az igazságos utókortól lesz részünk maradéktalanul. *Te erényes és tetterős köztársaságiaknak, dicső vértanuknak* neveztél bennünket, aki között büszkeség szerepelni. Azt mondtad, nem érted, hogy «egyesek, akik gerinces magatartást tanúsítottak a Forradalom alatt, most úgy tesznek, mintha folytonosan gyáván rettegnének az eseményektől és megkeseredve gondolkodás nélkül szégyenletesen gyengének mutatkoznak... vagy hogy mások a rágalmazás gyalázatos mesterségével becstelenítik meg magukat, s ezt az aljasságot azzal tetézik, hogy tudatosan hazudnak önmaguknak is...» De — mondtad — jobban megérted azokat, akik «nyiltan felszólalnak, ha gyökeres hibákat látnak a kormányzatban és tüzet kiáltanak, mielőtt teljesen leégne a ház; akik nem támadják, hanem szüntelenül védik a Forradalmat...» Joggal nyilvánítottad aggodalmadat arra a csapásra gondolva, hogy «egy napon a francia Nép ellenségeinek tekintheti legjobb barátait, legtüzesebb védelmezőit, a legtisztább lelkeket, akik a legtöbb áldozatot hozták boldogulásáért...» Mintha ránk céloztál és bennünket igazoltál volna e szavaiddal is: «Az Egyenlőség harcosai minden bűnt maguk ellen lázítanak. A szabadság trónjához a becsületesek testéből készült lépcső vezet; az önbecsülés a gazságok fölé emel és már az is eredmény, ha nagy intézményekért harcolhatunk, melyekkel az erkölcs megnemesíti a természetet és minden embert arra ösztönöz, hogy ne igyekezzék áthágni a békés Egyenlőség határvonalát.»

Aki így beszél és — egész biztosan — így is gondolkozik, ahhoz nyugodtan fordulhatok az alábbiakkal:

Nem kell külön kiemelnem előtted, hogy miközben a

Népért áldoztam életem, nem gondoltam saját érdekeimmel és nem készültem fel a mostanihoz hasonló kudarc következményeire. Két gyermekem és feleségem marad utánam; nincs egy fillér vagyonuk, s már e perctől fogva nem tudják eltartani magukat. Nem, Félixem, a hozzád hasonló férfiak nem tarthatják tehernek, ha végső kívánságul azt kérem tőlük, mentsék meg e szerencsétleneket, mert különben elpusztulnak a nyomortól. Michel Le Peletier lánya segíthet nagylelkűségedben. Volt alkalmam kitapasztalni jellemét; jó szíve szembetűnő és máris megnyilatkozott azokkal szemben, akiket szerencsétlenné tettek az emberek: ezek alapján biztosra veszem, hogy egy percnyi habozás nélkül határozni fog, ha elolvastatod vele ezt a levelet. Engedd meg, hogy nagyjából vázoljam, hogyan képzelem szerencsétlen kedveseim sorsát, ha már nem leszek. Két fiam közül az idősebbik, amint eddigi alig megkezdett tanulmányaiból megítélhetem, nem sok hajlamot mutat a tudományok iránt. Ennek következtében nem valószínű, hogy valaha is kedve legyen vezetőszerepet játszani a politika színpadán. Annál nyugodtabb lesz majd élete, s annál könnyebben elkerülheti majd az atyját sújtó bajokat és csapásokat. Mindamellett nyílt eszű és önálló fiú, amit neveltetésének köszönhet. Már kipuhatoltam, mi szeretne lenne leginkább. Munkás — felelte —, de csak a legfüggetlenebb pályán, és a nyomdászokra hivatkozott. Talán egészen jól választott, s más vágyam nem lehet, minthogy ez a kívánsága teljesüljön. Öccsével kapcsolatban semmit sem mondhatok; még túl fiatal; nem lehet tudni, mi rejlik benne, de ha remélhetem, hogy bátyjával egyenlő elbánásban részesül, boldoggá teszel . . .[1] Gracchus Babeuf nem ismerte a nagyravágyást, ha önmagáról, vagy övéiről volt szó; csak akkor fűtötte az, ha a Nép javát akarta előmozdítani. Nagyon boldoggá tenné az a tudat, hogy gyermekei egyszer még jó és békés munkások lehet-

[1] Babeuf idősebb fia Róbert, akit Emilnek is neveztek, Lepeletier támogatásával tanult és könyvkereskedő lett. 1814-ben a Bourbonok visszatértekor Napoleon mellé állt, 1816-ban deportálták. 1818-ban kiszabadult és kapcsolatba lépett Buonarrotival, aki élesen bírálta Babeuf fiának Napoleon-imádatát. A két kisebbik fiút egy tábornok vette magához; mind a kettő fiatalon halt meg.

nek, ahhoz az osztályhoz tartozhatnak, amelyre mindig szüksége van a társadalomnak, s amely nélkül fennmaradása lehetetlen.

Feleségem csak azokkal az erényekkel és egyszerű ismeretekkel rendelkezik, melyekre egy háziasszonynak és családanyának szüksége van, s így igen kevéssel beérné, hogy ne kelljen a kínos nélkülözéstől rettegnie. Elég volna, ha némi előleghez juthatna, hogy a kereskedelem valamelyik igénytelen ágazatában elhelyezkedve megkeresse azt a keveset, ami biztosítani tudja kis családja megélhetését.[1]

Ezek után már csak egy kegyet kérek, drága barátom. Pöröm természetéből és a kitűzött időpontokból azt látom, hogy még eltelik néhány nap, amíg elesem a becsület mezején, lakolva tetteimért, melyek főbenjáró bűnössé tesznek az emberiség ellenségei előtt. Nagy vigaszt jelentene számomra, ha feleségem és gyermekeim elkísérhetnének, szinte az oltárig, amelyen fel kell áldoznom életemet. Ez többet érne minden gyóntatónál. Könyörgöm, biztosíts nekik lebetőséget az utazásra; ne kelljen erről az utolsó örömről lemondanom.[2]

Testem visszatér a fölbe és semmi nem marad belőlem szépszámú terven, jegyzeten, s demokratikus és forradalmi írások vázlatain kívül. Ezek mind a nagy célt, a teljesen emberbaráti rendszert szolgálják, amelyért meghalok. Feleségem összegyüjtheti őket és ha egy napon ellanyhul az üldözés, ha a jók elég szabadon mozoghatnak, hogy sírunkra néhány szál virágot vessenek és újra felötlik a gondolat, hogyan lehetne az emberiség számára megteremteni a jólétet, melyet mi javasoltunk, kérlek, nézd át a feljegyzéseimet. Akkor majd összeállíthatsz egy kisebb gyüjteményt különféle töredékeimből, melyek tartalmát a mai gerinctelenek ábrándozásnak nevezik; bocsásd őket barátaink, az Egyenlőség hívei elé, akik eszméinket szívükbe vették: hadd tisztázódjék emlékezetem.

Befejeztem. Ölellek és búcsúzom: *G. Babeuf.*

---

[1] Babeuf felesége Lepeletier támogatásával ócskaruhakereskedést nyitott.

[2] Amint egy korabeli ujság írja: «Babeuf hiába kérte, hogy megölelhesse feleségét és fiát; ezt a szomorú vigasztalást is megtagadták tőle». (Journal des Hommes Libres, Prairial 12.)

A SZERKESZTŐ JEGYZETE.

A gyüjteménybe foglalt szemelvényeket a következő munkákból állítottuk össze:

Ph. Buonarroti: Histoire de la conspiration pour l'égalité dite de Babeuf, Paris, 1850.

V. Advielle: Histoire de Gracchus Babeuf et du babouvisme . . . Paris, 1884.

M. Dommanget: Pages choisies de Babeuf, Paris, 1935. Megjelent a Mathiez és G. Lefebvre által szerkesztett Les classiques de la Révolution Francaise sorozatban. Szövegeink nagy része ebből a gyüjteményből származik.

J. Lépine: Babeuf, Paris, 1949. (Tekintetbe vettük e monográfia idézeteit is.)

TARTALOMJEGYZÉK.

		Oldal
	Molnár Erik bevezetője	5
I.	**A forradalom előtt**	9
	Levelek Dubois de Fosseux-höz	10
	A Világreformátor terve	10
	Mezőgazdaság és találmányok	15
II.	**A forradalmi Párizsban**	17
	Levél feleségéhez	18
	Szemelvények az Állandó Kataszterből	21
	A természeti és társadalmi állapot	21
	Társadalmi előítéletek és természetjog	23
	Harc a feudális nagybirtok ellen	27
	A nevelés forradalmi értéke	30
III.	**Harcok Pikardiában**	33
	A Correspondant Picard cikke a választójogról	34
	Levél Coupé-hoz az új nemzetgyűlésről	40
	Második levél Coupé-hoz	58
IV.	**A sans-culotte**	67
	Levél az amiensi színészekhez	69
	Levél Anaxagoras Chaumette-hez	71
	Levél Menessier-hez	75
	Levél Sylvain Maréchal-hoz	83
V.	**A thermidori reakció ellen**	86
	A közvélemény és a szabadság meghódítása	88
	A Tribun du Peuple bevezetője	90
	A népi társaságok	93
	Babeuf és Robespierre	95
	Az ellenforradalom	97
	Pártharcok a Köztársaságban	102
	Népgyilkos pártütők	106
VI.	**Az arrasi börtönben**	109
	Levél Charles Germain-hez	110
	Levél a «földalatti hadsereghez» és az arrasi hazafiakhoz	125

Oldal

VII **Az egyenlők összeesküvése** 127
A Tribun du Peuple tájékoztatója 130
Felkészülés az újabb küzdelemre 133
Osztályharc a forradalomban 138
Levél Fouché-hoz 141
Az állandósult polgárháború 144
A Plebejus Kiáltvány 145
A magántulajdon ellen — a vagyonközösségért 160
A félmegoldások ellen 164
A köztársaságellenes köztársaság 167
Hébertizmus, robespierreizmus, babuvizmus 170
Sürgős figyelmeztetés a hazafiakhoz 172
Levél a Direktóriumhoz 176

VIII. **Babeuf kivégzése** 180
Védőbeszédének befejező része 181
Búcsúlevél feleségéhez 184
Levél Félix Lepeletier-hez 186

MEGJELENT 1950 MÁRCIUS HAVÁBAN

KÉSZÍTETTE: A FRANKLIN-NYOMDA N. V.

TERJEDELEM: 12 ¼ IV

PÉLDÁNYSZÁM: 10.000

PAPÍRMÉRET: A°-ÁS FÉLFAMENTES 70 GR-OS REGÉNYNYOMÓ

FELELŐS LEKTOR: KÖPECZI BÉLA

MŰSZAKI FELELŐS: HAUDINGER ILONA

CÍMLAPOT RAJZOLTA: GYŐRY MIKLÓS

★

Felelős kiadó: Bródy András
1983. Franklin-nyomda N.V.
Felelős: Ketskés János